

DER
ZEE-VAERT LOF

HANDELENDE

*Vande gedonckwaerdighste Zee-
uerden met de daeraenkleuonde op en onder-
ganghen der Voornaemste Heerschappijen
der gantscher Wereld:*

Zedert haere beginselen tot op den
dagh van huyden.

IN VI BOECKEN

Beschreven.

DOOR E. HERCKMANS.

Tot Amsterdam bij Jacob pieters Wachter op den Dam. 1634

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY OF LONDON

IN THE

REIGN OF

1
6

1
a
1

E. HERCKMANS

ZEEVAERTS-

L O F S

VI. BOECKEN.

B E G R I I P E N

Het I. Boeck vanden begin (der Zeevaerden) tot op Artoxerxes koninck der Meden.

II. Boeck van Alexander de Groote tot op Iulius Cæsar.

III. Boeck van Keyfer Augustus tot op Constantinus de achste, Keyfer tot Constantinopolis, met het verlies der selve stad teghen den Turckſchen Keyfer Mahomet de tweede.

IV. Boeck van de ontdeckinghen der beyde (ooft ende weſt) Indien, tot op 't Iaer 1588. endigende met de machtighe Spaenſche Vlote.

V. Boeck van de eerſte vaerden der Hollanderen na de Ooſt-Indien, endighende met de tegenwoordige oorloghen derſelve in de Weſt-Indien.

VI. Boeck, de huydendaeghsche Zeevaerden, beſluitende met de Schipvaerden van Rhijn en Maſe.

A E N D E
Hoogh - Achtbare, Wijse ende feer
voorfenighe Heeren,
MIIN HEEREN D E
B V R G E R M E E S T E R E N

Der vrijtheroemde Koop-stad
A M S T E R D A M.

Y u so land'ick op, ghy ô beschreven Vaderen,
Van uyt dees woefte zee; (ghy Meesters van de
plecht,
Die 't roer houd inde hand van 't burgherlijke
recht
In dees beroemde Stad) en eygen u dees bladeren:

U, die de affen bent, daer op Neptuyn sen raderen
Rond-om den aerd-kloot swiert, en aen u kranfse vlecht
Het lawer, dat wel eer van ooft en west ghehecht
Was aen de Taeghsche kroon, met Typhis heldigh' aderen.

Hier voeght mijn Sang-vrou by, tot aller zeevaert lof,
Mijn eerste tijdeloos, ghepluckt in Delos hof,
Die niemand anders voeght dan uw' hoogh-achtbaer waerde.

Dies geef ick se u, diewijl ghy aller schepen schip
Van Holland, waert voor strand, en onheyls barningh klip:
Op dat ghy 't zeevaerts lof tot zeevaerts lof bewaerde.

Vwer E. E. onderdougje

E. HERCKMANS.

A E N D E
Machtighe in Zeevaert bloeyende
Koop - stad

A M S T E R D A M.

A dat ick (ô Godin! ô Dochter van Neptuyn!
In 't filtigh Cristallijn) 't cieraet der Zeevaert
Steden
(Als in een spieghel) sagh , en lettende op de
schreden

Van op en onderganh , aen 't glansigh sonnen schuyn :

Bevand ick geen, op wiens vergode kroonen kruyn
Ick Zeevaerts lawer best en waerder mocht besteden
Dan u, die daghlijcx van twee Goden aengebden
Word, op dijn zeegbaer throon in Holland'sch Leewen tuyn.

Daerom ontlae dy doch een weynich dijner sorghe:
Dat bidde ick, want die ist, die dy doch alle morghen
Op dijnen legher weckt; siet hier een rijpe stof,

Om dijn ghefronste sorgh tot singhen te bekoren ;
Dees vlecht ick aen dijn krans, op datse niet verfore
Wijl Ty en Amstel beyd bevocht dijn Zeevaerts lof.

E. HERCKMANS.

S V F F R I D I S I X T I N I

Wijlen Mauritzen des wijfen Landgraven tot
Heffen, Raats Eer-liedt,

Op der Zeevaert-Lof in Herr l-taal en onvergankelijck
Rijm gheftelt, door den gheeft-rijcken Poët

E L I A S H E R C K M A N S.

B Y de eerst verbolghen Pijn, 's meysr overmoet te tuchten,
Stont 's Hemels hooghe pracht,
Het flibber-groen gheslacht
Van Nereus, en de macht
Des afgronds op de wacht
En in twee-banich duchten.

Nu foumen d'uytkomft sien van 't wijvel-lot ten leften
Dat al de zee verfloot
Voor man, voor hulck, voor boot,
Soo langh 't paer klippen vloot,
Maer eens vermeestert, boot
De zee voorts elck ten besten.

Daer lach dat driffe slot bevrucht met hallef-goden
Die 't grijselijck ontfach
Van 's Nood-lots straf ghewagh,
Met 's baaren doots verdragh,
Die elck voor ooghen fagh
Nu 't eynden aneboden.

Van Pallas 't levend gout haars helms en 't pluym ghetuyer
Of 't spitse van haer speer
In 't water heynd en veer
Van 't Schip speelt, en dan weer
Een dartele kreuck of keer
Van d' ochtent verwe sluyer.

Want sy was snijster van al 't werck: haar jonst ghenadigh
Had uyt her heyligh lee
Haars Vaders 't hout ter steec
Ghesleypt, en selles ree
De kiel ghekromt ter zee
Tordit bestaen roemdadigh.

De Goddelijcke Thrax sijn luyt verfocht te voren
Aen afgront, bergh en bos,
Aen Luypert, Leew en Los,
Aen buffel, Bul en Os,
Aen Wolf en lose Vos,
En 't krachtigh rijm liet hooren.

In hoop het noot-lot en die klippen te belesen,
Te gheven lust en maat
Aen Ridder en Soudaat,
Te brenghen in bezaat
Haar wisseligh ghelaat
Door 't doots bevaarlijk vresen.

Maar noch 't wijf-segghend hout of 't tovermachtigh singhen,
Behaalden daar gheen eer,
Al 't Schip en helden heer
't Hingh al an Tiphij's leer,
Om met bekende keer
En kleen verlies t'ontspringhen.

Maar had maar Orpheus spul, of 't klaphout van Minerve
Vw Dicht gheheven aan,
Het noot-lot waer verraan,
De klippen stil ghestaan,
En 't Schip vry deurghegaan
Van schaden en bederve.

Vw Dicht, ô Herckmans, dat op Pindus hooght geklommen,
De gheesten soo bekoort,
Dat wie het maar en hoort,
In ziel-verruckingh voort,
Als voor een Godlijck woort,
Blijft stil staan en verftommen.

Dies leeft u lof, en mach voor stervens noot niet sorghen,
Maar tocht d' afgunst te spijt
Te breken door de tijt,
Die d' ewicheyt bezijt,
Voor ons ghesicht bevrijt,
Hout in haar schoot verborghen.

Op het Zeevaerts - Lof van den
Nederduytschen Poët

E. HERCKMANS.

DE Mantuaensche pen, beschreef met soete woorden
Gestelt in deftig rijm, den opganck van de stad:
Die 't hoofd des werelts was: daer alder rijcken schat
In woonden en verdween, in bloeyden en verfoorden.

De Paduaensche lust den Livium bekoorden,
't Verleên te schrijven en het Boeck te dichten, dat
In tienmael vijftien stucks in Roomsche taal bevat,
Hoe Roman rees om hoogh, hoe 't in sijn krachten smoorden.

Ghy Herckmans schrijft en singht des Zeevaerts waerde lof,
Wanneer, door wien en waer, die haer beginfel kreghe
En hoese zedert is in alle land bedegen.

Ia hoe de Spaensche roem smoord onder 't Hollands stof.
Dus twee verdienen d'eer die 's werelts hoofd vercierden.
Verdient ghy dan niet meer, wiens pen Neptuyn laurierden?

Vervolgh op 't selfde.

VOorts schrijve ick op de vraagh, of ghy niet meer
verdient?

Sal't yder doen verstaen, met vast bewijs bewijfen,
Dat niemant uwe naem ghenoech sal kunnen prijfen.
Hout sonder loos gevlay, dat ick u schrijfmijn vriend.

Die d' oud' en nieuwe tijd in konstig rijm aen diend,
Die dat begraven had vergeeting, doet verrijfen;
Ghesongen Zeevaerts-lof kan sekerlijck bewijfen
Dat glori al haer macht aen diens doen heeft bellend.

Wt Bibels wisse grond leerd ghy scheeps Timmery,
Hoe weynich voor 't gheweld der fond-vloed waren vry,
Wat Griecken wint ter zee, wat Roman doet met Schepen,
Wie kielen over land uyt zee in zee deed sleeten;
Niet door een fabel Boeck, als Maro heeft ghedaen,
Oft Livius voor heen; Hoe sou diens naem vergaen?

A E N

E. HERCKMANS,

OP SIEN

ZEEVAERTS-LOF.

GEwan oyt pen den lawerier,
Om datse 't fuyver wit papier
Bemorffchen kon met fulcke lettren,
Die wefende te faem gheboeyt
In GriECKfchen band, en wat gheschoeyt
Op Hollands leeft, voor herffen wett'ren
Haer voor doen. Heeft Apolloos wicht
Voor 't uytheems doncker soo veel licht
Veroverd? Wat en fal die pen niet
Omvanghen, die met eyghen stof
Op eyghen bowd. Een Hemels lof
Haer ewig krans: het aerdsch en ken niet.
Hoe aerdigh vloeyd en weerom ebt
Wt schacht op reën soo wel gefnebt
Het wonder van den grooten werckman.
Hoe heft de son hier 't filte fop
En parft uyt 't fout een foeten drop.
Hoe groeyfaem regent op ons Herckman.

S. V. SWOL

Voor-reden tot den Lefer.

P dat ick (ô Lefer, wie ghy fout mogen zijn) op den inganck ende voorste bladeren van desen mijnen boeck, dy begroete met een vertoogh, na de maniere van verſcheyden boeck-ſchrijvers, daer onder ick nu onghetwijfelt mede ſal gherekend worden, ſo ſtaet een weynigh ſtil, want met langh morghen-ſpraeck te houden, weet ick dat ghy niet ghedient zijt, ende al hadde ick oock in 't gheheel gheſweghen, miſſchien of ghy oock, na 't gunt dat ick ſeggen wil, al ghevraeght fout hebben; want ick wil u antwoorden op het gunt dat ick giſſe dat ghy miſſchien vraghen mocht, te weten, wat ick ſeggen wil met het lof der Zeevaert? en of dit ſal weſen het lof van 't varen, ſeylen, laveren, roeyen en trecken, voor de wind, in de wind, half-wind, met moy-weer, greeps-tows, ſtercke koelt, ſtorm en onweer, voor volle ſeylen, marſſeylen in, een huyckend ſeyl, oft ſonder ſeyl? dan of dat het is het lof van den moeyelijcken arbeyt der Zeevarende Matroſen, van ſtueren, pranghen, loopen, rennen, klimmen, klauteren, teeren, ſmeeren, hijsſen, winden, ſtrijcken, anckeren, maren, ſeyl minderen en by maken? daer onder begrepen, het Schip en toetuygh, van ſeyl, maſt, ſpriet, rae, ſtengh, mars, ſtagh, tow, kabel, hoofttow, ghy-tow, bras, boe-lijn, val, ſchooten, baſaen, fock, blind, marſſeyl, bonet, wand, blocks, takels, ſmijt, weevelingh, ſcheer-lijn, ſervingh, raband en duysent dinghen meer, het welck u die ter zee onbevaren zijt, een onanghename ſangh ſoude weſen: Daer op ick antwoorde, het en is dat niet, maer het zijn der Zeevaert loffelijcke daden, van ontdeckinghen, veroveringen ende door neeringh verheerlijkinghen, van landen en ſteden, ja op en onderganghen van Monarchen, Keyſeren, Koninghen en machtighen der wereld, die my (doorleſende verſcheydene oude ende nieuwe boecken) zijn voorghekomen, van den begin tot op den dagh van heden. Ick ſegge

V O O R - R E D E N

segge van foodanige als my voorgekomen zijn, want ick my genoeghaem versekerd houde, dat ick alhier ontallijcke der Zeevaert loffelijcke verrichtingen, uytgelaten ende in 't onderfoecken der selve van die soo geschreven zijn, gemist en voorby geslagen hebbe; ick gefwijge hoe veel treffelijcke geschiedenissen van 't selve stof, datter door de nijdigheydt des tijdts geen schrijvers vergunt, ende also onder de duysternissen der Eewen, voor ons en onse Tijd-genooten is wech-geschoolen, soo dat wy met recht moghen uytroepen ende segghen, met een seker Poet van onsen tijdt:

*Gheen hand soo vvel ter pen, gheen hersenen soo kloeck,
Gheen tongh soo rijck van tael, dat alle sal verhalen, &c.*

Dit is geseyd't ten aensien van den overvloed der stoffen, want al en hadden wy niet meer dan de loffelijcke Zeevaerden, Scheeps strijden ende zeeghbare veroveringen der selver van onsen tijt, om desselfs lof te singhen; ick weet voorseker dat ghy sout uytroepen ende segghen met den Macedonischen wereld winner (ghelijck hy op eenen tijdt den wereld wijfen Callisthenes, hoorende een vertogh tot lof der Macedoniers uyt spreken) begroeten met de vaersen van den Grieckschen Spelen-Dichter Eripides ontleent;

*Tvalt licht soo vloeyende te spreken uyt den lof
Der saken, die van selfs zijn vloeyende van stof.*

Als willende daer mede te kennen geven, dat de Macedoniers in hare groote daden, der steeds winnende veld-slagen, ende altoos voorwaerts gaende oorloghen, waer aen de veroveringhe des gheheelen Lands van Asien (door sijn vlijtigheydt) als een fatale schakel geveest was (daer in sy aldoen in haer hooghste bloeyfel waren) door levendighe handelingen soo wijt haren lof uytbreyden, als men den Echo haerder wapenen hoorden klincken: dit selve sal u mischien 'de ervarentheyt der huydensdaeghsche Zeevaerts heerelijcke daden (die so ghy daer kennisse van hebt) in vergelijkinge by de Asiatische veroveringen van Alexander ghesteld (wiens daden van in de vijftigh Historischrijvers beschreven zijn) ghy niettemin bekennen sult, dat de loffelijcke over-

VOOR-REDEN

ftekenfte Kroonen, die zedert van eew tot eew ons een veel
 heerlijcker gherecht (dan de Dorifche Princen door Home-
 ro den Latijnen naghelaten) bereyd hebben. Soo bevinden
 wy, dat dick wijs uyt het fterven ofte omkomen des eenen,
 des anderen beweghende oorfaken tot rustinghe te water
 ontfaen zijn, ende des eenen land-krijgh tot des anderen zee
 ende Scheeps-krijgh bedeghen is, te meer oock diewijl het
 natrachten ende ghedurich lagen leggen der Kroonen janc-
 kers, om elck anders Heerschappijen te onderkruypen, dick
 ende menighmael tot groote Scheeps-ftrijden uytghevallen
 is, soo heefts het my niet ongheraedfaem ghedocht de Cæsar-
 lijcke regeringhen, soo veel my in dit kort begriip doenlijk
 was (op dat den goetwillighen Leser het verftand te beter
 vatten mocht) ordentlijck na malcanderen te volghen, dat an-
 ders oock wel met recht een ongestuymē zee der Heerschap-
 pije mach ghenamt werden, daer in dat deurgaens den eenen
 Keyfer den anderen (ghelijck de eene golf de ander ver-
 vollight ende wech-duwt) uyt den stoel der Heerschappije
 wech-schopt, die oock somtijds van 't gheweld der baren be-
 roert, ghelijck oock de Cæsarlijcke hoogheyt by vlagen over-
 al van 't gheweld der Kroon-begheerighe en heersch-fuchtighe
 koppen is beroert en bestreden geweest, ende houde der-
 halven hier in niet meerder mislagh begaen te hebben, als Ho-
 merus in sijn Iliadas (dat zijn Troyensche handelinghen) die
 nochtans oock Hellifponticas, dat zijn Griecksche ende des-
 selfs aenpalende Zee-handelinghen, begriipen: ofte als Maro
 in sijn Æneidos, die oock Priamides, ick laet staen Iliadas en Ita-
 licas verhandelen. Daer mede dit dan ghe-effent zijnde, salder
 moghelijck oock noch wat te segghen vallen, te weten, op de
 onghelijckheydt der stemmen van Melpomen en Thalia, in
 dese mijne ghesanghen inghevoert, dat is de deftigheydt met
 kluchten doorspeckt: Want twee Paerden van onghelijken
 aert (seyd de wijse Plato) voeghen niet wel in een jock, soo
 weynigh (foudt ghy mogen segghen) voeght het lachen by 't
 schreyen, ofte om beter te segghen, de stemmigheydt der ghe-
 kroonde Mijters, met de heerlijckheydt der ghelawerierde At-
 las Vorsten, in een maniere van spreken, op den naem 't visscher
 boot, en Adelaers schip harer beyde handelinghen, na den stijl
 der

1
a
1

TOT DEN LESER.

der ghemeene Zeevarende voorvallinghen voorghefteld; hier
 iffet tijd om mijn deur te redden, ofte die ghene die haer vryhe-
 den om een *Beneficium* verkoopen, fouden my op 't lijf vallen.
 Ghy dan, ô Leser, die verftandich zijt, ick en weet niet, of ghy al
 wackerder en vlijtiger wesen fout in 't overlefen van mijne vaer-
 fen, (die niet dan uyt Cæfarlijcke, staet-begheerighe, Oorlo-
 ghende ende niet min stemmighe stoffe ghesmeed zijnde) dan
 certijds de Atheensche Rechters waren, die in 't aenhooren
 van dien deftighen Cier-redenaer Demofthenes, ende dat over
 gheen gheringhe (maer een) faeck die halven kosten soude, in
 flaep vielen, meerder geneughte namen in de fabel van een Ezels
 fchaduwe, dan 't gunt daer fy om gheseten waren; derhalven oft
 gheviel dat u dierghelijcken drulorigheyd bevanghen mocht
 (want den appetijt der menschen is menigherhande) soo hebbe
 ick de vermakelijckheyd neffens de deftigheyd, op voordeel
 hier en daer in stede van Ezels fchaduwen inghevoeght, omme
 u uyt den flaep te houden. Daer op dan ghylieden, die met de
 belligh-fieckte ghequelt zijt, u miſſchien dit soudet moghen
 aentrecken, dat ick fulcke ghewijde stoffen in Ezels fchaduwen
 herſcheppe; niemendal, der Dichteren Godt heeft in ouden tij-
 den, de ooren ſelven van fulcken beest, wel met Phrijghifch
 Kroonen Goud beſchaduwen laten, en 'ten worde hem daer-
 om oock niet eens qualijck afghenomen, dit hoop ick mede van
 my, ſo anders het vaers van den Venusijnschen Lierman by ons
 yets ghelden mach:

*Pictoribus, atque Poëtis
 Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.*

Dat is:

De Schilders ſtaet het vry, de Dichters hebben macht,
 Te brengen aen den dagh wat oyt de kunſt bedacht.

Dit is 't meeft alle, ô waerde Mecænas, dat ick u te ſegghen had-
 de, blade nu om, ſoo 't u luſt en overleeft mijne ghedichten, die,
 indien ick vermercke, dat ſe u half ſoo aenghenaem ſullen zijn,
 als my den arbeyd daer van gheweest is, die by malcanderen te

VOOR-REDEN TOT DEN LESER.

stellen, ghy sult my veroorsaken mijne Nassovicas met verschey-
dene andere wercken te doen vorderen, om u mede deelachtigh
te maken, doch versuymt hier-om gheen beter; want ick hebbe
daer slechts mijnen speel-tijd ende vier-avonden aen besteeft, ghy
kont (behaeghet u) in 't overlesen van ghelijcken doen; hier
mede wensch ick, dat ghy langh welvaren moet. Ghedaen in
Amsterdam in 't laer onser verlossinge 1633. den 26 dagh Oogst-
maend,

Door

E. HERCKMANS.

Encomium,

scriptum à doctissimo ac ingeniosissimo viro

ELIA HERCKMANS.

Q Vos terras habitare Dii voluere, solumque,
 Et sicca Numen vivere iussit humo,
 Terribiles habitamus aquas; audaxque propago
 Iapeti, medio degimus Oceano.
 Exprobrare Iovi libet, atque illudere fati,
 Et formidatæ quærere mortis iter.
 Fluctus habet terræ dominos, adspergimur undis,
 Nostraque (proh!) fragili pondera lintre natant.
 Inter monstra, feras, & diri pignora Neræi,
 Et tot vasta truci corpora quassa mari,
 Tot scopulos Syrtæque inter, dum sævit Orion,
 Et Notus adverso turbine bella gerit,
 Iactatur securus Homo, & formidinis expers
 Sideribus cingi se videt & pelago.
 Trabs domus est, unda hospitium, ferus accola Triton,
 Flabra viam monstrant puppibus, astra regunt.
 Sic procul à patria longinquis sistimur Indis,
 Atque orbes nobis & nova regna patent.
 Hic pugnare iuvat, totisque occurrere castris,
 Hic modicis bellax Mars furit in tabulis.
 Hic Bellona tonat, mergitque & mergitur una,
 Hic pandas sorbet flamma inopina rates.
 Adspice tantarum coram spectacula rerum,
 Natalesque tuos, nautæ severe, lege.
 Dum grandes HERCKMANS populis narrare labores
 Incipit & puppis fata stupendâ tuæ,
 Dic mecum: quanta est humanæ industria mentis!
 Quis labor, & mediis vis animosa malis!
 Per fluctus inventa via est. hoc restat, ut ipsos
 Tandem aliquis pennâ tentet adire Deos.

C. BARLÆVS.

POEMA NAUTICVM

Elegantissimi viri

ELIÆ HERCKMANNI

ad Lectorem.

Cœrula tot pelagi, nostris bene nota Baravis,
 Tot passim dubios, quos facit unda, sinus,
 Tot vada, tot Syrtes, & tot mala cognita nautis
 Exhibet hæc oculis charta legenda tuis.
 Non opus, hîc fragili vitam committere ligno,
 Aut tumidas Boreæ sustinuisse minas;
 Non opus, ut foedi subeant hîc ilia vermes,
 Salsaque, non opus est, ut levet unda fitim.
 I, licet extremi penetres confinia mundi,
 Hic varium præstat carminis auctor iter.
 Charta vehet, quocunque voles. Nil charta moratur,
 Velivolâs ventum destituisse rates.
 O genus! ô plus quam mortalia pectora, vates!
 Credibile est ipsos obstupuisse deos.
 Quid dicis, Neprune parens? arcana Poëtam
 Dum regni spectas hîc cecinisse tui!
 Cur mihi, cur, inquit, Dij concessere tridentem?
 Cur data, cur dubij tertia regna maris?
 Dum mare, dum terras, dum tot vada cœrula vates
 Iam potuit numeris continuïsse suis.

MARCVS ZVERIVS BOXHORNIVS.

Aen M. H. ELIAS HERCKMANS,
OP SIJN

Lof der Zee-vaert.

HERCKMANS, wiens groote geeft niet langer ſich laet bergen,
Maer ſweeft, met Noahs Arck, hooch boven alle Bergen,
En ſleppet achter aen ſo menigh ſchip en jacht,
Als d'oud' of nieuwe eeuw' roem-ruchtigh heeft gedacht:
Wat luſt u mijnen ſanck in uwe vloot te hooren?
O vrient, ick heb de ſtrand', en ghy het diep ghekoren.
Ghy dreunt, met woorden, die elck wegen een quintael,
Ick later deur-ſtaen met ghemeyne purgers tael.
Ghelijck ghy ſpeuren ſult uyt deſe rammelinghen,
Die niet en dogen noch te leſen, noch te ſinghen:

MONOSYLLABI.

Hoogh en lanck,
Diep van ganck,
Breet en ſterck
Was de Arck:
Daer in clam
Sem en Ham,
Met ſijn Broer,
Vaer en Moer,
En noch dry
Wijs daer by.
Al het vee
Had daer ſtee,
Hert en Hind',
Bracken Wind',
Peert en Os,
Haes en Vos,
Beyr en Leeu,
Roeck en Spreen,
Los en Das
Hier oock was.
Uyl en Aep,
Bock en Schaep,
Ooy en Ram
Daer in clam,
Hen en Haen,
Specht en Kraen,
Duyf en Paeu,
Meerl en Caeu,
Muſchen Vinck
Daer in ginck,
Raef en Gier
Vont men hier.
Craey en Snip

Sprong in 't ſchip.
Valck en Struys
Lach daer t' huys.
Draeck en Slang
Men hier dwang.
Hont en Kat,
Muys en Rat,
Quaet en goet,
Fel en foet,
Groot en kleyn,
Vuyl en reyn;
Al wat vloogh
In het droogh,
Al wat kroop,
Of ſijn loop
Had op 't landt
Quam ter handt.
Wat men niet
In en liet
Menſchen en Beeff
Gaf den gheeft
In den grondt,
Om de fond',
Die het al
Bracht ten val.
Paer en paer
Steegh daer naer
Weer van boort,
Na Gods woort,
Die liet af
Van ſijn ſtraf.
Hem, de Heer,
Zy de eer.

En dank voor ſijn ghena, die 't alles houdt in 't leven,
En tot ſo ſchoonen werck u, HERCKMANS, heeft ghedreven.

Ludebat. Lugduni Bat.

IACOBUS REVIUS.

Op de zeegbare Zeevaert

V A N

ELIAS HERCKMANS.

HOe woeldmen dus op straet aen d' Amstels rijke baren?
Wat blaeu geschubde schaer, als of het Tritons waren,
Verschijnd ons? wat geluyt galmt over 't Y en stroom?
Wat horen blaest te hoop? wat krielter buytens boom?
Wie voerd ons in de Zee, de waegschael van ons' leven?
Of worden wy alleen door HERCKMANS geest gedreven
Langs 't onbebaende pad? en zeylend' op 't papier
Sien 't oud en nieuwe Eew, jae al de wereld schier?
Weet dit sijn Sangeres soo aerdigh te verhalen
In Neder-duytsche spraek, dat geenderhande talen
Soo soet yet souden doen? puf Franfman, puf Toscaen,
Ia Griek, en selfs Latijn. Wie kan hier neffens gaen?
Vlyffes koest wel eer de singende Sirenen
Arg-listigh wederstaen, en streefde door haer henen:
Noyt sprong hy over boord door 't lieflijk gequeel,
Noyt raect hy aen een klip. Wat dunckt u, was 't niet veel?
Sijn Vloot bleef ongeschend, daer and're Schepen stieten;
Daer meenig duysend ziel het licht en leven lieten,
Ontquamt de schrandre Vorst, en hadde geen geneucht
In dese soete doot, noch 't in de wreede vreucht
Soo nu Vlyffes was, en HERCKMAN vill' aen 't singen
Wat meenje? soud' hy niet sijn maste-strick ontspringen?
Wat meenje? dat Matroos gestopt sou blijven staen?
Neen: alleman sou na den Duytschen Siren gaen.

P. SCRIVERIUS.

1633r

Dijn
Daer
Dien
Maer
Toon
Op d
Mach
Ontg
Nept

Goddeli
is sy gel
deeten
ziele het
en leven
om d'ov
lichaems

DER
ZEE-VAERT LOF.
Eerste Boeck.

EL op 'mijn logge ziel, die 't swangere ^b vernuft
Met de aerts bekommeringh in 't sinnen choor
verduft :

Wijl 't hartē bloet begaeft (door opgetrockē aef-
Dijn suyver beckeneel, met oordeels-rijcke waessem. (sem)
Daerom mijn ^c ziele, rijz', dy pord een schrand're gheest,
Diens baersucht, stedes is 't varmaek der deuchd' gheweest.
Maer ghy mijn sang-Goddin, wilt mijn gemoet ontsoncken:
Toont, dat my uwe gunst, mildadigh zy gheschoncken :
Op dat mijn laffe ziel, haers herten flawe dorst
Mach laven, met de melck, uyt dijn gheleerde borst.
Ontgrendel tongh en lipp', op dat mijn sangh gedichten
Neptunes rawgefind' vermakelijcke stichten.

^a Aenprickelinghe des
Dichters omme sijnen
gheest van de ledigheyt
af te trekken.

^b 'Tvernuft ofte herse-
nen zijn de voornaem-
ste oorspronkelijcke
beweginghen der ziele,
door diense door de ze-
nuwen de animale gee-
sten (die tot het geheele
lichaem behooren) be-
reyden, dewelckē het
voornaemste wercktuug
zijn tot de crachten der
zielen, 'twelcke oock
zijn de crachten der re-
cken.

^c De ziele is eenen

Goddelijcken onzichtbaren ende onsterfelijcken geest, die over alle de partyen des lichaems verdeylt is, nochtans
is sy geheel in haer selven ende in elck gedeelte in 't besonder, hebbende verscheydene eygenschappen in de ghe-
deelten des menschen, als van ghedachten, van inbeelden, van verstaen, van oordeelen &c. Ende is derhalven de
ziele het voornaemste ende edelste gedeelte in den mensche, want wy ons door haer niet alleenigh en verroeren
en leven; maer oock door haer wy alles willen en verstaen: want sy in 'smenschen lichaem hare wooningh heeft,
om d'overhant te hebben van 'smenschen leven te regeren, de leden hare cracht te gheven, ende alle gedeelten des
lichaems tot hare werckinghen bequaem te maken.

d Op dat beyde stranden ende vlieten (die als dochters des grooten Oceans, onder den naem van Nymphen, by den Poët gefabuleert worden) met de losfanghen haerder neeringhe (te weten) der Schipvaerden vervult worden.

e Beyde menschen ende vee hebbē zielen, welke beestelijke alleen is een ghevoelende ende wassende doch onredelijk, maer de mensche is een redelijke ende in alles volmaecte ziele.

f God ofte de onwerdstandelijke kracht Gods.

g De Philosophen ofte wereltwyfen twistē met de Godgeleerde over de scheppinge, die volgens de schriften der Propheten bewyfen, dat de meeninghen der oude Heydenliche Poëten (dat God de werelt uyt eenen ongeschickte hoop, daer onder de Elementen verborgen lagen) by den Grieken *z* ^z genaemt soude geschapen hebben) fabelachtighe verfiertingen zijn.

h By de opperstoffen werden d'Elementen verstaen.

i Op dat den Ieser niet en dencke (overmids de oude Poëten de scheppinghe dese voorverhaelde twee be-

giniselen, namelijk God en den Chaos toefchryven, daer uyt dan de Philosophen, besonder de Stoicen, oock twee eevighen te weten, God of 't v. must en de natuur of de stoffe verfiert hebben, ghelijck den Philosoph Hermes leert, *Principium omnium qua existunt Deus est sui mens, & natura seu materia.* Twelck den Poët Ovidius daer hy van de scheinige spreeckt met dit veers (*Hanc Deus & melior litem natura diremit*) op dese manier bevesticht) dat wy met het onderscheyden God en de natuyre (die by vele voor de cracht Gods ter teelinge ghenomen wert) al onwetende dese oude graven wederom openen, ende ('t Chaotische begin ter eener zijde verwerpende) aen d'ander zijde ons selven tegenspreken. So dient dit aengemerckt, dat met dit woorden Natuyr, den aert ende stoffe der teelinge alhier gemeent wort, die wy in 't volgende (ghelijck in't voorgaende geseyt is) bevestigen, haer beginfel uyt het ongeschapen woort, dat is, uyt God, hebben.

Op dat de ^d Dochters, van den grooten Ocean,
Met singens weerklanck, door Permeiss vloeden gaen.

DAer toe (ô grooten Al, die in dijn stercke handen
De vyer^{ge} gensters draeght, die om ons henen brandent
Daer in ghy 't aertfche pleyn, en 't cristallijne veld,
Gelijck een kloot vervat, in 't midden hebt gesteld.
En laet tot dyner eer (beyd' menschelijcke ^e zielen
En oock van 't domme vee) daer in en over krielen.
En breydelt dy tot eer, der winden groot geweld,
Op dat ons kielē swaer beploegen 't pekēl-veld)
Verleen my weer en wind, laet my dijn woeste meynen
Bezeylen met mijn pen; beschrijven dy ter eeren.

WAer salick (wonderwerck) ontginnen dijnen lof?
Singh op mijn Sangeres, van 's werelts aenvanck, of
Den stercken ^f Eloha, het groot begrijp der aerden,
Wt eenen Chaos, of erdichten klomp vergaerden?
Dan of het was uyt niet? daer de Elementen grof
Door 't ongeschapen woord tot een geschapen stof
Ter teelinge bequaem, haer eerst begin af kregen?
Aen dese schakel, hanght de schael, om te overwegen:
Of oock den ^z werelt wijs te recht sen erffkrakeel,
Met Gods getuygenis bewetticht. 'twelck so veel
Verscheeld, als 't vyer, dat inde onmetelijke hooghte,
Van 't water kout en vocht, verscheelt in hit en drooghte.
Door dien 't natuurlijk breyn drijft, datter niets, uyt niet
Kan comen, hoe veel min, het aldercleynste yet.
Schoon dat hy wel erkent, den Schepper alles machtigh:
Noch valt het aertfch vernuft hier aē de teelinge klachtigh,
En oordeelt, waer natuur van ^b de opper stoffen naeckt:
Het voedsel, en het werck der teelinge, bleef gestaect.
Dit heeft wat schijns, nochtans mē sie een weynigh verder:
Den Schepper of 't natuur, wie dat van beyden meerder
In eygenschap vermagh? of niet den Schepper eerst
Natura schiep uyt niet, en noch haer aert beheerscht.

Die met

Die met sen rechter hand, den eersten dagh der dagen,
 Een scheyfel tusschen 't licht, en 't duyfter heeft gellagen;
 Daer na het licht, in tweeën ghedeelt in vyer en locht,
 En uyt het duyfter de aerd' en 't water voortgebracht.
 'T vyer, volgens sen natuyr, klimt datelijck om hooghe,
 Om 't vochte aerd-rijck door de suyv're locht te drooghen;
 Stracks marmert sich de locht, met wolcken grof en dick,
 Een groot ^k bewegen volght daer in een ooghenblick,
 En roert de wat'ren om, en doet de baren bruyfen,
 Tot datmen uyt de locht de wolcken siet verhuysen,
 In dropp'len na de aerd', om daer nae 't oogemerck
 Des Schepers, te voldoen naturas wonderwerck.

WAer heen mijn Sangh-goddin? hoort 'Pierus docht'ren
 schar'en,

Om dat ghy hooger (dan de alderdiepste wat'ren
 In baren stijghen op) met u ghedichten swiert:
 En door u melody 't vernuft ten Hemelstiert.
 Of wiltghe 't teer vernuft, met arrebeyt besomm'ren?
 Of wiltghe 't teer vernuft, met onderfoeck becomm'ren?
 Om weten, waer van daen, den eersten zy gheteeld,
 Die s' aerd-rijcks vruchtbaer bow ter wooninge verveeld?
 En in in een houten Trogh, het aengename leven
 (Als in een will'ge doot) dorst zeewaert in begeven.
 Wat ^m waegh-hals oyt so koen, en dapper was gemoed?
 Die sich op vloten slechts, op een gemeene vloet
 Te drijven eerst begaf? Ia die op 't swaert des dodes
 Dorst swimmen? niet ontsiend' de roe des toorens Godes,
 Dat hy in d'eerste eew tot straffingh van de sond',
 In 't menschelijck geslacht, om te verdrencken sondt.
 Ia sulcken hoofdstoff, dat ontgrendelt dijk en dammen,
 Verflint de dorre aerd', verteert en doot de vlammen
 Van 't al verteerent vyer, verheft sich hemelwaert,
 Daer 'tstrijdend ⁿ donders stem, en 'sblixems straelen baerd;
 Diens barsting datmē hoort, diens vlamme men siet blicken,
 D'Alschepper tot sen roem, den mensche tot verschrieken.
 O wond're eygenschap! ô heyl'ghe handen werck!
 Wien was doch d'eerste, die dijn baren grof en sterck,
 Met riemen wederzijds op vloten heeft door-reden?
 Met zeylen in 't vierkant opkielen heeft doorsonden?
 Wien, seg ick, is 't ^o Neptuyn? die 't eerstmael heeft bedacht,
 En na dat hy een Vloot van Schepen t'samen bracht,
 De Zee daer mee doorworf, en 'thoogst' gebied beheerden

^k De onsenlijckē optreckinghe der dampen, ofte vochtigheiden des aerdrick, veroorfaekē inde locht een groote bewegingh, waer uyt de winden baren oorspronck nemen, ten zy dat de selve door de koude locht ghedickt, vergroot ende t'samen gedrukt worden, ende tot regen druppelen nedervallen.

^l Anders kakelende Exters, bespotters vande Hemelsche Sangh-goddinnen.

^m Ofte die sen leven so geringh acht, gelijk Seneca daer van singht in sijn *Medea*;

*Andax nimium qui freta Priuui
 Rato tam spoli perisla respit
 Terrore, dat pūl terrore vidua
 Animum lrebus credit auris
 Dubios, sicca aqua caris
 Fatali tenet silare lyra
 Inter vira mortis, vna
 Nilum graui limes dicit.*

ⁿ Wanneer de onsenlijckē optreckingen der dampen soo hoogh in een heete ontfekē locht komen te bewegen, datse boven de reflexie ofte loute des aerdricks komen in de middelste contreye der locht, die altyt van natuyren kout is, worden sie schielijck verandert en ghedickt, die voortgaende datelijck in de ontfekē heete contreye plotselijck vallende schielijck met een schrickelijcke uytbarstingh ontbonden worden, ende den donder veroorfaeken, siet hier van *Christophor. Clavius* in *Sphera Sacrobese*.

^o *Neptunes* wort gehouden voor de eerste vinder der Zee-vaert, daerom hy als een Godt der Zee gehouden wert. *Diodor lib. 2. Polydor. Virgil. lib. 3. cap. 15.*

p Dese *Mysiers* zijn de volckeren gheweest van groot *Mysien* in kleyn *Asien*, tusschen de rivieren *Caicus* ende *Scamandrus* aen de *Aegeische Zee*, teghen over het Eyland *Lesbos* bezuyden het land van *Troas*, ende moet alhier onderscheyt ghemaect worden tusschen dese ende de *Mysiers* van *Europa*.

q Dit is de *Zee* die tusschen *Asia* en *Europa* de afscheydinge maect, ende bewatert in 't oosten het landschap *Pontus* ende *Bitimien* in 't westen *Griekenland*, dat anders oock *Hellas* ghenoemt wierde, daer van den naem *Hellas-Pontus* ghecomen is.

r *Thracien* nu *Romanien* geheeten, *Sestus* een seer oude *Zee-stad* in dese *Provincie*, nu van den *Turcken Bogarslar* geheeten.

s *Menapij* waren de volckren die de kust van *Vlaenderen* en *Zee-land* bewoonden.

† So *Plinius lib. 7. cap. 56.* getuyght.

t De kust van *Engeland*.

u *Erythrus* *Coninck* van *Sabea* heeft alder eerst met houten vlotten en schuyten d'Eylanden in de roode *Zee* bevaeren. *Plin. lib. 7.*

x De roode *Zee* daer de kinderē *Israels* doorgingen, was mede ghe-naemt *Sinus Arabicus*.

y *Sesostris* *Coninck* van *Aegypten* soude het eerste groote schip den *Nilus* nuytgevoert hebben, na 't schryven *Diodor. lib. 1.*

z Deser *Deltas* zijn dry geweest, namelijk, groot *Delta*, kleyn *Delta*, en het derde *Delta*, ende zijn dry *Eylanden* leggende inden mont van den *Nijl*.

a *Danaus* (de sone van *Belus* des *Coninck* *Aegypti*) vluchtende voor sijnen broeder *Aegyptus* ofte *Aegyptus*, heeft het eerste rooyschip uyt *Aegypten* in *Grecien* gevoert, *Herodot. lib. 2.*

b *Atlas* *Coninck* van *Mauritanien*, een voortreffelijk *Mathematicus* zijnde, heeft den *Schiplieden* eerst de *Sterren* kennisse geleert, die halven de *Poeten* fingersen, dat hy den *Hemel* op sijnne schouderen draeght. Leest *Augustinum de Civit. Dei lib. 18.*

c Tot *Corinthen* worden d'eerste *Galejen* gevonden, so *Aristoteles* getuyght. *Animocles* een *Corinthisch* scheeps *Timmerman*, vinder d' *Galejen* met ses riemen ofte roeybancken, om in d' oorloghe teghen die van *Corcyra* te ghebruycken. *Thucydides lib. 1.*

Als *Coningh*, dies hem 't volck als *Zee-god* namaels erden.

Of sou 't den p *Mysier* (aen d' *Aegeische* waterkant)

Niet dulden, overmids hy d' eerste *Schuyten* vand,

En met *Troyanen* hulp, van veel verscheyden houten,

Maer klustten, die hier mee hen selsen eerst verlostouen

Te varen, over 't naw der q *Hellepontische* *Zee*:

Tot in het *Thracier* rijck, voor r *Sestus* op de ree.

Of salick desen roem s *Menapij* u toe stellen;

Die d' aldereerste † schuyt van drooge beesten vellen

Seer constigh had ghewrocht, en daer mee dorst bestaen

De blancke r *Britische* kust te schepen af en aen.

Tot wonder van u sels, ghy 't vischen ginght hanteeren,

Om met de varsche zoo u tafel te vereeren.

Schoon dat ick 't eens hervat, en roem d' *Arabier* u Vorst,

Die tot d' *Eylanden*, door x d' *Arabier* inwijck, dorst

Op houtte vlotten sich den rooden vloet vertrouwen.

So sal y *Sesostris* doch sijn roem veel hooger bouwen,

Die 't eerste groote schip (met *Conincklijcke* pracht)

Langs z *Delta* groot en kleyn den *Nijl* heeft deurgebracht.

Soo 't a *Danaus* niet belet, diens schip met houten wiecken

Eerst uyt dē *Nijl* vervloogh, door 'tpekelsvocht in *Grieken*.

Ten zy, dat b *Atlas* oock dan na de waerom vraeghd'

Hy 't blawgestarde rond, meer met sen schoud'ren schraeght

Dan dese; daer nochtans hy met een kloecker oordeel

De schepen niet alleen vand, maer tot 'smenschen voordeel

Het schipvolck heeft geleert de kennis van 't gestard,

Om weten, waer omtrent, te giffen oock hoe vard

De plaets daer 't is gemunt en daer 't schip afvaert scheelen:

Om 't self op 't roer, en 't roer de starren te beveelen.

C *Orinthus* gon ick dat e *Galejen* vinder zy

Aminocles de eerst, met riemen dry en dry:

Tot dat *Nesichro-on* van *Salamine*, voerden

Galejen, die weerzijds door *Zee* vijf riemen roerden:

Dier ordre eerstmael den *Romeynen* heeft geluſt

EERSTE BOECK.

Te bruycken, tot den krijgh op de Africaensche kust;
 Maer ^d Syracufen door Zenagoras bevord'ren,
 Heeft d'eerste Hecheree (bestaende in ses ord'ren
 Van roeyers) uytgemaect; daer na Nefegiton
 De orden der Galey van thien geled'ren von.
 Vergroot des getals (van twalef na malkander
 In orden) de eerste was den grooten Alexander.
 Dien ^e Ptolomeus Philopater na sen doot
 Sijns rijcks een deel besat en de orden heeft vergroot,
 Van veur na acht'ren toe met veertigh roeyers-bancken,
 Geborftweert om en om, versterckt met hout en plancken,
 Bepeckt van boven tot beneden op de kiel,
 Diens hooghte ses mael acht ell'bogen in sich hiel,
 In lanckt twee hondert en noch t'achtentigh cubytten,
 Dier sesendertigh was 't begrijp in breete en wyte;
 Dus doende, wies van eew tot eew, hoe langhs so meer,
 Dees nutbaer' wetenschap, door ondervindinghs leer.
 Die nu dees kielen, tot volkomentheys behoefte,
 Bereyd met slaefsche dwang een tuchthuys voor 'tgeboefte.

d Soo Titus Livius
 ghetuyght lib. 7.

e Plutarchs in 't
 leven van Demetrius.

MAer hy, de ^f vinder selfs van 'sAerd-rijcks groot begrip, ^f GODT eerste
 Is rechte vinder oock van 't eerst last-voerend' schip. ^{vinder der schepen.}
 Hem komt de eer alleen, die (doen hem heeft verdrotten
 Der werelt boofheyt) by sich selven had' besloten
 Te straffen, t'eenemael 'tgheen d'aerd' had' voortgebracht.
 Te drencken in de vloed het sondelijck gellacht,
 Behalven Lamechs & soon, die tot sen heyl verkoren
 Met vrow en sonen, en soons wijven, was, te voren
 Eer dat des Heeren arm het wrekend swaert opheft:
 En in sen gramschap de aerd' om hare boofheyt trefte;
 So spreeckt hy Noah toe, om dat ghy mijne wegen
 Oprecht bewandelt, en eerbiedigh mijnen segen,
 Met danckbaerheyt ontfanght, en lijdet hoon en spot
 Van die ghy onderrecht te vruchten dijnen Godt:
 En sy daer boven noch, moetwilligh, Godt vergeten,
 Ontfiende God noch mensch, sich hunder sterct vermeten,
 Verachten dijne leer tot vaderlijcke deucht,
 Misbruycken in wellust en dertelheyt hun jeucht:
 Siet, daerom ick ter wraeck mijn stramme peeze wil reken,
 En 'saerdrijcks bodem met een watervloed bedecken:
 Op dat het laeghste stof der elementen, straf
 Dier sond', die 't Alderhooghst tot straffen, oorfaeck gaf.
 Ick wil ontgrend'len 't slot des afgronds diepe putten,

g Noahs Genesis 6.
 cap.

Dat hen onmog'lijk zy, des waters loop te stutten;
 'Kwil met der wolcken drangh, versticken jonck en oud,
 Ia al wat locht en longh by adem onderhoud:
 Maer, seght hy, om dat ick recht vaerdigh dy bevinde,
 Siet! daerom wil ick dy met alle dijn ghefinde
 Behouden, want ick wil (spreeckt de ongeschapen mond)
 Met u in dit gheval, oprichten een verbondt;

† Het woordenken
Arck, beteekent een
 Kas ofte kiste in onse
 sprake.

Beschrijvinge van de
 hoedanigheyt der sel-
 ver, *Genesis 6.*

Flavij Iosephi lib. 1.
 cap. 4.

Want ghy sult u, voor dat dees straf haer sal ghenaken,
 Een † Arck, tot u behow, van Dennen hout doen maken,
 Die boven over dicht met berders zy gedeckt,
 En die van binnen en van buyten wel bepeckt,
 Wier kiel dat inde lanckte bellae dry hondert ellen,
 Dier wijte vijftigh sult, en hooghte dertigh tellen,
 En 't ruym van 't dack af, met dry solders totte kiel
 Verdeelen, dier elck-een tien ellen hooghte hiel.
 Die sultge daarna weer met kamers onderscheyden,
 En boven inde hooght een venster doen bereyden,
 Van eender ellen hoogh; de deur moet zijn gericht
 Ter eender zijden, recht in 't midden van 't ghesticht.
 Hier in sult ghy u met u sonen, daerbeneven
 V wijf, en uwer sonen wijven al begheven;
 Oock wil ick dat met u in de Arcke werd' ghebracht
 'T gedierte, elcks een paer, van alderley gheslacht:
 Maer, van den reynen vee, sal inder Arcken leven,
 Beyd' man en wijfken, elck van sijn geslachte seven;
 Van 't Tier'ge pluymgediert, een yeg'lijk sijner aert,
 Sal yeder seven paer in d' Arcke zijn bewaert;
 Van 't kruypende ghewormt, so op als onder d'aerde
 Ten minsten elcks een paer (al zijnsse kleyn van waerde)
 Herbergen sult in de Arck'; op dat ghy niet verfmacht
 Van hunger, (met al 't geen dat met u de Arck bevracht)
 So sult ghy u voorsien, van alderley spijs;
 En leven volghens so als ick u onderwijse.

ANNO MVNDI
 1656.

D Oen Noah nu 't bevel des Heeren hadd' verstaen,
 Vanght hy des Heeren bow ghehoorsaem dat'lijk aen.
 Hy ordoneert terstond (met hieten en gebieden)
 Te huuren arbeysds volck, met meesters Timmer-lieden;
 Men valter aen het werck, men howt, met schaeft, mē slecht,
 Men sleypt, men boort, men kerft, de kiel wert opgerecht,
 Men blaect, men buyght, men past, men stut, men klopt,
 men drijfster, (men wrijfster)

Men koockt, men warmt de peck, men teert, men smeert,
 De naden dicht mee toe; men voordert en men pord

De

De werckluy, dat den bow, in haeste veerdigh word.

MAer Noah midlerwijl, het Oordeel Gods, verkondight
Den volcke, dat sich dier bestraffingh meer versondight,
Bespotten dese daed; beschimpen Noahs werck,
Belachen Gods bevel, en 't maken van de Arck.

Hun tongh tot smaed gewent, sy met gods-laster schenden,
En loopen blind'lings, na den afgrond der ellenden.
Ia spuwen uyt hun krop, de scherp getande spijt,
Op 't laetste boet-trompet, met lasterlijck verwijt.
So dat den wrevel waft, en de aerd' al-om vervulden: (dulden.
Dat Godt lanckmoedigh 't misbruyck, langher niet mocht
Wiens wraack-bafuynne steeckt, de straf gewapent komt,
Van 't oosten, herwaerts op, des donders stemme bromt
Met eyffelijck gehuy, den blixem schiet sijn stralen,
En schroockt het Aerdrijck, dat de menschen in de dalen
En 't diepste ingewand der Bergen, van de schrick,
De zielen spowen, in een haestigh oogenblick.
Den Hemel sluyt sich toe, met wolcken dick en duyster,
Die drobb'len nederwaerts; de Son verliest haer luyster,
Wel veertigh dagen lanck, dies Noah gade slaet
'T bevel des Heeren, enterstond in d'Arcke gaet,
Met alle sijn ghesind; hem volgen, door 't bestieren
Des Heeren, yders aert, uyt alderhande Dieren

By paren

8 DER ZEE-VAERT LOF,

By paren in de Arck; 't ghewormte voor en naer
 Volght na sen aert, verfelt elck met sijn wederpaer.
 'T gevlerckte vedervlees komt door delocht ghedreven,
 Heeft met sen wederga sich inde Arck begeven;
 Ia 't alderwreefte, met het alderfoetste Dier,
 Van 't aldergrootste tot de alderminste sier,
 Tot 's lijfs behoudenis, hun na de Arck vervoeghen.
 Daer op, als Noah nu volbracht had' Gods vernoeghen,
 So fluyt hy de Arcke toe, en drijft daer 't Godt belieft.
 Den Afsgrondt onder des sen raaken open klieft,
 En watergallen braakt, dier aenwas dat'lijck groeyden,
 En de Aerde over-al in haeste overvloeyden.
 De Oevers hoogh en steyl (bestreden door 't geweld
 Der wat'ren) gheven't op; het vruchtbaer acker-veld,
 Dat onlanghs noch bezaeyt wiert, komt de Zee bedecken;
 Den onlanghs wrev'len mensch men al verbaest siet reken,
 Ten hooghghen berghen op; den onlanghs moed'gen trots
 Soeckt nusen leven op een barre Steenen-rots;
 Den onlanghs lasteraer, bespotter van Gods tooren,
 Soeckt nu sijn 's lijfs behow op d'alderhooghste Tooren;
 D'ondanckb're meerendeels van de Aerde stijghen op,
 Lijf-berghingh soeckende in der boomen hooghste top;
 Maer alles te vergheefs, de spelende Delphijnen.
 Nu swimmen door 't gheboomt; het Zee-kalf en Tomijnen
 Hen tuym'len over 't spits der rotfen heen en weer;
 Den Snoeck, den Spartelvisch, jaeght langhs de daken neer
 Van d'alverdronckē Strêen; den Steur komt adem scheppen,
 Daer eertijds vlugge wieck noyt kon een veder reppen;
 De steeds besniewde kruyn van 't † Caucasisch geberght,
 Noyt meer voor desen met de watervloet geterght,
 Wert nu van 't pekelfocht bespoelt en afgewasschen:
 So datter niets van al 't geen draeyt om 's Hemels affen
 Blijft onbewatert, dan dees Kas, dees eerste vloot,
 Met al het zieligh vleesch, dat God daer in besloor.

† Dit plach eertijds
 oock het Imausche ende
 oock het Paropanische
 gheberghte te heeten,
 maer nu d' *Alanguer* of
 te *Naugracor*, is een
 feer hoogh geberght in
 de Provincie *Sablstan*,
 scheydende 't Rjck des
 grooten Chams ofte
 Tartarien van 't buyten
 Gangische Indien, nu
Indostan gheheeten, nyt
 dit gheberghte neemt
 den vloed *Indou* sijnen
 oorspronck.

SO nam het water toe, en wies hoe langhs so grover,
 Liep boven 't hooghst gheberght wel vijftien ellen over:
 Dat alles op der Aerd' verdronck, en gantsch vervormd,
 Ia! van den menschen, tot op 't vee en 't kleyn gewormt',
 En alle vleesch, dat oyt sen ademschept op 't drooghe,
 Wert 's levens adem, door der golven drangh ontoghen.
 Het water zijnd' op 't hooghst, en wort niet eer verkleent,
 Voor dat de Maen vijfmael de Son haer glans ontleent:

Doen

Doen heeft den Heer gedacht aen Noah en den sijnen,
 En laet de vloed van de aerdt' allengskens wat verdwijnen:
 So dat na tijds verloop op 't graw bekrosen Strand
 Van 't Ararats geberght, de Arcke eerst beland,
 Dier toppen datse na dry vijffden twintigh daghen,
 Wisteken (alder eerst droogh) boven water sagen;
 Een Duyve midlerwijl send Noah van hem uyt,
 Die dat'lijck weder komt en vind noch loof noch kruyd,
 Noch yetwes drooghs op de aerdt' om haren voet te rusten;
 Daerom het Noah weer na seven daghen lusten,
 Dat hy een ander Duyf laet vliegghen uyt het dack,
 Die 's avonts weder komt en brenghet een Olijftack
 In haren monde, daer uyt Noah heeft beslooten,
 Dat God nu sijn genaedt' op de aerdt' hadd' uytgegoeten,
 En dat die vloed verliep, de wraack een ende nam:
 Door dien de Levery des vredes tot hem quam.
 Na seven daghen heeft hy weer een Duyf ghenomen
 En laetse vliegghen, maer die'n is niet weer gekomen.
 Daer na, hoe langhs so meer wiert de aerde gantsch ontbloot,
 De velden droogghden op, dies Noah de Arcke ontsloot,
 En lichten 't dack daer af, dies sich 't gevogelt repten,
 En dat'lijck inde locht een nieuwen adem schepten.
 Als Noah nu aensagh, dat de aerdt' was droogh en wel,
 So gaet hy uyt de Arck na 't Goddelijck bevel,
 Verfelschapt met sen Vrow, sijn Soonen en Soons vrouwen,
 En alderley ghediert, dat met hem was behouwen:
 En alle vleesch, dat inde locht pluymwieckigh swierd,
 Met alderley gewormt en kruypende ghediert:
 Een yegelijck sijn aert paerd stracks met sijns gelijcken,
 Om de aerde weer op 't nieuw met teelingh te verrijcken.
 Maer Noah, soo hy treed aen land in ^b Zenna-ar,
 Bowt hy tot Godes eer terstont een reuck-Altar;
 Vertraaght niet sijn geloof, noch uytstelt dies niet sloffer,
 Maer Offert dat'lijck op (den Heer) een heyligh Offer,
 Van allen reynen Vee tot waare danckbaerheit,
 Voor sijn behoudenis, door Gods barmhertigheyt:
 Wier aengename reuck, steegh Hemelwaert om hooghe,
 Daer 't ^c teecken des verbonds een kleurighe regenboge,
 Van Gode wiert ghestelt, tot een bevestingh, dat
 De werelt nu voortaan niet meer in 't sondigh nat,
 Vergaen sal, Daerom so de wolcken opwaerts klimmen
 Met regenbuyen, sal me op 's aerdrijcks sichtbre kimmen,
 Dees Booghe sien, op dat den Heere te elcker stond,

^a Dit is het Gordey'sche geberghte in groot Armenien, daer den vloed Tygris sijn oorspronck neemt, in 't landschap Melopotamia, nu Diarbeca ghe-naemt, welcker gheberghen nu ter tijd *Chelder*, ofte *Mont Ninger*, dat is, Swarte bergen ghe-naemt worden.

ANNO M V N D I
 1657.

^b Zenna-ar is het landschap dat voor-tijden Chaldea, en namaels Babylonia gheheeten was, ende grenst teghen 't Noorden aen Melopotamia tegh dē krommen om-keer van de Riviere Euphrates, teghen 't Westen aen 't woeste Arabien, paelt tegen 't Oosten aen Susiana, ende tegen 't Zuyden aen den Persischen Inham, ofte Zee, ende wert noch op desen dagh het land van Babyloniën ghe-naemt.

^c Reghenboge een teecken des verbonds, so God met Noah ende sijnen nakomelinghen heeft gemaect *Genesis* 9. 13.

a Apobaterion is de plaetse des uytgancks, daer Noah uyt de Arcke gegaan is, in den dale des berghs Gordey. *Joseph. lib. 1. Cap. 4.*

b Tanais wert nu Don gheheeten, neemt sijnen oorspronck in Moscovia, ende scheyd Asia van Europa, loopt tot in den Palus Mœotis nu de Swarte Zee, ofte Mare delle Zabache gheenaemt.

c Bosphorus is de Nawte ofte mond van de Pontische Zee, ofte Mare Maggiore gheenaemt, in welke enghte dat Constantinopolen leyt.

Nota. Het is waarschijnlijcker, dat de Schipvaert alhier haren oorspronck en beginfel moet genomen hebben, dan 't gene dat by velen daer van verfiert ende ghefchreven wert, aenghefen dat na de Sund-vloet de kinderen ende kinds kinderen *Noahs*: over den gantschen Aerd bodem verdeelt hebben, want isst dat de kinderen *Sems* (te weten, *Eimus* de Oufte het land van Persen om ende over de riviere *Euphrates*, *Ajurus*, het land dat na hem *Assyrien* gheenaemt is, *Arphaxad* Chaldaea, *Aram* Syria, ende *Lud* Lydia) inghenomen ende bevolckt hebben: ghelijck oock de kinderen *Japhets* (naemlijck, *Gomer* 't landschap Galatia aen de Pontische Zee, *Magog* Scythia langs ende over de riviere *Tanais* ofte *Don*, *Javan* met sijne Sonen gantsch Grieken, Ionien, Eolien, Cilicien en 't Eylant *Cyprus*, *Mado* Meden, *Thobel* Iberien en *Colchos*, *Mefehus* Capadocien, en *Thives* de Stad *Tiro* ghebowt en *Thracien* inghenomen: daer-en-boven de kinderen *Chams* (als daer is *Chus* Ethiopien en *Moren*-land, *Misraim* Egypten, *Phut* Lybia, ende *Chanaan* Iudea ende *Arabian*) aldereerst inghenomen, bevolckt ende beseten hebben: so moet volgen dat dese in-neminghe der landen niet konde gheschieden sonder de wateren te overscheppen, die haer over-al in hunne Tochten souden wederhouden hebben, ende sy derhalven het fatsoen en ghebruyck van d'Arcke der behoudenisse haerder Vadersen voor haer hebbende, diert vinder ende infelder Godt is: hebben lichtelijck op sulcker wijze Schepen ende vloten kunnen toestellen ('t selve oock voorfeker houdende datse gbedaen hebben) die sy in sulcken gheval ghebruyckt hebben, nietteemin, houdt het daer voor, dat de rechte wetenschap en kennisse der Schipvaart (ghelijck de Histori-schrijvers daer van ghetuyghen) allengkens van Eeuw tot Eeuw (door verscheydene kloecke verstandens) tot de hedendaeghsche volkomenheit ghebracht zy. Want den voornoemden *Japhet*, die de tweede sone *Noahs* was, houden wy daer voor, dat gheweest is *Iapetus*, den Vader *Promethei*, dien de Poëten seyden een sone te zijn van *Hemel* en *Aerd*, diens kinderen gheleyt worden vinders en infelders gheweest te zijn van verscheyden menschelijcke ghebruycken, voornamelijck oock der Zeevaert, want aldus singht den Poët *Horatius* in sijn 3 Ode des eersten boecks;

illi vobis, & as triplex

Circa pelagus erat, qui fragilem truci

Commisit pelago ratam

Primus: nec timuit precipitem Africam

Decertantem Aquilonibus:

Nec tristes Hyadas, nec rabieus Noti,

Et ibidem,

Audax omnia perperis

Gens humana, nisi per vetitum nefas,

Audax Iapeti genus

Ignem fraude mala gentibus intulit

Dien siende, dan ghedenckt aen 't Eewighe verbond
Met Noah opgherecht; aen Noah eerst ghegheven,
Voor hem en sijn gheslacht, en al die na hem leven.

SO de overblijfflen nu van 't menschelijck gheslacht

Door de Arke des behows te lande zijn ghebracht,
Heeft yeder sijns beroeps sich na 't bevel des Heeren,
Terstont ghequeten, om het aerdr'ijck te vermeerren,
En te bewoonen, dies elck na ghelegentheydt,
Een plaets ter neeringh soeckt, die hem ghelegen leyt.

Daerom de kind'ren Sems des Noahs eerst ghebooren,
Voor hen en haer gheslacht, ter wooninghe verkooren
't Landt, daer in 't zuyden aen Arabien leyt ghepaelt;

In 't Oosten aen de Euphraat; en weer in 't westen daelt
Tot aen de Ioodtsche Zee; en Noord'waerts in Armenen
't Gordeysch gheberghte langs 't Apobaterion henen.

Van daer paelt Iaphets zaetsen erfdeel Noordwaert op,
Tot daer den *b* Tanais van 't Ripheysch gheberghtens top,
Euroop en Asien deelt, en Westwaerts inde lenghte
't Europisch Griecken scheyd voorby 't Bosphorus enghte.

Daer na de kind'ren Chams verkoofen 't land en ve,

Van Antilyban, tot de Middellandsche Zee,
 Gantsch Syrien, Chanaan : en zuydwaerts tot de stranden
 Van 't rood Arabisch Meyr; in 't weest de vruchtbaer stranden
 Egypti, over Nijls in Lybien, daer 't ghebergh
 Onvruchtbaer met den brand der Sonnen wert gheterght.
 Dus heeft sich 't een gheslacht van 't ander afgescheyden,
 Om sijn nakomers de aerd' ten erfdeeluyt te breyden :
 In welcke reysen haer den voort-tocht wert ghestuyt
 Aen 'swaters oever, by ghebreck van Schip of Schuyt,
 Wat raat ter overvaert' help out, help jonck, help raden;
 De stroomen zijn te diep en niet om te overwaden,
 En lijkwel heeft Natuur haer tusschen twee gheset,
 Dier diepte 't ander land ter wooningh ons belet.
 Wie hier nu kloeck van gheest eerst mid'len kan erdichten
 Bequaem ten overtocht, sal keurlijck moghen stichten
 Sijn Erfdeel in het land, door dien dat yder man
 Al 't land ten erve neemt dat hy verded'ghen kan.

Hier heeftme met bescheyt de mid'len over-woghen
 Die eenighsins ter saeck ghedienstigh wesen moghen;
 Derhalven wil sich de een betrouwen op 't ghewricht
 Der Paerden, op de Const van 't swemmen afghericht,
 Op dat het lastbaer dier sen Heer daer over droeghe;
 Een ander wil sich selfs tot swemmen gaen verwoeghen,
 En leenen van den Visch der vinnen eygenschap,
 Om met sen handen klam doorrijten 't vochtigh sap;
 'T welck schijnt eē goet behulp, doch meer niet te betrouwen
 Dan eener die sen huys op 't Ys heeft laten bouwen;
 Wanneer de Son ontdoyt de Cristallijne korst?
 De soldringh barst, en 't huys sinckt in de ontdoyde borst:
 So oock die op het droogh den adem is ghegeven,
 Kan voor een kleynen tijd slechts in de baren leven;
 'T zy dat de kramp in hand of voeten hem bestriekt,
 Of dat hy machteloos in 't water wert verstickt :
 Want swemmers hulpe om den swemmer die in nootis,
 Te redden, is ghelijck de vreesse voor de Doot is.
 Wat raat dan, hoemen best de diepten over-raeckt?
 Daer op der † Vad'ren een, een goede voorflagh maectt.
 En hebb' ick niet (seght hy) de wa'ren allegader,
 Des aerd-rijcks overscheept met mijnen ouden Vader?
 Die door den vinger Gods gheleyd wierd' tot het werck,
 Om ons behoudenis te timmeren de eerste Arck:
 En hebb' ick doen de diept' (dier alderdrooghste wellen,

† Als offet een v'n
 Noah's Sonen gheweest
 ware die sijne kinderen
 den raat van over let
 water te Schepen ge-
 geven hadde.

Op stroomden, boven 'thooghst geberght wel vijfthien ellē)
Niet met 't al-levend' vleesch in de Arck so langh bestreeft?

Tot ' Cynthia haer glants fesmael verwisselt heeft?

En daer na stijf noch eens so lange moeten wachten?

Voor dat wy 't vasteland met Zielen weer bevrachten?

Ghelijck ons doen dees Arck, op aller wat'ren vloed

Ghedient heeft, soo is noch de selve middel goet,

In dit gheval, wanneer 't de diepten van ons vord'ren.

Des (seght hy) maectt een Arck na Gods gegeven ord're,

Die hier ten naesten by, ghelijck zy in fatloen,

En maectte grooter niet dan ghy die hebt van doen;

Gemaectt; so schuyfse om laegh van de Oever op de baren,

En gaet daer me de vloēn, en stroomen overvaren;

Bevaert, besoeckt het land, u nu noch onbekend,

En breyd u palen uyt tot aen des werelts end.

De Vader nawlijcks sweegh, de schrand're Ionghelinghen,

Op 't spoedighst sulck ghebow, ghelijckerhand aenvingen,

'T geen endlijck wert voltoyt, en afghesleypt na strand,

Alwaer men 't proeft ter vaert, dicht by den Oeverkand;

Een waeghalstwee of dry, begheven hen met boomen

Teschuyven, langhs de strand, maer werdē vande stroomen

Ghedreven na het diep; daer valt de boom te kort,

HetSchip drayt om en weer, men weet niet waer 't aē schort;

Een yeder doet sen best, men gaet de boomen lassen

Twee op malkander, dies met hobblen en met plassen

So komt men weer te land; hier kan men niet bevroen,

Hoe datmen dit stuck wercks, sal voortganck hebben doen;

D'een geeft de stroom de schuld, van 't om en weder swieren,

En d'ander klaeght den trogh en is niet recht te stieren;

Ten lesten komt de klaegh weer voor den ouden man:

Die wijft haer aen den / Visch, hoe dat die swemmen kan;

In 't water is hy cloeck, en heeft noch arm noch beenen,

En lijckwel vlieght hy in en door de stroomen heenen;

Hy keert sich slijcks en rechts, en swemt waer heen 'them

Neemt, seght hy, opmerck hier; indien u zijn bewust (lust,

† Hier by wert de Mane verstaē (wantte den Poēt *Claudianus*, in sijn Epigramma over de *Sphere Archimedis* also noemt, segghende, *Et simulata novo Cynthia mensē redit.*) die fesmael verwisselt, dat is, datse fesmael vol ofte nieuw gheweest is: ofte tot dat ses maenden voorby waren.

f Overmits de Die-
ten alle van naturen be-
gaeft zijn met soodanige
eyghenschappen, als hen
totten levē van nooden
zijn, onder den welcken
den mensche het edelste
als ooc met de mensche-
lijckste eyghenschappen,
daerenboven met een
redelijcke ende vernuf-
tighe ziele begaeft is,
so comt dat het vernuft
(speculerende op de ey-
ghenschappen der dieren)
leert ende aenneemt 't
geen hem van Naturen
niet gegeren en was, ge-
lijck men daer van by
verfcheydene Natuer-
kundigers lesen mach,
derhalven wy 't oock
daer voor houdē, dat de
vindinge der riemen en
't sturen der Schepen
eertijts van den visschen
soude konnē geleert we-
sen, ende overmits de
versieringe den Poēten
van outs gheoorlooft is
gheweest, ben ick hier
in te vrypostiger, houde
het wel soo waarfchijne-
lijck, als dat de Copes (een volck ofte van over de riviere Euphrates ofte in Beroetien eertijts geweest, overmits in
deese beyde plaetsen Volckeren also ghenaemt ghewoont hebben,) de wetenschap van 't roeyen ofte de riemen
(ofte dat oock de beroemde *Typhis*, Schipper van 't Schip Argos, het roer ende scheeps gereetschap, gelijk eeni-
ge Antheuren daer van schrijven,) souden gevonden hebben, aengesien dat de schepen onbruyckbaer souden zijn,
boomen noch van riemen noch zeylen en wist, daer nochtans na de Sundvloet het land aen ghene zyde des Eup-
hraats, als mede Beroetien, niet en zijn berolekt gheworden sonder Schepen ofte Schipvaart, ende de zeylen eerst
langhen tijt na 't gebruyck der riemen ghevonden zijnde, waer uyt dan beslytē datse met riemen soo wel over
d'enghte van Hellepontus, als over den Euphraat moeten gheroeyt wesen.

Hier mede en wil ick oock niet geheelijck ontkennen, dat den den *Argonautus Typhis*, ofte de voornoemde
volckeren *Copes*, der voorverhaelde gereedschappē geene souden gevondē hebben; maer dat het wel zijn kan, dat
sy de eerste geweest zijn die deselve aen den Grieccken bekent gemaectt, ofte yets daer aen verbeterd hebben.

De middelen, waer door den visch sulcks brengt te weghe:
 So sult ghe seggen, dat dees krachten zijn gheleghen
 Hem in sen vinnen, maer, hoe stiert hy nu sen vaert?
 Die 't weet sal seggen, met sen breeden platten staert.
 Wel-aen dan volghet dees leer, en maect u houten vinnen,
 Niet grooter, dan een man in handen (staende binnen
 De Arcke) voeren kan, die daer mee buyten boord
 Ter zyden 't water klieft, en schuyft de selve voort,
 Daer na so sult gh'een berd, van ongevaer dry voeten,
 Op 't ende van een sparr' een mans lenght, hechten moeten,
 Dit dan op 't achter end' der Arcken valt ghemaect,
 Op dat de breede Schopslechts in het water raeckt,
 Daer mede sult ghe de Arcke na u voornemen dwinghen,
 Als u bevindingh dat sal in ervaringh bringhen.

'T Vernuft dit dat lijck vat; 'twert wederom bestaen,
 Na voor gegeven raat, de Schipvaert aen te gaen.
 Een man drie ofte vier hun wederom betrouwen
 Met riemen, half ghemaect, grof, lomp en onbehouwen,
 Te ryen op de vaert, se duwent vandewal,
 Op hoop dat dese reys hen wel ghelucken sal;
 Elck een past op sen werck, een man twee, drie aen 't roeyen,
 De vierde gaet aen 'tshuyr; 't gebruyc dat leert haer spoeyen,
 En by der beurten gaw te passen op haer stiek:
 Op datse van 't gevaer, en d'onghewoone schrick

In haeste raken vry, haer vrienden langs hoe droever,
 Mer krijten en gebaer toekijcken op den Oever,
 En meenen elckens dat se sincken naer het diep:
 'T en waer een ander (die wat hooger staende) riep,
 Se rijfen weer om hoogh, se waren maer bedolven,
 T en aensien van ons oogh weersyden met de golven;
 Maer de andre midlerwyl genaken na hun wil,
 Aen d'over zijd', de Kiel raect grond, en 't Schip staet stil;
 Stracks klimtme buyten boort en sleypt de schuyt om hoog-
 Of meertse aen een boom, op datse valt op 't drooge (ge,
 Den tijd van haer verblijf, en gaen voort land-waert in,
 Besichten, vinden 't goet en vruchtbaer na haer sin:
 Maer schatten 't halver reys, des wille weer vertrecken,
 Om de eygenschap des lands haer vriende me te ontdecken.
 'T geschiet, men valter aen, sy die op de oever staen,
 Stracks roepen blijde mie de reyse is gedaen;
 Elck een loopt haer te moet, elck een is graag om weten,
 Elck bied haer voort de hant, elck wil haer wellemek heeten,
 Des gaense tot malkaer en raatslaen over 't stuck,
 Niet min bearbeyd elck sen voordeel van 't geluck,
 Al eer se weten, hoe 't aen d'overzy gestelt is,
 Of 't magere landow, dan of 't een vruchtbaer veld is;
 Men vraeght niet eens de geen' die 't hebben onderfocht,
 Men let slechts nu de reys en Schip-vaert is volbrocht,
 Dat Schip-bouw en de konst van 't varen, moeste goed zijn,
 Wie nu niet meed' en wild', moest wel een slechte bloed zijn;
 Hierom elck huysgesin begint op staende voet,
 De Schip-bow te bestaen, om 's waters diepe vloed,
 Met Schip en scheeps-gefind', te terghen daer 't hen lusten,
 Tot datse vinden vrend' en vergelegen kusten:
 Om daer hen huys en hof en wooningh neer te slaen,
 Op dat elck sijn beroep aldaer mocht vangen aen.
 Dus doende, heeft den mensch de vloeden overwonnen,
 Diens stoutheyt en vernuft, allengkens heeft begonnen
 (Op de onbesnyfde Zee langs de Oevers vlacke strand)
 Te swerven heen en weer, van 't een nae 't ander land;
 Der Schepen Bouwery, heeft daegelijcks toegenomen,
 En is van dagh tot dagh tot meer fatsoens ghecomen,
 Soo dat in 't kort de Zee met Schepen sneegh geboeght,
 Langhs alle Rijcken wert bevaren en beploeght.

DEn mensche midlerwyl maect plaets sijn luye traagheyd,
 En scherpt het breyn, dat hy des arbeyds dwangh een
 laagheyt.

Het

Het
 En k
 So d
 En y
 Daer
 Die v
 Tot
 En o
 Des v
 T'wij
 En bl
 Se ho
 Help
 Waer
 Maer
 Roep
 How
 Den o
 Met c
 Niet
 Nadi
 Te ru
 D'eer
 Een a
 In 't l
 Hoe c
 Al 't g
 Beslu
 Moef
 Door
 Dit op
 Wan
 Des p
 So stel
 'Tzy
 En lat
 'T zy
 En ma
 Of 'tz
 Om d
 'T we
 Wat e
 Op da

Het roeyen hem verveelt, 't vermoed' des daeghs de leen,
 En komt 'doots-sifter de aerd' dan met haer mask' bekleen?
 So dooft het menschlijck oog, dē hemel krijght weer ooggen,
 En yeder met sich selfs des arbeys een meedoogen;
 Daer swijmt-me heen in slaap, twijl maect het schip geē snee,
 Die waect denckt 'tis geen noot, wy blijven hier ter stee
 Tot dat de morgen-root ons uyt den slaap sal wecken,
 En ons vervarfchte leen gherust ten arbeyt trecken;
 Des yeder onbesorghit sen maet de wacht beveelt,
 T'wyl komt een zeewint op uyt † Thetis schoot ghereelt,
 En blaest het schip te land'; den nacht is naw' verdwenen,
 Se hortten over de eerste en tweede Bancke henen;
 Help yeder uyt den slaep, help, help roept elck verbaest,
 Waer zijnwe, och, hoe komt dat dus het water raest?
 Maer een van allen siet stracks land' waert in een bruynte,
 Roept, mannen 'k sie de strand' met wit en hoogh geduynte,
 How moed, 'traect maer de grond, we zijn hier dicht aē land;
 Den dagh komt onder des, elck oeffent sen verstand
 Met onderfoeckingh, hoe se dus in 't duffigh droomen
 Niet roeyende in de slaep, te lande zijn ghecomen:
 Nadien men 'sdaeghs te voor, eer de afghemende Son
 Te rust gingh, naw' lijcks 't land terecht bekennen kon;
 D'een scrijft het toe de vloed, eē yeder spreekt sen oordeel,
 Een ander meent de ebb', beneemt de vloet haer voordeel;
 In 't lest men peylt de wind, en wort daer uyt ghewaer,
 Hoe dat het sterck gheblaes desselfs, door 't Zee ghebaer
 Al 't geen wat driftigh is, jaeght voor hem heen na land toe:
 Besluyten, dat haer Schip aldus voor wind, na 'tstrand toe
 Moest heen geschoven zijn; daer van men 't recht bescheyd
 Door 't tweede onderfoeck, als voor bevonden heyt.
 Dit opmerck is terstond met vlijt betracht (na desen,
 Wanneer me stack van land) by die den arbeydt vresen,
 Des peylden' eerst den wind, en quam hy achter in,
 So steld'men windvanck op en roeyden wat te min;
 'Tzy datmen 't Schip besteeckt rondsom met groene mayen
 En latet so voor stroom en wind door 't water wayen;
 'Tzy datme vlercken vlecht van lichte boomen bast,
 En maect die hoogh op 't schip in plaets vā wind-vanck vast:
 Of 'tzy dan datme uyt riet gaet wesen lichte hordden,
 Om daer voor in 't vierkant voor wind ghevoert te worden;
 'Twert alles ondersocht, men neemt van alles proef,
 Wat eenighsins gelijkect, dat schicktme tot behoef,
 Op dat den roeyer rust; wil slechts den wint goet blijven?

* Den nacht word by den Poëten genaemt des doods-sifter, ofte de tweede dood, die men oock houd te zijn de moeder des slaeps ende der droomen.

† Thetis de Moeder aller waterē, ofte de Godinne der Zee, Vrouwe van den onbezuylden Ocean.

Overmits datme niet beschreven vind door hoedauighe middel het zeylen eerst ghevonden zy, soo stelle het selve met een Poëtische versieringhe, als ofte door 't drijvē voor wind fouden gewaar geworden zijn, dat se onverhoeds (meenēde niet te roeyē) by nacht in stilte drijvende, te lande gecomen zijn: bevindende het gebles des winds eē oorfaeck daer van te zijn: ende tot dien eynde wanneer den wind met haer henen waeyde, eenich wind-vanck fouden erdacht ende opgestelt hebben, ende daer voor henen gedreven, gelijk ons de ervarentheyd in andere Landen noch daegeijcx sien laet: insonderheyd in boomrijcke gewesten, daermen by gebreck van zeylen een dicht beblaede Meyboom af hout ende dien op de Schuyt ghetē als 't voor de wind is, ende daer voor henen gedreven.

So denckten anders niet dan voor den wind te drijven.

ANNO MVNDI

1700.

a *Elimeer* zijn de gheslachten ende nakomelingen van *Elimus* de oudste *Sone Sems*, bewoonen het land van *Perfen*, nu *Parfi*, ofte 't *Rijk der Sophi*.

b *Assyriens* zijn de kinderen *Assuri* des tweeden *Soons Sems*, dier land *Assyrien* plach te heeten, maer nu *Arzerum*. *Tygris* is een stranck ofte ghedeelte des *Euphraats*.

c *Hircanien*, eertjids *Medien*, nu *Servan*, dier *Zee* nu *Mare Caspium* heet.

d De kinderen *Arami* bewoonden *Syrien*, nu *Sorza*.

e Het stilstande water *Palmyrien*, is de *Galileesche Zee* ofte *Meyr* van *Genezareth*, nu ter tijd *Samachonitis* *Meyr* genaemt, ofte 't stilstaende water.

f De kinderen *Lud* hebben eerst in 't landschap *Phoenicien*, by de *Reviere Eleuθri*, de *Stad Lydien* (over langh gemijneert) gesticht, voor dat 't landschap *Lydien* in *Pamphylie* innamen.

g Die van *Arphaxad* trocken eerst in 't steenachtige *Arabien*, voortjiden *Nabatea* genaemt.

h Den vloet *Maarsari* is eenen *Arm* ofte gedeelte van den *Euphraat*, loopende door *Babylonien*. *Caldea* is het woeste *Arabien*, uyt dit geslachte (namelijck *Arphaxad*) is *Abraham* ende sijne nakomelingen voortgecomen. *Ioseph. lib. 1. cap. 7.* *i* De kinderen van *Gomer* nemen in *Phrygien* ende kleyn *Asien*, nu ter tijd *Becangial* ofte *Dardanello* genaemt. *k* De grensen van *Hellespontus* zijn nu de grensen ofte kusten vande *Archipelago*, ofte de *Archipeli*, so 't de *Matroofoen* van onsen tijd noemen.

l Die ven *Magogh* verkosen *Scythia*, dat nu *Ruffien* ofte 't *Keyserrijk* van *Moscovien* geheeten wert. Den *Tannais*, nu *Don*, neemt sijn beginsel niet veer van de *Stad Moscow*, dicht by *Colouga*, de *Reviere Rha* wert nu de *Wolga* genaemt, loopt van *Ierossaw*, een voorneme *Stad* in *Moscovien*, tot voorby *Africhan* in de *Caspische Zee*.

m Het water *Sphanthi* is een stilstaende *Meyr*, nu *Ergis* genaemt, niet verre van daer neemt den vloet *Amardus* sijnen oorspronck, ende loopt door de voorneme *Stad Tauris*.

n *Araxes* noemen de *Geographi* noch *Araxes*, neemt sijnen oorspronck van den berge *Tauro*, en loopt tot in de *Caspische Zee*.

o De *Meden* zijn de kinderen van *Mado*, nu *Servani* geheeten. *Araxes* wert nu *Bochara* genaemt. *p* De kinderen van *Iavan* namen in *Cilicien*, nu ter tijd *Turcomanien*, ofte *Finichien*, oock by den sommigen *Caramanien* genaemt.

q *Chithim* is het eyland *Cyprus*, weshalen de *Hebreen* byna alle *Eylanden* *Chitim* genaemt hebben. *Ioseph. lib. 1. cap. 7.*

r *Ionien* een *Grieksche* *Provincie*, nu van den *Turcken* *Quiscon* genaemt. *s* *Peloponens* met

Achayen in een begrepen, wert nu *Morea* genaemt, dit plach het *harten* van *Griekenland* te wesen. *t* Die van *Thobel* verkoren *Iberien*, nu *Georgia*, ofte by den *Turcken* *Gurgistan*, tot hen woonstede. *u* *Gerri* ofte den vloet *Cyrus*.

DVs neemt de *Schipvaert* toe, me roeyd en drijft voor wind Daer door 't vernuft hoe langs hoe meerder landē-vind;

De *blancke Euphrates* wert van de *a* *Elimeer* bevaren, Om 't land van *Perfis* tot sen erfdeelte bewaren.

De *b* *Affzrier* niet alleen beploegt den *Tygris* stroom, Maer terri ght oock der *Zee* *Hircanus* Oevers soom.

Schoon dat den *d* *Arameer* sijn wooning houd in *Syrien*, Bevaert by oock de *Euphraat* en stille vloed *Palmyrien*.

Den *f* *Lydier* overscheept *Eleuθri* snelle vloed,

En bowt de *Roode* stroom die 't rijck *Aegypten* voed.

De *g* *Arphaxadeer* verveelt het steenigh *Nabatea*, Beploeght *b* *Maarsari* vloed, en rust sich in *Caldea*:

Alwaer de *Arphaxadeer* nyt sijnē heupen won,

't toekomstigh *Israels*-zaet in 't pratte *Babilon*. (rensen

Maer *West*-waert gaet den *Phrijghen* en 't volck der *Gome*-

Doorkielen al de vloen aen *k* *Hellespontus* grensen.

Den *l* *Tanays* ende *Rha* wert vanden *Magogeer*,

En rowe *Schyth* bescheept tot in *Mæotis* meer.

De wat'ren *m* *Spanthus* en *Amardus*, mer den bredden,

n *Araxes*, sietmen nu beploegen by den *o* *Meden*:

Maer *p* *Iavan*, die bevaert *Cilicien* niet alleen,

Noch 't *Eyland* *q* *Chitim*, maer beploeght noch and're *Zeen*;

Gantsch *r* *Ionien* hy bevolckt, bescheept de *Grieksche*

Stranden,

s *Peloponensen* met *Achayen*, en de *Eylanden*;

Off schoon den *t* *Thobeeler* woont tusschē 't *steyl* gebergh,

Hy lijckwel *u* *Gerri* vliet met *Schip* en *riemen* tergh;

Mcletus

" Meletus blancke stroom en Lycus crome keeren,
 Die werden nu doorkield beyd' van den Mes hineeren.
 Inſglijcks oock den 3 Thiree door 't naw van Bosphorus,
 Scheept sonder vrees tot op den vloed ^a Danubius;
 Was de eerste die de zee met Schepen langhs ^b Thessalien
 Beploeghde ten verfoeck van 't wijdberoemd' Italien;
 En gaf doen eerst den naem de ^c Thyrrheneesche zee,
 Om dat sijn kiel en bow haer Cristallijn doorsnee.
 De ^d Chusey swart gebrand des Nijls vruchtbare stroomen,
 Met kiel en driftigh af uyt Ethiopien komen;
 Doorploegen boven dien het rood' ^e Arabisch meer
 En gaen in vriendschap daer verfoecken den ^f Saaber.
 Den ersten ^g werlds Heer den oorspronck der gewelden,
 Schoon hy in ^h Sennaar verkoos de vrucht' re velden,
 Ter wooningh, heeft niet min des Euphraats diepe vocht
 Besworven, eer hy 't tot een Heerschappye brocht.
 Gelijck oock de ⁱ Mesreer de vloeden alle neghen,
 De ^k Nijls besocht, al eer hy 't land heeft ingekreghen.
 De ^l Phutos inſghelijcks terſchipvaert seer bequaem,
 De vliete haerder woonst ^m Phut noemen na haer naem.
 Om ⁿ Sur en Aradus Eylanden te bevolcken,
 Begeeft den ^o Chananeer sich op de groene kolcken,
 Der Middellandscher zee, die daer den oever-kant,
 Van ^p Tyr en Sydon met des Zee-vaerts roem beplant.

SO nu de heerschappy met kroonen heeft bepereld
 Den Nimrod tot een vorst en heer der gantscher wereld,
 Behaeght des vorsten soon dit konincklijk gebied
 Sijns vaders, en daerom oock op sen voordeel siet.
 Hoe (spreect dies by sich selfs) is niet der wereld koningh
 Mijn Vader? en is my sijn Vorstelijcke wooningh
 Oock als een lust-plaets, niet ten erſdeel toegheſeyd?
 Wat dan (ô † Cres) ontbreect u noch tot vrolijkheyd?

Chaldeen opgeworpen. ^b Sennaar is het land van Babilonien. ⁱ De kind'ren *Misraim* nemen *Egypten*
 tot hunne erwooninge, dat na haren name oock 't land van Mesren plach te heten. ^k Den Nylus heeft negen
 ingangen, ofte armen, daer door hy inde Middellandsche Zee loopt. ^l Dit zijn de kinderen *Phut*, die *Libyans*,
 nu ter tijd Barbarien, Marocco, Biledulgerid ende Agisymba te samen met hare Coninckrijken yervatende, tot
 hun erſdeel ingenomen hebben. ^m Het water ofte reviere Phut, by Ptolomeus Phuth, ende by onse Geogra-
 phi Senega ghe-naemt, heeft by Capo Verde haren uyt-loop in Zee. ⁿ Sur, by den Hebreer Sor, is het
 eylandeken daer eertijds Tyrus en Sidon op gestaen hebben, nu aen 't vaste land vast ende toegelooepen. Aradus
 een eyland by Trypli, recht be-oosten Cyprus, dicht onder 't land van Sorya. ^o De kinderen *Chananeans*
 nemen het land Chanaan, inde Bibel het land van belosten ghe-naemt, begrijpende de Landſchappen Palestijnen,
 Idumeen, Judeen, Samaritanen en Galileen, nu ter tijd Terra Sancta, of 't heyligh Land. ^p Tyrus, nu ter tijd
 Suri, ende Sydon nu Sait ghe-naemt.

† Cres, een sone Nimrots, overleyd by hemſelven, om tot heerschappye te komen, werd de eerste vinder ende
 bewoonder van Creta, nu Candia ghe-naemt.

^x Meletus is eenen arri
 uyt den Euphraat, nu ter
 tijd Genſtiff ghe-naemt,
 voorts den vloed Lycus
 plagh oock Iros, maer nu
 Cazalmach te heeten.

^y De kinderen van
Mesobus namen tot hien
 erſdeel Cappadocien, nu
 Almasia ofte Amasia, oock
 wel Genech, ende by den
 sommigen Toccatu Alla-
 luien geheeten, leeft *A.*

^{Magnum} en ^{Theret.}
^z Die van *Tibes* namen
 Thracien in, nu Roma-
 nien. *Bosphorus* is het
 naw van de Swarte Zee
 by Constantinopolen.

^a *Danubius* is by ons
 den Donaw.

^b Thessalien is de Zee-
 kust van Macedonien.

^c De Thyrrheneesche
 Zee is de Middellandsche
 Zee, so tusſchen d'eylan-
 den Corsica en Sicilien
 aen Italien spoeld.

^d De kinderen *Chus*,
 oudde sone van *Cham*,
 verkiefen Ethiopien tot
 haer land ende woonin-
 ge, 'twelck nu Abyſſinen
 ofte Paep Ians land ghe-
 noemt wert.

^e Roode Meer ofte
 Arabiſchen Inham.

^f *Sabec* een Provincie
 in Arabien aen de roode
 Zee, nu ter tijd Zibith
 ofte Zebethum genaemt.

^g *Nabrod*, by den Io-
 den *Nimrod*, ende by
 den Griecken *Belus* ghe-
 naemt, een sone *Chus*,
 heeft hemſelven eerst tot
 een Coninck by den

Leeft Princelijck en wel, leert heerschen van u vader,
 Den Vorstelijcken krans is u en niemand nader.
 Maer hola, hier verheft sich noch een nevel-wolck;
 Mijn vader heeft de macht verkreghen van het volck,
 Om dat hy onvertsaeght sich voor het volck dorst waghē,
 Ten arbeyd yv'igh steed's, en lijdsaem in 't verdragen,
 Vernuftigh in 't beslaen met goeden raat verseld;
 Dits de oorfaeck dat hy eerst ten Heere wierd gesteld.
 Waer na sich yeder een doen datelijck moest buyghen,
 Om de onderdanigheyt met daden te betuygen;
 Wiens nieu verkregen macht hem doen tot voordeel deegh,
 Dat hy daer door 't ghebied des werelts, tot hem kreegh.
 Nu voeld het volck de dwangh van 't eerstekeurigh mallen:
 Des vrucht ick sal 't met my so wel niet willen vallen
 Ter heersching als met hem. Hoe Cresse dan wat raat?
 Op dat ghy mooght hier na bekleen uws vaders staet?
 Wat middel (seght hy) hoe? 'k ben jonck en rapp van leden.
 Wie sal my hind'ren 't spoor mijns vaders na te treden?
 Ick wil mijn jeught voor eerst gaen oeffenen in 't gheen
 Wat lofflijck is by 't volck, op dat sich yeder een
 Mijns doens verheughen mach, en spreken van de deuchden,
 Daer Nimbrots soon het hert sijns vaders me verheuchden.
 Des wil ick onvertsaeght den onwaerdebr'ren schat
 Eens onsterfflijcken naems (door 't ongebaende padt
 Der onbesuyfder zee) my soecken te verwerven:
 Om my des Nimrots soon, des Nimrots kroon te erven.
 'K wil overschepen door 't lazuyrigh Cristallijn,
 En landen soecken, die ons noch onkenbaar zijn;
 Ick wil vermeerē 't rijck, en breyden uyt de palen
 Van Belus heerschappy, tot daer de Sonnen stralen
 Des avonds ondergaen, en heerschen daer op hoop,
 Tot dat mijn vader sal vollenden 's levens loop.
 Ontwijfflijck of ick sal ten ende deser faken,
 Alwaerdigh tot mijn wensch en voorneem wel gheraken.
 Hier swijght de jonge Vorst als hy dit heeft geseyd,
 En schickt dat hy den tocht terstond in 't werrick leyd.
 Des voeght hy neffens hem een rot van sijn gesellen,
 Die al-gedienstigh voort, hem tot hun Hooftman stellen:
 Daer meed' hy (met verlossijns vaders) treckt daer van,
 En neemt de naecte wegh door 't land van Chanaan,
 Tot daer het pekelnat den oever comt besproeyen;
 Alwaer dat sijn ghevolgh, sich rusten van 't vermoeyen,
 Des reysens, midd'lerwijl 't geen sijns bedunckens tot

* Nimroth wert oock
 Belus ghenaeamt, als bo-
 wen geseyt is.

ANNO M V N D I
 1845.

19 ^a Phœnicien een gedeelte van Soryen, op de boer der Zee, in dewelke dat nu Tripolis de beroemste Stad en Zeehaven.

^b Cilicien een Provincie in Natolien nu *Finicien* gheheet, van de bocht soo hier ghesproken wert plach; certijds de bocht van Ifus te Leeten, daer nu de vermaerste koop ende landel-plaets Aleppo is, dier Zeelaven nu de stad Alexandrette bewaert.

^c *Pampobien* by Plinius Poplopa by den Arabiers Zina, nu ter tijd Scyllia, edoch by velen onder Cilicien gherekent en Caramania genaemt. ^d *Chelidoni* zijn vier of vijf kleyne Eylandkens leggen tegen eenen uythoek aen die noch Capot Ciliidonia gheeten wortrecht bewesté Porto Genoves.

^e *Doridis* is het vaste land tusschen Rhodus en Candien.

^f De haven Cresse hoede het daer voor dat nu porto vifto wesen moet.

^g Hoewel door de huydendaeghsche Zeevaert bevonden wort dat op 't Eyland Candien een ongefonde locht ende nimmer soder pest is, so ist dat nochtans de oude Geographi veel vande gefonde locht van Crete, als ooc van de vruchtbaarheid gheschreven hebben.

^h Den name van *Crete* komt van *Cres* eerste vinder deselvs.

ⁱ Minos de tweede van dien naem en veerthiende Coninck van Creten, neemt den Oorlogh aen tegē die van Athenē, om datse sijnen Sone Androgeos omgebracht hadden.

Der Schipvaert noodigh is, voor hem en al sijn tot;
Verforricht hy, daer mee gescheept en af ghefteken;
En soo op Gods geleyd' ter Zeewaert in ghestreken;
De roeyers houden maat met riemen wederlijds,
Voorby de kusten Sor, en Aradus by tijds
Komt boven 's waters kim, voortgaende langs ^a Phœnicien
So wend men 't inde bocht en stuert voorby ^b Cilicien:
Want Cyprus was bevolckt, des roeyd' men daer voorby,
En krijght den oever van ^c Pamphiliën op de zy;
De ^d Chelidoni en veel klippighe Eylanden,
Gemoeten hen, alleerse in ^e Doridis belanden
Ter haven ^f Cresse, die hier eerst den naem ontfingh,
Alwaermen wat ververscht en voort weer ^t Zeewaert ging,
Ten duyrd' niet langh daer na selanden in het leste
Ter haven, aen een schoon doch onbewoont geweste,
Daer gaense land' waert in op datse 't recht verstand
Vernemen, vande deught en vruchtbaarheid van 't land,
Bevinden na hun wensch een goe gefonde ^g lucht daer
En 't aertrijck over al begroent, beboomt en vruchtbaer,
Graenaet, Olyfen en Druyf, met Vijghen Honigh soet,
En alderleye vrucht des velds in overvloed,
Revieren, Vijvers met Boschagien en weyland.
In 't kort men wert ghewaer het is een heerlijck Eyland,
Al waer men voorts bestemt het Legher neer te slaen.
En 't vollick maect sich selfs ghewilligh onderdaen,
Van Cresse haren Heer, dien sy hun Coninck roemden,
En 't Eyland dat'lijck na sijn name ^b Creta noemde.
VAN dees tijdt Creten wert bevolckt, en beheerd
Van Vorsten, welcker macht te land' en sloop regeerd:
Tot datmen telt van Cres de vier en thiende Coningh,
Entweede ⁱ Minos, die tot Gnosā hiel sijn wooningh;
Die om de wraack sijns soons in Griecken omgebracht,
Sich tot den Oorlogh rust, om met sen Schepen macht,
Den Griek te dwinghen, des hy eerst de Atheniensers
Geluckelijck bekrijght daer na de Megarensers,
En brenghts' in sijn gheweld, dies sloop hy wederom,
Met al sen Schepen na sijn erflijck eygendom;
Thuis komende verkeerd haest sijn triumph in tooren,
Mids in sen affijn hem ^k Pasiphæ gebooren,
Den Minotaurum hadd', waer over hy besluyt,
Hem dat'lijck wech te doen ter Coninghs salen uyt.

den, *Ovid, Metamor. lib. 7.* *Gnosā* certijds de voornaemste Stad, maer nu een van de minste steden van Creta.
^k *Pasiphæ* Vrouwe van Minos baert den Minotaurum een monster half Stier half mensch.

van Eupalamus ofte so
Paufanias seght van Pa-
lamaon ende Merope de
dochter van Erichtheus,
zijnde een groot kon-
stenaar ende vinder van
verscheyden dinghen,
als passer, sage, vyile, ende
andere nootelijcke be-
hoeftheden, insonder-
heyt een treffelijck Bou-
meester.

a Bouwt den Labyrin-
thus tot Gnosa, 'twelck
sommige seggen eenen
doolhof geweest te zijn,
ende sommighe maken
daer eenen Kercker af,
daer den Minotaurum in
gevangen geleyt wierde.

b Minos hout *Dæda-*
lum (met sijnen Soone
Icarum die sijn Vader
gevolgt was) gevangen
op dat de ghefondene
wetenschappen niet aen
de Griecken comen sou-
den. *Diodor. lib. 5. Cap.*
13. Strab. 6. 14. Iason

Capitein van het groo-
te Schip *Argos* wiert
eenhellig van die van
Grecien gecoren, omme
de Zee-roovers van de
Grieksche kusten te
weren, ende deselve van
alle schuymsers te suyve-
ren, ende sonder hem
mochte niemant by der
Zee (met meer dan vijf
personen in 't Schip te
hebben) van eenighe
plaeten afvaren. *Plu-*
tar. in 't leven van These.

c Als of *Dædalus* met
sijne Sone *Icarus* spreect,
ende met hem middelen
beraemde om de bandē
Minoi te ontvlieden.

d *Dædalus* vinder der
masten en *Icarus* vande
zeylen, gebruycken ofte
proeven hare gevonde-
ne konst tot verlossinghe
van haer selven, houde
dat dit de vleugelen ge-
weest sijn haerder ver-
lossinghe daer *Ovidius*
van Fabuleert in sijn 8.
Boeck de *Metamorph.*

e Wt den middagh
dats uyt den Zuyden.

MAer onder des begeeft sich † *Dædalus* na Creten,
En doet aen *Minos* sijn ghevonden konsten weten,
Die beyd' den Meester met sijn werck in waerden houd,
En stelt hem dat hy daer den « *Labyrinthus* boude;
Die, doen hy was voltoyt met veel krom' ommeganghen,
Soo leyd' men daer den *Minotaurum* in ghevanghen;
Na dien nu *Dædalus* op sijn vertrecken staer,
So wert hy van den Vorst beticht met leyder quaet:
Want *b* *Minos* niet ghedooght, dat Creten sal ontbeeren,
De konsten *Dædali*, om Griecken die te leeren;
Derhalven hy hem houd als een ghevanghen man,
Die gaende hier en daer, maer niet vertrecken kan,
Ten zy met *Minos* wil, die yeder laet ghebieden
Op straf, met *Dædalus* of sijnen Soon te vlieden;
Daer by is 't algemeen verbod in Griecken, dat
Niemant verschepen magh, van de een na de ander Stadt
Met min noch meer in 't schip dan 't elckens vijf personen:
Behalven *Iason*, die sich strijdbaer moest betoonen,
In 't schip van *Argos*, om (de roovers van den buyt,
En dieven vande Zee,) met macht te roeyen uyt.

MAer Creten midlerwijl, hout *Dædalum* ghebonden,
Des seyt hy: hebb' ick dan mijns selfs verderf gevonden,
Met konsten vindingh? so vereyscht (mijn Soon) dat wy
Met konsten vindingh, weer ons selven maken vry.
Daer op de Soone spreect, tot troost van sijnen Vader,
De *Vaderlandsche* liefd' (seyt hy) sal mede rader
In desen zijn met ons; want so my 't harte treckt
Na Griecken, soo ghevoel ick 't hart doorgaens verweckt
Met nieuwe vonden, tot volvoeringh deser saecken,
Om uyt dit Eyland door gheringhe moeyt te raken.
Dus gaense beyd' te raed', doch *Dædalus* in 't leest,
Verkieft in dit geval, den raet sijn's Soons voor best;
Die voorsteld datmen moest een vierkant *d* linnen-laken,
Op eenich Schip na eysch te passe laten maken,
Voorffien met strop en touw, met Schooten in 't vierkant,
Waer toe selfs *Dædalus* den mast voorhelen vant,
En daer mee voor den wind stilswijghend' met hen beyden
Ter vlucht na 't *Vaderland* seylvaerdigh te bereyden.
In 't kort den goeden raed van *Icarus* bedacht,
Vultrockense alle beyd'; daer mede den wind verwacht.
Die noch ten lesten uyt ' den middach haer ten wille
Gheblasen heeft, en doet haer zeylin 't vierkant swillen:

De

De vi
Der Z
Datfe
Belan
Alwae
Seer v
Daer v
'T gee
By Th
Met z

Soo
Het
Is Min
Van re
Maer v
Omtr
Daer M
Sijn S
Die ae
Wil da
Of anc
In Cre
Doch
Der ma
En ha
Sijn S
Van ab
En kor
Daer tr
Dier S
Verfla
Door A

NV
N
Des we
Phoeni
'Mifrai
En T
Haer d
Dus sch

De vinders varen heen bevelen sich de gunst,
 Der Zee en winden, op de proeven van haer kunst;
 Datſe eer de Son haer reys twee daghen heeft beſcheenen
 Belanden, na hun wensch ter haven voor *f* Athenen:
 Alwaer hen Theſeus (ter liefden van ſijn *o* Oom)
 Seer vriendelijck ontſanght en heeſte wellekome;
 Daer vraaght men na de vaart en van hun overkome,
 'T geen Dædalus verhaelt; dies waerdigh wert ghenomen,
 By Theſeus deſe konſt, die ſtracks de Grieckſche Zeën,
 Met zeylen over al de Schepen laet bekleen.

SOo haeft nu Dædalus veracht heeft en vergeten
 Het openbaer ghebod, en wechgeſchept uyt Creten,
 Is Minos hem ghevolght, die met een groote macht
 Van roeyers-ſchepen, hem te achterhalen dacht;
 Maer 't miſt hem, overmits de zee en ſtorrem winden,
 Omtrent Siciliens kuſt, de gantsche vloot verſlinden:
 Daer Minos komt te land' en endelijcke ſterft;
 Sijn Soon Deucalion 't ghebid van Creten erſt.
 Die aen Athenen in ſijn toorne heeft gheſchreven,
 Wil datſe Dædalum hem ſouden weder geven:
 Of anders dreyght hy, dat al 't Ionck Atheenſche ^b bloed,
 In Creten hem ter wraeck onſchuldgh ſterven moet.
 Doch Theſeus ontſeyd hem deſen eyſch, van wegen
 Der maeghſchap, tuſſchen hem en Dædalum gheleghen,
 En haeft ſich onder deſ dat hy bedecktelijck,
 Sijn Scheeps ghewelden, zeyl-ree in ſijn groot-vaers rijck.
 Van alles krijght voorſien; begeeft ſich in de vloote,
 En komter me voorwind tot Creten binnen ſtooten.
 Daer treckt hy landende op voor Gnoſa onverwacht,
 Dier Stad hy meester wert en brenghtſe in ſijn macht,
 Verſlaet het ' Monſter in den Labyrinthus mede
 Door Ariadnes hulp, en komt weerom met vrede.

NV wacker, mijn Godin, u kielen worden vlugh.
 Neptunes ſtaet te ſchoor, met ſijn ghelaſe rugh.
 Des werelts, vochte deel, wert over al bevaren.
 Phœnicien, dat vloeyd, van ^k Morenlandſche waren.
 'Mifraim, die verheucht ſich, inde Grieckſche wijn:
 En ^m Tyrus, moet van als der Zee-vaert ſtapel ſijn.
 Haer dertelhey, en kan haer weelde niet betoomen:
 Dus ſchepeneſe af en toe, op aller Vorſten ſtroomen.

f Athenē is eē der voor-
 naemſte machtichſte en
 gheleerdſte Steden van
 gants Griecken geweſt,
 daer van nu niets meer te
 vinden is, heeft geſtaen
 aen den Inham ofte Iſ-
 mos van Peloponeſen
 doē ter tijd den Inbocht
 van Megare ghenaeemt,
 maer nu de golfo de En-
 gia geheten, ende dat de
 hauen van Athenē plagh
 te welen wert nu Porto
 Lion genaemt.

g Want Dædalus van
 ſijner Moeder wegghen
 was den nere van The-
 ſeus Coninck van Atti-
 ca, 'twelck het landſchap
 van Athenen was dier
 inwoonderen haer de
 volckerē van Attica (dat
 is de volckeren des aerd-
 bodems) lieten noemen.
 Deſe Theſeus heeft A-
 thenen eerſt tot eē ſtad
 ghemaect. Plutarch. in
 't leven van Theſeus.

b Dit waren kinde-
 ren van Athenen die die
 van Athē (volgens het
 Contract des vredes met
 Minoem ghemaect) ne-
 gen achter een volgen-
 de Iaren (ſe weten, alle
 Iaren ſeven knechtken
 en ſeven Meyſkens) op
 't Eyland Creten aen
 Minos ter Schattinghe
 moeſte geven. Plutarch.
 in 't leven Theſei.

i Theſeus Creta vermee-
 ſtert hebbēde, gaet inden
 Doolhof door Ariadnes
 aenraadinghe Minos
 dochter ende verlaet
 den Minotaurum.

k By de Ouden worden
 het al Moorenlandē ge-
 heten, die na het zuyden
 ligghen, als Arabien, A-
 ethiopen en Indien, daer
 van men de Inwoonders
 ooc Moerianen plach te
 heten.

l Mifraim, dat is den
 Egyptenaer.

m Tyrus een ſeer oude
 en voornamē Zeevaert
 rijcke koopſtad in Phœ-
 nicien.

n Alderhande Gummē
ende Wierookn uyt E-
gypten komende, daer de
ouden hare afgoden me-
de vereerden.

o Argos een voor-
treffelijke koopftadt in
't landfchap Mycenen in
Grieken.

** Horatius;*

*Uolens ubi torris raso
Gerrula ferat narrare periculis
natis.*

† Cecrops is een Ko-
ninck tot Athenen ghe-
weeft, waer van de Athe-
niers Cecropers geheetē
werden, ende overmids
Dædalus den vinder de-
fer kunft van Athenen
was, foō fchrijven wy die
haer (als den roemder,
Cecropers) toe.

p Hellas anders Griecken-
land.

Hier toyt ſich Griekenland, met Æthiops gheſpnie
En roockt ſen Goden, van 't Egyptiſche *n* gewin.
Het Strand, van *o* Argos leeft, van varende gheſellen:
Die daer, elckanders *** ſpoet, en reyse ramp, vertellen.
De vlegels, daer de roem der *†* Cecropers in leeft,
Daerop, dat vaer en ſoon, uyt Minos Eyland, ſweet;
Die voeden, 't Scheeps gheſin, met hoop van gelucken:
En ſtijven, 't Ieghdigh hart, tot goede en quade ſtucken.
Dit ſijn de Paerden, daer den Tyrier, me doorrend,
De middellandſche Zeen, van 't een na 't ander end.
En ſtaen, tot Koopmans heyl, als vliegende Gordijnen:
Daer achter, dat beyd', haef en menſchen-dieft, verdwijnen.
Daer onder, dat het vier der ſchennis, Zee en ſtrand,
Met wraeck, en weder-wraeck, ſteeckt lichterlay in brand.
Dit tuyght Phœnicien, aen *p* Hellas blyde kuſten;
Alwaer, de Griekſche weeld', ſich telckens komt verluſten,
In vremde nieuwichen, om dat alhier, den ſchat,
Des koopmans groeyt en bloeyt, in Argos groote Stad.
Hier loſt men, aen het ſtrand, de nieuwgelande waren.
Hier ruſtme weerom uyt de Schepen om te varen.
De geyle Bootſgefel, beneveld, in ſen tocht,
Vland, op de Griekſche Ieghd, die hy ter ſchennis ſocht.

q Namelijk *Io*, leeft
hier van Herodotus in 't
beginſel van ſijn cerſte
boek.

r Overmits dat den Poët
Ovidius fabuleert dat Iu-
piter *Io* ſoude ontſchaeck
hebben, ende de hiſtory-
ſchrijvers ſeggen, datſe in
ſeker Phœnicier Schip
eenighe buytenlandſche
vremdigheden ſiende,
ſoude aengehouden ende
wech-ghervoert zijn, ſoo
ſtellē wy (als of het beeld
van Iupiter in Tapijt ge-
weven ware, daer aen ſy
haer vergaepet ende ſo
wechgevoert) om met
een waerſchijnelijke fa-
bel den Ovidium te be-
veſtighen.

ſ Namelijk *Inachus*
Coninck van Argos.

DVs beurtet op een tijd de waren ſijn verhandelt.
De Schepen makē zeyl; des Konincks *q* dochter, wandelt
De ſtrand langs, om 't vermaeck der kielen, met haer ſleep,
Dat, den Phœnicier ſiet, en noodight haer, te ſcheep.
Sy (uyt nieuwſgiericheyt) is haeftigh te gheſeggen,
Men Wijſter, de Kayuyt, daer ſaghſe wonder leggen,
Van buytenlandſche moy; het Perſiaens tapijt;
Doorweven, met het beeld' van 'Iupiter, dat ſtrijd
Hier met het leven ſelfs; de maeghet weyd' haer oogen
Op dit ſeer konſtigh werck, en wert daer door bedroogen.
Men hoortter een ghewoel, het zeyl, dat wapperd' uyt;
De Iuffers, al verbaest, verlaeten, de Kayuyt,
En *Io* roepen, die vaſt kerremt om haer' vader:
Maer 'tis vergeeffſche klaegh, ſy vind haer den verrader
Geleverd, die terſtond, voor wind, ſen zeylen ſpand,
En voertſe over Zee, tot in Egypten land.
Den vader *Inachus*, dit hoorende, verſochter,
By middel van gheſchrift, ſen afgheroofde dochter
Te hebben wederom, maer 't worden hem ontſeyd:
Deſhalven, wortter wraack (van 't ſchellemachtigh feyt)

Ghe-

Gher
So of

Die de
En ſtev
Europa
De gro
De Zee
Ghedo
En voe
Verme
Waer w
Te doe
En wilt
Laet m
Maer n
En voe
Om wie
Die, ne
De lock
Te han

de ſy wech-
derhalven c

Ghenomen, proÿ om proÿ, is 't vrouwenfchenden veyligh:
So offert, mee de Griecck, sen wieroock, aen dien heyligh,

Die dese vryheyt gheeft; Hy veld het zeyl voorwind,
En stevend heen, het gelt, het gelt ^a Agenors kind.
Europa fiere maeght, die gaeter wat vermaken
De groene beemden deur, tot datse komt, ghenaken
De Zee-strand, daer so lagh de ontschaker op sen luym,
Ghedoken, die terstond te voorschijn komt, op 't ruym:
En voeght sich neffens haer; De vorstelijcke Iuffer,
Vermerckten, het gevaer, en roept, Ach grove suffer!
Waer wiltge met my heen? of is 't u (seghtse) dan
Te doen om lossingh; houd, daer, neemt mijn ^b armgespan.
En wiltge meer? houd daer, mijn Baggen en luweelen:
Laet my, slechts veyligh, weer in Sydons beemden, spelen.
Maer neen, 't en mach niet zijn, hy vatse, met een swier,
En voertse strandwaerts af, daer lagh de sneeghe stier,
Om wieck-gaw, over 't diep, na Iovis ^c kufft, te swimmen.
Die, neemt de Maget op, hier moetse leeren, kemmen,
De locken, van Neptuyn; Die anders, niet ghewoon,
Te hand'len was, dan lock en tuyt van 't Iuffer schoon.

de sy wech-ghevoert worde.

derhalven oock toegheheyligh was.

^c De Zeekufft van 't Eyland Creten, daer in Iupiter Coninck, ende hem

^a Agenor Coninck van Zydon, een Zoestad niet veer van Tyrus in Phoenicien, ende was den vader van Europa.

^b Naso fabuleert dat Iupiter Europam in de ghedaente van een Stier ontschaecte, ende dat sy hem kruydekens presenteerde, dit houden wy dese cieragie te wesen, datse tot rantsoen bood van haren persoon: belanghende de gedaente des stiers daerle mede over gefwommen soude zijn, daer van seyde Georgius Sabinus in sijn uytlegginghen over de fabelen van Ovidius, dat een stier aen het schip gheschilderd stond, daer hem

^a Den curieusen leser sal weten (aengeliën dat volghens de oude Poëten en Historiſchrijvers Iupiter Coninck in Creten den eerſten Minos ende Rhadamantus aen deſe Europa wan, ende dat derhalven de ghevanckeniffe van Dædalus lang hier na geweeft is onder den tweeden Minos,) die wy nochtans voortſtellen, dat het geſchied om dat wy bevinden datſe hem, te weten, Dædalus als een vinder der zeylen ſtellen, ende daer toe ſchrijft Herodotus en anderen, dat de ſchepen daer de ontſchakinge door uytgevoerd worde, gezeyld zijn, derhalven moet de zeylen vindingh nootwendigh voorgaen.

^b *Laomedon* Coninck van Ilium tot Troas den vader van Priamus.

^c *Colchis* met Iberien wert nu Georgiane gheheten, leyd aen de Ooſtkant der Zee Pontus Euxinus.

^d *Bithinien* wert nu Burſia gheheten, na een voornamen Stad Burſia, die eertijts Pruſia ghe-naemt was.

^e Phafis een ſchiprijcke reviere in Colchis uytlopende inde Pontiſche Zee.

^f *Oetas* Koninck van Colchis den vader van Medea, die Iafon met hem wech in Grieken voerde. *Ovid. Metamorp. lib. 7.*

^g Anders door de eere der overwinninghe inde worſtelinghen ofte Tornoy ſpelen.

^h De eerſte Ridderſchap van 't gulde Vlies door ſchipvaart verkregen.

ⁱ *Medea,*

Tot datſe, in Creten land, daer ^a Jupiters verlangen, Europa tot ſijn Bruyd heeft minnelijk ontfangen.

DVs heeft den Aſiaen, ſijn eyghen leed, gheazeyt.

Nochtans, is Hellas niet, met deſen roof, gepaeyt.

De Ridderſchap, heeft meer, de ſchotſe hoon, gheſpeten:

Waer mee, dat ſtedes, was (den Aſiaen) ghebeten

Op Griecken, als de ſmaed, die Inachus geleen;

So dat ſich Iafon, met het ſchip van Argos, heen

Na Troas, toe begeeft ^b Laomedon te terghen.

'T heet (om ſen opſet, voor den volcke te verbergen,)

Dat ^c Colchis, is ſen wit, ter winſt, van 't gulde vlies:

Maer, dat hy, by gebreck, van lijſtocht, en verlies

Van ſchepen, daer ter ſtee, hem ſochte te ververſſchen.

Het welck, hem werd ontſeyd, des tracht hy, af te perſſen,

Met wapens, van den Phrijgh, de noodruſt voor ſen vloot;

Te meer, wijl Hercules het ongelijk verdroot,

Daer mee Laomedon den vremdelingh gemoeten,

Dat hy ſen tooren docht aen Ilium te boeten.

Maer, om ſen vromicheyd, te voeren, in het top,

So dwinght hy, deſe ſpijt, en ſteeckſe, in ſen krop,

Tot op bequamer tijd: om niet door voerden dralen,

De weerſtuyt van haer reys, op hunnen hals te halen.

Dus, gaen de zeylen by, ^d Æolus preſtſe voort,

^d Bithinien voorby, tot Colchis oever-boord;

Hier word de grijſe baert, (daer Pontus Silte-plaſſe,

De boeghen, mee begruyft) in 'Phafis ſtroom, ghewaffchen,

Hier, heeft de troſſe Griek, de helleſt van ſen reys,

En wert verwelkomt aen ^e Oetas hoogh palleys.

Hier heeft ſich Iafon (om een uyt eynd' van de ſaken

Te hebben) ingekant, tot Stieren, ende Draken.

In 't kort, het ongediert, dat maect hy moe, en ſlap,

En wint het gulde Vlies, met de Ed'le Ridderſchap.

Des heeft (geen hengſtē draf, noch oock Olympiſche ^g zege)

Maer enckel ^h Zeevaerts-lof dees Helden toy verkregen.

Den Ridder onder des verlieſt, op 's Konincks ⁱ kind,

En evenwel, men let, op 't voordeel van de wind.

Wat raet dan? of wat baet de nieu verkregen eere?

Indien, de Vlies-Heer, moeſt, ſen Vadersland ontberen?

En om der Maeghet wil en blijft hy echter niet.

Met komt Medea, datſe hem, haer plicht erbid,

En onder ſchijn, van wensch, ſo gaetſe, met hem ſacken;

Deur gaet de Griek, en bied Oetas Hof de hacken,

En

En la
Daer
Oeta
(Sen
En o
Seyd
So fal
Nu w
T'Er
De
En w
Hun v
† Pele
Gewal
Hier r
In ord
(Dan
Waar
Tot, d
En He
D Vs
De
Moest
So wel
Die ve
Maer e
Dar e
Met G
(K en
De on
Om 't
En dae
Met ki
In ^d Au
De an
Voor v
Alwaer
Voor
Alwaer
In dees
Tot de
En vey
T'wjl

25 * Paris den sone Priami, werd by Herodotus genoemt Paris Alexander.
 † Peleus was den vader van Achilles. Telamon de vader van Ajax.
 a Alcides is Hercules, werd alsoo ghenamt na sijne grootvader Alcaon.
 b Bellone is de Goddinne der oorlogen, gaet mede ter zee.

ANNO MVNDI
 2772.

c Menelaus vorst van Sparten (anders Laedemon ofte Laconien, een landschap in Peloponnesen, dat nu Morea heet) bekrijght Ilium in 't land Troas, om sijn vrouwe Helena (die Paris des vorsten soon van Troas hem ontschaect hadde) ofte om weder te hebben, ofte sijn aengedane smaet te wreke.

d Aulis is een haven ofte inwijk in Boeotia, tusschen de uylooppe der rivieren Isthmus ende Aopos, daer de zee op't naefte is, tusschen 't eyland Euboea, dat nu Nigroponten hiet; desen Inham plach certijds oock Sinus Euboicus ofc Oestus Sinus te heten, maer werd nu de Golfso van Nigroponten genaemt.

e Het land van Troas is Neptunes toe-gheheylicht geweest.

f Ilium is de stad die by vele Troyen gheheeten word, van welcker overblijfselen weynigh meer te vinden is.

g Hier mede word den loosen Ulyses gemeent, vorst van 't eyland Ithaca.
 h Tenedos, nu Tenedo, een eyland niet veer van de Troadische kust.

i Dit is om de inbalinge van 't houtte paert, dat vol van hunne vyanden was, 'twelck sy door aenradinge van den verader Sinon tot hun eygen verderf inbaelden.

Enland sich endelijck in Griecken met de maecht,
 Daer 't alles, van hun komst, en groote daden waecht.
 Oetas schrijftse na, wil, datmen hem, in handen
 (Sen dochter) lever, met vergoedingh, voor de schande,
 En onrecht, hem geschied. Maer Griecken, fier te moed'
 Seyd', heefte, aen Inachus, van Io yets vergoed?
 So sal 't hem oock geschien, dat's 't eene voor het ander.
 Nu wacht, de Grieck, de smaed, van * Paris Alexander.

Terwijl, dat Hercules, Laomedontis spijt,
 Den Griecken, aengedaen, van lastigheyt verwijt.
 En weckt, de vorsten op, om Troyen te vergelden
 Hun voorigh leed, op 't punt, van wapens ende helden.
 † Peleus, Telamon, met de ander Princen, gaen
 Gewapend onder seyl, recht toe, op Troas aen.
 Hier treed a Alcides op; de vorsten even dapper,
 In orden, na malkaer, slawhertiger noch slapper,
 (Dan selven hy) te moed, natreden, tot de Stad.
 Waer op, van storm, tot storm, de fury word hervat:
 Tot, dat de trots, geloopt: en negeruckt de vesten.
 En Hellas vorsten, weer te huys beland, ten lesten.

DVs heeft b Bellone, die oyt was op 't land geteeld,
 Des waters heyl'ge vree allengskens meer verveeld.
 Moest Martem te geval de menschgelijcke bloeden
 So wel op 't pekels-vocht, als op het droogh doen woeden.
 Die voor de tweedemael gantsch Griecken brenghet in roer:
 Maer om een lichte vrouw, slechts om een loofse hoer.
 Dat c Sparten om de schand der vuylbesnetter strepen,
 Met Griecksche krijgers mand de al-om kloekste schepen.
 ('K en weet niet) of den Phrijgh tot weerom lev'ring verght
 De ontschaecte lichtekoy, of dat hem wraacklust terghet:
 Om 't vuyl oneerlijck feyt te wreken met den degen;
 En daer toe al de macht der Griecken heeft gekregen
 Met kielen hem te hulp, dier t'samen-komst besteld
 In d Aulis was, alwaer de zeylen zijn geveld,
 De anckers opgelicht, en so voort oversteven
 Voor wind na Troas, aen Neptunes e strand gedreven.
 Alwaer de vorsten met hun heyrkracht stedwaert aen,
 Voor 't pratte f Ilium, het Leger neder-slaen.
 Alwaer veel Helden voor de steygerende wallen,
 In dees thien-jarige beleghe ringh zijn gevallen:
 Tot de g Ithakoy'sche liif de zeylen maecte los,
 En veynde zeyl te gaen, maer toeft in b Tenedos.
 T'wijl Troas Burgren om i hun 's vyands huldingh twisten;

D

Dic

Die tot hun selfs verderf door des Sinoiliften,
 Aenradigh halen in, 't ^a Epeysche hout Peert:
 Van binnen vol verraets, 't paladium toegeerd.
 Met wert de vloot ghewaer 't verradisch bloedigh teken,
 En is stracks wederom naer Ilium gheweken:
 Daer onder dies het paert braeckte uyt sen ingewand;
 Dat dat lijck over-al de Stad aen elcken kant
 In vyerige kolen set; de varsch gelande Grieken
 Daer op in heeten moed, met Phrijgen bloed beklickeken
 Beyd' s'traten en gebow; 't Hof van Laomedon,
 Noch Tempel of Altaer, niemand beschermen kon.
^b Æneas siet den val van Ilium vast nader
 ghenaken, des hy grijpt Anchises sijnen vader,
 En torst hem op sen neck, om Troas selle brand
 T'ontvlieden, met sijn soon Ascanies by der hand.
 Hy stapt kloeckmoedigh aen, en laet sijn vrouwe slippen
 In 't forgelijck gedrangh; maer so hy naeck de klippen
 Van ^c Ida, daer hy rust, en missende sijn vrouw,
 Beklaeght hy sijn verlies met hertelijcke row.
 Doch (seyt hy) 't swaerste moet in 't end' het meeste wegen;
 Mijn vaderlijcke Stad leyd van der Goden segen
 Berooff, in roock en puyn, ^d Mycenen heeft geveld,
 (Door 't Ithacois bedrogh en 't snood ^e Argijffsch geweld)
 Den ^f Phrijgiaenschen roem; maer ^g Scyros doet de schimme
 Des ouden ^h Priamus, door tempel schendingh klimmen
 Ter hellen, daer voorheen Aiakis wreede Schaar
^b Cassandra sleypen, langs den tempel met den haar.
 Verfchoonen klein noch groot of Adelijcke zielen;
 Die 't niet ontvlucht sy met het bloedigh stael vernielen.
 En my is macht noch staet, noch heerlijck ontflagh,
 Of niet ghebleven, dan 't ellendige beklagh,
 Van 't voorighe geheugh, van 't geen ons is benomen;
 Van 't geen ick met mijn Soon en Vader ben ontkomen.
 Dies keur ick nu voor best my selfs te stellen schrap,
 En kiesen voor de doodeen will'ge ballinghschap.
 Ja kiesen met Neptuyn van Troas te vervaren:
 En op 't trompets geluyt der blaw' geschubde scharen
 Aftteken ballast scheeps, en hijffen 't blancke zeyl,
 En foecken ander aerd' ter wooningh tot mijn heyl.
 Met komter een gedruys, Æneas heeft gefwegen,
 En meenden 't vyand was, dies grijpt hy sijnen degen,
 Om dien te wederstaen, die nakende, bevind,
 Dat het Troyanen (die met goed, bloed, wijf en kind

Ghene-

^a Epeus was den meester die het hout Peert gemaect hadde. *Æneid. lib. 2.*

^b Æneas (de soone van Anchises en Venus een der voornaemste Heeren binnen Ilium) vlucht met sijn Vader ende sone. *Virgil. Æneid. lib. 2.*

^c Ida een klippighe Bergh buyten de Stad aen den oever der zee.

^d Mycenen, hier by wordt der Griekck veld-overst Agamemnon verstaen, die vorst van Mycenen was.

^e Argijffsch geweld, daer wordt de gemeene macht der Grieken (so van Argos de hoofstiad van Agamemmons ghebied waren) mede ghe-meent.

^f Dit is de gheheele macht en aenien van Troyen, die de voornaemste was in 't land der Phrijgen.

^g Scyros was een eyland daer Achilles opgevoed was, ende daerom oock den naem van Scyros minnekind dickwijls ghegheven werd, daer by nu hier *Pyrrhus* Achilles soon verstanden werd.

^h Priamus is den koninck van Troya, ende een vader van Hector en Paris, werd van *Pyrrhus* indē Tempel vermoord.

ⁱ *Cassandra* was de dochter Priami.

^j Dit zijn de versierde Poëtische Tritons met hun kinckhorens trompetters en Heraalten van Neptuyn.

Ghe-
 De w
 Æne
 Voer
 Met
 En d
 Het v
 In * T
 En h
 Dat h
 Voor
 Dus
 Alwa
 Dit zy
 Maer
 Als da
 Ten e
 Den w
 Dies n
 Na ze
 Den H
 Den S
 Beken
 Noch
 Tot da
 En hur
 Daer g
 Van w
 Met w
 Des ha
 Langs
 En krij
 Daer tr
 Dat g
 Door I
 Beyd' v
 En dat
 Van sijn
 Hun er
 Tot * v
 weduwe v
 terwijl de
 die Pyrrhu
 Pyrrhus g
 inquit, Ver

EERSTE BOECK.

Ghenegen) zijn, om met Æneas 't lieve leven
 De waaghſchael van 't gheluck gewilligh op te geven;
 Æneas neemtſe aen, en onder ſijn ghebied,
 Voerd hyſe ſtrand' waert daer elck-een te ſchepe vlied.
 Mer komt een ooften wind van Idas hooghte koelen,
 En doet de kielen door de baren vaert ghevoelen;
 Het welck niet langh en leed, de vloote wel gemand
 In * Thracien havend', daer Æneas gaet te land,
 En hoort Appollo ſijn toekomstigh luck voorſegghen:
 Dat hem behaeghlyck doet de ſchepen 't zeewaert leggen
 Voor wind † Eubœa ende Cyclades voorby.
 Dus kreegh hy Creten voor hy 't giften inde ly.
 Alwaer de vloote ^a land, dies yeder een gheloofden
 Dit zy het landſchap dat Appollo hun beloofden.
 Maer 't werd Æneas van ſijn huys-goôn weer gefeyd,
 Als dat Appollo hem Italian hadd' bereyd
 Ten erve, om aldaer de vluchtende Troyanen
 Den wegh ter heerſchappy, aen 's Tybers vloed te banen.
 Dies maectmen weerom zeyl, en ſcheept van Creten voort,
 Na zee toe, daermen ſtracks een harden donder hoord.
 Den Hemel wert bewolckt, met dicke doncker' buyen;
 Den Stuurman ^b Palinur', en mocht in 't noord' of zuyen
 Bekennen eenigh licht; men ſach noch Son, noch Maen,
 Noch Starren, om door zee oprechte ſtreec te gaen:
 Tot dat den Hemel op (den vierden daghe) klaerden,
 En hun der ^c Strophades den oever openbaerden.
 Daer gaende ſtrand' waert op, wert elck op 't nieu gequeld,
 Van wreed' Harpyen, daer de vorſt ſich tegen ſteld
 Met wapens, maer beſluyt dier oorſaek te vertrecken:
 Des haeltme de Anckers in, en gaet de riemen recken,
 Langs ^d Samos ^e Nerythos, voorby de Epyrſche kuſt,
 En krijght ten leſten in ^f Chaonien haven-ruſt;
 Daer treed Æneas op, en heeft terſfond verſtanden,
 Dat ^g Helenus daer met ^b Andromache (in banden
 Door Pyrrhus daer vervoerd, met Pyrrhus daer geland)
 Beyd' voerd' 't hooghſt gebied des landſchaps in hun hand.
 En dat ⁱ Oreſtes (als hy 't onrecht hadd' gewroken
 Van ſijn Hermione, en Pyrrhus des doorſtoken)
 Hun erſijck deſe eer, tot een belooningh gaf:
 Tot † voorſtand van de goên, den quaden tot een ſtraf.

weduwe van Hector. ⁱ Hermione de dochter van Menelaus en Helena, trout Oreſtes de ſone van Agamemnon, terwijl de ouders voor Troyen lagen; Menelaus daer van niet wetende, heeftſe in 't Leger aen Pyrrhus beloofft, die Pyrrhus, na de veroveringe Troyæ, 't huys komende, met geweld genomen heeft, welck ongelijck Oreſtes aen Pyrrhus gewroken, ende hem (alſo hy den Goden offerde) doorſteken heeft. † Quia officium Ducis eſt, ut inquit, Vergil, Æneid, lib. 6. Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.

27 * Æneas komt in Thracien, dat nu Romanien heet, 't Orakel des afgods Appollo propheetert hem dat hy in Italien aē des Tybers vloed een nieuwe heerſchappij ſal oprechten.

† Eubœa, nu Nigroponten, Cyclades zijn de Griekſche eylanden in Archipelago, by den onſen de Arſippell genaemt.

^a Æneas land in Creten, nu Candien, meende dat dit het land was foo hem Appollo voorſeyd hadde, maer weer van den duyvel (ick meen ſijn huysgoden) anders onderrecht.

^b Palinurus was den Stuurman van Æneas ſchip.

^c Strophades zijn twee kleyne eylandekens, nu Strivali genaemt, leggen aen de weſt-kant van Peloponeſen, daer hun deſe Harpyen, die vrouwen aenlichten hadden, ſo de Poëten ſchrijven, gequeld hebben.

^d Samos is nu het eyland Cephalonien, een griex eyland, ghelegen aen de kuſt van Epyren, bewoſten Peloponeſen.

^e Nerythos is eenen uyterſtekenden hoecq op de kuſt van Epyrē, namaels Leucadiē genaemt, daer een ſtedeken (Neretin ghe-naemt) lagh, dat als op een half eyland ofſie Iſthmos lagh, en S. Mauro geheeten.

^f Chaonien is een gedeelte vā Epyrē, dat certijds oock Pyrrhea, daer na Theſſalien, ende nu kleyn Grieken, ende oock Ianna ghe-naemt werd.

^g Helenus een ſone Priami.

^b Andromache was de

Hier wert Æneas van zijn vrienden, boven maten
Onthaelt, en met gheschenck, ten lesten weer verlaten.

a Cyclops fabuleren
de Poëten enen grooten
rause gheweest te zijn,
die met een knods op
sen neck sijn schapen
aen 't Eyland Sicilien
hoede; houde het daer
voor dat het een groote
klippe met eenige cley-
ne ridsen daer by ghe-
weest is, gelijk hem die
dinghen uyt der zee ge-
meenelijck opdoen.

b Ætna een altijd
roockenden en somtijds
brandenden bergh op 't
eyland Sicilië, nu Mont-
gibel genaemt.

c Charibdis en Scylla
komt in de enchte tuf-
schen Italien en 't eyland
Sicilien, daer een harde
stroom gaet, legghen te-
ghens malcander over,
Charibdis is een harde
mael ofte draystroom,
en Scylla een blinde klip
onder waters, daer een
vreeselijcke barningh
op staet.

d Drepanum, nu Tra-
pani, daer by (aen de
zeekant, te weten, op 't
west-end na Sardinien
toe) een uythoek leyd
gehetē Cabo Trapano,
offte Melechia promon-
torium.

e Carthago certijds de
machtighste van gantsch
Africa, nu by den Tur-
ken maer een roef-neest
Tunis genaemt.

f Dido verlied op
Æneam, die vertreckende,
veroorfaect dat Di-
do haer selven 't leven
beneemt, *Virg. Æneid.*

lib. 4.

DE Schepen onder zeyl door 'swinds ghedienstigheen,
Doorploeghen 't pekel-veld, voorby Italien heen;
Verwalen in hun ganck, soo datse haer zeylen strijcken
By *a* Cyclops klippen, die van verre Reusen lijcken;
Daer *b* Ætna vyer en roock uyt 's Aerd-rijcks raken spuwte,
Daer yder voor ' Charibd' en Scyllas maelftroom gruwte.
Van daer de schepen langs Siciliens eyland sworven,
Tot voor *d* Drepanum, daer Anchises is ghestorven,
En werd begraven, doch Æneas met de vloot
Wech seylende van daer, beklaeght sijn Vaders doot:
Tot dat Neptunes gunst, de Schepen heeft ghedraghen
Daer Dido, haer ontfanght, met blijschap in ' Carthaghen;
Daer Dido op den Vorst haer hart en sinnen grift;
Daer Dido, haer beloft en reyne maeghdom schift;
Daer Didos ydle waen, Æneam meent te trouwen:
Om haer bouwall'ghe stad door mannen moet te bouwen;
Daer Dido, aen haer selfs, Æneas ontrouw wreekt:
Wanneer sy hopeloos, haer selven 't hart afsteekt;
Daer Dido, levens sat, de leste doodsnick snacten:
Wanneer de Phrijghsche vloot haer van Carthago packten.
Daer op hun andermael, den Blaser uytter zee,
Siciliens-haven, in Drepanum peylen dee.

Daer heeft Æneas, om sijn Vaders laer-ghetijden
Te vieren, voor den volck vertoont versheyden strijden,
Te water en te land'; daer als hy hadd' ghekroond
Des overwinnaers hoofd, en elck na waerd beloond,
Verheft sich de onspoed, want de dollicheyte der Vrouwen
'T vier in de Schepen steeckt; door ydel misvervrouwen
Van't voorsegh en 'tgevolgh, door dien het onghemack
Des reysens, elck vertraeghd' en tegen 't herte stack.
Welck vier onblusschlijck scheē door menschelijcke handen:
Ten waer een regen-buy quam lesschen 't vinnich branden,
En reddten soo de vloot, van de aenghefteken vlam;
Daer na de gramschap van Æol een ende nam.

NEptuyn de baren stild, de Schepen nyt laveren,
En voort de boeghen, recht toe na Italien keeren.
Æneas schip seyld voor, diens Stuurman Palinuur (stuur)
Werd (slapende aen het roer, 's nachts met de stock van 't
Gheslagen overboord; waer over dat Æneas

De

Depla
Tot s
Te lan
Van d
b Caiet
Van d
En de
En d'o
Door r
Hy tot
En teg
Schoor
Des V
Ter wr
Italien
Nocht
Den ee
Der Syl
Wierd

O Wo
Die
Die uyt
'T ghe
Dieniet
Endaer
Op dat
Siet! du

MAer
Hun
In Ther
Der Vo
Slechts
Verkreg
Misbruy
En tergh

welcken de
Sylvius, Carpe
Ranulus, zijn
wetten gese
sche Vorster
ongebonden

De plaetsse zelfs bekleed, en stuurt voor wind, die mee was
Tot ^g Cuma voor de Stad; tot Cuma daer hy voort,
Te lande gaet, en 'tvoorfeigh der Sibyllen hoord.

Van daer hy weer vervaert, en komt ter rechter-haven
^b Caieta, daer hy sijn Caieta heeft begraven.

Van daer voort landwaert in, hy met sijn heyrkracht treckt
En de oorfaeck van sijn komst, ⁱ Latinus Vorst ontdeckt;

En d'oorfaeck van sijn komst (door Konincklijcke giften,
Door mannen dapperheyd, en door ^k Fatale driften)

Hy tot sijn voorneem brengh; schoon dat Italien bromt,
En teghens den Troyaen, met macht te velde komt;

Schoon dat Alectos waen, door Junoos strenghe gebieden,
Des Vorsten ^m Turni (en der volck'ren) bloed doet sieden,

Ter wrake op den Phrijgh, tot datmen siet ghevoed
Italien al versaed met veegh Rutulen bloed;

Nochtans Aeneas deughd voed aen ⁿ Lavinias borsten
Den eersten Sylvius, uyt wien, de twalef Vorsten

Der Sylvi sproten, na wier laetsten Rom'us eerst
Wierd Romens ^o Peter, en met wetten haer beheerscht.

O Wonderlijck begrijp en boven menschlijck oordeel!

Die nyt het een verderf, doet komen 't ander voordeel,

Die uyt den ² ondergangh van Troyen, weerom richt

'Tgheslacht der helden, dat het machtigh Rome sticht!

Die niet ontsien de zee, storm, wind of woeste baren:

En daer door zeevaerts-lob tot hun Triumph vergaren;

Op dat Gheslachts gheslacht, in volgend' eeuw' spreekt,

Siet! dus is onsen staet, door Zeevaert opghequeect.

MAer dat Mycenen, na dat Troyen lagh in de affchen,

Hun roem der Zeevaert, heeft gespoeld en gewaffchen,

In Theris baren schuym, ² veroorsaect de eygen wraeck

Der Vorsten, die gebluft, na uytverrichter saeck (trachten,

Slechts keeren, elck hun 's weeghs, en voorts niet meer be-

Verkregghen Zeevaerts roem, met eere te bekrachten;

Misbruycken Zeevaerts buyt den Phrijghen afgeparst,

En terghen 'teerbaer root, dier wraeck-lust tande knarst,

welcken de twalef Koningen der Volschen, te weten, *Aeneas Sylvius, Latinus Sylvius, Alba Sylvius, Atijs Sylvius, Caijs Sylvius, Carpentius Sylvius, Tyberinus Sylvius, Agrippa Sylvius, Aventinus Sylvius, Procius Sylvius, Ninnius Amulius Sylvius* ende *Romulus*, sijn voortgekomen. ^o *Romulus* heeft Rome den naem ghegeven, ende haer eerst gheschreven wetten gesteld om na te leven. ^p Wt den val van Troya, komt den opganck van Rome, ^q De Grieksche Vorsten na datse Ilium ter neder-gheveld hadden, ende wederom komende, verlieden hun in dertelcheyt en ongebondene onkuyscheyt, derhalven datse alle haer leven in treuspel vol-enden.

^g *Cuma* is een van de oudste Steeden in Italien, daer certijds de Sibylla *Cumae* geprophetteert heeft, leyd in Campanien niet veer van Neapolis, dicht by den Avernischen poel, gheeten Sibylla *Caverna*, aen de zee lecht tegen over *Cuma* roed het eyland *Ischia*.

^b *Caieta* was de voedster van *Aeneas*, die in het landen alhier stierf, ende aen dese haven begraven wierde, die hy daerom met haer naem *Caieta* noemde, nu ter tijd *Gaieta*, leyd mede in 't koninckrijck van Napels, aen de inbocht gheeten *Porto Formiano*.

ⁱ *Latinus* Koninck van *Latia*; nu *Campania* in Italien.

^k Dat is, door 't *Fatum*, ofte schickinghe Gods.

^l *Juno* bijjende *Aeneas*, send de helcke raserijen ofte furien omme het bloed der volkeren te vergiften met vyandschap teghen *Aeneas*.

ANNO MVNDI
2786.

^m *Turnus* vorst der *Hetrusschen* ende *Rutulen*, die het landschap van *Tuscia* (nu *Hetruria* ofte *Florence*) bewoonden, die certijds uyt *Thracien* aldaer te schiepe ghekomen, ende dat land ter erf-wooninghe ingenomen hadden.

ⁿ *Lavinia* de dochter des Konincks *Latinus*, troude *Aeneas*, en teect hem den *Syvium*, uyt

7 Dats Agamemnon, die de aengedane schand-
de sijns broeders Menela-
i selfs ghebroken hadde,
hem soo seer in overspel
verliep met Cassandra,
dat hy van sijn eygen
vrouwe Clytemnestra
om den hals ghebracht
wierde.

* *Laërtis* was den vader
van *Vlyffes* vorst van
Ithaca.

f *Ismarus* een Stad in
Thracien gheweest, die
voortijden oock *Ori-
gurea* genaemt was, na-
derhand *Maronea*, maer
nu ter tijd *Marogna* ofte
so *Mela* ghetuyght, *Ma-
ronia* geheeten.

† *Sicanij* waren vol-
keren die dese kust be-
woonden, die oock in't
eyland *Sicillie* hen woo-
ninge hadden, dat daer-
om inden eersten *Sica-
nia* genaemt was.

u *Lothophagen* is een
eyland dicht onder de
kust van *Barbarien*, niet
veer van *Tripolis* in de
bocht ghenaemt *Syris
Minor*, hier schrijft *Vir-
gilius* dat boomen waf-
len *Lotho* genaemt, wie
van die vruchten at, die
kreegh gheen verlang
na huys.

x Dit is een Poëtische
fabel, doch 't kan zijn,
dat dese met hunschip,
ofte boot inde barnigh
geraectt zijn, ende alsoo
gesnevelt.

‡ Aengaende dit een-
igh oogh, dat is een een-
ighen doorganck, om
achter dese klippen ster
reede te komen, die hem
Vlyffes benam, dat is,
dat hy dese uytkomste
bemerckte; houde de
rest voor versieringē, ge-
lijcker vele onderloope.

Op de opgeblasenthey, en 'schandvleck der *Argyven*:
Om schennis-wrekers schand' met eygē wraeck te ontlyven:
Soo't namaels oock ghebeurt, is aen *Achilles* soon,
Die schennis-wrekers schand', krijght Overspeelders loon.

T'wyl moet **Laërtis* soon 'trampspoedigh' grontsop sloepen,
Die met sen kielen vast word heen en weer geworpen,
Door gramschap van *Neptuyn*, op de onbesuyde zee,
En ankerd alder-eerst te *Ismarus* op de ree,
Die hy ten roove door sijn knechten doet vernielen;
Dier wraeck den burger socht te passen op de kielen.

So dat den *Ithackoys* het *Thracische* gebied,
Insouderhey, des volcks ' *Ciconij*, laghen vlied:
En nauwlijcks 't blankē zeyl, in 't vierkant had' geschooren

Of *Boreas* barst uyt, en laet sen gramschap hooren,
Neptunus te geval; die met den drytand steeckt,
En op der schepen last den val van *Ilium* wreect.
Tot dat in *Africa*, de vloot na neghen daghen,

Het volck doet landen aen de eylanden ^u *Lothophagen*;

Daer hen 't verlangh na huys, door 't soet vergetel-kruyt,
By na ontgingh, ten waer *Vlyffes* hadd' gestuyt

Het lock-aes van sijn volck, die daet' lijck op 't begeeren
Vlyffis, met de vloot, van *Lothophagen* keeren:

En gaen ten anker in *Sicilien*, by de rots
Des *Cyclops* *Polipheem*, die met sen steene knods,
Ses van sen x knapen slaet, en kluyfste tot de schoncken;

Heeft op 't begeeren van *Vlyffes* toe ghedroncken

Des wijns *Marone* sat, des hem den vaak bequam,

Terwijl *Vlyffes* hem sijn † eenigh oogh benam:

En schuyt sich onder 't vlies, om *Polipheems* vergrammen
T'ontvliē, in niemands schijn, bekleed met koppel rammen.

O a wolf in 't schapen kleed! ^b *Ithacois* bedroch!

T'geen dat ghy doenmaels waert dat speurtme in vele noch.

So raectt deloofse vos, uyt *Polipheems* speloncke,

En laet sen zeylen stracks voorwind in 't vierkant proncken,

Voor *Cyclops* hol van daen, en land sich, daer ^b *Æool*

De winden hem ten dienst in ledere sacken school;

Die (t'wyl *Vlyffes* slaept, sen maats na geldsucht dorsten

a Vt *Pelliculam veterem retinent, & fronte politus*

Asitum rapido geris sub pectore vulpem.

Perfius Satyra 5

b *Æolus* verstond hem wel op d'*Astrologie*, ende derhalven dickwils toekomend weder en wind voorseyde,
die oock de windē eerst waergenomen, ende de verdeelingē der plaetsen, als oost, west, zuyden, noorden &c. den
volcke leerden, derhalven hy den God der winden ghenoemt wierde. *Plin. lib. 7. cap. 56.* Het Eyland van
Æolus werd oock *Æolizē*, alsof der meer dan een is, geheeten, maer nu *Liparee*, ende by sommighe *Vulcanizē*,
liggen aen de noord-kant van *Sicilien*.

Een sack los doende) zijn daer t'leffens uytgeborften,
 Met eyffelijck ghedruys, so dat hy andermael,
 Om winds bedwangh, vergeefs, komt in Æolus sael;
 Die met een snarr' ge graw , hem weerom doet vertrecken:
 En 't volck (nu door gebreck van wind) de riemen recken.
 Tot dat sy landen aen, in * Antiphatis rijck;
 Daer 't Leftrigonisch volck, met steenen, dapperlijck
 De onfal'ge vloot bestormd , van welcker elleff kielen
 Schipbreuckigh stranden, dier Matroosen, dat'lijck vielen
 In handen, van dit volck; dier tanden graegh gewet
 Dees dooden, klooven op, voor Konincklijck bancket:
 Maer de andre, die 't gevaar des doods, alhier ontvluchten,
 Zijn met haer Schipheer in * Aætas ghebuchten
 By Circe aengeland , de dochter van de Son,
 Die door haer tooverdranck sijn graege mackers schon
 Van 't menschelijck gestalt, en drijftle in 't kot als swijnen.
 So dat hy naw'lijcks, sich van droefheynt magh verpijnen,
 Van Circes disch gerecht, te nutten spijs of dranck,
 Voor sy sen maats haer' eerst' gedaante wederfchanck.
 Des hy in boelschap sich ter liefd' van haer vermenghden,
 En teeld den Telegoon, terwijl * Elpenoor plenghden
 Sijn leven, door den val, door dronckenheynt sijn bloed.
 Daerna bevaert den vorst, de b onderaerd'sche vloed
 Van Plutoos duyfter-rijck; van daer hy wederkeerden
 Na Circes eyland, en Elpenoors lijckvyer eerden.
 Die na verloop des tijds, den Ithacois verliet,
 Met veel aenstaende ramp, en vaerlijck verdriet,
 Verzeylen van haer kust, langs de oevers, daer de stemme
 Der Zee ^c Sirenen, hem inde ooren tracht te klemmen:
 Om 't schip te locken, door haer aengenaem geluyt,
 Tot inde barningh, dat de kiel te barsten stuyt,
 'Ten waer, Vlyffes eerst, om 't singen niet te hooren,
 Met wach hadd' toegelstopt sen volliks geer'ge ooren,
 En so 't gevaar ontslipt, tot dat hy weerom daeld
 Daer ^d Scyllas barningh stort, en daer Charybdis maeld:
 Daer Scylla van sen maets ses mannen heeft verflonden,
 En hem voort heen-en na ^e Trinacria gefonden,

* *Antiphat* Koninck der Leftrigoniers, dese Leftrigoniers warē teu- fende bewoonende een ghedeelte des I Eylands Cicilie, daer hebbe oock van dese Leftrigoni in Italien ghewoond in 't Koninckrijk van Neapolis, ontrent Porto Formiano en Caiete. Inghelijcks hebben mede van dese volcken Cili- cian bewoond, ende al- daer de stad Caietta, die namaels Lamus genaemt is, ghesicht.

* *Aæta*, anders met dry diphthongen *Aææ* ofte *Aæææ* genaemt, de woonplacfe van Circe, is eē uytstekende hoeck des landfchaps Campa- nize in Italie, eertijds Circei Promontorium, maer nu Monte Circello genaemt, daer in mede een Stad gheleghen by Strabo Circei ofte Circes stad, ende nu Citta Vecchia gheheeten, al- waer noch eenige oude ruijnen van Circes woo- ninge te sien zijn. Circe werd oock de dochter van Aætas gheheeten.

^a *Elpenoor* een van Vlyffes ghesellen (dron- ken sijnde wil 's nachts opstaen-uyt sijnen slaep) valt en breekt den hals.

^b Dit schijnt eenen droom te wesen ofte door de Toverije van Circe te wege gebracht door dien sy hem daer toe ried hoe en op wat wijse hy sulcx beftaen soude; hier van mach elck ghevoelen 't gheen hem selfs goet dunckt.

^c Dese Sirenen waren dry Eylandkens rond-om met vele blinde rudfen en barninghen, haren naem Sirenos hebbende van dry hoeren, die seer wel plegen te singen, die genaemt waren *L eucofia*, *Parthenope*, *Ligya*, dat is, *Alba*, *Virgo* en *Canore*, ende deselve namen eertijds van de zeeuyden ontfanghen hebbende, wierden van de nakomelingen, om de perijckel van de barningen, geshuwet.

^d *Scylla* is een gheveldige barningh; *Charybdis* een Maelftroom, daer van by den Romeynen eertijds een spreekwoord quam, als enner het eene ongheluck op het ander quam, *Wt Scylla in Charybdie*; dat is, uyt de barningh inde maelftroom, of uyt bet een verdriet in 't ander.

^e *Trinacria*, dit is het eyland Cicilien, om dat het dry hoecken ofte kapen heeft, eertijds Phœbus ofte de Son toegeheylicht.

f Phœusa en Lampetie, dochters van de son.
g Eurylochus een van de ghesellen Vlyssi, die sich dickwijls teghen Vlysses kanten.

b Ogygia zijn twee eylanden, legghen op de kust van Calabrien, als men na de Adriatische zee toe wil, ende heeten noch het eene na Calypso Calypso, ende het ander Diocoron. Hier begeeft sich Vlysses selve aen 't timmeren ende bowd eē schip, leest daer van *Odyssa Homeri lib.*

5.

Aen 't Sonnen eyland, die haer vet-gemeste vee
 Aldaer aen *f Phætuf*, en aen *Lampetic*,
 Beveelt; hoewel hy hier te slachten hadd' verboden
 Des vees, so heeft nochtans *g Eurylochus*, het dooden
 Den gasten toegestaan, tot 's levens onderhoud,
 Daer van (maer veel te laet) deschuld hen na berowd;
 Want sose daer van daen, met kalmte weer vervaren,
 So roerd *Neptunes*, spriet, de silte groene baren:
 Door welcker kracht het tow van de anckers stucken knapt,
 Daer op een dwarrel-wind den mast ter neder kapt;
 Het schip drijft overdwars, de riemen laetmen slippen,
 En stoot te barsten op der barningshs blinde klippen.
 Een yeg'lijk roept de Goën, om bystand en om hulp:
 Maer lacy te vergeefs; de kolcken over-stulp
 Versticken de adem lucht, der varende gesellen
 Vlyssi, maer hy selfs, gaet sich daer weder stellen
 So veel hem doenlijk is, en houd sich op een wrack
 Wel negen dagen lanck in koud' en ongemack,
 Tot dat hem 't goe geluck, den thienden heeft gedreven,
 Aen 't land te *b Ogygiam*, alwaer hem 't lieve leven
 Calypso nieuw'lijcks queeckt; Calypso held' en hert,
 So dat hy met haer liefd' terstond betoovert wert.

Hier heeft hy sich ter liefd' van Ithaca, begeven
 Ten schip-bow, en hy leerd hier rechten kiel en steven,

En

land

En maect een driftigh hol, daerna met tow en bast
 Gerakeld, en versien met stuyrboom, spriet en mast;
 Nu schorter zeyldoeck aen, wat raed tot linne laken?
 Daer forghet Calyp so veur, en helpt hem zeyle maken.
 In 't kort eer dat de Son ' vier reylen rijst en daeld,
 So werd den bow voltoyt en op den stroom gehaelt.
 Calypso die besteld Vlysses scheeps matroosen:
 Om hem des arbeyds in sijn 't huysvaert te verpoosen;
 Calypso boven dien besorghet hem spijs en dranck
 Ter nootdruct, na dat hy nu seven jaren lanck
 By haer geherberghet hadd', hy met haer oorlofscheyden,
 Calypsen latende sijn ^ksoon en dochter beyde
 Tot sijn gedachtenis; verlaet Ogygia
 En zeyld tot in 't gesicht, de kust van ' Pheaca.
 Met komt Neptunes uyt de diepe waterkolcken
 Te voorschijn, en bekleed de locht met duyfter wolcken;
 De winden, toomeloos (uytbarsten) met geweld,
 En keeren 't onderst op van 't cristallijne veld.
 Hier werd Vlysses bangh, en wenscht te zijn gestorven
 In Troas liever, dan dus langh in zee gesworven
 Te hebben, niet verdriet, en daeghlijcks herten-leed;
 Doch dits vergeeffsche klaagh, Neptunes gramschap speet
 Het Ithacois bedrogh, dat hy voor Ilium pleegden,
 En stoot dies met sen vorck, dat sich de kiel beweegden,
 En barst ten schepe uyt; met geeft hy noch een stoot,
 Daer leyd het schip rond-om; den Griek in doodes-noot
 Hanght op een stuck van 't roer besturven in sen handen:
 Maer ^m Cadmus dochter helpt hem noch in 't lest te lande;
 Daer hy met groene blaen sen naeckte leden deekt;
 T'wijl Pallas inden slaep ⁿ Alcinous dochter weckt,
 Dats uyt meedlijden is nae 't boomrijck strand gereden,
 Den God verlaten Griek', sen naecktheyt te bekleeden;
 En hem sen lasse ziel, met weynigh broods verquickt,
 En voorts hem voor haer heen na 'thof des konings schickt.
 Die na beleeft onthael, hem daer van daen gefonden
 Heeft tot Penelope, die beseigh hy gevonden
 Heeft (wantse daeghlijcks van velen wierd begeert)
 Op dat de ledigheyd haer kuyfcheyt niet onteerd.
 Hier end Vlysses ramp, en treurige verlangen;
 Hier heeft hem Penelooft met blijdschap weer ontfangen,
 Na, dat sen af-zijns tijd (gheleden twintigh jaer)
 Hy uytgestaen hadd', veel perijckels en ghevaer;

land Ithaca by sijn vrouwe Penelope gefonden; dit eyland Ithaca wert nu *Val de Compare* genaemt.

33 ⁱ Homerus seydt dat het schip binnen vier daegen veerdigh was, dit schijnt Poëtery, ghelijck het oock is, ende van Homero ghesfeld, om *quansius* de Godlijckheyd van Calypso wat breed uyt te meten.

^k *Vlysses* hadde by Calypso twee kinderen (te weten, een soon met een dochter) gheheet als hy van haer scheyde.

^l *Pheaca* is het eyland eertijds *Coccyra*, maer nu *Corfou* genaemt, leggende voor aen inde *Adriatische zee*, ofte de *Golfo van Venetien*.

^m *Cadmus* was koninck van *Beotien*, die een dochter hadde *Semele* genaemt, de moeder van *Bachus*, die van *Iupiter* op een tijd begheerde omhelt te zijn met den regē, donder en blixem, 'twelcke (alsoo de Poëten fabuleren) sy niet verdrage konnende, van de vlammen verslonden soude wesen; derhalven *Iupiter* het kind dat by haer noch onvoldragen was, nam en stak het in sijn dye tot den tijd der baringe, waer in die suster van *Semele*, genaemt *Ino*, haer verhooveerdigēde datse moeye van eenen God (te weten *Bacchus*) was, konde *Ino* sulcks niet verdragen, maer vergiftensē met de helse raserijen, datse haer selven met haer kind van de klippen af in zee stortede, ende terstond van *Neptunes*, ten verfoecke vā *Venus*, tot een *Goddinne* der *Ionischer zee* ghemaect wierde; dese seydt den Poët dat hem soude te lande gebracht hebben.

ⁿ *Alcinous* was koninck van 'teyland *Pheacum*, nu *Corfou*, dese heeft *Vlysses* na het ey-

De gramme Goôn geboet, met sijn thienjaar'ge beevaert,
En Ithaka beroemt, door sijn thienjarige zeevaert.

* *Hyppius* een Tyrier, eerste vinder der lastvoerende ofte koopvaerdy schepen.

† Prophetie teghen Tyrus, leest tot den Prophet *Hesekiel* cap. 26. 27.

a Lybanon was een boschachtigh gebergte in 't landchap Phoenicien, daer veel cederboomen wossen.

b Voortijden plachten Tenten op de schepen te spannen, diemen in 't leste by de onse van hout hieft beginnen te maken, ende noch de hutte noemt, daer ghemeynelijk de Stuyrman sijn verblijf ofte wooningehoud.

c Gebal een stad in Phoenicien, niet veer van Sydon, met een bequame zee-haven, oock *Gabala*, en by sommighen *Giblin* genaemt, houde het daer voor dat nu *Tripoli* de *Soria* is.

d Arvad, nu *Tortoxa*, leyd benoorden *Tripoli*. *Zydo* nu *Zayt* genaemt, leyd besuyden *Tripoli*.

e Afriycken, nu *Barbarijen*.

f Lydien, anders *Mæonien*, een landchap in kleyn *Asien*.

g Perfen, nu *Farsi* genaemt.

h Die van *Gammadim* waren volckeren, die in Phoenicien woonden op den uythoek, tusschen *Tripoli* en *Berithus*, nu *Baruth*, gheheeten *Cabo Pendo* ende *Vadro*.

i Thobel zijn die van *Colchis* en *Iberia*, nu *Georgiana*.

k Mesech zijn die van *Cappadocia*, nu *Almasia* of *Genech* genaemt, die eertijds aen de *Caspische* zee woonden, noch *Sarmatien* genaemt, ofte 't koninkrijk van *Abyssien*.

MAer, ondertusschen elck om voordeel en profijt
Van land en steden, sich in 't ondersoeck bevlijt,
Tot nutbaer schipvaert, om geladen scheeps te varen
Van 't een na 't ander land met costelijcke waren.

Wier eersten * *Hyppius* (in Tyrus opgebracht,
Tot roem der Tyriers) 't eerst lastvoerend' schip erdacht,
Waer door den kleynen naem, van Tyrus so vergroot is,
Dat aller landen roem, by Tyro nu als dood is.

'T is Tyrus, daermen toe, uyt alle plaetsen komt;
'T is Tyrus, die voor al, in koopmanschappen broemt;
'T is Tyrus, die het puyck, en machtighste op der zee is;
'T is Tyrus, die 't cieraet der schepen, op de ree is:
Want nergens vindmen 't geen dat Tyrus Stad ontbreekt,
Daerom 't Prophetisch woord, aldus tot Tyrus spreekt.

† De silte baren, zijn de vesten dijner landen;
Dijn schoonheyt ciersders zijn der timmerlieden handen,
Die hebben Tyrus macht, met kiel en sterck gebowd,
Beschoten met yvoor, cypres en ced'ren hout.

'T boomrijcke *a Libanon* verforghden uwe masten,
Daer aen *Egypten* 't zeyl van geler zijde pasten.
Dijn vlaggen en verdeck van *b* tent en pawloen,
Moest dy geverfde zijd van 't rijk *Italien* doen.

Om scheeps bowmeesters, ghy de volck' rē *c Gebal* terghdē;
Om scheeps matroosen ghy *d Arvad* en *Zydon* verghden:
Op dat u niets ontbrack aen schepen noch aen 't volck,
Om so te vayl'ger door te ploegen 's waters kolck.

e Afriycken, *f Lydien* en *g Perfen*, oorloghs knapen
V toegesonden heeft, geoeffent wel ter wapen;
V braeffter helden roem, der beuckelaren schim,
Stads muyren ringh cieraet, was 't volck van *b* *Gammadim*.

Ghy handelden ter zee, met alderley metalen;
i Thobel en *k Mesech* quam, met schepen in u palen
Seer rijckelijck gelaen, met koper, tin en loot,
En dreven koopmanschap op uwe marckten groot.

'T *l Sarmatisch* koude volck, u van *Thogarma* brochten
'T *viervoetige* gediert, tot heyr en oorloghs-tochten.
Den *m Ethiopier*, u uyt *Mooren* land verfocht,

l Dit zijn de *Sweden*, *Denen*, *Russchen* en *Polacken*,
m Ethiopien is *Paep-Ians* land,

En heeft u „ ebbenhout, met elpenbeen verkocht.
 Den ſchat van ° Affur, koſt den arbeyd van dijn Tyriers,
 En ghy de koſtlyckheên en waren van de Syriers:
 Als purper en fluweel, tapijten en ſatijn,
 Robijnen rooſigh rood, en blijckend criſtallijn.
 'T gheſegend Iudayt Iſraëls overvloeden
 Dijn volck met ſpecery en vruchtbaer kooren voeden.
 Van dijner handen-werck *p* Damascus heeft gehaald,
 En heeft dy dat, met woll' en ſtercken wijn betaeld.
 † Dan *q* Iavan, brochten door haer kramers op u marckten
 Chafia, Calmus, en konſtige yſerwercken.
 De vorſten *r* Kedar en van Dedan, dreven mee
 Hun handel met u in gevloekt en hooren vee.
 Na / Saba *r* Rahema, u ſchepen voeren henen,
 En quamen weer, ghelaen met goud en dierbaer ſteenen.
 Wt *u* Seba, Affur, en Kilmad' in Media;
 De kooplie Harams, in Meſopotamia;
 Van Canne, Eden en de ſteden in Chaldea;
 Als mee de kooplie uyt *x* Arabia Petrea
 Op uwe marckten, hun kemelen brochten aen,
 Met ceder kiſten, vol van koſtlyckheyt gelaen.
 Dus neemt uw' rijkdom toe, door uw' bepeckte kielē,
 Daer mee uw' ſchiplicheen van 't ooft na 't weſten wielen,
 En komen weer gepropt, met rijkke ſchatten in,
 Dat ghy in weelde ſwemd door 't dagelijcks ghewin.

Siet daet, den ouden roem, die dier tijd 'saerdrijcx kimmē
 Rond-om met preuts gebow van kielē, ginck beklimmen.
 Doen ginckmen om profijt * doorploegen 's waters vloed.
 Doen heeftmen om profijt het aerd-rijk omgewroet;
 Niet omgewroet, alleen, om voedſaem graan te zaeyen:
 Maer omgewroet, om 't onverſaed'lijck hart te paeyen,
 Met † ziel verderflijck goud, dat ſteeds den menſche pijnd,
 Met doods gelijcke vrees, die 't uyt der aerden mijnd;
 Met doodes dreygement die met den roof moet ſchepen:
 Maer 't aldermeest de *u* ziel geeft doodelijcke népen
 Den genen die 't miſbruyckt' of 't onrecht oyt beſat;
 Hier van heeft Tyrus oock veel overvloeds gehad.

WAnt, ſo nu Salomon, der Iſraëlitē Koningh
 Wild' bowen 's Heeren huys, en hem eens Vorſten
 Heeft *b* Irom Tyrus vorſt den koninck Salomon (wooningh,
 Doen houwen ced'ren en cypres op Libanon,

u Dit en is geen Ebbenhout als men teghenwoordich in ons land gebruyckt, maer was van naturen wit, hard, ende wel bearbeyd blinkende.

o Affur waren de Affyriers, nu Arzeri, Tyr, nu Sor, Syrien, nu Soryen.

p Damascus een ſtad in Phœnicien, ſoo noch Damascus heet.

q Dan waren die van Ceſarea Pania, niet vee-
 revan Zydon woonden.

r Iavan waren de Grieken uyt Europa,
s Kedar en Dedan zijn landſchappen in woest Arabien.

t Saba anders Scheba, zijn die van Ethiopien, ofte Moorenland.

u Rahema die van 't gheluckigh Arabien, na Raema de ſoone Chus also genacint.

x Seba een landſchap in woest Arabien, daer in een ſtad Seba ghenacint.
y Kilmad; het oosterſche deel van Medien, nu Servan, Haram in Meſopotamien, Canne ende Eden, beyde in Chaldea.

z Arabia Petrea is het ſteijnachtige Arabië.
 * *Inspiger extrenos currit invocator ad Indos, Per mare, pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.*
 Horat. Epist. 1. lib. 1.

† *Sape solens Auro multa subesse mala.*
 Tibull. eleg. 9. lib. 1.

a *Nil feret ad montes dirigit umbra suos.*
 Ovid. Trist. lib. 5. eleg. 15.

b Iromus koninck van Tyro maekt vriendſchap met den koninck Salomon, ſchickt hem alle noodnuttigheyt tot dea Tempelbow. Flay. 70. sesh. lib. 8. cap. 2.

a Chiramus een tref-
felijck bouwmeester en
confenaer in metael.

En laetse door sen volck afbrengen na de strand toe:
En schickte op Salomon vloten na sijn land toe.
Oock silver ende gout, met alderley metael;
Daer toe den konstenaer *a* Chiramus, die darmael
Tot Tyro was vermaerd, en daerom wert gefonden,
Den volcke Israëls door desen te verkonden
Der Tieriers hooge roem; so wel in konst als macht
Door wiens behulp den bow Sal'monis wert volbracht.

b Salomon Koninck
tot Ierusalem.

ANNO MVNDI
1941.

c Afiongabar nader-
hand Berenice, nu Alcef-
fer, ofte Chofair ghe-
naemt, leyd in Troglo-
dyten, een landschap in
Æthiopiën aen de roode
zee.

d Coirman, anders
Carmania, nu Cherman.

e Gedrosien, nu Circan,
by *G. Mercator* Gest, en
by sommige Guzrate.

f Ganges, nu Chabris
genaemt, een grote re-
viere, loopt door het
Coninckrijck van China
tot inde Indische zee.

g Sophyra, ofte 't Gul-
den land, in de H. Schrif-
ture Ophir ghe-naemt,
houde het gheweest te
zijn (na den tijd van haer
uytwesen) het land dat
Ptolomeus Au eum ofte
Cyrusolum regio (dat is,
het Gout land) noemt,
leyt op ghene zyde der
reviere Guenga ofte
Ganges, nu het ghehele
land van Pegu en Malaca-
ca, dat noch de eenigh-
ste plaetse in Oost-Indi-
en is, daer 't meeste
gout van daen komt.

h Palestijnen heeft dien
naem om dat de volcker-
en die 't eerst bewoon-
den, Philisteen genaemt
waren, is het land van
belofsen, nu Terra Sancta
ofte 't Heylighland
genaemt.

DES hy (die 't *b* voorbeeld is der wijsheyt, leer en zeden,
En swaeyt den Scepter van Ierusalem in vreden)

Hier door den aenwas, van der Tyriers overvloed
Aenmerckende, bestaet op diergelijcken voet
Als Tyrus, door de hulp Iromi, op de kusten
Van *c* Afiongabar, aen de roode zee, te rusten
Veel brave schepen, wel gewapend en voor sien
Met lijftricht, schipvolck en geschickte oorloghs-lien,
Die zeylree scheepden af, heen door de roode baren
Tot inden Ocean, en voort langhs *d* Chirman varen,
Voorby *e* Gedrosien na Indien, neffens 't strand
Van *f* Ganges oever, aens *g* Sophyra 't gulden land;
Hier moet het ancker uyt, de zeylen inde banden,
Men brenghet de kooplie en Factoors terfond telande.
Daer wert den handel, met den gelen Indiaen,
Tot voordeel en vernoegh van wederzijds gedaen.
De schepen mid'lerwijl, die worden al volladen;
De kooplie komen sloop, en vinden hun geraden,
Met de eerste goede wind, te zeylen wederom,
Heen na Iudea, in huns vaders eyghendom.
Alwaerse fins den tijd der uytvaert na dry jaren
Belanden, wel gelaen met alderhande waren;
Met costelijck gesteent, Ivoir en Ebbenhout,
Moerianen, Aepen, met veel silver, maer het gout
In grooten overvloed komt, diens dryjar'ge renten
Van yeder tocht bedraeght vier honderd swaers talenten,
Voor 's Konings eygendeel; behalven 't ander dat
De Kooplie voor haer deel genooten uyt dien schat.
Dus heeft Ierusalem, de steygerende trappen
Der wijdberoemder macht, door hare koopmanschappen
Te water en te land, op groot en wijde zee,
Door hare schipvaert, tot in 't hoogste top betreen.
So dat de vaerden nu door 't machtigh *h* Palestijnen,
Tot elcks verwonderingh, als vremde vonden schijnen;

De overzeefche tael, veel min de volck'ren self
Men noyt geherberghth hadd' in * Salems hoogh gewelf.
Nu komme daer de zee van alle kanten bowen;
't Dunckt yeder schier een droom, sich selven te betrowen
Op 't grondeloofse Meyr, en ruymen 't Godlijck land:
Als ofmen nergens God dan in Iudæa vand.

D At sulcks by 't domme volck was een gemeen kryoelen
Blijckt, aen den 'Prediker der straffe, diens gevoelen
Selfs trachten, om op zee te ontvlien de handen Gods:
(Wanneer hem 'teewig Woord, den hooghmoed en de trots
Der Nivevijen, hadd' bevolen te bedwingen)
En dacht dies, of ick schoon al derwaerts henen ginge
Verconden 't oordeel Gods tot afstand van de sond'
En dat Gods wrekend' vyer de Stad dan niet verslond?
Lijck hy ghenadigh is? men mocht na veertigh dagen
My als een valsch Propheet ten lande uyt doen jagen;
Neen (seght-hy) 'tis my best, voor Godes aengesicht
Te vlieden, over zee, op dat mijn onderricht
Den boosen niet en streck, tot spot en smaat der vromen;
Hy dencket nawlijcks, of heeft datelijck genomen
Sen wegh na k Ioppe daer een schip van ' Tharsen (dat
Seylveerdigh) light, daer in hy met voorweten (trat)
Des Schippers, en vaert heen na zee toe, daer hy Gode
Vervreemd gedacht te zijn, en gantschelijck ontvloten.
Maer ach! 't en leed niet langh, men sagh den Heere niet:
Maer hoort des Donders stem, die blixems stralen schiet,
Met 'toomeloofse wind, so dat het schip de baren
(Als God verlaten) schijnt ter hellen af te varen.
De ^m Schiplie al verbaest, aenroepen al hun Goôn
En Heerschers van de zee; de een roept om Iovis soôn,
En de ander om Neptuyn; de derde springht beneden
Daer Ionas leyd en slaept, en pord hem, dat hy mede
Soud' bidden sijnen God; in 't leste men bevind
Het waeyd hoe langhs so meer, so datmen onderwind
Te werpen 't lot, wie dat de sondaer moeste wesen:
Om welckers wil dat hun dees storm was opgeresen:
Op datse na verdienst dan straffen onder haer
Tot 's anderen behow, dien die hier schuldigh waer.
Men werpt by beurten 't lot, dat end'lijck is gevallen

steken ende ghenuttigh hadde, Saul den Heere vraghende, of hy wederom teghen de Philisteen aengens soude;
antwoorde hem de Heere niet, so wierde dan het lot gheworpen, om te sien wie voor den Heere quaed ghedaen
hadde, ende het viel op Ionathan. 1. Regum cap. 14.

* Sa'ms, dit is Ieru-
salem eertijds Salems
Burgh genaemt.

ANNO MUNDI

3130.

i Ionas de Propheet.
k Ioppe is een bequa-
me zee-haven, nu Iassa
genaemt, is de naeste om
te landen voor die na Ie-
rusalem willen.

l Tharsen noch alsoo
ghenaemt, is de voor-
naemste Stad van Cili-
cien, nu Caramanien ge-
heeten.

* Nunc gelidus sicca Boreas
haecbatat ab Arcto:
Nunc Notus aduersa p' alia
fronfe gerit.
Reclar in merto est nec, quid
fugiat ee petawee,
Invenit: audiguis art super
issa malis.

m Dit schipvolck wa-
ren Heydenen, ende rie-
pen also Iunne afgoden
aen, die ene om Aeolus
den god d r winden,
d'ander Neptunes, ofte
ghelijck Ovidius seyde in
sijn ro Elegie;
Ipsè gubernator tellens ad sa-
dera palmas,
Exposit voti, immemor at-
tis, opem.

n Dit lot werpen was
een gemeen ghebruyck,
selfs by den Ioden, ghe-
lijck daer van in de H.
Schrifture verschedene
exempelen getuygen, als
in 't veroveren van Jeri-
cho, daer eener, mer na-
mè Achan, uyt den stam-
me Iuda, des verbanden
goets ghenome' hadde,
dies God gantsch Israël,
om dies mans wille, straf-
te, doen wiert het lot ge-
worpen, ende viel op dat
ghelachte, Josue cap. 7.
oock doen Saul met sijn
volck tegē de Philisteen
ghestreden hadde, ende
Jonathan sijn sone sijnen
spies in 't heunigh (tegen
't verbod sijns vaders, ge-

* Den walvisch so Ionam verlonde, heeft hem ontrent de kust van Ioppe (nu Iaffa) inghenomen, en is met hem gheswommen tot inde zee Pontus Euxinus, en heeft hem in Armenien te lande ghespoghen, 'twelck meer dan vijf honderd duytsche mijlen, na der oouden Geographia gerekend wert.

† *Ninive*, anders Groot-Babylonien ghe-naemt, leyd in Assyrien, nu Arzerum, by de vloed Tygris ghe-naemt, ende heeft Ionas also moeten te lande reysen van daer hem den walvisch uytspoogh tot Ninive, ontrent de twee honderd duytsche mijlen.

a *Solon*, een van de se-ven wijzen van Grecien.

b *Discentem assidue multa senem fieri.*

c Die van Athenen lang om de besittinge van Salamine geoorloght hebbende hadden vrede met den Megarensers, daer by een alghemeen verbodt wie tot Athèn in de raed voorstelde middelen tot den Oorlogh Salamijne wederte kryghen 'leven verbeurde, soo heeft Solon dan dese middel en bedacht en die in Sangh veerfen gestelt, en gaetse onder de volckelighen, *Plutarch*, in 'leven Solonij.

d *Salmijs* een kleyn Eylandken voor de haven van Athenen legghende toebehoorende de Jurisdicte van Athenen.

e *Megara* was een Land-schap daer de voornaeste stad Megara ghe-naemt stootende in't weste aen Attica, in't zuyde aen Isthmos van Morea ofte Corinthen, en aende Goltso de Lepanto, dese volckeren waren 't die 't Eyland Salamine bewoon-den.

Op Ionam, des men hem de waerom onder allen Ghevraeght heeft, en van waer, hem toequam dese straf; Daer op hy haer bescheyd en goede antwoord gaf, Haer biddende dat sy niet langher wilden toeven, Maer werpen hem in zee, op dat sich hun bedroeven Niet meerder; maer het volck ontfetten sich van, Tebrenghen om den hals so licht een vreemden man: Die haer hadd' toe betrouwen lichaem en sen leven: Dat sy hem naderhand niet konden weder geven. Den storm, des niettemin, neemt meer en meerder toe; De schipluy vragen hem, wat raad ghy datmen doe? Ons raden is ten end', wy moeten alle sterven. 'T is beter (seght hy) een dan alle te verderven; Want so ghy my niet uyt den schepe wech en doet? Versekert zijt, ghy met my al verdrencken moet. In 't kort, se vinden haer van Iona aengedreven Een radeloos bestaen (ghenootsacckt tot hun leven) Te nemen by der hand; en worpen hem in zee. Daer op de onstuymicheyd en storm van liever lee Ghestild is, maer dien God, die 't onweer hadd' gesonden Schickt datelijck een visch, die Ionam heeft verlonde: En met hem, meerder dan * vijf honderd mijlen vloogh Door zee, voor dat hy hem ten derden dage spoogh Telande, daer de zee Euxinus spoeld de stranden Armenie: daer van daen hy sich begeeft te lande Na † Ninive, om uyt te voeren 's Heeren eysch; En 't schip komt mid'lerwijl t'huys met behouden reys.

EN so voort over-al na aller wijzen oordeel Soekt elck ter koopmanschap in schipvaerts lofsijn voor-So dat de ^a wijsheyt daer Athenen oyt van roemd, (deel. Voorhenen sich ter zee-vaert selfs een koopman noemt, Verfoeckende 't geluck, dat hier in yeghlijck hoop geeft, Aen waren die hy koopt, of die hy selfs te koop heeft. Maer Solon deed' dit niet slechts om 't gewin alleen, Maer, om sen weet-lust met ervaringh te bekleen, Die hy ter wereld selfs al reysende ondervonde: Ghelijck hy seyden, ^b dat de jaren hem verflonden, *Maer dat de ervaringe hem noch daeghlijcx wyser maeckt:* So dat hy namaels, oock aen 't hoogh ghebieden raectt, En door sen ^c sangh-gedicht, vermaende de Athenienfers Heteyland ^d Salamijn (so van den ^e Megarensers

Bewoond

Bewoont wierd', maer behoorde Athenens eygendom)
 Met macht van wapenen te nemen wederom.
 Het welck hy door practijck van schipvaert brengt te wege;
 Want so hy op een tijd tot beedvaert is ghenegen
 Heen na * Coliade, verneemt hy by het strand
 De Atheensche vrouwen, die hun vierdaeghsche offerhand'
 Ter eeren Venus deen; dit siende schickt hy eenen
 Na Salamijne, die brengt aen, dat van Athenen
 (In Venus Tempel in 't gesicht van Salamijn)
 Veel ed'le vrouwen, met den Gods-dienst besigh zijn:
 Des (seght hy) so ghy wilt, ick lever se u in handen.
 De Megarensers (licht geloovigh) dat'lijck manden
 Een Oorloghschip met volck, dat voor-wind derwaert stiet.
 Als Solon nu dit schip van verre komen siet,
 Belast hy staende voets de vrouwen te vertrecken,
 En doet, in plaets van haer, den Tempeldienst voltrecken
 Door ongebaerde mans, met pongiaerts al gereed
 Ghesholen, onder 't lanck en slegend vrouwen kleed.

* Coliade een plaets
 daer een Tempel ter eeren
 Venus ghesticht was,
 daer henen Solon, ver-
 geselschapt met Pisistra-
 tus, te beedvaerd ginck,
 ende dese vond in 't
 werck stellende.

'T schipland' sich onder des, waer uyt se dat'lijck alle
 Gelijklijck springen, om de vrouwen te overvallen;
 Die dapper afgerecht, niet flincks op sulcken spel,
 Der vrouwen gesten en manieren, deen so wel,
 Dat yeder meend 't is waer, tot dat te voorschijn springen
 De ontsetters, die den buyt haer met geweld ontwingen.
 En slaen

*Aerdsge treck van
 Solon.*

ANNO MVNDI

3484

Ætatis Romæ

272.

Olymp. 74. An. 4.

† Xerxes Koningh der Meden.

a Themistocles een treffelijck veld-overste der Atheniensers.

b Miltiades, te voren veld-overste der Atheniensers geweest zijnde, hadde enen gheweldigen veldslag gewonnen van twee veld-oversten des Konincks Darij, ghe-naemt Darius en Artaphernes, dese in Grecien gevallen zijnde met een vloote van vijf honderd Galeyen, daer op twee honderd duysend manne te voet en thien duysend te paerd, hun gheleert hebbende in 't vlakke veld van Marathon, wierden door Miltiades verslagen en verstroyd. Hier uyt was 't Themistocles het gevolg des Perzischen oorloghs voor-slagh.

c Overmits de Griecken in hare ommeganghen, handel en wandel hare eygene beschrevene wetten hadden, over-een komende met de welge-reghelde menschelijcke zeden daer se na leefden, soo noemden se alle volckeren, die daer buyten waren Barbaren, voornamentlijck oock de Meden, aenghesien dat dese vyanden waren van de Grieksche zeden ende wetten.

d Æginetes waren die van het eyland Ægina, so tusschē Peloponelsen ende Athenen inde bocht, light by Thevet Xilocastro genaemt.

e Den Admiraal van Lacedæmon ofte Sparten, was geheeten Emibindes.

DER ZEE-VAERT LOF,

40

En slaen de vangers door, en stracks met alleman
In't selve schip gegaen, en so geseylet daer van,
Na Salamijne, daer sy snelijck van den kiele
De Megarensers op haer swackste overvielen,
En namen 't eyland in, dat korts by yeder een
Met krijghs-macht ongesien, ja als verloren schein.

N V wil ick van den slagh en grootē scheeps-strijd singen,
Des † koninghs, die de zee met roeden wilde dwingen,
In haer onstuygmigheyt; die met sen heyrkracht tergh
Neptunus, en Æool, op 't swalpene gebergh;
Die met der Meden macht, en duysend weyrbaer schepen,
Gantsch Griekē, spijt hun Goôn, met vreesē heeft benepen.
Maer hoe sich Griecken, door a Themistocles verstant
Tot schipvaert aengeleyd, daer tegen heeft gekant,
Sal oock mijn Sang-goddin, tot Schipvaerts lof der Greken,
En Xerxes groot bestaen, op duytsche maat-dicht spreken.

W Anneer Themistocles, na b Miltiades slagh, (sagh,
'T aenstaend' ghevolgh des krijghs met den Barbaren
Heeft hy in vollen raed, het jaerlijcks innekomen
Der silver mijnen, voor 't gemeene best ghenomen:
Tot voordeel van den bow der schepen, en geeft voor
Om de d Æginetes schip (en zee) vaerts macht, hier door
Te maken onderdaen; door dees versierde voorspraeck
Geeft eerst Themistocles den Atheniensers oorfaeck
Tot scheeps toe-rustingh, die, indien hy 't recht bescheyd
En wit sijns voorneems, hen te vooren hadd' geleyd,
Men hadd' in tijd van nood, noch schip, noch kiel gevonden,
Dat weyrbaer defer macht diende in 't gemoet gefonden;
Door dien de Burgers van Athenen noyt bevreest
Voor veer-ghelegen macht der Meden zijn geweest.
Des heeft hy sich een vloot van honderd roey Galeyen,
Met welgewapend volck, en nootdrift, doen bereyen
Strijdveerdigh; mid'lerwijl, verneemtme dat de macht
Xerxis, voor de wind na Griecken werd gebracht:
So dat Themistocles de Inlandsche krijgh, te voren
Der Grieksche Steden slijft, en daetlijck werd gekoren
Athensche veldheer, beyd' te water en te land:
En neemt het krijghs beleyd voorsichtigh by der hand.
Scheept haestigh met de vloot na 't eyland Salamijne,
Daer oock den e Admiraal van Sparten komt verschijnen
Met schepen vol gewoels, maer kleyn van hart in noot,

Wil daerom na ^a de bocht van Isthmos, met de vloot
 Vertrecken, om sich selfs te houden uyt de vreesse
 Des scheeps-strijds, by de heyrkracht van Peloponesen:
 'Ten zy de veldheer hem te blijven, hadd' belast:
 En op sen ^b voorpraecken reen, dees dapper antwoord past.
 Wy gheven bloode loer (seght hy) ons stad en vesten
 Om 't slaeffsche jock t'ontgaen, gewillighlijck ten besten:
 Op dat de vreesse, door 't verlies van 't zielloos goed,
 Ons dierbaer ^c vryheyd, daer door niet verliefen doet.
 Sy sal de grootste stad van Greken lijck' wel blijven,
 Tot dat wy van ons kust, den vrenden vyand drijven;
 Daer toe wy met geweld van kielen (dier getal
 Meer dan twee honderd) voor dijn burgh' ren houden stal:
 Om hun erf-wooningh (so ghy wel wilt) te verdedigen;
 Maer so ghy qualijck wilt, en vlucht gelijck meyneedige
 Met sampt dijn kielen? so geloof voorseker, dat
 Die van Athenen, haest een ander vrije stad
 Met so veel landen, tot hun wooningh sullen erven:
 Als hier ons laf verlies te vyand sou verderven.
 Maer, so een ander, noch wat meer hier tegen strijd, (zijt;
 Wat weet ghy 't? (seght hy) die maer slechts een ^d sweertvisch
 Ghy draeght wel (als soldaet, maer sonder hart) den sabel,
 Des kropp' by luy van eer dijn vruchteloos gebabel.
 Dit seggen, brenghet so veel te weegh', dat yeder een,
 Sich voor den veldheer en der kielen van Athèn
 Ten aftocht is bevreest; die daet'lijck voorgenomen
 Den last (met varfchen moed) des veldheers na te komen.
 T'wijlland' Xerxes met sen kielen, langhs de kust
 Athene, daer hy voort op 't strand sen Leger rust:
 En laet te land', als oock ter zee sen vendels streven,
 Wier aensien, dat den Grieck met vreesse heeft omgeven.
 En stemde des den eerst aenstaende nacht, heen naer
^e Peloponesus bocht, te ontseflen dit gevaer.
 Dit valt verdrietigh voor Themistocles te aenhooren,
[†] Send dies Sicinius, (die een Perfer is geboren)
 Stilswijgend' tot den vorst Xerxes, onder schijn
 Van vriendschap, en ontbied sich tot sen dienst te zijn;
 Waerschowd hem oock de vloot der Greken te besetten,
 Die vluchtens is gefint, om 't vluchten te beletten,
 En voort de schepen in hun oproer te verslaen.
 Dit meent den vorst is ^f waer, en doet al-om verstaen
 Sijn hopluy, dat se doen twee honderd kielen mannen,
 Om daer mee, de uytganck, van de enghte te bespannen

^a De bocht van Isthmos, nu den Inham, ofte Sinus Saronicus, maer by den Turcken Golfo di Engia geheeten.

^b Themistocles berispt Eurybiadem in sijn bloedigheyt, ende dien tot gehoor brengende, komt een ander van de zijde Eurybiadis, seggende teghen Themistoclem, dat het niet en paste, dat eener die huys en hof verlopen hadde, vermanen wilde te verlaten die, die deselve noch hebben, waer op hem Themistocles een dap'te antwoord geefte.

^c *At nos non Imperium, neque divitiarum perimus: quarum rerum causa bella, atque certamina omnia inter mortales sunt: sed libertatem; quam nemo bonus, nisi cum animo simul amittit. C. Salsus, de bello Catelinae.*

^d Een Sweertvisch draeght wel een sweert, maer kan niet vechten; hier by vergelijckt Themistocles een bloo Soldaet, die wel den degen draeght, maer geen bers om te vechten heeft.

^e Peloponesus bocht is de Golfo de Engia.

[†] Subrijlbeyt van Themistocles bestaende niettemin in rechtveerdigheyt tegen sijne vyanden.

^f Gelijck het oock in der daed waerachtigh was.

Van Salamijne, 'tweck gefchieden, en daer mee,
Was nu den Griek de hoop van vluchten, nyt der zee,
Benomen, die fich vand bedwongen om te ftrijden:
Naer wensch Themistoclis en Griekens hoogft verblijden.

SO haect nu 'sand'ren daeghs, de blancke ochtend maecht,
Den nocht'ren geewert, op 't pluymdompigh bedd' be-
laecht,

‡ *Xerxes* gaet op een verhevne plaetse litten, om den fcheepsftrijd aen te sien, met een groot getal fchrijvers by hem, om 't ghevolgh des slaghs te befchrijven.

^a Dit was een wreede offerhande, want het waren dry ghevangene jongelingen fonen van Sandace des *Xerxi* fuster, die hy door raed van Papen en Waerfeggers moefte offeren aen *Bacho*, die hem wijs-maecten dat hy fonder dese offerhande (diele *Omisites*, dat is wreed noemden) gheen overwinninghe hebben foude.

^b *Aminias* en *Soficles* zijn twee Griekfche Capiteynen.

^c *Lycomedes* een Athenier capiteyn, veroverde het eerste fchip van fijn vyanden.

^d *Aristides* een overfte ende medegefelle van *Themistocles*, in fijn leven pheweest een voortreffelijk krijghsmā, een hater van griegheyd en rijckdom, een voorbeeld aller geldfuchtige wrecken; hy is na fijn dood uyt de ghemeene faecks middelen begraven, fijn dochteren mede op 's lands kosten uytghebylijckt, ende yeder dry duyfent realen mede ten houwelijck gegeven, ende fijn foon *Lyfimachus* na advenant van fijnen ftaet.

Ruft yeder fich ten ftrijd; *Xerxes* die vermetel
Is om den ftrijd te aensien, doet fetten fijnen fetel
Op 't alderhooghste *top, eens Tempels daer ontren t,
Van daer hy 't gantfch ghevolgh des fcheeps-ftrijds heeft
bekent:

En eyfcht (op dat dien flach mach in geheugen blijven)
Veel fchrijvers by hem, om dē fcheepsftrijd te befchrijven.
So nu *Themistocles* fen ^a offer aen de Goōn
Volbracht hadd', heeft hy felfs fen hart en moet ten thoon
(Voor al het volck) gefield, en heeft hun hart en handen
Door fijn kloekmoedigheyd te vyand-waert doē branden:
Verwachtende de uur en 't voordeel van de wind;
Daer op, des Admirael's allarm trompet, begint
Te fteken, en met een, reek nyt de taye zeenen,
En haghlen op malkaer, met fiffen, pijl en fteenen;
Met dies *Ariamenes*, der *Persen* Admirael
(Een man volmoets, die niet ontfiende 't Griekfche ftael)
Klampt aen ^b *Aminias* en *Soficles* hun fchepen,
Vlieght over, maer hy word van alle kant benepen
Met halve fpiessen, dat hy deysend' valt in zee;
Den ftrijd gaet heftigh aen, doch is den Griekken mee.
Hier ^c *Lycomedes* wint een van der *Meden* kielen;
Gins deysd' den Griek te rugh; daer bied dē *Pers* de hienlen,
Te vyand, onder des al vechtende, ghenaeckt
Den avond, 't wijl den Griek (de *Persen* vluchtigh maect)
Blijft meester hier ter zee, die nu den hooghste prijs heyt:
En erft de zege door *Themistocles* fen wijfheyd;
Dat noyt *Barbaer* of Griek, prijs-waerder wapenfeyt
Volbrochten, dat hun roem, heeft wijder uytgebreyd,
Dan door *Themistocles*, en ^d *Aristides* lagen;
Want *Xerxes* vluchtende de fchand' heeft mee gedragen:
En weer na *Afien* fcheept, laet Griekken in hun vrec,
Noch terghat niet meer de Goōn, op 't fwalpen van de zee.

NA desen komt de nijd der Griekſche bondgenooten
 Themistoclem weer uyt ſen hoogh' bediening ſtooten.
 Verkiefen in de plaets Miltiades ſen / ſoon,
 Die daerlijck ſich begeeft den terger van de Goôn
 Te jagen inde vlucht: te volgen op de hielen,
 En gantschlijck te verdoen, de macht der Meder kielen.
 Schoon dat hy onderweegh' de s Phafelijtes dwinght,
 En tot ghehoorſaemheyten van Athenen bringht;
 Hy, nochtans, achterhaelt den Pers, ontrent den oever
 Pamphiliæ, die ſich daer ten ſtrijd' hoe langhs hoe droever
 En veel vertſaeghder toond, door dien hy met ſen macht
 Noch tachtigh ſchepen uyt Phœnicien hier verwacht:
 En des ſen ſchepen doet te ruggeland' waert ſwieren,
 Om die te berghen op *b* Eurymedons reviere,
 Tot deſer aenkomt; maer, daer tegen Cimon ſteld
 Sich in ſlagh-orden, met der Griekken ſcheeps-geweld,
 En dringht te vyand' waert, om die tot ſlagh te dwingen.
 Die ſiende, datmen hem ſo heftigh komt beſpringen,
 Keert met ſen vloote van ſes honderd kielen ſterck
 Den Griekken te gemoet, die dapper tijt te werck
 Aen 't vechte, maer ſo haeft (den ſtrijd was naw begonnen)
 So haeft was oock de ſlagh den Griekken hier gewonnen:
 Want ſoo 't allarm trompet ten aenval gheeft geſchal,
 So keert den Perſiaen de ſteven na de wal,
 En vlucht, maer niettemin de Griekken dapper volgen;
 Hier werter menigh van de bareningheswolgen,
 En menigh ſchip gekneuft, geſtooten inden grond,
 Vry was hy die 't ontquam, maer voor een kleyne ſtond
 Tot Cimon met ſen krijghs-raed om het heyr te landen,
 Den raat ſlagh uytrecht, om de vluchtende vyanden
 In heeten moed te ſlaen, daer toe ſich yeder haeft;
 Den veldheer 't teekē geeft, daer op mē de aentocht blaeft;
 Het veldgeſchrey gaet aen; den Griek bedrieght ſijn wane
 In 't eerſte deyſen, van de vliende Perſiaen;
 Hier werd de Hopleie roem der Griekken; wechgeruckt,
 Die doodlijck onder 't ſcherp der Perſen ſabel buckt.
 Maer Cimon, andermael den aenval doet hervatten;
 Verſlaet ſen vyand wech, en neemt der Perſen ſchatten
 Ten roove, voor ſijn volck, en wint op eenen dagh
 Te water de eerſte, en nu, te land', ſen tweede ſlagh.
 Hier by noch ruſt hy niet, de ſchepen van Phœnicien
 Ten ancker komen, aen dees ſchorre kuſt van Lycien,
 Daer henen hy terſtond de Griekſche ſtevens boot;

ANNO MVNDI

3489.

Ætatis Romæ

277.

Olymp. 76. AN. I.

e Themistocles ghe-
 niet voor ſijn getrouwe
 dienſten, gelijk Miltia-
 des voor hem, ende ghe-
 lijcker noch vele na hem
 genoten hebben, niet al-
 leen by den Griekken,
 maer in verſcheyden re-
 geringen, van Republij-
 ken ofte gemeene ſaken,
 daer 't ghemeenlijck ſoo
 toe gaet, datmen eenen
 Miltiades gevanckelijck
 ſet, daer hy ſterft, eenen
 Themistocles ten lande
 uyt bant, daer hy ten le-
 ſte in ellend' vergaet, een-
 nen Phocion, na getrou-
 we dienſte, ter dood ver-
 oordeelt, ende ſoo voort,
 na datſe dan partydighe
 haters by 't ſpel bebt en-
f Cimon Miltiades ſon-
 veld-overſte der Athe-
 niensers.

g Phafelijtes waren
 Griekken van afkomſte,
 waren den Atheniensers
 ongehoorſaem, woonde
 in Lycien in de ſtad Pha-
 ſelis, by de eylanden
 Chelidoniae gelegen.

b Eurymedons reviere
 was in 't landſchap Pam-
 philien, een weynigh oo-
 ſtelijcker als de Chelido-
 nie eylanden, houte 't
 daer voor dat het nu de
 haven is diemen Porto
 Venetiano noemt.

i In deſen eerſten aen-
 val verlieſen de Griekken
 veel treffelijcke Capitey-
 nen en krijghs-overſten.

Maer sy niet wetende de neerlaegh hunder vloot,
 Verschricken aen te sien de aenkomst der Galeyen,
 Dier winpels, vlaggen en victori-treecens wayen
 Triumphelijck in 't top; des wordense gewaer
 Den staet der gantscher vloot, en hun aenstaend' gevaer.
 In 't kort den Griek genaect, en heeft den Pers bewesen
 De daeghingh tot den strijd; door 't recken van de pezen:
 Door 't flits geslinger, en door 't keyselfteen gewerp.
 Des klampense aen malkaer, en vechten kort en scherp,
 Vermids den avond valt; en wert ten selven dage,
 Nu voor den † derdenmael, den Persiaen verslagen.

† Cimon wint van den
 Persen dry victorien op
 eenen dagh.

DVs heeft dien dapp'ren held, der Persen trots getemd,
 En met Xerixes een vreed'-verdragh bestemd,
 Het welck bevesticht wert met dier gestaefde eeden;
 Als dat de wapens, van de Persen ende Meden,
 Van nu voortaan de zeen der Grieken, naeder niet
 (Dan eenes henghsten run) genaek' noch scherpte bied';
 Dat oock hun Schepen of Galeyen dese stroomen,
 Niet naeder souden, dan de Chelidoni komen.

a Cimon om inland-
 sche oorlogen te verhoeden,
 begint nieuwe oor-
 loghen buytens lands op
 te stoocken.

b Citium is een oude
 stad op 't eyland Cyprus,
 die certijds Chitium, ghe-
 lijck oock 't selve eyland
 plach te heeten, die nu
 Citherea genoemt werd.

c Ardua per praepe
 gloria vadit iter, Ovid. de
 trijsib. lib. 4.

ANNO MVNDI

3512.

Ætatis Romæ

306.

Olymp. 81. An. 4.

d Pericles bekrijght sijn
 eygen Bondgenoten om
 sich selven te Athenen
 beroemt te maken.

e Poga, by Ptolemeus
 Pegæ, by Plinius en Stra-
 bo Pagæ, een zee-haven
 op de kust van Megare
 in de bocht van Corin-
 then, die nu Goltso de
 Lepanto genaemt is.

Hier na 't gemeene best, tot binnen-landsche twist
 Geraeckten, die in 't leest door Cimon werd geslist;
 Die om te weren, sulcke en diergelijck' beroeren,
 Den a oorlogh over zee, gaet in Ægypten voeren;
 Vertreckt uyt Greken, mettwee honderd schepen, heen
 Voorby Pamphiliën, en vermeerst al de zeen
 En kusten daer ontrent; verslaet een tweede heyrkracht
 Der Medē, en zeyld voort, tot dat hy 't Griekx geweyr bracht
 Op 't eyland Cyprus, daer hy b Citium beschetst
 Met krijgers om end' om, en selven wert gequetst,
 Schermutselend', waer aen hy end'lijck is gestorven;
 Heeft voor sen vaderland een eeuwich lof verworven,
 Der schipvaert, en voor hem, der dapp're helden loon:
 Diens dood-lijck 't triumpheert met 's winnaers lawer kroon.

NA desen heeft de twist, de schipvaerts roem der Grieken
 Met binnen-lands fenijn, beginnen te bekliccken.
 'T beroemd ontsagh ter zee werd nu Athenen quijt;
 Der schepen groot getal vermindert met der tijd.
 d Pericles die bekrijght het gantsch Peloponense,
 Op dat sijn name slechts t'Athēn beroemt mocht wesen;
 Scheept met een vlote, van stijf honderd schepen sterck,
 Van e Poga, gantsch rond-om 't Peloponeesche perck,

Bestroof

Bestrooft de zee-kust, en verderft de hoogelanden;
 Verweckt en oock verlaet de Atheners veel vyanden.
 Maeckt dat sen vyand voor 'tontsagh Periclis schrickt,
 Diens voorsofgh en beleyd sen burger-heyr verquickt:
 Want, in dien gantschen tocht, komt niemand te verrucken
 Door nood, of by geval, in eenige ongelucken;
 Heeft oock na desen tocht scheeps-strijgend' neergeleyd
 De *f* Samienfers, in hun onghesoorfaemheyd,
 Die op de wapen-punt (de vierfchaer van Athenen
 Verwerpend') haren eyfch versochten van Priene:
 In spijt *f* Aspasia, daer voor Pericles vecht
 Tot voordeel van hun staet, en voor 't Cecropsche recht.
 So nu Pericles met veel p'rijckels hadd' genomen
 'T gebied van Samos, is van daer weerom gekomen
 Te Athenen, daer dedier verworven zeevaerts macht
 Verwackt werd, en voortaan door *g* twist tot niet gebracht.

DAER schipvaerts misgebruyck, den Grieken brengt veel
 Door *b* Nicias beleyd, en raed Alcibiades; (quades,
 Die raamen dat Atheen, als dwinghster van de zee
 Siciliens eyland (op de punt en sabels snee
 In haer beheerschingh, tot gehoorsaemheyd sal dwingen;
 Daer toe beleyder (om dit oorlogh te volbringen)
 Nicias werd genoemt; 't zy met of teghen wil,
 Of *i* red'lijckheyd, of 't zy beschroomtheyd wederhil
 Een wijle tijds den tocht, doch heeft gestemd ten lesten:
 En maeckt sen aenslagh eerst op *k* Syracusens vesten,
 Die red'lijck wel geluckt, so datmen haest bevind,
 Dat Syracusen tot vreed'-handelingh werd gesint.
 Met des *l* Gylippus (met eē scheepsheyr) komt uyt Sparten
 Sicilien by te staen; meend' Niciam te tarten
 Ten afsocht, door de schrick, al-eer den strijd begoft;
 Die met sen volck al-om in 't yser stond gedoft,
 En op het dreygement Gylippi niet en paltten:
 Tot datmen 's and'ren daeghs hand aen de wapens tastten.
 Daer 't heyr van Nicias den slagh verloren heeft,
 Des Nicias uyt vrees, den moed verloren geeft:
 Schoon hem *m* Demosthenes tot bystand is gekomen:
 Werd nochtans hem de hoop der sekerheyd benomen,
 Tot zee en scheeps-strijd; des begeven' haer te land,
 En werden daer bekneld, gheslagen, en met schand'

m Dit en is den treffelijcken Orateur Demosthenes niet.

f Also die van het eyland Samos teghen die van Milet oorloghden, om het recht van de stad Priene: maer die van Samos den Milesienfers to machtigh zijnde, brocht Aspasia (een konincklijke hoere) by Pericles, (die op haer verliest was) so veel te wege, dat die van Athepen haer rieden de wapenen neet te leggen, ende wederzijds hun recht by haer souden komē bepleyten, die van Samos hier na niet luysteren willende, heeft Pericles ter liefden Aspasia (die van Milet geboortigh was) de selve ghedwongen ende tot Atheische gehoorsaemheyd gebracht.

g *Discordia res maxime dilabuntur.*

ANNO MVNDI

3548.

Ætatis Romæ

336.

Olymp. 90. An. 4.

b Nicias en Alcibiades twee Atheensche krijgs-oversten.

i *Nam omne bellum sumi facile, ceterum agerimē desinere: non in ejusdem potestate initium ejus, & finem esse: incipere cuius etiam ignavo licere, non deponi, nisi sum viros velit.* C. Sallust. de bello Jugurth.

k Syracusen een der voornaemste steden van Sicilien, eertijds van den Grieken gebout, maer nu meest geruijneert.

l Gylippus werd van die van Lacedemonien, die van Syracusen te hulpe ghesonden.

† *Nicias* werd van den *Syraculanen* ghe'dood; dies beuckelaer so groot en swaer was, datmense tot ewiger gedachtenis tot *Syracufen* opgehanghen heeft.

¶ *Alcibiades* de oorlogtegen die van *Sicilien* aenge'toockt hebbende, komt by den *Athenienfers* inden haet, door veel valsche beschuldigingen, ende werd oock in sen afwelen veroordeelt, begaef sich by die van *Lacedaemon*, en doet haer groote diensten; daerna inden haet komende van den koninck *Agis*, ver'treckt hy, en komt by *Tissaphernes* stadhouder des koninghs van *Perfen*; ondertusschen verandert de regeringhe van *Athenen*, soo dat *Alcibiades* wederom geroepē werd om de vyanden sijns vaderlands te helpen wederstaen, doet desen scheeps strijd, om als verwinnaer wederom in sen stad te komen.

b *Mindarus* was den *Admiraal* van *Lacedaemon*.

c *Abyde*, nu *Avco*, leggende in kleyn *Asien*, in de enghte van *Bosphorus*, schuyn over *Constantinopolen*, op den hoek van *Mare Ponticum*.

d *Alcibiades* was altijd gewent te winnen.

e Dit zijn die van *Lacedaemon*, die in 't eerst de overhand hadden.

f *Cyzicum* niet verre van *Ab'dus*, leyd in kleyn *Asien*, ofte *Natolien*, teghen over *Thracien* ofte *Romanien*.

g *Pharnabazus* een stadhouder des koninghs van *Perfen*, met *Mindarus* *Admiraal* van *Lacedaemon* in verbond zijnde, ende daerom malkanderen by staen.

Ghevangen, en gedood, want weynigh die 't ontquaemen; Doch werd *Demosthenes* met † *Nicias* te samen Seer schandelijck vermoord; de vloote werd gefcheurt, Verstroyt, vernielt, en tot *Siciliens* roof verheurt. Dees tydingh komt *Atheen* met sulcken schrick bestoken, Dat yeder meent hun schipvaerts roem zy nu gebroken.

MAer so *Athenen*, door 't versterven van de haet Den *Alcibiadem* *a* hersteld in voor'ge staet; Die trachtende (om 't huyswaert met triumph te keeren) Te doen, een wapenfeyt van merckelijcke eere, Verwitticht zijnde, dat nu *b* *Mindarus* gereed Van *Lacedemon*, met sijn schepen wijt en breed Na *Hellespontus* enghet, de *Silte* vloen beseylden, Diens spoor de *Hopluy* van *Athenen* volgend' peylden; Daer op hy daet'lijck met sen vloote derwaerts aen Van achthien zeylen volghet de *Atheniers* by te staen, Haer achterhalende om en by de stad *c* *Abyde*; Bevindende de twee partyen in het strijden Seer dapperlijck verward, in twijfel nederlaegh: Want die nu boven leyd valt dareljck te laegh. Nu *Lacedaemon* wint, dan weer de *Atheniers* wijcken; Met des verheught sich de *eē*, en de and're weer beswijcken; In 't aensien van de komst *Alcibiadis* vloot: Want *Mindarus* die meent het is een meed'genoot Van *Lacedaemon*; 'twelck de schepen van *Athenen* (Met forgh en hoop verseld) oock twijfelachtigh meenen: Tot dat des *Admiraels* *Galey* van boven af De *Atheensche* leverey het vrienden teecken gaf. Hier *Alcibiades* komt tot haer aengestevend, Wiens *d* zeeg-gewoonte knap de twijfel-neerlaegh evend, Vermeestert met der haest de *e* eerste overhand; Verstroytse hier en daer, en jaeghtsche tegen 't strand; Verrijckt met roof en buyt, de vloot der *Athenienfers*, Met dertigh schepen van de *Lacedaemonienfers*; Hier mee is 't niet genoegh, maer hy vervollight voort Sijn overwinningh, en zeylt *f* *Cyzicum* aen boort: Daer *g* *Pharnabazus* lagh met *Mindarus* gevloeden; Dier schepen heeft hy op met hem ten strijd ontboden, Die tot hem komen aen; hier gatet weer als voor, Want *Alcibiades* verjaeght en volghetse op 't spoor Na strand' toe, en verslaet sen vyands scheeps-heyr alle: Of *Mindarus* al komt nyt *Cyzicum* gevallen

Tot sijnes volcks ontset; Alcibiades van
 Den Sabel in de vuyft, en land' sich voor de stad,
 En werpt sich met sen volck in 't midden der vyanden,
 Dies Pharnabazus vlucht: maer ^a Sparten die de schande
 Des vluchtens niet gedooghd, werd hier in staend' ghevecht
 Van al sen macht berooft, en selven neergeleght.
 Doen Alcibiades nu Cyzicum ghenomen
 Heeft, is met al den buyt en schepen ingekomen
 T'Athenen, met triumph; daer werd sen vromigheyd
 Met kroonen goud vereert, en om sen kloeck beleyd
 Ten oorloghs Admiraal (verkoren) der Galeyen:
 En doet des wederom een vloote toe bereyen
 Van honderd ^b zeylen sterck: op dat door dese macht
 Hy des ^c Lyfanders scheeps-toerustingh t'onderbracht.
 Maer 's oorloghs * zeenuw slapt; den voorraet komt te falen
 Van geld, des moet hy (om sijn knechten te betalen)
 Die op het staelen punt sen vyand halen af;
 Daerom hy van de vloot na ^d Carien sich begaf
 Ten inval, onderwijl besteld hy in sen stede
 Den ^e Antiochum om 't ghebieden te bekleeden,
 (Als onder Admiraal) met uytgedruckte last,
 Sen vyand niet te slaen; die nochtans niet en past
 Op de order en bevel; maer kiest hem noch een ander
 Die met hem henen zeyld, en tergen den Lyfander;
 Die voor ^f Ephesen met sen vloote lagh gheset.
 Alwaer hy komt, en valt van selven, in het net
 Sijns vyands, die de smaed en terghingh niet gedooghde:
 En daer'lijck tot hem aen, met weynigh schepen pooghde
 Des blaaffaerts vuyle mond te stoppen, die terstond
 Sich van Lyfander (eer hy 't wist) becingelt vond.
 De ander Hoply van Athenen atesamen
 Dit siende, stracks te hulp den Antiochum quamen;
 Hier valt Lyfanders vloot, met gantscher macht op aen:
 En Antiochus scheeps-heyr, gantsch in onmacht slaen.

NV Alcibiades dees nederlaegh verstaende,

Sich daer'lijck derwaerts haest, en weer op 't nieuw ver-
 Het overblijffel, van sen scheepsvolck, tot dē slagh. (maende
 Seylt heen na ^g Samos, eyscht Lyfander voor den dagh
 Te komen met sen heyr, om met hem selfs te vechten:
 Maer neen Lyfander tooyt sen blooheyd hier ten rechten
 Met deughde, en voordeel op; als met de voorge eer
 Te vreden zijnde, des Alcibiades weer

^a By Sparten verhaet
 hier den Admiraal van
 Sparten of Lacedaemon.

^b Dit is een manier
 van spreken by onse zee-
 varende luyden, verstaen
 hier by honderd sche-
 pen.

^c Lyfander een treffelijck
 krijghs-overste der
 Lacedaemonienfers.

* *Nervus belli enim
 pecunia est.*

^d Carien een land-
 schap tusschen Ionien en
 Lycien, daer Miletus, nu
 Melixo de voornaemste
 stad is.

^e Antiochus Alcibia-
 dis opper-stierman wert
 onder Admiraal, ofte
 Stadhouder in Alcibia-
 dis stede.

^f Ephesen een ver-
 maerde stad van Asien,
 daer eertijds dē Tempel
 van Diana gestaen heeft,
 die onder de seven won-
 deren des werlts gere-
 kend werde, deselve E-
 phesus, die in vorighe tij-
 den een van de seven ge-
 meynen van Asien was,
 nu nawelijcks schaduwe
 van haer voorgaende
 luyster, wert nu Figena
 ofte Fiena genaemt.

^g Samos een eyland
 recht teghen over Ephe-
 sen, eertijds Anathemu-
 sa, Melamphyllas en Cy-
 pariffia ghenaeamt, op 't
 zuyd-end van dit eyland
 leyd de stad Samia, daer
 voortijden de Sibylla Sa-
 mia propheteerden.

Verdacht

ANNO MVNDI

3561.

Ætatis Romæ

349.

An. i. Olymp. 94.

Verdacht word by het volck; sen misval werd gehouden,
 Als of hy heymelijck yets met den vyand browden,
 Tot nadeel van Atheen; daerom hy veel verwijts
 Moet hooren van het graw, so dat hy vlucht by tijds,
 Verlatende de vloot, die omkomt oock ten lesten.
 Daerna Lyfander, slaet sen Leger voor de vesten
 Athene, die hy dwinght, en werpt haer muiren om,
 En maect gantsch Griecken tot een Princ'lijck eygendom;
 So dat de luyfter van de zeevaert is verdwenen,
 Die eerst Themistocles gequeeckt hadd' tot Athenen.

a Agesilaus Coninck
 van Lacedamon.

b Artoxerxes Coninck
 der Perfen ende Meden.

ANNO MVNDI

3565.

Ætatis Romæ

353.

An. i. Olymp. 95.

c Carien een Provin-
 cie in kleyn Asien ofte
 Natolien, tussché Ionien
 en Lycien, aen den Ar-
 chipelago ofte Mare I-
 carium.

d Phrygien zijn twee
 landschappen, te weten,
 groot ende kleyn Phry-
 gië, groot Phrygien leyd
 in 't oosten van kleyn
 Phrygien, ende heeft de
 steden Adramyttium, nu
 Landermyti ghenacmt,
 Apamia en andere; kleyn
 Phrygien, nu Troada, of-
 te 't land van Troyen,
 leyd nu aen de zee Hel-
 lepontus tegen over het
 eyland Tenedos.

e Populus vult deci-
 pi.

f Lydien plach oock
 Meonia te heeten, daer
 Crefus koninck plach te
 wesen, komt nergens aen
 de zee te palen, leyd me-
 de in Natolien, tusschen
 Caramanien en Alma-
 sien.

D Aerna, de Burger-twist tot Lacedamon, maect
 Dat oock den onderganck, haers zeevaerts, hart ghe-
 Want so *a* Agesilaus merckt wat groote heyrkracht (naeckt:
 Dat *b* Artoxerxes 't scheep ter zeevaert in 't geweyr bracht,
 Om Lacedemon al haer zee en schipvaerts macht
 Te snoeyen, hy met vlijt dit voor te komen tracht;
 Wel kennende de trots en rijkdom van den Meden:
 Dies overweeght hy by sich selfs met wisse reden
 'Tgevoechlijckft tot de saeck, en 'tgeë hem doenlijckft valt.
 Dat was, hy rust ter zee sen schepen dier gestalt,
 Dat hy al-eer men 't wist, in Asien komt te ontblooten
 Sen heyren, om aldaer, de Grieksche bondgenoten
 Te vrijen van den last der Perfen, dat gemunt
 Werd om der Meden vorst, op 't Grieksche wapen punt
 Te houden dicht by honck, en laten vorder varen,
 Den buytenlandschen krijgh, om 't sijne te bewaren.
 Gelijk 't geschiede, want, hy Tissaphernem send;
 Die (so Agesilaus 't hoofd na *c* Carien wend)
 Terstond sen heyrkracht, mee in Carien schickt te krijgen:
 Doch onder des so valt der Sparten vorst in *d* Phrygien;
 Die Tissaphernem voed in sulcken misverstand,
 En neemt terwijl veel Steen; beroofd het vaste land,
 En scheept daer mee van daer, heen na de stad Ephesen;
 Maer onder des, gelijk *e* 't volck vil bedrogen wesen,
 So gaetet met het heyr der Meden andermael.
 Die als men hun 't gerucht des opsets, en verhael
 Des tochts Agesilai, na *f* Lydien ontdekten;
 Gedachten, dat dit slechts, een loose maar verstreecten:
 Om wech te locken, 't heyr der Meden, daer vandaen,
 En vallen dan als voor het land van Carien aen;
 Des blijvense in hun waan, en werden weer bedrogen.
 Terwijl Agesilaës in Lydien is getogen,

Ten platten lande, die hy plonderd en beroofd;
 Des Tissaphernes (om den Griek te bieden 't hoofd)
 Sich derwaerts haest, alwaer een veldslag werd gheslagen,
 Dier overwinningh heeft Agesilaës ghedragen
 Den lauwer-kranen van daer; blijft meester van het veld.
 Terstond der Meden vorst ^g Tithraustem heeft gestelt
 Tot veld-heer, dese doet den Tissaphernem dooden,
 En heeft der Sparten vorst den vrede aengeboden:
 Met goud en silver, tot vereeringh, en begeert,
 Dat hy sen heyrkracht van de palen Lydiæ keert.
 Agesilaus gheeft tot antwoord, dat den vrede
 Te maken, met den vorst der Persen ende Meden,
 Was buyten sijnen last, dat sullicks aen den raed
 Van Lacedaemon (en hun Bondgenoten) staet:
 Voorts, dat hy liever 't goud (sen Persische Soldaten
 Dan hem) vereeren mocht; heeft evenwel verlaten
 De palen Lydiæ; vervoerd sen gantsche heyr
 Tot ^b Pharnabazum, in der Phrijgen tegenweyr.
 Neemt voor hem (siende dat sen tochten wel gelucken)
 Den konincklijcken ^c stoel der Meden te verdrucken.
 Diens beste stijl bykans van swaert' te barsten kraecht:
 So 't goud en silver, dien niet hechter hadd' gemaecht.

SO nu Agesilaus, dit en dat bedochte,
 Komt ^k Epycididas, die hem de tijdingh brochte
 Dat Sparten was benawt van de ander Grieksche steên.
 En dat hem de ^l Ephori ontboden, sich daer heen
 (Tot hun ontfet met al sen heyrkracht) te vervoegen;
 Die om sen vadersland met dienste te vernoegen
 Sich ruste ten vertreck, verseld met hertenleed:
 Wijl de overwinningh, van gantsch Asien so gered
 Nu in sijn handen stond, en moest die laten varen;
 Daer van het Persisch goud en silver oorfaeck waren.
 Die Theben en Atheen met nieuwe burger-twist
 Weer hadden teghen die van Sparten opgehist.
 Gelijk hy van sich heeft met woorden uytgegeven;
 Dat hem uyt Asien thien duysent ^m Schutters dreven.

DVs treckt hy met sen heyr, na Grieken, onder dies
 Wint Artoxerxes weer, sen voorige verlies;
 Dat eer Agesilaus heyr, was neergheslagen

G

Voor

^g *Tithraustes* een veld-overste des konincks Artoxerxi van Persen en Meden, doet Tissaphernem ombrengen, om dat hy inden oorlogh ongeluckigh hadde gheweest tegen Agesilaum.

^b *Pharnabazus* des Artoxerxi stedchouder in Phrygien.

ⁱ Dit is de oude vermaerde stad Ecbatana, anders Tigranoama ghe-naemt, daer den koninck der Meden sijn hof hiel.

^k *Epycididas* was ceener van Sparta also ghe-heeten, die tot hem ghesonden wierde.

^l *Ephori* waren toesienders van Lacedaemon, die 't ghemeene heft bevolen was, ghelijckmen hier te lande de Heeren Staten, in andere wegen Stenden ofte Rijcks-radens soude moghen segghen.

^m Dit was een goude Persische munte daer eenen Boogh-schutter op stond Daraios genaemt, hier mede waren eenige van d'opperste bondgenoten de oogge verblind, datse 't gevolg des binnen-landlichen oorloghs tot hun eyghen verdert niet mercken konden.

Munera navium sevos illaquant duces.

ANNO MVNDI

3580.

Ætatis Romæ

368.

Olymp. 98. An. 4.

a Cheronca een stad in Brootien, zijnde de geboort-stad des treffelijken Philosophs ende Historischrijvers Plutarchi.

b *Pyfander* den swaiger *Agellai*, was Admiraal ter zee over de Lacedemonienfer scheeps vloote.

c *Gnydos* by sommighe *Gnydos*, leyd op eenen uythoek (in Natolien ofte Sarcum) maer 'ten is geen eyland, hoe wel het van sommighe voor een eyland ghenomen werd; *Gnydos* is nu tot den gronde gheraferft; de plaetse werd *Capo Chio* ofte *Crio* genaemt, leyd een stuk bezuyen *Ephelen* ofte *Figena*.

d *Conon* was een Athenienfer, die tot voorstand van zijn vaderlijke stad den Lacedemonienfen grootē afbreuck ghedaen hadde, maer also die van Lacedemon trachtē en hun beste deden om meester van de zee te wesen, ende Athenen belegherd hadden, *Conon* gheen uytkomst fiende (niet om sich selven te bergen, als om die van Lacedemon hun voorneem te verhinderen) begheeft sich met groote moeyte en peijckel aen de zijde *Pharnabazi*, stadhouder *Artoxena*, ende helpt dien

der Lacedemonier vloote verstroyen, ende raectt Grieken also onder bedwanck des konincks der Meden. † Aensprake des dichters tot de Nederlanden, tot vermijdinge der songhelijcke klippen in tinn lof der zeevaert, daer certijds Landen en Republijcken op verzeyld ende gestrand zijn.

Voor *a* Cheronca, werd gehoort de nederlage
b *Pyfandri*, die omtrent het eyland *a* *Gnydos*, met
 Sen gantsche vloote, was verstroyt, venielt, verplet,
 Hy selven vechtende gebleven; dus benepen
 Beyd *Pharnabazus* ende *a* *Conon*, al de schepen
 Van *Lacedamon*, dat hun gantsche zeevaerts roem,
 Leyd als verfoord gelijk een afgefallen bloem.
 Die eerst op zee bedwanck, de aldergrootste rijcken,
 En moet nu selfs haer zeyl voor alle and're strijcken.
 Nu is 't met Grieken uyt, haer selfs gevoede haet,
 Verbodden al 't beschick, in mogentheyten staet.
 De staatsucht, eygenbaet, verkeerd en waenweets oordeel
 Verbrack, verband en trow, van 't algemeene voordeel.

O Ch! of 't † gemeen verderf van dit gemeene best
 Dy, ô vereenight Land! (dijn schip-vaerts-rijck gewest)
 Mocht dienen tot een baeck: op dat dijn dier verworven
 Schiprijcke zeevaert, hier noch mast of kabels korven:
 Aen 't scheursieck twistigh strand, en daer door quaem in
 Dat op misjonde staat-sucht gantsche te barstē stoor: (noot,
 Maer mocht in 't tegendeel, ruymschoots, voorby de klippen
 Van waen-weets oordeel, eer en baet-sucht, henen slippen.
 En schepen af en toe, met liefd' en trow verseld:
 Daer niets van dit gevaer dijn lof der zeevaert queld.
 Dan sou dijn zeevaert langs hoe heerlijcker bloeyen;
 Dan sou meest yeder een in weeld' en rijckdom groeyen;
 Dit soude een pilaer zijn van dijn gemeene best,
 Daer op de heerlijkheyten dijns staats sou zijn geveft.
 'T sou zijn den degen, die dijn zee-god voerd in handen,
 Tot schrick en dwangh, van al dijn tergende vyanden.
 Daer toe, dijns zee-gods God, den heerscher van dē mensch,
 Dy geve dat ick bidd', dy gunne dat ick wensch.

Ende des eersten Boecks.

51

DER
ZEE-VAERT LOF.
Tweede Boeck.

Way-om dijn blawkaroff, *δ* *α* gtijsen vorst, en repter
 Den toom van dijn gespan, met dijn drytande scepter
 Na de Asiaetsche kust; laet der Syrenen sanck
 Vercieren in hun choir den lawerieren ranck,
 Die du door kroonen goud gevlochten sullest enten
 Spijt Asien) op 't hoofd' (in't bloeyfel van de lenten)
 Des *β* stams van Hercules; die in sen jongh'linghschap
 Sijn wack're leden rept, en set sen heyrkracht schrap
 Tot dwangh der Griecten, dier inlandsche twist hy toomde:
 Op dat sy machtigh (daer de vloeden Asiae stroomden)
 Mocht wesen, om den Pers te toetsen, of sijn munt
 Van 'goude-Schutters (op het stalen sabels punt
 Der Macedoniers) tot weerhoudingh mocht verstrecken:
 Gelijkse Agesilaum certijds deen vertrecken.
 Die toetsende bevind hy ware oorloghs proef,
 Dat meer den degen klemd, dan 't snorekende gesnoef
 Eens *δ* Spithridates, ja dat meer de vyerslaghs voncken
 Van stael op stael gekletst, dan goude Schutters bloncken.
 Diens weerga bleeck, wanneer hy door gants Griecte werft

a Neptune.

*β Alexander de Grootte,
 die sijn afcomste rekende
 uyt den stamme Hercu-
 les.*

*γ Een goude Per-
 sische munte daer eenen
 Schutter op stond, gelijk
 by de schipvaert Agesi-
 laus aangewesen.*

*δ Spithridates een van
 de voornaemste Capi-
 teynen des konincks Da-
 rij, soo teghen Alexander
 by den vloed Granicus
 streeden.*

e Memnon Admirael
van de ſchepen des koninghs Darij.

Twee hondert kielen, en daer mee de vloot verderft
Van *e* Memnon, die de macht der Perfiſche Galeyen
Beſcheerſchende doet langhs de kufften Aſia ſwayen
Tot tergingh van den Griek, die des niet ſlincks, bekneld
D'een voor en d'ander na, en ſo temet verſmelt
De Perſiaenſche vloot; bedwinght al-om de kufften
Van Aſien, (die oyt ter zee hun wapens ruften)
Tot ſijn gehoorſaemheyt; van daer hy wederom
Ter Perſen nederlaegh in *f* Iſſus zeghe ſwom.
En reckt ſijn heyrkracht tot den oever van Phœnicien;
Verwachtende ter zee ſen ſchepen uyt Cilicien,
Van viermael vijftigh ſterck Galeyen wel gemant,
Waer meed' hy als een heyr de waterkant beſpant
Van Tyrus groote ſtad, van Tyrus ſteyle veſten,
Van Tyrus, die hy na acht maenden tijds, ten leſten
Veroverd, en ontkleed haer roem, haer prael, haer pracht,
Vernedert, blaect en ſchend haer opgeklommen macht.
Verbreeckt tot puy en ſtof haer hooghgetornde muuren.
Verlaet de ſchepen, ſo die van *g* Carthagho ſtuuren
Tot byſtand deſer ſtad; ſo ſtapt Gods wrake voort,
En brenght het oordeel op 't voorſeyd' Prophetiſch woord.
b Die ſprack *b* daer ſal een wind van uyt het ooſten rucken
» En morſlen op der zee dijn kielen al in ſtucken:
» Dat dijne koopmanſchap, Factoors en handelaers,
» Dijn Schippers en Matroos des ſelven doods gevaars,
» Wanneer du ondergaetſt gelijkelijck mede erven:
» En dijnent halven in de ſoute baren ſterven.
» Dan ſullen van 't geſchrey der Schippers klagend' wee,
» De havens beven aen de middellandſche zee.
» Dan ſal van 't wee-geſchrey der Stuurhuy en Matrooſen,
» Een yegh'lijcks hoofd met ſtof en aſſche zijn be krooſen.
» De afgematte leen met ſacken grof omgord.
» Dat oock de teere jeught tot ſchreyen werd gepord.
» En ſeggen, wie was oyt op zee ſo gantſch vergeten
» Als Tyrus, die wel eer haer golven heeft gheſpleten:
» Met ſchepen ſwaer gelaen, en vulden met haer macht
» De aertſche Koningen een konincklijcke pracht.
» Nu zijdy van der zee tot 's afgronds diepe wat' ren
» Verſtooten, dat dijn roem niet is dan enckel ſchat' ren.
» Dijn hand'lingh heeft een end', dijn burgh' ren zijn te niet.
» 'T volcken de vorſten der eylanden, kend dy niet.
» De koophuy die voorheen met dy hun handel dreven:
» Die ſnyten dy nu aen; dat ghy die ſo verheven

f Iſſus was een enghete
tuſſchen de bergen daer
Cilicien van Phœnicien
ſcheyd, omtrent daer nu
Aleppo leyd, dicht by
Alexandrette, dit was de
plaeſe daer Alexander
Darius verſloegh.

g Carthagho, nu Tun-
nis in Barbarijen, ſenden
die van Tyro byſtand.

b Heſekiel cap. 24.

So laegh

b
pau
ſich
vraeg
der v
begre
ſelwe
Alex
keere

So laegh vervallen zijt; dat ghy (die so vervuld
Met machten) nimmermeer tot yet weer worden sult.
'T zy hoe dit dreygement en voorlegh des Propheten
Voorheen verkondight is, daer werd niet aen vergeten.
Schoon dat Gods lijdsaembeyt door 't algcnadigh oogh
De stad aensende, voor een wijl de straf vertoogh;
Nochtans so komt hy onversiens (ter wreack) in 't ende,
Brenghet honger, vyer en pest, met ooreloghs ellende,
Als werckers van de straf, en werd also volbracht:
Door Alexanders, en der Macedonier macht.
Dat naderhand by die (so neffens Tyrus henen
Oyt scheepten) al 't geheugh van Tyrus bleef verdwenen.
Die tot een warder of een puyngoop in de hooght
(Daer op men inde son de visschers netten drooght)
Van een sotrotsen stad (door middelen van wapen
Der Griecten) omgekeerd, vervormd wierd, en herschapen.

V An daer de Grieksche Prins sijn heyr voerd land'waert
aen.

Maeckt ^a Syrien, ^b Gaza, en ^c Judeen hem onderdaen.
So datmen met triumph in 't kort dien dapp'ren held sagh
Darium gantsch verslaen in openbare ^d veldslag.
En komt tot ^e Babylon, wint ^f Susa aen de Euphraat,
Met al der Persen schat, en daer'lijck onderstaet
Sijn reys na Indus met sijn heyr langhs ^g Zariaspis.
Slaet ^b Porus uyt het veld aen de oever van Hydaspis;
Neemt hem gevangen, en tracteert hem ⁱ konincklijck.
En voerd sijn Leger uyt het over Indisch rijk
Weerom te rugg', door dien de Macedonier benden
Den voort-tocht ^k weygh'ren, tot in de over-ganges enden.
Des neemt hy voor hem, om den grooten Ocean
Op 't swalpende gebaar, te proeven, zeyl te gaen.
Scheept eerst op sijn gemack sen heyrkracht langhs de stroo-
En heeft den Indiaen veel steden afgenomen. (men,
Daer krieght hy en bestormd, gins vecht hy selfs, en vat

^b Porus Koninck van Indien, werd op den oever van de reviere Hydaspes (certyjds by Ptolomeum *Bidaspi* ghenaemt, neemt sijnen oorspronck uyt het Caucasische ghebergh, dat nu d'Alanguer heet, en vermengt sich met den vloed Indus) van Alexander geheel verslagen. ⁱ Alexander Porus ghevangen hebbende, vraghe hem, hoe hy nu wilde behandelt ofte getraecteert wesen, die daer op antwoorde, konincklijck; Alexander vraghende of hy niet anders te segghen hadde, antwoorde, dat het alles onder 't woordeken koninglijck begrepen was, daerom gaf hem Alexander niet alleen sijn vorighe landen, maer noch andere daer toe (om deselve als een vorst die Alexandrum voor sijn meerder kennen moest) te regeren. ^k Het heyr van Alexander weyghert hem over de reviere Ganges, nu Guenga tettecken, dies hy ghenoodsaect is wederom te keeren.

ANNO MVNDI

3632.

Ætatis Romæ

420.

Olym. III. AN. 4.

^a Syrien, nu ter tijd

Soria.

^b Gaza, eertijds die machtige stad der Philisten, nu Gazara.^c Judea, nu het Ioodsche ofte het heylighland genaemt.^d Dese veldslag geschieden in groot Armenien, tusschen het Gordesche gheberchte, daer certyjds Noah uyt de Arcke gegaen was, ende de reviere Niphate ofte Nymphate, is een arm ofte ader, so in de reviere Tygris loopt; de plaets daer desen slag geschieden, wierden ghenaemt Gausameles, ofte Camelen huys, in 't landschap der Arbeliten, by de stad Arbela, nu Erbel geheeten, in Assyrien ofte Artzerum.^e Babylon is dat noch Babylonien heet.^f Susa van de Burght Susa, daermen in 't boeck Esther van leeft) also genaemt, dat anders oock Chusa (van Chus de sone Chams, die hier van de eerste stichter was) geheeten wierde, nu Cusistan genaemt.^g Zariaspis een arm uyt de vermaerde reviere Ochus ofte Oxus, nu Oboengir genaemt, in de Provincie Bactriana, nu Charassan geheeten.

1 Dit houde gheweest te zijn de stad Mandao in de Provincie Malabar, so op de reviere Mandoua leyd, ende dat dit der voornaemste reviere een geweest is, die hy afgeschceeft is.

m Scyllustin een kleyn eylandeken, anders oock Pfytulkin geheeten, daer Alexander de groote-zee Oceanus beschowden en den Goden offerde. *o* Curtius noemt dit eyland Gillutam. *A. Ortelius* seyd, dat het 40 stadien van den mond der reviere Indus leyd zuydwaert aē, houde dat nu omtrēt de kust van Cambaia is.

n Persi nu Farli.

o Nearchus Admirael van de schepē Alexandri, komt van Chirman, Gedrosien en Sufian door de Persische inbocht om tot de reviere Euphrates in. *p* Alexander neemt voor om van den Euphraat af langs Arabien, A bissinen, Molambyque en teylant Madagafcar om de Cabo de bon esperance te schepen, tot de strate van van Gibraltar wederom in ende so voort &c.

q Hercules Tropheen of te Pilaen van Hercules staen hy 't naw van de strate Gibraltar, op 't eyland Gades eertijds ghe-naemt, maer nu Cales.

r Dit waren de landen so hy inghenomen, ghewonnen ende van hem overbeert waren.

s Polymachus een Macedonier pluysterd ende ontdeckt het graf des overledenen Persischen konincks Cyrus: derhalven hy van Alexander aen het leven gestraft werd. Ende alsoo het opschrift in Persische schrift of te letteren stonde, liet hy 't selve inde Griekische tael ende letterē daer by stellen, de woorden luyden in latijn alsoo overgeset.

Dispositio et versationes, & uandemque aduonit, aduenturum enim te sum, Cyrus sum qui Persis Imperium quaevis, Hec igitur patibulum quo meum corpus decerit, tu, mihi ne invidias.

Den sabel, en beklint der Mallieners stad;

Hier breekt de ladder, dat hy tuymeld van de muuren.

En noch ontslipt hy 't met veel vinnige quetsuuren.

En komt ten lesten aen des Oceanus strand,

Den Goden doende op *m* Scyllustin offerhand:

Haer biddende, dat doch na desen niemand anders

Zeeghhaftigh met sen heyr, den weerkeer Alexanders

Voorby mocht trecken; maect, met een sen vloot gereed,

Dier hooght gebied, hy aen Nearchus heeft besteed;

Bevelende hem met de kielen, te beseylen

Langhs Indus tot de Euphraat des oevers kust te peylen:

Want 't is hem niet genoegh, dat hy te land, de macht

Van Asia, onder 't jock der Griecken, heeft gebracht:

Maer wil oock, dat sijn naem, de vardste zy bevaren,

En wijd en zijd verbreyd werd' door de soute baren

Des grooten Oceans; des scheept Nearchus heen,

Bespeurd en onderfoeckt de eygenschap der zeeen.

T'wijl Alexander voerd sen strijdbare Macedoniers

Te land, door *n* Persis, komt in 't land der Babyloniers;

Hier komt *o* Nearchus, met de schepen weerom aen,

Vertellende sen reys, en hoe die was vergaen.

Dit wackerd den Monarch met sulck een welbehagen,

Om oock 't geluck ter zee in sijn persoon *p* te wagen.

En sich een vloot (voorsien met alle nootdruft) rust:

Om langhs de Arabische en de Aethiopsche kust,

Afrijcken buyten om te schepen, ende ruylen,

Des *q* Hercules Tropheen, in Monarchiale suylen.

D Och so de wanhoop (van te keeren wederom

Met lijfs gefondheyt in sen erflijck eygendom)

Hem aenhanght, so bevind hy dat lijck veel vyanden:

So wel in Griecken, als in de overheerde Landen.

Die om te dempen, doemt hy vele tot de straf;

Dit houd hem van sijn voorgenomen zeevaert af:

Maer send Nearchum, na de zee kant, om te letten

Te water en te land, op 't hoofdeloos versetten

Des overheerden volcks; terwijl hy land waert op

De volck'ren Persis, druckt de hoornen inden kop:

En andermael bedwinght de twiftige rebellen;

Send' Cyrus *s* graf-dief en kneels pluyster aer ter hellen,

Die 't afgeleefd ghebeent' sen doove letter bee

Hier lichaems rust ontseyd, en breeckt de laeste vree,

Die 's Koninck doode eysch (diens schinck) lē hier met eerde

Bedeckt,

Bedeckt, door desen sin der opschrift) maer begeerde.
O mensche! waer van daen ghy komt, of wie ghy zijt?
Vant dat ghy komen sult, ick seker ben, benijd
My Cyrus (die vvel eer den Persen 't rijk verweet heeft)
Dees aerd' niet, die hier mijn ellende leen bedeckt heeft.
 Dit trof den Grieckschen vorst (die hier bewesen wert
 De ongestadigheyt des menschen) in sen hert.
 Dit heeft van die tijd aen (so oock in 't wederkeeren
 Nearchi, door den vloed Euphraates) doen vermeeren
 Des Alexanders vrees; die brocht de tijdingh, dat
 Hem eenige ^a Chaldeer, waerschouwen deen, de stad
 Van Babylon, niet na sen voorneem in te trecken:
 Of 't sou ten hooghsten tot sijns selfs verdervon strecken.
 Nochtans so treckt hy, daer hem 't nood-lot henen send,
 Volspelende de roll, van sijn ^b ellendigh end.
 Dood zijnde, trachten voorts sen meest geachte Heeren
 Elck na de grootste macht van volcken te regeeren:
 Want yeder soeckt een ^c rijk; want yeder soeckt een kroon;
 Des ^d Antigonus, met ^e Demetrius sen soon,
 Hun selven, met den naem, van Koninck laten noemen;
 Daer voor de Ægyptenaers den ^f Ptolomeum roemen,
 So dat ^g Perdicas en ^h Lyfimachus, dese eer
 (Als oock ⁱ Seleucus en Cassander) des te meer
 Najaghen, om voor haer met wapens te bepleyten;
 Wiens elcks benijde recht voor so veel Majesteiten
 Door 't twistigh vonnis, werd op 't stalen punt gedoemt;
 Daer van elck even na sich de aldernaeste roemt.

Hier gaet den oorlogh aen met eenderhande wapen,
 Als Griecken tegens Grieck, malkander te betrapen
 Door listen en geweld; des sich Perdicas set
 Ter weyr van Antigoon, diens soon den sabel wet
 Op Ptolomeus, en so voort op de and'ren allen.
 Die na dar hy te schep in Grieken was gevallen,
 En daer veroverd' beyd' Megara en Athèn,
 Cassanders volck verjaeght, hersteld de beyde steen,
 In vorige vryheyd weer; so is hy op 't ontbieden
 Sijns vaders, met sen scheeps-geoeffende oorloghs lieden,
 Gezeyld, met vijftigh en twee honderd kielen sterck
 Na Cyprus, daer hy heeft sen wit en oogemerck
 Om Ptolomeus, met sen heyrkracht te belagen

In Salamine:

^a Also de Astrologie by den Chaldeen kort na de tijden Abrahams, in groote estime was, so ist, dat noch by den selven de konste leer in weerden is, soo datmen daer te lande die hun op die kunst verstaen, het zijn Chaldeer of niet, evenwel Chaldeer beeten moeten.

ANNO MVNDI

3640.

Ætatis Romæ

428.

An. 4 Olym. 113.

^b Alexander stierf elendigh aen een heete koortse, bleef eenige daghen achter malkander onbegraven op de aenda liggen, overmids de on-eenigheyt die onder de Princen erfgenenam, om de hooghste plaetse van te gebieden, ooprees.

^c *Igitur primo pecunie, deinde Imperij cupiditate crevit: ea quasi materies omnium malorum fuit.* Salust. de Conjur. Cail.

^d Antigonus neve van Alexander.

^e Demetrius een sone Antigoni.

^f Ptolomeus een Heer van de maeghschap ende erfgenenam Alexanders.

^g Perdicas was een sone Perdicas, die een broeder Philippi des Alexanders vader was.

^h Lyfimachus mede van den bloede.

ⁱ Seleucus en Cassander sone van Antipater, rechte neve van Alexander. Dese alle trachten na des Alexanders erf-schap, edoch valt het recht toe, diens degen de langhste is.

k Salamine een treffelijke stad op 't eyland Cyprus, met een schoone zee-haven, waer na het landschap Salmijne (zijnde het vierde gedeelte van Cyprus) noch Salamine heet, dese stad heet nu Famagusta.

ANNO MVNDI

3653.

l Menelaus, broeder van Ptolomeus des konincks van Egypte, want hy Egypten voor sijn gbedeelte nam, heeft het selve oock beleten, ende derhalven als koninck hier ghenaemt werd.

m Dit waren eenighe beroerten ende romoeren in Attica (dat is het land van Athenen) opgestien.

n Ephesen nu Figene, een vermaerde stad in kleyn Alien.

In ^k Salamine: want al de ander vorsten sagen
Geheel op deser beyde aenstaende scheeps-gevecht,
Met oordeel wie van twee den and'ren neder legt,
En Cyprus eyland won; dat diesen heerschappij
Van Syrien niet alleen, maer oock de Monarchie
Sich over de and'ren al sou rechten in het top.
Des steectmen de oorloghs-vaen en bloed'ge teekens op;
Demetrius komt aen, heeft / Menelaus schepen
Die 't ^lestigh in 't getal in Salamijn benepen;
Maer Ptolomeus valt Demetres schepen aen.
Van voren, en vermeend' sen broeder sal hem slaen
Van achter, maer 't beleyd Demetris sulcks beletten:
En komt vrymoedigh, met twee honderd zeylen setten
Recht door Ptol'mæus schepen, schiet, werpt, howt, en stoot;
Verdoet sen vyand, en vermeesterd al de vloot.
Ptol'meus is 't met acht Galeyen selfs ontkomen,
De and'ren zijn verniet en meestendeel ghenomen.
Want Menelaus, geeft Demetrium de stad
Van Salamijne, met de schepen, en den schat
Sijns broeders Ptolomæi; voorts vallen de vyanden
Demetris al ghelijck, ghewilligh inde handen
Tot dienst van Antigoon; die na verov'ringh van
Het eyland Cyprus, met sijn gantsche heyr-gespan
Te water en te land, den Ptolomeum dapper
Vervollicht; maer nochtans vertraegt hoe langs hoe slapper
Den aentocht, overmids de oudheyt Antigoon,
En oock de tegenspoed, der schipvaert van sijn soon.
So datse met haer heyrkracht onverrichter saken
Sich wederom te rugg' na Grieckenland verstaken.
Daer komt Demeter aen op 't Attische ^m gerucht
En drijft Cassander van Athenen op de vlucht.
Na desen tegen hem en Antigonus, quamen
Te velde, al de macht, der Princen, erfghenamen
Van Alexander, en versloeghen al 't gheweld
Van Antigonus en Demeter uyt het veld,
Des vlucht de soon, en licht sen anckers voor ⁿ Ephesen,
En soeckt Athenen aen, om bystand, die voor desen
Hem huldigh waer, maer nu haer Ambassaden tot
Hem sonden aen, met dit uytdruckelijck verbod;
Dat hy, in gheenderley manier, sich sou bevord'ren
Aldaer te komen; want de nieu gestaeftde ord're
Des vollicks, nu voortaan verbood, gheen Koningh meer
Te laten inde stad; en hadden des tot eer

Van

Van hem (op dat haer gunst quansuys hem scheë verbondē)
 Sen vrouwe heufflijck na Megara toe ghesonden.
 Hier barst hy schier van spijt, diewijl hy hadd' gehoopt
 Op deser hulpe, die (nu hem 't geluck' misloopt)
 Hem medeteghen valt; en doet flucks wedergeven
 Sijn vloote schepen, die t'Athenen was gebleven,
 Doen hy te velde trock, en is daer mee gezeyld
 Na *p* Isthmos, daer van daen hy 't langhs de kufften peyld
 Van *q* Cherfonefus, en Lysimachus erfanden,
 Die hy door streupten, om sich teghens sijn vyanden
 Te stercken, met ontsagh; maer hierentusschen hist
 Hy in Athenen op, een burgerlijcke twist;
 Daerom hy derwaerts scheept met menighte van kielen,
 Die aen de Athēnsche kust, door harde storm vervielen
 In schipbreck, met verlies van schepen en matroos,
 Dier oorfaeck keurden hy dit oorlogh vruchteloos.
 Doch rust hy wederom een ander vloote schepen,
 Daer mee hy naderhand Athenen heeft benepen,
 En so belegert, dat hun voor-raat dagh'lijcks sleet;
 Door welcke middel, hy ('t zy hoe 't *r* Egypten speet,
 Dier konincklijke vloot hier tot ontset ghekomen
 Den Athenienfers was) Atheen heeft ingenomen.
 Treed daer na in 't verbond, met *s* Pyrrhus, en bemand
 Het *t* Macedonisch rijck, en 't hart van Grieckenland.
 Alwaer hy sich op 't nieu, ten heyrtocht gaet bereyen:
 En rust een vloote van vijf honderd roey-galeyen,
 Seer heerlijck toegemaect; behalven al de macht
 Die Griecken, hem te wil te lande 't samen bracht.
 In meeningh, om daer mee de Princen erfgenamen
 Van Alexander, uyt te roeyen altesamen.
 Dier Ptolomæus en Seleucus door den eed
 Hun met Lysimachus verbonden (en gereed
 Voor des Demeters komst) met welgemande kielen,
 Op 't onvoor sienste hem eendrachtigh overvielen:
 Verstroyen al sen heyr, vervolgen sijn persoon,
 Die vorst is sonder land, en koningh sonder kroon.
 So dat hy by elckeen van hoogh en leege staten
 Door 't *u* averrechts geluck, verdacht werd en verlaten.
 'T welck nochtans niet vernoeght de vorstelijcke twist:
 Maer groeyd hoe langs so meer, en eer niet werd geflist
 Tot datse onder 't jock, met swanger' schouwers torsten
 De lastbaer dwangh, van vremde en buytenlandsche vorsten.
 En eer niet zijn gerust, voor hun verworven staet

o Als voortspoet salgeert,
 salgeren vrienden. Ovid.
 Trist. lib. 1. etc. 8.

*Donec eris felix multos
 numerabis amicos:
 Tempora si fuerint nubila,
 solus eris.*

p Isthmos is de enghete
 van Peloponelen, ofte
 Morea, daer de stad Co-
 rinthus staet, nu Hexami-
 lion genaemt.

q Cherfonefus, dit is
 het gantsche Pelopone-
 sen ofte Morea, en is ey-
 gentlijk te segghen een
 eyland, dat met eē hoeck
 aen 't vaste land leyd.

r By Egypten ver-
 staet Ptolomæus.

s Pyrrhus koninck van
 Epyren, is het land tus-
 schen Morea en de mond
 van de Venetische Golf,
 en werd nu Ianna gehee-
 ten.

t Macedonien met
 Epyren te samen, is nu
 een landschap, en werd
 Albanien genaemt.

u Paucos amicos re-
 bus aduersis proba.

‡ *Nec sibi regnandi
veniat tam dira cupido.*

a Alsof dese fchipvaerden, na hun ouderdom ende jaren, malkander hier volghen, foo ist dat wy, om van Sicilië te beginnen, met hare fcheeps-oorloghen een weynigh moeten te ruggh treden, alsof de oorloghen van Timoleon in Sicilien wel dertigh jaren voor 't befluyten der oorloghen Demetriij gefchied zijn.

b Daer Nicias endighde ende daer Timoleon begoft, die jaren aen malkanderen ghebrocht, waren over de 't fefligh, ende noyt sonder oorloghe in Sicilien, door dien Sicilien altijd met tyrannifche regeringen gequeld was, ende daerom door verfcheyden 't fannenspanningen altijd de oorloghe in fich felven voede.

c Alsof Sicilien onder de Grieken behoorde, verfoecken die van Syracufen hulpe by die van Corinthus, haer met eenen inbeeldende, dat die van Grecien foo veel met haer inlandfche oorloghen fouden te doen hebben, datfe hen byftand weyghren fouden, ende dat fy hier door oorfac fouden krijghen, om die van Carthago (dier oorloghs benden daer alreede ghe-land waren) tot hunne vrienden aen te nemen.

ANNO MVNDI

3620.

Ætatis Romæ

408.

Olym. 108. An. 4.

d Dionysius tyran van Sicilien.

e *Iceles* is eener die fich tegens den Tyran opgeworpen hadde, die fiende dat die van Corinthus hem byftand wilden doen, valt by den Carthagenifers toe, hem veel met verraderijen behelpende. f *Regium*, certijds een geweldige ftad op d'uyterfte hoek van Italien, tegen over Sicilien, nu verdeftruceert, dier plaetfe noch is in 't landfchap Brutij, nu neder Calabriën genaemt. g *Fallacia alia aliam tradit.* h *Tauromenion*, een ftad in Sicilien, nu Tauromine geheeten. i *Andromachus* opperfte regeerder van Tauromenion, een vroom man, die den Grieken toegedaen was. k *Nota.* Men moet hier weten, dat Dionysius alleenigh tyran van Syracufen was, en *Iceles*, die fich tegens hem opwierp, tyran vande Leontijners, dit waren volkerē die een gedeelte des eylands bewoonden.

Na † hoogher trachtende, in fcheurfucht onder gaet.

Hervat, mijn Mufa, nu dijn Afaetsche ftemme,
En help met vaerfen fangh, de waterlocken kemmen

Der Meyreminnen, van Afrijcken, en Euroop:

Maer tred wat achterwaerts, om 't voorige ^a verloop

Des fchipvaerts-oorlogh, met de maetsprong dijner voeten,

Van 't vruchtbaer steeds benijd Sicilien te gemoeten.

Siciliens eyland dat ftijf ^b fefligh jaer geleen

Van Griecten werd getergh; van Nicias beftreen;

Maer noyt veroverd, dan door 't queken der tyrannen,

Die op haer laden, veel vyandigh 't famen fpannen,

En droegen 's lands bederf op hare fchouders mee;

Hier op Carthago vland (die machtigh is ter zee)

En fteecter oorlogh aen, om 't eyland te bepluyfen;

Help nu ^c Corinthus door Timoleon, Syracufen.

Want ^d Dionys beswijckt; ^e *Iceles* valsch verraed

Maeckt, dat fich niemand op tyrannen hulp verlaet.

Hierom Timoleon felfs merfen thien Galeyen,

Tot Syracufens hulp, van Griecten is gefcheyen.

Maer werd bedrogen, door *Iceles* loofelift,

'T welck ^f fijnre tijd hy met ghelijcke munte wift

Tot ^g *Regium* die van Carthago te ^h betalen,

Haer latende den tijd verquiften met verhalen

Van pronckpraet; en zeyld wech na ^b *Tauromenion*,

Daer hy 't hem alles (door ⁱ *Andromachs* raet) bevon

Byftandigh, om aldaer fen heyren aen te landen,

In fpijt Carthagens vloot, die door bewijs van handen

Te fwaerde dreyghden, den *Andromachus* fen ftad;

Daer op Timoleon dan voortvaert, en hervat

Sen aenflagh andermael, verflaet met kleyn geweld

Iceles heyrkracht (by *Adranus*) uyt den velde.

'T gheluck ftrijd neffens hem, en wint de vastigheyd

Van Syracufen, oock ontflipt hy 't moord beleyd

Iceles, onder des de fchepen van Carthago,

Sterck honderd vijftigh, door den opper hooftman Mago

Befetten Syracufas haven aen de zee:

En landen, al hun heyrkracht, die ^k *Iceles* dee

Her-

Herbergen inde stad; versiet sen bolwercks tranffen
 Voor des Timoleons niewinge wonnen schansse,
 En heeft die by gebreck van voorraet hart benowt:
 Maer so ^l Catane hier den Griecken niet onthowt
 Des voorraets toevoert, schiept Ictes na Catane,
 Om die te straffen, maer al-er sen oorloghs vane
 Daer voor was opgericht, werd hem geboodschapt, dat
 Den hooftman ^m Leo, uyt de vestingh inde stad
 'Tgedeelte' Achradina hadd' stormende ingenomen;
 So dat Ictes doen is wederom gekomen
 Tot Syragusa, hierentusschen werd belet
 Door 'tonweer tot ⁿ Thurin, Timoleons ontfet,
 Dat sich te land' uyt vrees der Carthageensche kielen
 Na Rhegium begheeft, en daer te samen vielen
 Op vloten, schuyten, en in ander slecht gevæerd',
 En landen tot ontfet (te voet en oock te paerd')
 Twee duysent mannen, in Sycilien overhinderd:
 Waer door dē hoogmoed seer van ^o Mago werd geminderd;
 (Wijl den Corinthier al sen voorneem so gheluckt)
 Dat hy sen heyrkracht schiept, sen riemen 'tzeewaert ruckt
 Heen na Carthaghen, acht gheluckiger te vlieden,
 Dan teghen krijghs-geluck, het hoofd ter weyr te bieden.
 Die eer hy noch te schiep in Africa beland
 Wt vrees sich selven om-brenghet, met sen eygen hand.
 Timoleon terwijl vermeerterd de tyrannen
 Siciliens, en verdrijftse en doemtse te verbannen;
 Straft yeder na verdienst, en maeckt het eyland vry,
 Van der Barbaren dwangh, en vremde slaverny.

MAer daerom niettemin, bekrijgen de Afriicanen,
 Te water en te land', op 't swackst' de Sicilianen,
 En nemen na de doot Timoleons, weerom
^p Mamertij landschap, tot een erslijck vorstendom.
 Beginnen weer als voor, de luy met dwangh tetergen,
 Die daerom van den ^r vorst t'Epyren, byltand vergen:
 Beloven hem daer voor te stellen in sen hand,
 Dry van haer beste steen, tot seker onderpand.
 Hier Pyrrhus wickt de keur (door dien hy werd ontbooden
 In Macedonien, die hem ter kroone nooden
 Haers koninckrijcks) beraamd Sicilien voor't beslyt
 Te helpen, overmids hy keurende hieruyt
 Bequamen middel, om in Africa te raken;
 Des send hy ^r Cineam voor henen, die de saken

^l *Catane* een stad van Sicilien, anders *Cantana*, maer nu *Catane* ghe-naemt, leyd inde Provincie ofte 't gedeelte *Vallis Demona* geheeten.

^m *Leo* een Corinthisch Capiteyn, die de nieuge-wonnen vesting bewaerden, is van deselve uytge-vallen, ende veroverd een gedeelte der stad *Syracusa*, dat *Achradina* ghe-naemt was, ende was het sterckste ende beste gedeelte der selver, waer uyt blijktt dat *Syracusen* meer als een stad ghe-weest is.

ⁿ *Thurium*, anders *Thurin*, een stad in *Magna Grecia*, nu *Calabrien*, en de Ionische zee; dese stad werd nu *Torre di Mare* geheeten.

^o *Mago* overste der schepen van *Carthagho*, vlucht met sijn vlote, en brenghet sich selven om-hals.

^p *Mamertis* is het noordelijckste gedeelte van Sicilien, dat dien naem ontfanghen hadde van de Africanen, die 't selvighe innamen ende bewon-dē, daer van de stad *Messina* oock namaels *Mamertina* genaemt wierde, dit is nu mede in 't ghe-deelte *Sicilie* begrepen, dat *Vallis Demona* ghe-heeten word.

^q *Pyrrhus* vorst van *Epyren*.

^r *Cineas* een treffelijck Orateur, die van *Pyrrhus* tot groote saken uyt te rechten veel in *Ambassa-de* gebruyckt wierde, ende daer door soo veel te weghe brocht, dat *Pyrrhus* diekwijls selven leyde, dat *Cineas* meer steden met welsprekentheyt (dan hy met de wapen-nen) ingenomen hadde. *Orationem conficere omnia vi sua, Quaeque ferrum hosti-le possit consequi.*

Van sijnent wegen, na ghewoonte, in handen nam;
 Daer na hy selven, met twee honderd schepen quam,
 Daer by een machtigh heyr van ruyters ende knechten;
 Vind alles na sen wensch, des gaet hy voorts bevechten
 De Mamertijnen, en verslaetse in staende slag.
 Haer stellende daerna, dit middel van verdragh:
 Als datse varder niet, hun palen souden breyden,
 Dan daer Neptunes ^a voor 't strand van Libya scheyden.
 Want, Pyrrhus beelden met dit scheutigh voorstel (schots)
 Den Africanen af, sen overmoed'ge trots;

^a Alfoo Libyen land-
 waert in leyd, komt Mauritanien, het welck nu
 Barbarijen heet, het voet
 strand van Libyen te wes-
 sen, 'twelck de Midde-
 landsche zee (als een voor
 van Neptunes) affscheyd,
 van de eylanden Sicilie,
 Sardinien en Corsica.

^b Samniten waren volc-
 keren bewoonende 'tge-
 deelte van Italien, dat nu
 gheluckigh Campanien,
 ofte Terra di Lavoro
 heet; de Tarentijnen wa-
 ren die van Calabrien, die
 hare naem van de hoofd-
 stad Tarenten voerden,
 dit waren Grieckische
 volckeren, die Pyrrhus te
 voré van der Romeynen
 dwangh bevrijt hadde,
 maer noch met den Ro-
 meynen blijven oorlo-
 gende, wederom geheel
 uyt den velde gheslaghen
 waren, ende derhalven
 wederom hulpe van Pyr-
 rhus verfochten.

^c Messine, nu Messana,
 een stad op't noord' end
 van Sicilie, diens haven
 aen de zee een nawen in-
 ganek hadde.

^d Genaemt Pyrrhus.

^e Romeynen preten-
 deren even soo grooten
 recht op 't eyland van
 Sicilie, als oyt voorheen
 de Grieken deden.

^f Hamilcar, veld-
 overste der Carthagine-
 sen, ende vader van den
 voortreffelijcken krijghs-
 overste Hannibal.

Als zijnde nu van sin, sen oorloghs-moet te ontlasten
 Om met de wapenen Libyen aen te taffen.
 Daer toe 't aen schepen (hem) noch krijgers niet ontbrack,
 Maer is van varende Matroolen veel te swack,
 Die hy met kracht door dwangh wild' uyt Sicilien hebben;
 Dit brengt hem sijn geloof en voorspoet voort aē 't ebben.
 Des sich Sicilien weer met tyranny bevind
 Beladen, en sich met den Africaen verbind
 Vyandigh tegens hem des Grieckschen lasts te ontledigen,
 En so sy mochten best hun vryheyd te verdedigen.
 'Twelck Pyrrhus merckende, krijgth tijdingh onderdies
 Van 't Tarentijnisch' en 't ^b Samnitische verlies,
 En komt seer wel te pas, sijn haestige vertrecken
 (Om dese by te staen) met onschuld te bedecken.
 Maer so hy zeyld van daer (en komende in het naw
 e Messine) vind hy daer van 't sacm-gherotte graw
 Der Mamertijnen en Siciliers, vele schepen,
 Die hem ten doortocht, in dees enge Golf benepen.
 Doch Pyrrhus vol van moed (tot wijcken niet gesint)
 Seyld dapper tot haer aen, daer op den strijd begint
 Seer heftigh wederzijds; den ^a vorst der Epiroten
 Werd vluchtigh, en verliest veel schepen van sen vlote,
 En komt met de ov'rige aen de Italiaensche kust,
 Daer hy sich wederom ten Roomschen oorlogh rust.
 Sicilien, onderwijl, van den Carthaginefen
 Vermeestert, moet in 't end een wal en vecht-plaets wesen
 Voor den Romeynen, die met diergelijcken recht,
 (Als oyt de Grieken met Sicilien) in 't gevecht
 Ghetreden waren, door verscheyden nederlagen
 De steen verov'ren, en de Mamertijnen plagen:
 Tot dat ^f Hamilcar van Carthagho, werd geschickt,
 Die 's eylands droeve stand met voorspoed weer verquickt,
 En steeds met voordeel vecht: derhalven yeder vreefter

Die hem tot vyand heeft; maer doen den Burgemeester
(s Luctatius) ter zee de Sicilianen sloegh;
En de overwinnaers krans, aen den Romeynen droegh,
Bevand Hamilcar (door vervallingh hunder faken)
Met den Romeynen, sich ghedwongen vreed' te maken.

DAerna ^b Marcellus in Sicilien heeft gheplant
Het Roomsche vendel, daer Bellone blaect en brand,
En gaet met staend' geweld ⁱ Leontium overvallen,
En slaet sen Leger, voort voor Syracusens wallen;
Daer ^k Appius 't gebied, der heyrkracht voert te land':
Terwijl Marcellus langhs de zee en waterkant
De heerschappije staeft van tseftigh oorloghs kielen,
Versien met storm-gevaerd, muurloopers ⁱ slingerwielen
Ghekoppelt acht en acht Galeyn zy aen zy,
Gheswangert met geschut op 't driftige gety:
So dat den Syracus de schrick in 't hoofd komt torren.
Da er tegen wederom ^m Archimedes laet snorren
Sen konstigh schutwerck, dat aen de eene zy in 't veld
De stad van stormen vrijd, en vreeslijk nederveld
Het Appiansche heyr; aen de ander zijd' te water
Daer gaen de rad'ren los, met eysselijck geklater;
Hier vliegten steenen, meer dan thien talenten swaer,
Verstroyen 't scheeps-gebind, en morsen van malkaer
Den Roomschen ⁿ Sambuca; daer werd een pijl gedreven,
Van groote als een mast, die morselt kiel en steven
En schepen in den grond; gins word een schip gelicht
Gantsch uyt het water: maer die tot de muuren dicht
Genaken, werden opgetild, met yfre haken,
In 't midden, en rond-om gelsingert datse kraken
Te barsten, tegen 't klippigh grondvest, dat geschraeght
De ringmuur van de stad gantsch onverwicklijck draeght.
Dit maect een groote schrick in 't Leger der ^o Latijnen,
Die met ontfoncken moed geneyght ten aftocht schijnen.
So datmen andermael na langhgehouden raed
Met varssche moed ten storm weer na de vesten gaet,
Van meeningh om 't gevaer des schutwerck te verduuren,
Dicht onder 't hoogh gebow van Syracus muuren.
Ghemerckt Archimedes sen wercken hadd' gesteld,
Om verr' te dragen, des sy dochten 't groot geweld
Van 't vliegende gheschut sou dan daer om wayen;
Maer hy dit siende, wist sen handwerck so te drayen,
En laegh te stellen, al op voordeel toebereyd:

ANNO MVNDI

3723.

Ætatis Romæ

511.

Olym. 134. An. 3.

^g *Caius Luctatius*
Roomsche Burgemeester.^b *Marcus Claudius*
Marcellus, dit is deselve
die vijftmaal tot Rome
Burgemeester gheweest
is, de eerste van sijn ghe-
slacht die den naem Mar-
cellus gevoerd heeft, her-
komende van 't woorde-
ken *Marrialis*, dat is,
Strijdbaer.ⁱ *Leontium* een stad
op 't noorder end van
Sicilien.^k *Appius* een Room-
schen Richter, so neffens
Marcellus Sicilië beoor-
loghde.^l Dit was een seker
werck met raderen dat
opgewonden wierde, en-
de groote boomen van
hem uyt schoot tegen sen
vyand.^m *Archimedes* een
voortreffelijck Geometrius
ende bysonder een Au-
teur ende vinder der
konste *Mechanica* ofte
Organica, so de sommi-
ge leggen, dat is de inge-
nieurichap ofte weten-
schap om Fortificatien te
maken.

ANNO MVNDI

3753.

Ætatis Romæ

541.

ⁿ *Sambuca* werd by
den Romeynen een soor-
te van storm-ghereed-
schappe genaemt, dat seer
een mulijck instrument
(byna als een harp *Sam-
buca* genaemt) gelijck is.
^o *Latijnen* ofte Ro-
meynen.

a *Marcellus* werd door de konste *Geometria* meer beschadicht, dan door de wapenen.

b *Megara* een landstad op 't eyland *Sicilie* leggende omtrent 10 of 12 duysche mijlen bewesten *Syracusa*.

c *M. Marcellus* werd mede om sijn vromigheid genaemt het roomsche swaerd.

d *Hafdrubal* een trefselijk voorrechter der *Carthaginensers*, een schoon-foon ofte dochterman van *Hamilcar*.

e *Hannibal* dien grooten *Capiteyn* der *Africanen*, is een sone van *Hamilcar*, wierde van sijn kindsbeenen af ten oorloge opgevoed.

f Die vluchten van *Hannibal* geschieden niet dan na den lesten veldslag by *Zama* teghen *Scipio*, *Laelius* en *Massinissa*, die hem ende de gantsche macht der *Carthaginensers* versloeghen; hier en souden niet qualijck paffen alle de dadē van *Hannibal* in 't kort mede aengheroerd, maer alsoo ick niet van meeningh ben historien, maer alleen slechts der voornacmster zee-vaerden te verhalen, moet ick alle beginnē ter plaetsen, daerse hunnen oorspronck van daen nemen.

g *Antiochus* koninck van kleyn *Afsien*.

h *Linus Menemus* overste van tachtentigh Roomsche schepen.

i *Polyxenidas* wierde van *Hannibal* voor uytghesonden, om den *Romeynen* in hun voornemen te stuytē, maer werde met sijn gantsche vloot verstroyt, terwijl *Hannibal* in *Syrien* was, om een groote *Armade* te versamelen.

Dat niet een schoot vergheefs daer schae-loos overwayd.

So dat sich den *Romeyn* so heftigh vind besprongen,
En door de *Geometry* met groot verlies ghedwongen

Ten aftocht wert, en wint *Megara*; onderwijl

Hy op een tijd by nacht verraschten inder ijl.

De langh benijde stad, en heeft haer trots geschonden,

Door dwangh, en al haer haef ten roove voort verslonden:

So dat sen wederkeer met zege-standaerts bromt,

Affwierende van 't top der schepen, ende komt

Triumphelijck te land; des de *Africaen* een quel is

Te hooren, heerscher van *Sicilien* is *Marcellus*;

Te hooren hem te spijt, lo het *Roomsche* sweert,

Dat over *Hannibal* ten lesten triumpheert.

So dat *Italien*, door dees weerd geroemde daden

Des oorloghs, 't *Roomsche* jock op vremde schouders lade,

Dat nu in vollen oeghst ter heerschappijē bloeyd;

Diens aenwas meer en meer ter *Monarchie* groeyd.

Den *Roomschen* degen, treft de volck ren in *Afsrijcken*,

En *Afsien* moet zeyl voor *Romens* bloedvlagg' strijcken.

Dit heeft *Hamilcar* eerst, en *Hafdrubal* verlockt,

En *Hannibal* oock uyt sijn kindsheyt opgefocckt

Ten oorlogh, die gedacht, *Room* sou hem niet ontfutllen

(In so veel strijden en vyandige schermt'len)

Den roem van *Africa*, dat lijckwel is geschied;

Het kabel barst aen twee, en *Hannibal* die s' vlied

Tot *Antiochum*, die sich waenden als ghesegent

Door sijne toekomst, maer men heeft hem haest bejgent

(Door raed der smeekelaers) verkeerd' en met den neck:

Maer so de vorst in 't end', niet al te hart van beck

Verstandigh oordeel leend aen *Hannibal* sen reden,

Bevestigh hy hem, tot een hooftman van de leden

Des oorloghs, en beveeld hem met een wakend oogh

Te letten werwaerts heen, den *Roomschen* *Arent* vloogh;

Met des komt tijdingh, dat een vloot van tachtigh zeylen

Van *Romen* haren wegh, recht toe na *Carien* peylen,

Daer over *Menemus* de heerschappijē voerd:

Terwijl dat *Hannibal* vast op sen luymen loerd

Tot tegen-rustingh, van een vlote weyrbaer schepen;

Dus heeftme wederzijds den zee-krijgh aengegrepen.

Den *Roomschen* *Admirael* genakende de vloot

Van *Polyxenidas*, hy slucks daer onder stoot

Met boegē sneegh gebeckt, en maectē haest tot schanden

De voor-vloot *Hannibals*; die dese mie verstanden

Heeft,

Heeft, daerom (overmids hy wiste van 't ^a verbond
Dat Room met Rhodus hadd') geraemt een and'ren vond;
En is om sijnen lust met wrake te versaden
Van voor'ge nederlaegh, de Rhodier scheeps Armade
Omtrent ^b Mangnesien ghevallen op het lijf;
Klampt eerst den Admiraal ^c Eudanium, dien hy stijf
Omcingeld en benard, en slaet de slincker vleugel
Der Rhodiers: maer vermerckt dat de ander vlerck, den teu-
Van ^d Apollonius los maeckten tot de vlucht,
Dacht hy dit te verhoen, maer werd (op dit gerucht)
Van alle kant beset, en op de vlucht gellagen;
(Doch mids sijn wijs beleyd) met kleyne nederlage.

DEs Antiochus werd door dit verlies gheterght
Tot vrede, onder des sich Hannibal verberght:
Ontsiende den Romeyn, ghelijck een god der aerden;
Komt na veel dolens, in Bithinien, te aenvaerden
Van ^e Prusias de macht, en heerschappy ter zee;
Hervat sen oude haet, die hy ghevoelen dee

^a Die van 't eyland
Rhodus waren bondge-
noten der Romeynen.

^b Mangnesien is een
stad in Carien; by den
vloed Mazandrus; daer
den Magnete steen eerst
ghevonden worde, ende
van dese stad sijnen name
Magnete ontfangē heeft,
dese stad werd nu Mene-
gel gheenaemt.

^c Eudanium, Admiraal
ende overste der Rho-
dienster schepen.

^d Appollonius, Vice-
Admiraal van Hannibal.

^e Prusias, Koninck van
Bithinien, dat nu Bur-
sias, Beclangial gheenaemt
werd.

Aen die van Pergamum ^g bond-vrienden der Latijnen;
Die so hun vloote komt, schickt Hannibal de sijne
^b Eumenem te gemoet, gemoedicht tot den strijd;
Maer so Eumenes met sen schepen, sich bevlijt

den vloed Caicus, daer den treffelijcken medecijn Galenus uyt geboren is, dese houde dat het Pergamum geweest
is, daer wy hier van spreken. ^g Bondvrienden ofte Bondghenoten. ^b Eumenes, koninck van Pergamum,

Te nad'ren,

4 *Libyssa*, anders *Bityanie*, oft in 't Grieks *Libyssa* ghenaemt, is een kleyn stedeken niet veer van *Nicomeden*, daer *Hannibal* sijn leven endigde, ghelijck dese navolgende woorden te kennen geven;

Corpus Annibalis Libyssa tumulabit terra.

• T' *graffchrift* beftaet in dese eygene woorden; *Annibal hic situs est.*

ANNO MVNDI

3784.

Ætatis Romæ

572.

Olym. 149. An. 4.

a *Scipio* verlaet *Hafdrubal*, den swagher van *Hannibal* in *Spaguien*.

b *Hanno* een sone *Hamilcars*, den broeder van *Hannibal*.

c *Afdrubal* een sone van *Gilgo*, een der voor-naemste van *Carthago*.

d *Syphax* koninck van *Numidien*.

e *Utica*, nu *Biserta*, ende van den sommigen *Bensert* genaemt.

f *Numidien*, nu *Biledulgerid*.

g Dit was den tocht die *Titus Quintus Flaminus* in *Macedonie* dede, als mede tegen de *Etoliens*, ende sijn legatschap aen den koninck *Prusias*, daer hy des *Hannibalis* dood veroorfaekte.

h Dit was *Pavlus Æmilius* die den lesten *Philippus* koninck van *Macedonien*, ende na hem sijnen sone *Perseus*, overwonnen heeft.

i *Tiberius* en *Gaius Gracchus* ghebroeders, oorlogen teghen de *Numantijners* in *Africa*.

k *Caius Marius*, die namaels *seven* *Burgemeesterfchappen* bedient heeft, (*Luyt* tenant van den *Burgemeester* *Cecilius Metellus*, zijnde inde oorloghe tegen *Iughurtham* des *Maffiniffa* basterts *Manafabali* sone, nu koninck van *Numidien*) onderkruypt *Metellum* sijnen staet, ende dringht sich selven in tot veld-heer des oorloghs in *Africa*,

Te nad'ren, om met schicht en sabel sich te rechten, Heeft *Hannibal* gereed een nieuwen vond van vechten.

Want hebbende in 't eerst de peelen uytgereckt, En vechtende den strijd op 't hittighste verweckt;

Heeft aerde potten vol aagdissen ende slangen

Op voordeel tot het werck met voordacht laten vangen.

Die werpende tot in des vyands schepen, dat

De potten morslen, en de slangen slinger rat

De menschen vliegen aen, in arm en been te bijten, Die al verbaest van schrick, om 't luydsten afocht krijten.

Ontsiende dit gedrocht, meer dan haers vyands swaerd;

Maer *Hannibal* vervolght sen zeeghbaerlijcken aert,

En slaet *Eumenes*, met de *Pergamoische* vloote;

Verwinnaer blijvende der *Roomfcher* bondgenooten.

Die vreed' versochten, aen den koninck *Prusias*,

Door *Romens* afgesand; dat *Hannibal* vernam,

Vertrouwende dat hem den koninck mocht verraden;

Heeft met vergift ge-end sijn groote oorloghs daden.

Diens graf * *Libyssa*, (op den oever van de zee)

Met dese letters ceert, * *Dits Hannibal sijn stee.*

MAer hierentusschen, gaet het wijdberoemde *Roomen*,

Met kielen over-al beyd' soute en soete stroomen

Van 't swerelds vochte deel, doorploegen heen en weer.

Want na dat ^a *Scipio* in *Spaguien* leyde neer

Den *Hafdrubal*, en doen weer in *Italien* aenquam;

Hy tegens *Africa* de wapens dat' lijk aennam.

En in *Sicilien* (nu met *Romen* bondgenoot)

Wtruften doet, een welgemande oorloghs vloot.

Die na behoefthigheids vol-ladingh' is ghevaren,

En land in *Africa*, de *Roomfche* *Leger* scharen;

Daer mee ten strijd geruft, verlaet hy elcks geweld

Van ^b *Hanno*, ^c *Afdrubal*, en ^d *Syphax* uyt het veld.

En heeft van ^e *Utica*, ^f *Numidien* en *Carthagen*

Tot *Romen* in triumph, den lawerkrans gedragen.

Diens afterlingen steets, ('t zy in *Flamijnis* tocht,

'T zy dat ^b *Æmilius* met den *Macedoniers* vocht,

'T zy dat de ⁱ *Gracchis* met de *Numantijners* streden:

Of 't zy dat ^k *Marius* *Metellum* op de schreden

(In *Africa*

(In Africa benijd) Jugurtham te onder brengt;
 Of 't zy dat ^a Sylla, (die met Marij haet vermenght)
 In Asia bekrijght den koningh Mithridates:
 Of 'tzy oock dat den Parth door ^b Cinna aen de Euphrates
 (Met oorlogh werd bestooct) de schipvaert niet alleen
 Ghebruyckten als bequaem tot hen gediensfigheen:
 Maer keurdense als een saeck en middel, die nootwendigh
 In sulcke tochten (die hoe listigh en behendigh
 Voor heen beleyd) moest zijn, 't eerst en voornaemst ghe-
 wricht,
 Waer door het gantsche werck moest werden uytgericht.

Gelijck dat breeder aen Pompeius heeft gebleken,
 Die tachtigh zeylen, min als duysend, heeft gestreken
 Op de Africaensche kust, en land sen heyrkracht aen,
 Sich makende 't bewoonde Afrijcken onderdaen
 In veertigh dagen tijds; van daer hy weder keerde
 Na Romem, daer den Raet hem met triumph vereerde.
 Voerd stracks sen benden uyt Italien wederom
 Te land na Spangien, en verlaet ^a Sertorium;
 Bedwingende met macht de trots heyt der rebellen,
 En send ^a Perpennam met sen aenhangh heen ter hellen;
 Houd in sen ^a huys-reys 't veld van 't slaefs ontschede stael,
 En treckt tot Romem in triumph ten tweedenmael.

T'wijl Caesar vluchtende den Syllam is ontweken,
 En sich tot Nicomeed' in Ponten houd verfteken,
 Tot dat sen ^a huysvaert hem beloofden heylige vree;
 Dus gaet hy schep, en werd ghevangen op de zee
 By Pharmacusa, van een vloot vrybayers schepen,
 Die hem ^a thien duysend pond rantsoen gelts afgenepen
 Verlaten hebbende; daer op hy sich begeeft
 Na Carien, daer hy een vloot geworven heeft,
 Daer mee ^a zeyl gaende van ^b Milet, om sijn gesellen
 (So hun dees schuymsers selfs inbeelden) te beknellen,
 En vindse aen 't eyland, daer hy uyt vrypostigheyd,
 Dat hyse wilde doen ophangen heeft voorseyd;
 Hier heeft hy ^a aengerast, en voertse mee ghevangen,
 Haer doende, na sen voorseggh', tot Pergamo hangen.

Niet tegenstaende, dat van Caesar, dit geschal
 De gantsche zee strand' langhs, vervulden over-al
 So werter nochtans in Cilicien, deser straffen

^a Lucius Cornelius
 Sylla, namaels Dictator
 van Romem, een vyand
 des voornoemden Marij,
 bekrijght Mithridates
 koninck van Pontus en
 Bithinien.
^b Pub. Cornelius Cinna,
 namaels Roomsche Dic-
 tator, bekrijght het ko-
 ninckrijk der Parthen,
 nu Arach ofte Charaffen
 ghenaemt.

^c Cneius Pompeius
 dien vermerden veld-
 heer der Romeynen.
 ANNO MVNDI
 3883.
 Ætatis Romæ
 671.

Olym. 174 An. 3.
^d Sertorius een Ro-
 meyn, werpt hemselven
 op teghen 't ghemene
 best, en versterckt sich in
 Spaengien, alwaer hy van
 Pompeius verflaghen
 word.

^e Perpenna Venio, een
 bovaerdigh mensche uyt
 de ridderschap van Ro-
 men, na de dood Sertorij
 des selven heyrkracht te-
 gen Pompeium voeren-
 de, werd sijn roick versla-
 gen, en hy met sijn gan-
 schen aenhanck uyeghe-
 roeyt.

^f Caius Julius Caesar
 den treffelijcken veld-
 overste ende altijd Dic-
 tator van Romem.

^g Inde beschrijvingha
 staet vijftigh taleuten, nu
 word yeder talent ghere-
 kent op 600 croonen, of-
 te twee honderd pond
 vlaems.

^h Milet, nu ter tijd
 Melixo, de voornaemste
 stad van Carien certijds
 geweest.

Niet eens gheveest, noch oock getracht om af te schaffen,
De schuymers van der zee; te meer wijl Romen met
Inlandlandsche twisten, op het raathuys is besmet:
So datter weynigh achts ter zeevaert werd ghenomen;
Door welck verluym, dit schuym gedrocht, is opgekomen,
En heeft sich so versterckt, datse oock niet zijn te vreen
Slechts met den roof, van schip en goederen alleen:
Maer dwinghen oock ter zee, eylanden ende steden.
Waer door dees gujtery, verderrest oude zeden
Van dus langh vrome luy; ja luyden van verstand
Van ouden edeldom, die mede hun van land
Begheven, om by dit gheboefte, rijk en heerlijck

‡ Den lof des zee-roofs
van oude tijden verschilt
niet veel van de teghen-
woordige heden-daegh-
sche eew.

*a Ita enim potentia
avaritia sine modo, mode-
stiaque invadere, pollucere,
& vastare omnia. Salust.
in Bell. Jugurth.*

*b Claros, een eyland
in de Archipelago, nu
Calamo genaemt.*

*c Actium, een stad op
de kust van Epyren inde
Golfo de Lepanto.*

*d Samothracien, eer-
tijds Samos genaemt, om
dat het een eyland is dar
aen 't Thracische gebied
behoorde, wierde het
woord Thracien daer by
ghedaen, nu ter tijd Sa-
mandrachti ghenaemt.*

*e Leucadien, eenen
uytstekendē hoeck lands
in Epyren, op den in-
ganck van de Golfo Le-
panto,*

*f Samos, nu ter tijd
het eyland Cephalonien.*

*g Argos, nu Nauplia
Navale, een stad in Mo-
rea aen de Golfo di Na-
poli ghelegghen, daer van
Agamemnon den veld-
heer voor Troya eertijds
koninck was.*

*h Tanarien, een stede-
ken in Laconien, namaels
Cereapolis, maer in de
oorlogen der Wandalen
gedestruct, en nu Porto
delle Quaglio gheheten.*

Te worden, die voortaan dir keurden, als oft eerlijck
En ‡ loslijck waer ghedaen, te nemen and'ren 't haer;
Om datmen op der zee quansuys niet wert ghewaer
Wie dat de heeleren zijn; die end'lijck door dit pluysen
So machigh wierden, datse toorens, wapenhuysen,
Vyerteckens, bakens en zee-havens, ancker reen,
Oprechten langhs het strand, en bruyckbaer diepen deen;
Dat meer is, rusten om hun macht voor elck te ontbloeten,
(Spijt recht en red'lijckheyt) veel roof-schip-rijcke vlooten,
Die niet alleen met gew' matroosen tot het spel,
Verfochte schippers, of bevaren stuyrluy, wel
Voorse zijn, noch oock slechts, tot dienst van goede saken,
De schepen sneegh ter vaert ten oorbaer deden maken;
Maer, oock so prachtigh, toegherustet, dat de haet
Des volcks veel grooter (mids de groote overdaet)
Werd, dan de vreesse van 't ontsagh der roof-galeyen;
Dier tenten achter op, kayuit en galderyen
Stijf waren overguld; de dekens en tapijt
Van purper zijde, oock de riemen Room te spijt
Versilveret waren; voort en sachmen noch en hoorden
Langs strand niet dan gespel, musijck en sanch-accorden;
Banckerten opgedischt met allerley cieraet;
Ghevancklijkheden van beyd' hoogh en leege staet;
Aflossingen, van veel ghevangen Capiteynen,
Tot schande streckende en nadeel den Romeynen:
Die dulden moesten, dat dees roovers in hun pracht
De gantsche middel zee, braveerden met haer macht.
En datse traden op de heyl'gh' gewijde drempels,
Wechnemende 't het goud en beelden, uyt de Tempels,
Van *b Claros*, *c Actium*, en *d Samothracien*,
e Leucadien, *f Samos*, *g Argos*, en *h Tanarien*,

Van ^a Epidaurò, ^b Isthmos, en in ^c Hermione,
^d Lucania, inſghelijcks, Calabren niet verſchoonen,
 En loopen langhs de kuſt Campanie, halen daer
 De Roomsche burgers, die in hun luſthuyſen haer
 Vermaeckten, dieſe tot aſloſſingh pijnlijck quelden:
 Of wierpenſe in de zee, en toonden hun geweld
 So vreeelijck over-al, dat dies den koopman ſtil,
 Sijn ſchepen om 't gevaer der ſchuymers binnen hil.
 Dus werd de neringh ſlâp, waer uyt dat cleck vermoeden
 Aenſtaende diere tijd, indien men 't niet verhoeden
 In tijds, en met geweld bedwanck dit ſnood' gedrocht:
 En wederom de zee daer door in vryheyd brocht.

D Aer op dē Roomsche raad in 't leſt door veel romoeren,
 Pompeium, 'thooghſt gebied beveſt, om uyt te voeren
 Het oorlogh, tegen dees benijders van den vree:
 Om die te dempen, en te drijven uyt der zee.
 Hier op Pompeius, heeft den oorlogh aengegrepen,
 Wruſtende ter zee vijf honderd oorlogh ſchepen;
 Doet lichten, honderd en nocht wintigh duyſent man,
 Te voet gewapend, met vijf duyſent peerden, van
 Sijn eygen ruytery, heeft neffens hem verkoren
 Noch vierentwintigh raads-perſonen (dat te voren
 Beſtemd was) hem tot hulp, op dat door haerlie plicht,
 Sijn over-al gebied, mocht werden uytgericht.
 Daerna, Pompeius deeld, tot Hercules pilaren,
 De middel-zee, in derthien deelen te bevaren;
 Daer toe oock ſijn Armad', in derthien hoopen deeld,
 Dier yeders opſicht, hy een over-heer beveelt:
 Om elcks beſtemde wijk te ſuyv'ren, langhs de kuſten,
 Van 't ſtroopende geboeft; maer onder des, ſo ruſten
 Pompeius ſelve niet, ſijn macht is over-al,
 Hy ſelf, zeyld in een vloot van feſtigh in 't geral,
 En jaeghte voor hem heen (gelijck de heunigh byen,
 Die voor een ſchrale wind haer in de korven vlyen)
 Tot in Cilicien, doch, verdelghte niet, voor dat
 Hy eerſt, de kuſten van Italiën, ſuyver hadd:
 Met die van Lybien, Sicilien en de eylanden
 Sardinien, Corſica, en naeft ghelegen ſtranden;
 Veel ſchepen nemende, maer handelde beleeft
 Den ghenen, ſo genaed' van hem gebeden heeft;
 Te meer noch om dat dees de and'ren (hem ontdeckten,)
 Die 't meeſte quaed begaen voor hem haer hielen reckten

^a Epidaurò, nu teſt
 tijd Pigiada ghenaemt,
 hier heeft certijds den
 Tempel van Aſculapius
 geſtaen, leyd mede aen de
 Golfo di Napoli in Mo-
 rra.

^b Isthmos is de engh-
 te van Corinthen.

^c Hermione, nu Ceſtri,
 leyd mede in Morea voot
 aen de Golfo di Eugia.

^d Lucanen, nu ter tijd
 Baſſicata, een landſchap
 in Italiën leggende, tuſ-
 ſchen Calabrien in't oo-
 ſten, en Campanien (dat
 nu Terra di Lavoro heet)
 in 't weſten.

ANNO MVNDI
 3890.

^e Dit is de gheheele
 middellandſche zee tot
 Fretum Hercules, ofte
 't naw van de Straet toe,
 daer de ſtad Gibraltar
 leyt.

Ter vlucht, (door dien haer misdact onverfoenlijck scheens)
 Wechsendende hun wijs en kind'ren land' waert heen,
 En brengen weerom uyt Cilicienslandes strepen
 Voor ^a Coracefium, een vloot gemande schepen.
 Verwachtende aldaer Pompeium, tot den slag;
 Die komende, en in den selven bovenlagh,
 Vervolghtse op de vlucht, na stad toe, die hy dad'lijck,
 Belegerd ende wint, haer hand'lende genaed'lijck;
 Beslyuten een verdragh, daer in sy al hun steen,
 Eylanden, sterckten, en bemuurde vastigheen,
 Pompeium dragen op; en werd also gekorven
 Het kabel van den roof; in 't teghendeel verworven
 De vryheyd van der zee; so dat den handelaer
 De zee weer vayligh magh gebruycken sonder vaer.

DEs kloofd Pompeius voort de groene pekel baren,
 En land in Asien, daer ^b Lucullus de Barbaren
 Te water en te land', vast dapperlijck bevecht;
 Lucullus, die voorheen door Sylla afgerecht
 Ten oorlogh wacker, eerst mer bystand uyt Ægypten
 Van ^c Prolomeus, met een vloote henen schipten
 Na Rhodus, en aldaer versterckte sijn Armad'
 Seer looflijck, doende ^d Mithridateme groote schad':
 Schoon dat hy ^e Fimbriam sen hulp ter zee ontfeyde,
 Hy lijckwel korts daerna by ^f Leuctrum nederleyde
 Des Mithridatis vloot, en daerna wederom
 By 't eyland ^g Tenedos, met ^b Neoptolemmum
 Den onder Admirael, die van des koninghs wegen
 Lucullum heeft verwacht; die met sen vloot daer tegen
 Kloeckmoedigh aenkomt, selfs met sijn Galey voor-uyt;
 Daer op dat den Barbar vergeefs sen steven stuyt:
 Die anders hadd' gemeent Lucullum met sen ^h spooren
 Ter sneeger vaert voor in tot sinckens toe te booren.
 Maer, soo 't Lucullus swayd, de pen ter zijden schamp:
 En dat'lijck sijn Galey aen boord te vyand klampt.
 Strijd dapper voor de vuyft, en brenghet so veelte wege,
 Dat hy Neoptoleem aen 't vluchten heeft gekregen.
 En komt daer na te Room, beklimt den eeren trap,
 Verkrijght voor de eerstemael het Burgemeesterschap;
 Word datelijck daerna tot opperhoofd gekoren,
 Om Mithridates en ^k Tigranes, te verstoren,
 Mer openbare krijg; schoon ^l Cotta (onder dies)
 By ^m Calcedonien vecht met merckelijck verlies:

^a *Coracefium*, een stad in Cilicien, daer nu Chiristopolis leyd, dicht beoosten Porto Venetiano in de Golfo de Satalia, ende werd nu Scandoloro genaemt.

^b *Lucullus* Burgemeester van Romen.

^c *Ptolomeus* koninck van Ægypten.

^d *Mithridates* koninck van kleyn Asien ofte Natolien.

^e *Fimbria*, een Roomsch krijghs-overte, verfocht hulp aen Lucullus teghen Mithridates, die hem sulx weygherde uyt vrees dat Fimbria hem de eer van so eē koninck overwonnen te hebben ondraghen soude.

^f *Leuctrum*, eertijds een zee-stad in Morea, daer nu de stad Coron leyd, aen de Golfo de Coron.

^g *Tenedos*, anders *Lyrnessus* genaemt.

^h *Neoptolemus*, onder-Admirael des konincks Mithridatis.

ⁱ Dit waren groote yfere pennen die onder waters in de boeghen der Galeyen vast ghemaect waren, daer mede (alsse op malkanderen snelijck aen quamen) d'een den ander inde grond boorden.

^k *Tigranes* koninck van Mediē en Armenien.

^l *M. Cotta* was mede Burgemeester van Romen neffens Lucullus.

^m *Calcedonien*, een stad recht teghen over Constantinopolen, in de enghte van Bosporus, offe *Frium Ponticum*, die aldaer 7 stadien (dat is een kleyne mijl) breed is, dese stad is nu gantsch verdestruert, en op de plaetse leyd nu een dorp *Scutarum* geheeten.

Door eersucht onderstaen; so heeft nochtans dees schade
 Den Mithridatem weer met tegenscha beladen;
 Wanneer Lucullus hem in 't heyr voor " Cyzicum
 De lijfsocht onderschept, en slaet by ° Rhjndacum
 Sijn voedertrossen eerst, waer door hem werd benomen
 Sen voorneem, en gedacht Lucullus swaerd, te ontkomen,
 Stillwijgend' met sen vlood na Griecken, eermen 't wist;
 Maer hy die afgerecht op diergelijcken list,
 Verspied die stil vertreck, recht so hy wil verschepen,
 Komt tot hem zeylen, heeft sen kielien aengegrepen,
 Verov'rende den buyt, en drijftse op de vlucht;
 Sels Mithridates vloot voor vliegende gerucht,
 En laet het overschot sijns volliks in 't gebieden,
 Der Hoplic, die daer mee oock onderstaen te vlieden,
 Tot *p* Granicus revier; daer werdense onderschept
 Van 't Roomsche Leger, dat terstond den sabel rept;
 Hier slaet Lucullus weer by twintigh duysent mannen,
 En doet sijn zeylen voort voorwind in 't vierkant spannen.
 Soeckt Mithridates sels te vangen, en verstaet
 Als datter van Atheen, een vloot na *q* Lemnos gaet,
 Sterck vijftien kielien, toegheeygent Mithridatem,
 Die *r* Isidorus voerd'; dees zeyld hy na en slaet hem
 Met al de schepen, dicht aen Lemnos schorre strand,
 En stuurt een deel sijns volcks in de aenkomst op het land,
 Den vyand in sen vlucht te stuyten op haer sabels;
 Dees hacken dar'lijck af de Asiaetsche kabels,
 Op datse driftigh (en met minder voordeel dan
 Lucullus) strjddende tot hemwaerts dreven an:
 Maer hebben weer als voor de nederlaegh behoven.
 Daer op den Roomschen held weerom bestaet te bowen
 'T *s* Egeische pekelveld na 't Hellefontische naw,
 Op dat *t* Voconius (die derwaerts heen te slaw
 Sen vyand hadd' vervolght) de schepen hem belastet
 Lucullum wederbrocht; maer Mithridates pastet
 Voor haerluy aenkomst, dat hy met sen vloote voort
 Door *u* Bosphorus geraeckt, aen Pontus oevers-boord.
 Hier komt een stercke storm sen schepen hart bestoken,
 En heeft het meestendeel op 't strand tot gruyts gebroken;
 De and'ren zijn van land gedreven, 't zeewaert in:
 Maer 't groote schip, alwaer sich Mithridates in
 Begeven hadd' (de strand niet dervende ghenaken
 Gheduyrende den storm) komt endlijk aen te raken
 Een jacht met roovers, daer den afgestreden vorst

ANNO MVNDI

3892.

Ætatis Romæ

680.

Olym. 176. An. 4.

q Cyzicus plach een stad te zijn in kleyn Asien, aen de zee Preponiticum, ofte de Thracische zee, tegen over Gallopolis.

o Rhjndacum, is een reviere niet vter van de voorn stad, nu den vlood Supidis genaemt.

p Granicus, ofte Gronius Annis, ou Lassar ghenaeamt.

q Lemnos, een eyland by den heydenen Vulcanus toegewijt, vort oock Ophiula gheheeten, om datter veel slangen op zijn, naderhand Diopopolis, maer nu Stalimene ghenaeamt.

r Isidorus, een Capiteyn des konincks Mithridatis, bevel hebbende over vijftien schepen.

s De Egeische zee werd nu de Archipelagos by den Turcken Mare Album, ofte de witte zee genaemt.

t Voconius, een Roomsch Capiteyn, die van Lucullus ghelonden wierde met eenige schepen Mithridatem te vervolgen, ende hem 't vluchten te beletten.

u Bosphorus werd oock den Sleutel-Ponti, ende by den Turcken Bogazin genaemt, werd ghelcyd 12 stadien, dat is anderhalf duysche mijle breed te zijn.

*a Evitam Charybidi,
in Scyllam incide.*

*b Heraclea een oude
stad in Cilicien ofte Ca-
ramanien, omtrent het
gebergte Taurus.*

*c Cabira. by Prolo-
meis Cebira, een stad in
Pamphilien, dat nu Seti-
lien, en by den sommig-
gen Zina heet, van Pom-
peio Diopolis genaemt.*

*d Tigranocerta, een
stad in Armenie aen de
reviere Tigris, nu Sul-
thania.*

ANNO MVNDI
3895.
Ætatis Romæ
683.

*e Artaxata, ofte
Artaxata, by den sommig-
ghen Nalana, doch nu
meest Ardouil genaemt,
een stad in Medien, dat
nu Servan heet.*

*f Lucullus verlaet in
eenen veldslag dry ko-
ningen, te weten, Mithri-
dates koninck van Pon-
ten, Tigranes koninck
van Armenien, ende der
Parthen koninck.*

*g Ovid. de tristib. lib. 3.
Quo quisque est major,
magis est placabilis ira,
& faciles motus mens ge-
nerosa capit.*

(Ontgaende a't een gevaer het ander kiesen dorst)
Sijn lijf betrowden op, en stellende in de handen
Der dieven, de eere van sijn tergende vyanden.

Doch komter mee te land, reylt na^b Heraclea,
Daer hem Lucullus met sen heyrkracht volghden na.

Des Mithridates voor Cabira sich versterckten;
Daer tegē t Roomsche heyr met moed en wapens werckte,
En slaet sen vyand op, diens Koninck hulpeloos
(Voor vluchtende) het land Armenie verkoos:
Daer hem Tigranes (die als koninck deser landen)
Heeft met een nieuwe heyrkracht dapper by gestanden.

Hier treft Lucullus den Armenier in t ghevecht,
Heeft honderd duysend man ten veldslagh neergeleght;
Veroveret met een staend' geweld d Tigranocerte,
Beleyd Artaxata, waer van Tigranes herte
Verschrickten, en treckt op tot deser stad ontfet;
Waer toe Lucullus met voor-oordeel heeft gewet
Sijn wapens, en verlaet in eenen veldslagh weder,
De gantsche heyrkracht, van s dry vorste, vluchtigh neder:
So dat Lucullus roem, ten hemel sich verheft,
Dien volgens in sen eer, een harden neer-smack treft.

Wanneer sijn benden, mids de ondragelijke koude,
Oproerigh tegens hem veel rebelle browden;
In dees verwerringh, valt den koningh Mithridat
Op t heyr Luculli, dat hy in onord'ningh slaet.

Hier komt Pompeius met den raed van Romens ordre,
Lucullum t regiment des oorloghs af te vordren;
Dat Mithridates so veel zielen heeft gekoft;
Dat met Tigranes nu so dapper was begoft.
En is gemoedicht op Bellonas koets geseten
Te vyand, heeft den krijgh triumphelijck gesleten.
Want of wel den Barbar ontsende in t vlacke veld
Te strijden, werd nochtans voor de eerstemael geveld
In t vluchten, en daerna op de oever van Euphrates
Ten tweedenmael verstroyt; dat selven Mithridates
Sijn laetste nederlaegh, ter naver nood ontloopt;
Dus werd de suyl sijns rijcks bowvalligh neergesloopt.
Met komt Tigranes na dien slag den veldheer groeten,
En stelt de kroon sijns rijcks voor des Pompeij voeten,
Tot teecken van sijn selfs verkleyningh; dat sijn macht
(Verfoeckende den vree) ter neder was gebracht.
Waer door de gramschap van den veldheer, sich besadigt,

En

En
Tr
De
Na
En
Va
En
Als
Ar
Va
Me
Va
Ara
Her
Arif
Dae
Met
Dae
Ver
Wae
Dier
Wan

Mae
Doo
Van

Der
In ee
Ver
Mae
Indie
Mae
Trec
Wae
Vol
Die
Ghel
Sach

t Inde

n Die
peius, or

En heeft Tigranem los met vryheyd weer beg'nadight;
 Treckt met ten Leger voort tot daer hy neder leyd^d
 De ^a Albanier en Hibeer, en weer sijn heyrkracht swayd
 Na ^b Syrien, en wint ^c Arabia, en ^d Iudea;
 En werd verwitticht in ten Legher voor ^e Petrea
 Van Mirhidatis dood, so dat hy wederkeert,
 En voor den derdenmael, tot Roomen triumphheert:
 Als winnaer van het rijck van Pontus, Licaonien,
 Armenien, Meden, Cappadocien, Paphlagonien;
 Van 't land van Colchidis, Hiberien en de Albaen,
 Mesopotamien, by 't steyl geberght ^f Aman.
 Van Palestijnen, voort van Syrien, en Cilicien,
 Arabien, Iudeen, en 't landschap van Phoenicien.
 Hem volghden in triumph den koninck van de loon
 Aristobulus, met Tigranes konincks soon,
 Daer by veel Edeldoms, en Asiaetsche Heeren,
 Met zegeteekens, en Tropheen in grooter eeren.
 Daerna de Admirals der zeevaerts dieven, mee,
 Verthoonden in triumph, sijn heerschappy ter zee;
 Waer door sijn lawerkrans tot ^b drymael werd bepereld,
 Dier yeders luyster toond een ⁱ derdendeel der wereld.
 Want wijl de ^k Afrijcksche blinckt so bloeyd^d de Euroopsche
 glans:
 Maer de ^l Asiaetsche krijght een suyv're water-glans
 Door zeevaerts-lofs-triump; na welcken dat de saken
 Van 't Roomsch gHEMEENE-best (door ^m staet en baetsucht
 (raken)
 Der raeds-verwanten, dier elck 's and'ren staet benijd)
 In een verwarringh, al 't gesagh en eere quijt.
 Vervallende so seer, dat (oft wel vele smarten)
 Maer ⁿ eenen Cato (die de saken recht beharten,
 Indien men 't hadd' erkend) tot Room gevonden wert;
 Maer Cesaer onder des sen voorneem kropt in 't hert,
 Treckt onder ^o huwlijcks schijn, Pompeius op sijn zijde:
 Waer uyt den Philosooph, voorfiet de aenstaende tijden
 Vol swarigheys, en werd van Cesaer hart ghedreyght;
 Die 't voorneem in sijn hart (daer toe hy was geneyght)
 Ghelijck een schildery door doodverw eerst begonnen,
 Sach leven in ghestalt, als hadd' hy schoon ghewonnen.

^f Inde veroveringh van Asien werd mede de overwinninge der zeeoovers gestelt.

m Trudis avaritiam, cuius sedisissima nutritrix

Ambitio, quae vestibulis, foribusque potentum

ⁿ Dit is Cato den Philosooph, anders Cato van Urica genaemt.

^o Pompeius, om hem daer door op sijn zijde te krijgen.

Excubat.

^o Cesaer geeft sijn dochter Julia an Pompeius.

^a Albanien en Hiberien werd nu tot eelandschap oft ghebied der Turcken gestelt te zijn, ende Georgiano geheten.

^b Syrien, nu Soryen.

^c Arabien, nu Aya-man.

^d Iudea, nu Terra Sancta, ofte 'theylighland ghenamt.

^e Petrea, anders Petra, een stercke in Idumea, dat inde H. Schrif-ture Edom, namaels Nabathee, ende om de steen-achtigheys wille oock Petrea gheheten wierde; de stercke Petra leyd op eenen rotssteen, want Petra eenen steen te seggen is.

ANNO MVNDI

3903.

Etatis Romæ

691.

^f Nota, dese lander waer over hier gheseyd werd, dat Pompeius triumphheerde, zijn op vercheydene plaetsen met hare huuyden daeghsche namen ghenoeghsaem aengheteekent.

^g 'T geberghte *Amanus* scheyd Cilicien van Soryen, legghen ontrent A'eppe en Alexandrette, werden nu Monte Negro gheheten.

^h Pompeius heeft dry triumphelijcke inkomsten tot Romē gedaen.

ⁱ Te weten, over de doenmaels bekende dry derdendeel der wereld, ^k Afrijken overwonnen ende daer over ghetriumpheert hebbende, ^l by in Europa met Spangen en andere landen besich te verovren.

Want

ANNO MVNDI
3908.
Ætatis Romæ
696.

Olym 180. An. 4.

a Slavonien, eertijds by Ptolomeus Illyrien genaemt, nu Slavonien, Dalmatien en Croatian &c. en andere.

b Gallien, dat is Franckrijk, doen ter tijd in vier bysondere rijken bepaelt, voor desen Celtogalata, ofte Gallia Celtica geheet; en, begrijpende Aquitaniam Lugdunensien, Belgicam en Narbonensien. Aquitanien paelt in 't wesen aen de Spanse zee, ende begrijpt in sich Biscayen, Gasconien, Poitiers, Tours en Bourbon &c. Lugdunensien, paelt in 't west en in 't noorden aen de zee, ende begrijpt Bretagne, Normandien, Anjou, France, Champagne, Bourgongien en Lugdunum, dat nu Lyons heet. Belgica paelt in 't noorden aen de duysche ofte noord-zee by den sommigen, begrijpt Piccardien, Boulongien, Vlaenderen, Artoys, Brabant ende voort alle de

Nederlanden, so aen de westzijde van den Rhiijn legghen. Narbonensien paelt in 't zuyden aen de middellandsche zee, begrijpt in sich Provenze, Languedoc, la Daulphine, Savoyen en andere. Dese alle werden doen ter tijd in Celtogalaten ofte Gallien begrepen. *c Alpes*, een geberghte scheidende Duytschland en Franckrijk van Italien. *d Helvetij*, ditzijn de Switfers. *e Ariovistus*, anders Ernst ofte Ernest, was een machtigh koninck over gantsch Duytschland, ofte Germanien. *f* Vele oude Schrijvers, als mede Cesar in sijn commentarien, segghen, dat de Nederlanden ofte Belgica vol broecken en moerschen eertijds geweest, 't selve met het woorden *Paludes*, dat oock meyren en staende wateren beteekent, stellende, waer aen niet te twiiffelen is, alsoo 't selve noch huysdinslaeghs genoeghsaem bevonden werd. *g Belga*, dat waren Nederlanders. *h Nervij*, waren strijdbare volckeren in Walch-Vlaenderen, na 't schrijven van sommige die van Oudennaerden, maer Cesar steld deselve niet verre van Tournay en Dornick, waer uyt blijktt dat dese Nervij een groot land bewoond hebben. *i Sicambri*, waren de Gelderschen tusschen de Male en den Rhiijn. *k* Dese brugge werden by Nijmegen over de wael geleyd. *l* De *Atlantische* zee heeft haren naem van Atlas, koninck van Mauritanien, die een groot Mathematicus zijnde, haer ghelegentheyte beschreven heeft, is de Spaensche zee, haer streckende tot de hoofden toe, te weten, Calis en Doeveren, alwaer Cesar deselve overscheept. *m* *Britseiland*, eertijds Albion, nu Britania ofte Engelland. *n* *Legiuten*, komt van het woorden *Legio*, dat zijn uyghelene, sulcken Legio hadde thien Cohortes, dat waren honderd ende ses duysent voetknechten, ende sevea honderd en dertigh reyghers.

o *Lucan. lib. 1. bel. cvii.*

*Nulla fides regni socijs, omnique potestas
Impatiens consortis erit.*

Want hem ^a Slavonien te heerschen werd belast,
En ^b Gallia, daer hy 't bevel heeft aengestaft.
Treckt over de ^c Alpes met sijn Legioenen henen,
Daer hem in aentocht eerst vyandigh zijn verschenen
^d D' Helvetij, die hy slaet en drijftse uyt het veld,
Leyd ^e Ariovistus en 't Germanische geweld
In staende veldslaghe neer, en dempten de ^f moerasschen
Met doode ^g Belgæ; hier, de ^h Nervij hem verrasschen,
En slaen sijn heyrkracht eerst, derhalven hy 't gevecht
Hervattende, heeft al de Nervij neergheleght.
Vervoerd sen Benden, om ⁱ Sicambrien te besetten;
Maer so den Rhiijnstroom hem den overtocht beletten,
Doet hy daer (by ghebreck van schepen) overflaen
Een houte ^k brugge, daer sen heyren over gaen;
Maer soo de inlanders hem en sijn gewelden vlieden,
Doet Cesar 't Roomsche heyr ten afrocht op ontbieden,
En rust sich schepen toe, en wapend sich ter zee,
Is de aldereerste, die 't ^l Atlantisch vocht doorstree,
Met oorloghs-kielen, om het ^m Britsche land tetschenden
Met Roomsche slaverny, en ooreloghs ellenden;
Is de eerst ⁿ die 't Roomsch gebied uytbreyd, veel wijder, dan
Men 't droogh bewoonde aardrijcks-kreyts beoogen kan.
Die na veel veldslaghs en veel strijdens, de Britoenen
Vermeesterd, en verscheept te ruggh ^o sijn ^p Legioenen
Na Gallien, diens trots en wederspannigheyt,
Hy op sen beuckelaer, in rust ter neder leyd.
Diens dravende geluck, bereyckt den law'ren Tuylband
Vervelende 't gedoogh, dat hier een ^q tweeder muylband

(Met

(Met al te veel gefaghs) 't gheen Cæsar eerst gefayd,
 Nu opwaft en ontluycckt, tot Cæfars Majesteit.
 Dus fiet hy voor hem, want twee schitterende sonnen
 Sijn 's oordeels onbenijd op aerd' niet schijnen konnen;
 Wijl Cæfars groot gefagh gelijk een blixem klimt,
 Dat spijt Pompeius, diens geluck niet min begrimt
 Van Cæsar werd, dus soect d'een d'ander te onderscheppen:
 Des sich de wapens van geheel Italien reppen
 Vyandigh tot malkaer, hier baerd de grootfcheyd * list,
 En dese voed de snoo vergifte Burger-twist;
 So dat de schotfespijt Pompeius Ridderfchappen
 Om bystand, met de vor^t heet op Italien trappen
 Voor 't Roomfch gheneene best, dat bloot van krijghers
 macht
 De komfte Cæfars al tervende verwacht.

D lens Sabel al v rkeerd' op 't vaderland gheslepen,
 Gebloedverft en gedoopt, in de opgespalckte strepen
 Sijn 's medeburgers, die uyt vaderlandfche min,
 Verkoofen metien raed te ontvoeren 't snood' gewin,
 Dat Cæsar had' beooght; die (schoon Italien beefden
 Van 't oordee-loos bestaen) gelijkwel vorder streefden:
 Van meening, om met een de vluchtende des raeds
 En 't Pompeiansche heyr (dat hem, so 't scheen, veel quaets
 Te brouwen t'eenemaecte dempen, door de wapen;
 Maer hieretuffchen, heeft Pompeius niet gheslapen,
 Bevind sich met sen heyrkracht tot ^b Brundisium;
 Sich rustende ter zee, om na ^c Dyrrachium
 Te ontylen Cæfars komft; die hier ghedacht te stuyten
 Pompus vloot, en doet der haven mond besluyten
 Met votten, wijd en breed van Balcken t'faem ghehecht,
 Met blwercks tranfen, dicht van hout daer op gheleght:
 Desich Pompeius met sijn vlote vind benepen,
 Serl met een voorwind heen een deel der beste schepen,
 Om te vernielen, dit ghekoppeld bollewerck;
 De met een top-seyls koelt, met snelle voortgangh, sterck
 Rfstooten, 't drift' gebow, verbrekende de banden
 Ter balcken, onder des so komt de nacht op handen;
 Laer op men vierwerck uytwerpt, dat van allekant
 Te overblijffels van devlor-brugg'h' raect in brand.
 Dit maeckt den deurtocht veyl; daer op met stille trommen
 Feveld Pompeius al de kabels in te krommen;
 Te boegen van de wal, daer mee den grooten held

* *Ambitio multos mor-
 tales falsos fieri subegit:
 aliud clausum in pectore,
 aliud in lingua promptum
 habere: amicitias, inimici-
 tiasque non ex re, sed ex
 commodo estimare: magis
 que vultum, quam ingen-
 ium bonum habere. C.
 Salsus. de Conjurat. Catil.
 a Pompeius op een
 tijd in den raed hoogh
 sprekende, seyde, dat sich
 niemand sijder toer-
 stinghe des oorloghs be-
 hoefde te bekommeren,
 want soo dickwils als hy
 maer met sijn voet tegen
 d'aerde trapt, hy ghe-
 heel Italien met heyr-
 krachten vervullen kon-
 de, dit werd hem in desen
 grooten nood in vollen
 raed verweten, dat hy nu
 doen soude.*

ANNO MVNDI

3918.

Ætatis Romæ

706.

Olym. 183. An. 2.

^b *Brundisium*, een
 oude stad in Italien; nu
 meest gheuseert, leyd
 voor aen inde Golfso van
 Venetien, in de Provincie
 Salentini, ofte Terra Hy-
 druntina; dese stad werd
 nu Brindisi ghenaemt, is
 een Aerts-Bisdom, ghe-
 naemt Brindisino Ar-
 chiepiscopo.

^c *Dyrrachium*, daer te
 voren Epidamnus, maer
 nu Durazzo genaemt, een
 Stad in Macedonien, nu
 Albanien, leydaen de
 Adriatische zee, of de
 Golfso van Venetien,

a *Nereus* (een zone Oceani en *Thetyos*) werd by den Poëten een god der kleynere zee gefabuleert, door diē den grooten Ocean (dat is, de groote zee) dien ghenen is, die *Nereus* geteelt (dat is, nyt den welken een minder zee, ofte Golfse voortgekomen is, ende werd hier by verstaen de zee, tusschen Italien en Macedonien.

b *Marseyllien*, een seer oude stad, gelegen in Provence, in het gedeelte van Franckrijk, dat *Narbonensis* plagh te heeten; dese stad was certijds ghenaeint *Massilia*, ende ghesicht ten tijden des Roomschen konincks *Tarquinij*.

c Den *Marseyllien*, overmits dat dese stad by den uytdoop der riviere de *Rhone* leyd, dese hielden de zijde van *Pompeius*.

d *Decius Brutus*, Admirael vande schepen van *Cæsar*.

e *Tagus*, een dapper Roomsch Capiteyn.

f De *Marseyllien* waren certijds mede Grieken, ofte gebruycken de Griekse tale, ende worden veel tijds Gallische Grieken gheheeten.

g *Lycidas*, een Romeyn.

h *Lygdas*, een kloek overste der *Marseyllien*.

Met vrou en kind'ren ploecht door *Nereus* pekerveld;
 Beooght sen vaders land van verre, voor het leste,
 Tot dat hy 's avonds, aen de *Æpyrische* gewesten
 Sijn gantsche heyrkracht land; maer *Cæsar* mid'lerwijl
 Treckt eerst na *Spangien*, om aldaer sen vlamde pijl
 Te sling'ren door 't getros der *Pompeiaensche* schilden;
 En op dat *Cæsar* hier vergeefs geen tijd en spilden,
 Belegerd hy de stad *b* *Marseyllien* in sen tocht.
 Maer siende, dat hy op dees vesten niets vermocht
 Door beuckelaren kracht, hervat hy 't Roomsche lemmer,
 En daeght, op hoop van meer geluct, den *c* rhoonschē swem-
 Op 't swalpend zeegebaer; hier kom dē bondgenoot (mer
 Van 't Roomsch gemeene best, 't *e* rchsuchtrigh kroonen
 Van *Cæsars* Monarchy, met omgekerde piecken, (root
 In 't grauwe pekelschuym en burgerbhet bekleecken.
 Nu rust men wederzijds, gheen kiel ten ever bleef,
 Die oyt met zieligh vleesch op dunne golen dreef.
 De dapp're *d* *Bruttus*, maent sen krijgers lngs hoe gladder
 Ten aenval, met beloft van zeghe, des te ra'der
 Schiet elck sen harnas aen, dus worden 't hittigh bloed
 Met oly in het vyer, tot felder brand gevoed.
 Daer op den *Marseyllien* met ingekorte kabls,
 Sen staele nebben bood, op de uytgetrocken lbels
 Van 't algebiedend' heyr; de Roomsche wreec: torts smolt
 Voor 't Griecx geblixem eerst, des *Bruttus* granschap, stold
 Hem 't hittigh bloed, van vaer, en werpt sich om'le eere
 Van *Cæsars* lawer, in de spitzen der geweren
 Met de Admiraels *Galey*; terstond een naar gheluyt
 Verbaest de stemmigheyd van *Cæsars* zege-fluyt:
 Schoon dat den Admirael sen *Palinuur* versnoefden,
 En vast te vyand-waert, met fiere wapens schroefden;
 Veel schepen gaer gedreght, en boord aen boord gereckft
 (Hoewel vol fiere moeds) nochtans van 't alderweeckft
 Verslonden worden, met de aengeklampte wracken:
 Schoon dat de stoute *e* *Tag*, sich in de allarm dorst smacke
 Om *f* 't Griekse vendel, af te rijten, van de stangh;
 De doodsche pijlen, neep, die maectt hem 't leven bangh.
 Hoewel dat *g* *Lycidas* quetsuren niet en gapen
 Tot *Cæsars* eeren, van de gaergekletste wapen;
 De dreggen, die geklampt ten aenval werd gemeend,
 Vermortelde nochtans sijn krakende ghebeent.
 Wat helptet *h* *Lygdas* met sen felle stoute schinck'len
 Alkervend' deur en weer, het roomsch gevaerd, te rinck'len
 En dat

En dat hy met een schoot ⁱ Tyrrenus de oogen blind?
 Wanneer Tyrrenus weer sen blinde schoten send
 En wreeckt met ^k Argus dood, sijn uytgeroofde oogen?
 Dus heeft de eygen wraeck, der Romers overtoogen
 De Griecksche dapperheyd; me vrow de zeg^g-godin
 Kroond Bruttum met haer hand, en draeghd het bly gewin
 Des lawers Cæsar op, die voorttreckt om te ontfutflen
 Door openbaer geweld, en bloedige schermutselen
 De ^l Iberische lawerkran, van 't Pompeiaensch gebied:
 Daer af men metter haest hem overwinnaer siet.
 Maer 't licht geval, dat steeds met Cæsar gaet te strijde,
 Kiest oock by wijlen eens der raeds-verwanten zijde.
 'T zy dat ^m Antonius, die Cæsars vaendel plant
 Ter ⁿ Adriatfcher zee, Dalmatiens oever kant,
 En werd van 't schrale swaerd des honghers hart benepen;
 Het zy dat ^o Libo op sen luymen (deser schepen
 Dier ^p koppeld bolwercks last, het uytgehongerd volck
 Te bergen dochten door Thytyos pekels kolck)
 Haer aankomst heeft verspiet; terwijl dat de knechten
 Die uyt Cilitien hier voor 't recht Pompeius vechten,
 Met de onderwaters reecks, van de een tot de ander klip,
 Den doortocht sloten toe; daer op ^q Vulteius schip
 Niet wetende 't bedrogh, het uytst' komt te lijden;
 Hier gaen de deghens uyt, maer die van Cæsars zijde
 Met haren Capiteyn, hun siende overmant,
 Sy 't achten vayliger, haer eygen ingewand
 Te scheuren met haer hand, en vallen in den sijckel
 Des doods vrywilligh voor de aenstaende doods perijckel.
 Dus heeft het quaet gheval haer minnaer hier begrind.
 Die ondertusschen weer op Cæsars heyren klimt.
 En donderd over hem, in de Africaensche velden:
 Daer ^r Curio, het al, in repen roere stelden.
 En terghd den Africaen, diens sabel girst van leer:
 En howt den Romer, met sen gantsche heyrkracht neer.
 Terwijl komt Cæsar met sen Legher in Italiën,
 En scheept sich over, van ^s Brindisi na: Theffalien.
 Hier in het open veld, hy voor sen vyand lagh:
 Maer veel te swack, om hem te locken tot den slagh.
 Watraed? sen Legers helft aen de Italiaensche stranden
 Daer af Antoni voerd de heerschappy in handen
 Verhinderd sijn geluck, en 't dralen valt te wrangh
 En bitter, voor de hoop, van 't Cæsarljck verlangh.
 Wat raed? als yeders raed schijnt radeloos te falen,

ⁱ Tyrrenus, een vroom Romeynsch Soldaer.
^k Argus, een Mar-seillaen.

^l Ofte Spaensche: want Spangien na de reviere Iber, oock Iberia ghe-naemt worde.

^m Marcus Antonius Luytenant van Cæsar.

ⁿ Ofte de Golfo van Venetien, scheidende Italiën van Dalmatiën en Slavonien, die noch onder Cæsars heerschappij stonden.

^o Octavius Libo, een overste van de zijde Pompeij.

^p Die van Cæsars zijde maecten een manier van bolwercken oppon-ten en balcken, waer mede sy 't gevaer meenden te ontkomen.

^q Vulteius, overste van een deel schepen van Cæsars zijde.

^r Curio, zijnde ghe-weest voorspraeck der gemeente tot Romē, nu de zijde van Cæsar verkoren hebbende, valt met een deel schepen in Africa.

^s Anders Brundisium.
^t Theffalien, een land-schap in Macedonien.

So gaet den veldheer selfs, stilswijgend' om te halen
 De pylaers van sen hoop; hy fiet het blinkkend' hoofd
 Des Sonnen voermans, werd in Hespers schoot gestoofst;
 Den donck'ren avond valt, de wolcken dick en duyster
 Berooven al 't gestard, haer aengename luyster.
 Het gantsche Legher rust, de forge rust op hem,
 Des treet hy uyt sen tent en geeft sijn opset klem,
 Als of hy ronde deed, gedoft in slechte kleeren;
 Dus naderd hy de strand, en vind na sijn begeeren
 Een slechte visschers hut; hier eyscht hy met een klop
 † Amyclas voor den dagh, die datelijcken op
 Geresen van de aerdt, hem opende en verstaende
 De oorfaeck van sijn komst, hy Casarem vermaende;
 Hoe soud' ick (seght hy) met u in den donck'ren nacht
 Gaen tergen, beyd' Æool en oock Neptunes kracht;
 Daer gister avond ons de teyckenen des Hemels
 Voorseyden so veel ongestuymigh wind gewemels.
 Het root verdeyld geswarck der Sonnen onderganck,
 Speld harden noorden wind; de Maen en was niet blanck
 Noch helder spits gehoord: maer heeft haer nieuwe aen-
 sicht

Heel treurigh opgedaë, want sulck eë dompigh maen-licht
 Beteeckend harde storm; 't strand-ruysend zee-gerucht,
 Het spelen des tonijns, en malle meewen vlucht,
 En duysend dingen meer my niet dan onweer spellen;
 Doch waer toe wil ick al 't gewichel u vertellen?
 Ist dy so hoogh van nood? 'k sal 't lijckewel bestaen.
 Dus zijns beyd' de strand af in de boot gegaen.
 Amyclas maeckten zeyl, en set sich voort aen 't stuuren,
 Deurgaense zeewaert in; met werckt Neptuyn sen kuuren,
 En met sen elger roerd, de groene kolcken om;
 'T geluyt der Tritons, maeckt de zee-syreenen stom.
 Æool die bulderd uyt met vreeselijcke buyen.
 In pijn die slingerd door het noorden en het zuyen
 'T veelpuntigh blixems-vyer, en datelijck, so deund
 Hy met sen donderstem, dat locht en water dreund.
 Doen sprack Amyclas, fiet! dit was 't dat ick ons spelden;
 Hier is geen ander kans, het sal ons leven gelden,
 Ten zy wy gaen weerom; maer Casar onversaert
 Seght, hoe, der Goden gunst heeft Casar oyt bewaert,
 Des danck ick geen fortuyn, al waydent noch so krachtigh,
 Dit troost dy, want ghy zijt mijn scherm met my deelach-
 'T is Casar dien ghy voerd, en met hem sijn geluck: (tigh.
 Dacrom,

† Amyclas, een vis-
 scher, woonende daer
 omtrent den oever der
 zee in een slecht biefen
 hutjen, dese gaet by nacht
 met Casar in zee, om
 hem over in Italien te
 brengen.

Daerom, zeyl voort, verneer dy selven niet in druck.
 Betrow dy (op fortuyn die ons hier komt beproeven)
 Te geener tijd, sy sal dy eeuwigh niet bedroeven.
 Naw sweegh de veldheer, of daer komt een dwarrelwind,
 En smackt het zeyl, dat schoot en tow en 't rae-gebind
 Aen flenters vlieght, den tijd gedooghden 't niet te maken,
 Met valt de zee daer op, dat kiel en steven kraken.
 Het bootjen valt in swijm; hier Cæsar en sen maet
 Die waren even rijk, en even kloeck in raed.
 De duysterheyt verbargh hun beyder oogen 't veer-sicht,
 Doch toond lupijn de wal, door 't schitterende weer-licht,
 Dat de oogen schemerden, en schrickten, te elckens, dat
 Den swarten gruwel, van 't geflicker, werd omvat.
 De grawe zee god, schuurt de onderwaters gronden,
 En weld de sanden op, die bars met ope monden
 Verbeten op den Prins, steeds happen na de boot.
 Dit duurd en weder duurd; nu Cæsar meend sen dood
 Zy hier voorhanden, des * veraerd hy by sich selven,
 En seght, ô Goden! is 't aldus in u gewelven
 Besloten! dat ghy hier door de ellementen storm,
 In een so kleynen schuyt, de Monarchiale vorm
 Des Roomsche rijcks bevecht! so weet ick dat mijn beenen
 Te machteloos zijn, voor u uytgereckte zeenen;
 Al word ick dan van veel aenstaende eer berooft?
 Ick offer u, nochtans, het lawer van mijn hoofd:
 Waer in mijn naem voltoyd, met alderhande staten
 En eeren-titels, roem tot eeuwige cieraten
 Sal dienen, die so veer Pompeium inde macht
 Te boven gae, ghelijck den dagh de doncker' nacht.
 Des vrucht ick niet, ô Goôn! u uytgetrocken pezen:
 Wanneer mijn grooten naem, slechts steeds gevrucht magh
 wesen.

So sprekende, terstond het schuytjen met een hort,
 Wipt door de barningh heen, en vast gheschoven word
 Op 't klippige gesteent, van daerse eerst vervoeren;
 Hier treed de veldheer op, en vind sen volck in roeren
 Om hem te soecken, hem omhelsden wellemekom.
 Daer op hem 's and'ren daeghs, dicht by Dyracchium,
 * Antonius de rest des vollicks dede landen;
 Des Cæsar wel gemoed de wapens neemt in handen,
 En bied Pompeius, slag te lev'ren, die verlockt
 In 't eerste Cæsar slaet: maer werd daarna gerockt
 Ontijdigh om te slaen; daer in men hem ontsteld sagh,

* Dat is, hy die van
 natuiren (ghelijck hy in't
 aennemen van dese reyse
 noch metter daed bewe-
 se) een uytmaten on-
 verslaecht en stoutmoe-
 digh Prince was, veran-
 derde in sijn eygenschap,
 ende begoft te vreesen.

* Antonius was van de
 maeghschap Cæsar's, die
 tot k omen een voorstan-
 der des volcks was, ende
 Cæsar's sake in den raed
 sterck aendreef, waer
 over hy met den voor-
 noemden Curio uyt den
 raed gheworpen wierde;
 dese verkoos de zijde
 Cæsar's inden oorlogh, is
 deselve die naderhand
 met Octavius en Lepi-
 dus, Cæsar's dood son
 Brutus ende sijn medege-
 sellen heeft helpen wre-
 ken, ende Ciceronem
 heeft laten ombrengen.

Nota bene.

Dit bovenstaende figuurjen hadde behooren te staen op de voorgaende pag. 77. maer also 'e selve oorsuynt is, diens den Leser hier by vermaent, niet te willen denken, dat dit de vlsche vā Pompeius (maer den nachts-tocht van Caesar met Amylas) afbeeld.

a Pharsalien was een groot veld in de Provincie Thessalien, by den Bergh Ossa en Olympus, niet veer van de zee diemen nu de goltfo de Salonichi noemt, daer den slag tusschen Caesar en Pompeius geschiede.

b Dit moet verstaen werdē, dewijl Pompeius te voren altijd geluckigh geweest was, ende nu ongeluckigh endight, al 't voorgaende nawlijcks ghedacht werd, daerenboven dat hy die sels 't ghebieden in sijn hand heeft, sich laet overstemmen door quaden raed van sijn mindere: endelijck oock dat sijn eere verduystert werd, door den roem ende eere Caesaris, die om sijn geluck ten Hemel verheven word. *c* Pompeius werd by den Romeynen oock togenaemt *Magnus*, dat is, de Grootte, om sijnre grootte daden wille. *d* *Tempe*, dit is een lustige warande, gheleghen tusschen den Bergh Ossa en Olympus, daer den vloed Peneus tusschen deur loopt. *e* *Amphipolis*, anders Amphipolis, nu Gisopolis, een stad aen de zee-kant in Thracien, dat nu Romanien heet.

f *Mytelene*, anders Lesbos, maer nu Metelne ghenaemt.

Door dien, hy tegenwil, tot den *a* Pharsalier veldslag Moest stemmen, en verliest door 't omgekeerd gheval, Sen vaste Legher met sen krijghs-macht *b* eer en al. Vertreckt met twee of dry Raedshereen, en sijn slaven Hy oorloft, dat sie sich aen Caesar overgaven.

DAer gaet de *c* groote Heer te voet tot in *d* Tempee, Herberghend in een hut by visschers aen de zee: Tot dat de morgenroot haer aenghesicht blancketten, Hy met sen kleyn ghevolgh, sich in een bootjen setten: En roeyd de zeestrand langhs, tot dat men end'lijck sagh Een 's Roomschen koopmans schip, dat op sen ancker lagh, Diens schipheer, dat van verr' dit schuytjen siende komen, Pompeium kennende, hem stracks heeft inghenomen: En haelden 't ancker op, en setten 't zeyl vierkant Voor wind, *e* Amphipolis voorby, langhs Hellas strand. En wierpen 't ancker eerst aen 't eyland *f* Mytelene, Alwaer Pompeius sijn *g* Cornelia vand wenen, Die 't ongeluck van 't algemeen verlies beklaeght;

g *Cornelia*, de dochter Metelli, huysvrouwe van Pompeius.

Hem

Hem fiende, seyste ach! wats dat u herwaerts jaeght,
 Tot my onsal'ghe vron, die met meer onghelucken,
 V in dit quaet gheval hert-seerigh kan verdrucken:
 Ghemerckt dat dees mijn quell u herte, ô Groote! quetst
 Wat sien ick, nu een zee voor teghenspoeds, gheschetst
 Opuwes harts panneel die met de droefste droefheyt
 Cornelia na 't schip, als in der dooden groef leyt.
 Ick segghe na een schip, een huur schip 't is te slecht;
 Is dit, ô Groote! (die voor desen hebt berecht
 Vijf honderd kielen, die de minste meer als dese
 Geweest zijn) uwen staet? of sou 't Cornelia wesen?
 Die steeds met ongeluck gewangerd, mededeeld
 Pompeium haer geval? Ach (seghtse) wat verscheeld
 Het luck, van 't ongeluck? Indien ick waer gestorven,
 Voor dat der Parthen stael, den draed des levens korve
 Mijn's eersten * bedd'genoots! wat sou Metellus kind
 Gheluckigh zijn geweest! wat waer ick waerd bemind?
 En na mijn dood geroemt, hadde ick 't onsaligh leven
 Verlaten, daer ick nu, maer over ben ghebleven
 Tot hertseer van Pompee, dien ick den bit'ren smaack
 Mijn's aengeboren ongelucks deelachtigh maeck.
 Daer op, Pompeius haer met wijsheyd, weer bejegend.
 Ghy (seght hy) kent misschien 't geluck niet, hoe gesegent
 Diens eygenscapen zijn; 't heeft tweederleye aert,
 Diens 't goed en quaet geval, beyd' heyl en onheyl baert.
 Ghy hebt (Cornelia) misschien 't vuur uwer ooghen
 Gheworpen op 't gheluck, dit heeft u licht bedrooghen:
 Door dien 't my langer dan 't gewoon is heeft gediend.
 Des wy die menschen zijn, die 't goed geval, als vriend
 Beminnen, moeten 't quaet geval, so lijdsaem dragen,
 Op dat wy machtigh zijn, ten tweedenmael, te schragen
 'T bowvallige gheluck: op hoop van wederom
 Te sien herwasen, dees verfoorde luyfter blom.
 'T en is niet buyten hoop, dat dees ons droef ellende,
 Weer sal verkeeren, tot een bly gheluckigh ende,
 So wel als ons voorleen voorspoedige geluck,
 Afvalligh, ons tofend den nieu-ghelanden druck.

NA dat Pompeius met Cornelia dese reden
 Vol-end hadd', neemt hy haer, en is in 't schip getreden,
 Met sijn en haer gevolg, en voort van daer gesejld,
 Voorby Pamphiliën, tot hy ^b Attalia peyld.
 Daer landende, sich tot hem, wederom versamen

* *Publius Crassus*,
 die in den oorlogh te-
 ghen de Parthen verla-
 ghen worde, daer aen d
 huysfrouwe van Pom-
 peius te voren ghe-
 gheveest is.

a *Ovid. de Ponto l. 4.*
Quid facis Ab de mens &
cui, si fortuna recedat,
Nansfragio lacrymas
eripis ipse tuo?
Hee Dea no stabili, quam
fit levis, orbe futurus,
Qua summum dubio
sub pede semper habet.

b *Attalia* is een stad
 in Pamphiliën, een Pro-
 vincie in Natolien; dese
 voornoemde stad werd
 nu Sattalia geheeten, diet
 haven aen de zee een
 wijde golfse heeft; ghe-
 naemt golffo di Sattalia.

Een

Een vloot Galeyen, die daer uyt Cilicien quamen,
Met seftigh (in 't getal) raedfheeren, die aldaer
Mee voor 't ghemeene best, hun stelden in 't gevaer.
Hier komt de tijdingh, dat Pompeius oorloghs schepen
(Noch onbeschadicht, van de nederlage) grepen
Een versch en nieuwen moed; dat Cato weer een macht
Van 't eerst verstroyde volck, te samen hadd' gebracht.

c Corfon, een eyland voor aen in de mond van de golffo van Venetien.

d Oorloghs setel, ofte Sedem belli, soo de som-
me segghen.

Daer meed' hy tot ' Corfou ghescheept, en na Afrijcken
Gheseyld was, om 't geluck van Cæsar wat te ontwijken
In d'overwinningh, des Pompeius met den raed
Tot nieu versterckingh, van hun heyrkracht, overslaet,
] Waer datme nu bequaemt des *d* oorloghs setel planten,
Van daer me wederom sich mocht te vyand kanten:
Op dat haer hoop wat bots, nu voor den tweedenmael
Door Bontgenootsche hulp mocht vyeren op haer stael.
Daer na veel raedslaghs, hun den besten raed ontflipten:
Door diense raemden, tot Ptol'meus in Ægypten,
De trowfte toevlucht, voor den tegenwoord'gen stand
Te nemen, overmids het plichtighe verband
Van vrundschap, die voorheen de koninck Ptolomæus
Des desen vader, hadd' genoten, van Pompeius.
Die voorige deughd' wardeerd' (betreffende de kroon
Ægypti) als een daed, die ware deughden loon
(Door desen jongen vorst, tot hemwaerts, als weldader)
Behoord' te erkennen, om de liefd' van sijnen vader.

Dit stemd me eendrachtigh, want Ægypten lagh haer naest,
Des sich Pompeius met sijn gantsch gefelschap haest,
En gaen gelijk'lijck schiep, verstaende dat den koningh
Ptol'meus, datmael tot ' Pelusium hiel sen wooningh.
Set derwaerts heen sen gangh; genakende de kust,
Hy (tot den koninck voort) een voor hem henen rust,
Boodschappende sen komst; daer over so vergaerden
f Ptol'meus (overmids sijn jonckheyd) de albedaerden,

e Pelusium, een stad in Ægypten, legghende by den inganck des Nijls, diemen Pelusiacū noemt; dese stad werd nu Dargiaten ghenaeamt, in de Harlemche Chronijck wel bekend.

f Dese Ptolomæus was toeghenaemt Dionysios, oft by sommigen Ptolomæus Junior, den zonc van Ptolomæus Auletes.

g Dese dry personen waren, namelijk, Pothinus den kamerinck des koninghs, Theodotus van Chio een schoolmeester, die den koninck Rethoricam geleert hadde, ende Achilles een Ægypti-

beriep tot Prinse beuls, die onder haer bestaken
Een al te snoode moord, Pompeium aen te doen:
Van meeningh Cæsar door dien doodslagh te vergoen
In vriendschap tegens haer; des heefsten 't onderwonden,
En werd Achilles met een vischers boot gefonden
Pompeium uyt het schip te halen, met besluyt
Te rechten 't opset van 't moordadigh schelmstuck uyt.

Pompeius

De
Des
Her
(Een
Pom
En S

Pompeius (eenighfins, krijght dies een quæt vermoeden)
Aenfiende 't slecht onthael, doch duydt het noch ten
goeden;

Schickt voor hem inde schuyt, twee hoplie, met sen knecht,
Dien volgende, hy tot Cornelia wend en seght

Het veersken Sophoclis, * *Vie onder 's konincks dakens*
Heul soeckt, al is hy vry, de Vorsten dienstbaer maken.

* *Etenim Tyranni*
quisque intrat in domum,
Est servus ejus liber et
si venerit.

Daer op hy scheidende (met oorlof van sen vrow,
Die valt sen dood beschreyd', met hertelijcke row)
In 't schuytgien neder klam, alwaer hem eener groeten,
Gheheten Septimus: maer vorder so gemoeten
Hem niemand vriendelijck, noch met verheught onthael,
Des hy te voorschijn haelt een boeck, in Grieccksche tael,
Vervatende een ^a vertoogh, om dese te overlesen:
Van meeningh, so wanneer dat hy gebrocht soud' wesen
Voor Ptolomeus, die in 't Grieccksch t^o stellen voor;
T'wijl vollighde 't ghesicht Corneliz, het spoor
Haers waerden bedd'-genoots, om de uytkomst deser saken
Te aenschouwen. Onder dies so komt de strand ghenaken,

^a Een vertoogh reden,
anders een Oratie.

De schuyt stuyt tegen 't land; elck recht sich over-end;
Des sich ^b Philippus tot sen Heer Pompeius wend:
Hem biedende de hand, ten opstaen, met so ruckten
(Eerst Septimus) sen dagg' van leder, ende druckten
Pompeium dwers door 't lijf; terstond Achilles mee,
En Salvius, hen moordstael ruckten uyt de schee,

^b *Philippus een vrye*
knecht van Pompeius.

ANNO MVNDI

3919.

Ætati Romæ

707.

Olym. 183. An. 3.

L

En stieten

En stieten op hem toe, des sich den veldheer streckren
 Ter neder, en sich met sijn tabbaerd overdecken:
 Versuchtende ontfinck de steken met gheduld,
 En heeft also den loop sijns levens hier vervuld.
 Sijn vrou en de and're die den moord van verre sagen,
 Die gaven een gheschrey, diens weder-klanck ghewagen
 (De gantsche zee-strand) dee, en dar'lijck al beducht
 Seyl makende, hun voort begaven op de vlucht.

T Erwijlen werd het hoofd Pompeium afghesneden,
 En dar'lijck uyt de schuyt de onthoofde naeckte leden
 Geworpen op het strand; Die, daer sen knecht (nadien
 De Egyptenaers verfaed, van 't lichaem aen te sien)
 Heeft afgewasschen, wind her by ghebreck van doecken
 In een versleten hemd', en steld sich voort aen 't soecken,
 En hout te sprockelen, tot de uytvaert van het lijck.
 Met komt een oud Romeyn (die certijds, te ghelijck
 Ten oorlogh, met Pompec gheweest is) ende seyde;
 Wien zijt ghy? die alhier het * lijck-vyer gaet bereyden,
 Ter uytvaert van dien Held, alleenigh sonder pracht?
 Of sonder Roomsche ghevolgh en burgherlijcke klacht?
 Die voormaels ghewaerdeerd werd van de Heeren vad'ren,
 Tot Room verwelkomt, op triumphelijcke rad'ren
 Gheseten, en omringht, met konincklijcke sleep.
 En dat tot drymael toe de al-om bewoonde streep
 Van Rome swoeghden, door de triumphale booghen:
 Alleenigh werpend' op Pompeium hare ooghen
 In desen eeren-staet; wat' daerenteghen sic
 Ick nu in armoed' hier? wat is 't voor eener, die
 In dees ellend' verdwaeld is, besich met besteden
 Ter aerden, dees te vroegh bedroefde onthoofde leden?
 Philippus seyde daer op, ick ben een vrije knecht
 Gheweest, by mijnen Heer Pompeius, die hier leght
 Vermoord, en van 'tcieraet sijns lichaems, gantsch geschon-
 Daer aen ick nu voor 't lest met dienste bē verbonden (den:
 Gelijck ghy hier aenschowt; Voorwaer seght den Romeyn
 Dees eere dulde ick niet, dat ghy die houd alleyn.
 Des wil ick u in als behulpigh zijn in desen,
 Op dat ick aen de eer, mach mee deeflachtigh wesen:
 En achten 't voor gluck, den braefften kapiteyn
 (Die oyt te vyand brocht den Roomschen oorloghs treyn)
 Te hebben aengestaft, en met mijn hand ghehulpen
 Sen asch ter uytvaert, hier met aerde, te bestulpen.

Daer op

* De uytvaert ofte
 begraeffenisse Pompeij
 word gecelebreert door
 twee geringhe personen,
 weten, sijn knecht
 maect de toe-bereydinge
 om het lichaem na de
 Roomsche wijze te ver-
 branden; een oud man,
 die certijds sijn Soldaet
 geweest is, doet sijn lijk-
 oratie, ende gaet met
 hem gelijck met Alexan-
 der de Groote, Hannibal
 en anderen; *Tam in morte
 humilis, quam in vita
 gloriosus.* So armelijck in
 haer dood, als certijds
 heetlijck in haer leven,
 daer van den Roomschen
 Poët seer wel seyt:
*Ludit in humanis divina
 Potentia Rebus,
 Et certam praesens vix
 habet hora fidem.*
 Ovid. de Ponto lib. 4.

Daer op sy met hun tweeën op Deltas schorre strand,
 Het lichaem hebbē (na 't Romeynsch gebruyck) verbrand.
 Terwijl scheept ^a Lentulus uyt Cyprus langs den oever
 Ægypti, en verkend dit lijck-vier (langs hoe droever)
 Voor yets befonders, maer ghenakende, en kend'
 Philippum niet, daerom hy vraeghd', wie hier vol-end
 Heefts' levens uurgelas, diens doode leen hier rusten;
 Met naderd' hy, en set sijn voeten op de kuste
 Werd kennende den knecht Philippum, en versucht;
 Misschien (seght hy) zijt ghy 't, ð Groote! die u vlucht
 Hier seker hadd' ghegift, daer de overwonne ^b slave
 Nu sijn weldader doet, ten Helden hemel draven.
 Dit seght hy, en al-eer hy op sen hoede docht,
 Werd van de Ægyptenaers ghevat en omghebrocht.

^a Lucius Lentulus, een Roomsch Raedtheer, soe te voren mede gevluht, en in 't gheselschap van Pompeius geweest waer.

^b Den koninck van Ægyptē, wiens voorfaet van Pompeio overwonnen geweest, veel weldadē doen ter tijd van hem ghenoten hadde.

MAer ondertusschen na den veldslagh van Pharsalien,
 Scheept Caius Cæsar met sen heyrkracht, uyt Thessaliē
 Na Asia, en ontlast ^c van schattingh 't dienstbaer volck,
 En maect sich so bemint; komt langs de soute kolck,
 Van daer in Africa, te Alexandrien landen;
 Daer Theodotion, Pompeij hoofd in handen
 Van Cæsar stelde, die van 't schellemachtigh feyt
 Verschoot, en wend sich om, en bitterlijcke schreyd:
 Wanneer men hem den ringh Pompeij heeft ghegeven;
 Diens vrienden, so alhier ghevangen, schenckt hy 't leven,
 En schrijft na Romen, dat sijn hert noyt meer verheught
 In sijn victory was, dan dat hy 't quaet met deughd'
 Vergolde, van die geen so teghens hem in handen
 Eerst wapens namen aen; en dat hy sijn vyanden
 Het leven bergen mocht; maer, dat hy oock met straf
 Bejeghend' and'ren, die hem straffens oorfaeck gaf,
 Geschied', om quader quaet sich van den hals te weyren:
 Derhalven, hy (ter wraeck Pompeij, en ter eeren
 Van ^d Cleopatra) selfs den Pothinum verslaet,
 So dat Achilles (die deelachtigh aen 't verraed)
 Gevlucht is, na het heyr deskoninghs van Ægypten.
 Die 't selve datelijck (eer Cæsar hem ontslipten)
 Te vyand brengt te veld, aendoende hem een swaer
 En sorghlijck oorlogh; want, het ^e Roomsche Leger, daer
 Bestaende in weynigh volcks, heeft eerst gebreck gheleden
 Aen water, overmids den vyand afgesneden
 Des waters toeloop hadd'; de tweede vaer bestond,
 Wanneer hy de aenkomst van sen vyanden bevond:

^c Julius Cæsar soeckte sich by den volcke (door 't ontlasten der schattinghen) bemind te maken.

^d Cleopatra was de suster des jonghen konincks Ptolomeus, nu van haren broeder uyt haer Rijk verdreven zijnde, ende derhalven teghen hem in 't oorlogh, werd van Cæsar bygestanden, door dien hy (soo men seyd) op haer verliest was.

^e Ofte het Legher van Cæsar.

^a Dit Areenae was een haven daer de schepen Cæsaris lagen, die van 't vyer dat Cæsar maecten, om de vyanden af te keeren, in brand raecten, ende verbranden also met eenē een goet deel der stad Alexandrien, insonderheyd de seer schoone ende beroemde Bibliotheke, die den koninck Ptolemeus, toegenaemt Philadelphus, gesticht hadde.

^b Pharos vier-toren, ofte baeck, was een van de seven wonderen des werelds, stond op een kleyn eylandken teghen over den mond des Nijls, daer Alexandrien leyd, desen Toren was konstigh ende hoogh op eenē bergh ghetimmer, van marmorfreen, door bevel des konincks Ptolemei Philadelphii, diens werckmeester Sistratus was. *Plinius lib. 35.*

^c Misraims, dat is, Egyptens vorst ofte koningh. ^d Pharnacis was de sone van Mithridates, koninck van Pontus en Bithinien.

^e Veni, vidi, vici, welke dry woorden in latijn een sonderlinghe aerdigheyd hebben, die met geenderhande talen soo wel kunnen geseft worden.

^f Cyrenen, nu Corene, leyd in Barbarijen, in de bocht *Magna Syris* genaemt, teghen over 't eyland Candien.

^g Den landwegh van Cyrenen tot Vtica was een woeste landowe, vol vergiftige slangen en ander ongediert, dien Cato met sijn gantsche Legher by winter-dagh henen trock.

^h Dese Scipio was byghenaemt Metellus, den vader van Cornelia, de huysfrou Pompeij.

ⁱ Dese Varrus was Publius Aelius Varrus, die mede de zijde van Pompeijus verkoren hadde.

Die hem sen schepen met geweld te ontvoeren dachten :

Dat hy ghedwongen op de vlammen af te wachten,

'T geheel ^a Areenae met schepen steeckt in brand;

Maer, in het derd' gevaer, sich Cæsar selfs bevand.

Wanneer hy tot ontfet des scheeps-strijds, na sen kielen

Van land steeckt, daer hy van sijn vyand, op de hielen

By ^b Pharos vier-baeck, wierd' so dapperlijck bestreeft,

Dat hy sich buyten boort in zee geworpen heeft.

Met dies so werd het schip deurboord en gantsch verbrokē.

Maer Cæsar is 't geweld ontfwommen en ontdoken.

En slaet ten lesten (so ^c Misraims vorst verseld'

't Ægyptisch heyr) met groote neerlaegh uyt het veld

Den onbedochten Prins; die na dien veldslag, nimmer

Te voorschijn weder quam, des Cæsar 't vrouwen timmer

Ter heerschappy beroept, en Cleopatra toond'

Sijn liefde, overmids hy haer tot heerschter kroond'

Van 't over-nijlsche rijck; van daer hy landwaert henen

Na Syrien verreyft, en voort van daer met eenen

Na Afsien, en howt in staende veld-slagh neer

^d Pharnacis heyrkracht, die ter Roomcher tegenweer

In Ponten lagh gerust; dier twisten hy ter neder

Geleyd heeft, gaet hy 't'scheep, en komt tot Romen weder.

Geeft aen sijn vrienden met dees woorden te verstaen,

(^e *Ik quam, ick sach, ick vyan*) hoe haest hy hadd' gedaen.

MAer Cato onder des ter reede in Afrijcken,

Sen seylen aldereerst doet voor ^f Cyrenen strijcken;

Daer Sextus, jonghste soon Pompeij, hem ontmoet,

Die van sen vaders doot hem de eerste boodschap doet.

Waer over dat het volck na niemand wilde hooren,

Dan na dien dapperen man, die sy terstond verkoren

Ten overste van haer; die desen last voor schand

Te ontfeggen heeft gedocht in sulcken droeven stand:

Daer so veel vrome luy hun so getrouwelijck manden.

Des hy 't ter herten neemt, en voerd' het volck telande

Van Cyrenaicam; ontfiende noch ^g woestijn,

Noch winters wonden, of 't serpentigh bits fenijn,

Tot dat hy met sen tros in 't heyr by ^h Scipionem

En ⁱ Varrum komt, die stracks hun heerschappy, Catonem

Aenbieden, overmids dat hy ^k Libyens vorst

In sijn vermetelheyd, en trots, muylbanden dorst.

Maer Cato, niet versien met uyerlijcke eere:

Wijft van hem dese staet; door dien het hoogh regeeren

Geen

Geen ¹ Onderschout beraemt daer Burgemeesters zijn,
 So dat Metellus moest hun aller veldheer zijn.
 Die dareljk 't bevel van Vtica belasten
 Aen Cato, die sijns ampts met voorforgh dapper paffen
 Terstond te helpen, tot versterckingh deser Stad,
 Als oock in 't Legher daer 't Metellus noodigh hadd'.

Hier van de tijdingh werd verwitticht binnen Romen
 Aen Caesar, die terstond sen reys heeft aengenomen
 Heen na Sicilien, scheept daer met sen heyrkracht van
 En in Libyen land met drymael duyfent man;
 Scheept wederom te rugh om voor den tweeden male,
 Noch so veel kryghsvolcks van Siciliens kust te halen.
 En brenghetse by malkaer, haer voerende te veld'
 In Africa, daer 't heyr van Scipio, sich steld
 Ten veldslag al bereyd; schoon Cato hem te onthouden
 Belasten van den slag, hy lijckewel betrowden
 Sich selven al te veel; verwijtende hem weer
 Sijn bloodigheyd, waer door dat Cato al van veer
 Siet komen 't quaed gevolg; en voor de hand bevonde
 Sijn radeloos bestaen, in 't geen hy onderwonde;
 Behalven, dat indien 't hem alles na sijn wensch
 Geluckten, hy nochtans (alseen stijf-koppigh mensch)
 Sich in sen zege heelonmatigh dragen soude:
 So datmen speuren mocht, hoe seer het Cato rowden,
 Dat hy Metellus oyt ten veldheer gaf sijn stem;
 Maer Caesar onder dies raectt dapper in de klem,
 En waer tot tweemaal schier op 't onverfienft gellagen:
 Indien hy sich niet selfste vyand hadd' gaen wagen,
 En so den slag geschut; des Scipio den moed
 Te vyand dapper groeyd, en tred met vasten voet
 By ^m Thapfacus in 't veld dē dwingh-land onder de oogen.
 Die op hem aen (niet min de wapens) heeft getogen,
 En slaet beyd' Scipio en Iuba op de vlucht.
 En neemt haer Legers in; waer van een naar gerucht
 De Stad van Vtica al-om vervuld met klachten.
 Maer Cato, die so quaet de tijdingh niet verwachten,
 Vertroost de goe gemeent so veel hy immer mocht,
 Tot dat hy 's and'ren daeghs den Raed te samen brocht.
 Die hy van kooply en gevluchte Roomsche borgers,
 Dry honderd in 't getal tot raed en medeforgers,
 Hadd' neffens hem gesteld; daer tegen dat hy seyde
 In "Iovis Tempel met een sachte stemmigheyd:

^k Iuba koninck van
 Libyen en Numidien, nu
 Belidulgerid, een vriend
 en bystander Pompeij.
^l Cato was maer Vice
 Prator, maer Metellus
 Scipio was Vice-Contul-
 tor Romen geweest, de
 halven Cato hem het re-
 giment overgheeft.

^m Thapfacus, by den
 sommigben Thaptes, een
 stad niet veer be-oosten
 Adrumetum, ofte Mahu-
 mets, gelegen, houde hec
 daer voor dat nu Capul-
 lia, ofte Coniglioro moet
 wesen.

ANNO MVNDI

3921.

Ætatis Romæ

709.

ⁿ Dit was een Tempel
 daer in men tot Vicam
 den afgod Iupiter offer-
 hande dee.

† Oratie Catonis aen den dry honderd verkozene Raedsmannen.

Ghy * Roomſche Mannen, die u trouweyde met u alien Om 't yverighſt bewijſt, in dit ſo ſeer vervallen En droef ghemeene beſt: dat ghy met raed en daet, Ia goed en bloed, hebt byghelſtaen, en noch byſtaet. Omhelſt mijn goeden raed; behertight 't uwen beſten Mijn reën, op dat ghy niet in quader quaet ten leſten Vervalt door eygen vrees: want wie de * hoop verlaet En voor ſich ſelven vlucht, loopt tot een meerder quaet,

* Want de hoop in ſodanige gheleghentheyde berghet dickwils de menſche 't leven, ghelijck den Poët ſeyd Ovid. lib. 1. de Ponto.

S P E S facit, ut videat eum terras undiq, nullas

Naufragus in medijs brachia jactat aquis.

Hac facit ut vivat ſoſtor, quoque compe de vinculis, Liberaq, à ferro crura futura pntet.

Dan u, indienge blijft, te gader ſal ghenaken: Want Cæſar, minder acht, die ghene, die de ſaken Verwerren, en daer na lichtvaerdigh gheven op, Dan die, ſo ſchrap-ſtaen tot den leſten ader-drop. Des raeds-pleeght met malkeer, wat boegh ghy voor wilt Om af te ſchepen, uyt de haven der ellenden. (wenden, Mijns oordeels, ſo u wil, ſich buyght na 't ongeluck: Soud' achten, dat des tijds benautheyt, deſen druck In 't duchtent herte plaetſt; maer, ſo u wil in 't lijden Standvaſtigh is, om met het ongeluck te ſtrijden, Verdedigende (niet ontfiende het ghevaer) V vryheyd; ſal ick u alleen niet prijſen, maer Sal uwer vromigheyd my hooghelijck verwonderen: Wil daerom, als een hoofd, my ſelven niet affonderen, Maer als een med'geſel, u bieden ſteeds de hand, En proeven 't laetſt gheluck van 't lieve Vaders-land. * Twelck ^a Adrumetum noch oock ^b Vtica ſal weſen; Maer, Romen ſelve, die van plomper val voor deſen Wel weder opſtond; oock of 't ons ghedeegh ten val, Lijf-bergingh voor ons ſelfs, ons niet ontbreken ſal; Voornamentlijck door dien het wit van ons vyanden Onſeker werd geſtuert van de een tot ander' landen. Want Spangien rebelleert ter liefd' Pompeius ſoon, En Romen is 't bedwangh van Cæſar niet gewoon; Maer groeyd in mytery; des ſegh ick, 't zijn nu tijden, Dat wy noch arbeyd, of perijckel moeten myden; Maer ſpiegh'len ons, hoe ſelfs, ons vyand in perſoon, Sen leven waeght, voor ſulck een ongherechten loon. Des ſo in 't teghendeelde onſekerheyd verruckte, Dat na ons voorneem, ons het oorlogh wel gheluckte, Merckt, hoe gheluckigh en hoe vreedſaem, onſen ſtaet Soud' weſen, die (oock, ſchoon 't gheluck ons tegen gaet) Met heerelijcker ^c dood ons nimmer magh beſchencken. Doch, niettemin, wilt met malkander overdencken, En raedſlaen wat u dunckt, waer in ick my betoon

^a Adrumetum, nu Mahometa genaemt, een ſtad in Barbarijen aen de middelandſche zee.

^b Vtica, nu Porto Farina ghenaemt, in Barbarijen.

^c Horat. Oda 2. lib. 2. Dulce, & decorum eſt pro Patria mori.

Tot uwen besten ; bidd' de al-om goede Goôn
 Te willen voor u deughd (een middel helpen ramen)
 Tot een belooningh, 't best dat uw' behoudt te samen.
 Hier meed' end Cato, die dit hebbende gheseyd,
 Beweegt de aenhoorders, met dees sijn standvastigheyd:
 Dat sy hun vor'gh ghevaer, door dit vermaen vergaten;
 Hem achtende, als onverwinlijck, daer gheen vaten
 Het ongeluck op heeft. Daer na 't en leed niet langh,
 Als Cato wend den rugg, de twisten gaen in swangh.
 Des raeds dry honderd valt haer eyghen werck verfoeyen,
 Om datse haer te wil op tegen Cäsar roeyen
 Van ander' laten (daer hem al de werelt, als
 Een Roomschen veldheer eerd) en schorten op hun hals
 Het jock des oorloghs, voor de vryheyd der Romeynen:
 Daer Cato en Pompee, met al de Capiteynen
 Sels vluchtigh, lieten gantsch Italien, overgaen
 Aen Cäsars zijde; wat dan willen wy bestaen
 Doch langher teghens hem? dit seyden de voornaemste
 Maer de andere (die hier van waren de onbeschaemste)
 Beraemden middel, om de oppersten des Raeds
 Te vatten by den hals, van meeningh, om wat baets
 (Door overleveringh, by Cäsar haer) te erlanghen;
 Dat Cato heeft verstaen, die brieven hadd' ontfanghen
 Van Iuba, Scipio, daer door hy werd versocht,
 Te ontbieden, werwaerts heen, sy met hun legher-tocht
 Sich keeren souden; heeft dit antwoord hen ghesonden,
 Dat hy tot Vtica haer komst niet raadsaem vonde.
 Met komt de tijdingh, dat Metellus ruytery
 Recht toe na Vtica Catonem quamen by:
 Die a Marcum Rubrium het opsicht der dry honderd
 Belasten, ende heeft sich darlijck afghesonderd
 Met den Raedfheeren, heen het peerd'-volck te ghemoet,
 Alwaer hy dit vertoogh tot den Ritmeesters doet.

G Hy Helden (seght hy) 't is om my niet dat ick come,
 V hulpe soecken, maer, om bystand van veel vrome,
 En tot beschermingh, van dees Roomsche b Burgery,
 T welck zijn Raedfheeren; oock staet u 't verkielen vry,
 Indien ghy Cato lieft als Iuba, sult begheeren
 Tot uwen Capiteyn; niet, dat ick my dier eeren
 Sels toestell', maer om u te legh'ren in de stad
 Van Vtica, ghemerckt ick daerom herwaerts trat,
 Om u te openen den voorraad voor veel jaren;

a Marcus Rubrius,
 een Roomschen raedf-
 heer, en medestander van
 Cato en Pompeius.

b Servare civis majus
 est virtus Patria Patri,
 Seneca in Orestia.

Des so ghy wilt, ghy kond u selfs, en ons bewaren.

DE Oversten, hier op versoeken, wat vertreck,
 En nemen met haer volck, hun oordeel en bespreck;
 Wijl Cato de uytkomst (met de Heeren raeds-verwanten
 Op eenen *aerden hoop) verwachten door ghesanten.
 Daer Marcus Rubrius, van Vtica ghevluht
 Boodschappen komt, een nieu oproerige gherucht.
 Het welck tot Vtica door den dry honderd mannen
 'T volck tegens haerlyu deed' vyandigh t'samen spannen;
 Waer van 't geselschap dat by Cato is, verschrickt
 Verliensende den moed; maer hy vol moeds verquickt
 En troostse 't best hy kan, schickt derwaerts inder yle
 Om de oproer tot sijn komst te sliffen; onderwijlen
 Der ruyters overheen dit antwoord brochten, dat
 Haer ruyterije, gheen befoldingh noodigh hadd'
 Van Iuba, by aldien hun Cato mocht verstrecken
 Ten veldheer, maer het docht haer ongeraen, te trecken
 Tot binnen Vtica; voorwendende 't ghevaer,
 Dat van 't Barbarisch volck, hun te beduchten waer:
 'T en waer, dat Cato met den raed, daer in voorlage,
 Of toeliet, darmen eerst de inwoonders ginck verjagen,
 Of doodfloegh, en daerna, daer veyligh binnen quam.
 Dat Cato, al te wreed oordeelden, ende nam
 Een weynigh uytstel, om van dese saeck te spreken
 Met den dry honderd, is daerom in stad gheweken
 Haers raeds te pleghen; maer 't mom-aensicht raecten af,
 Se ontzagen Cato niet, maer toonden hun wel straf
 Met dreygen, so men met gheweld haer wilde dwingen
 Ten oorlogh, diese nu noch nimmermeer ghehingen
 Of toestaen souden; oock werd binnens monds geseyd,
 Men moest tot Cæsars komst, de Roomsche overheyd
 Behouden in de stad; maer Cato, dese woorden
 Laet deurgaen ongemerckt, als of hy 't niet en hoorden:
 Maer dacht des niettemin, in wat een droeven staet
 Hy niet so seer hemselfs beset vand, als den raed,
 Die met hem was, terstond werd hem de mie gesonden,
 Dat, wijl de mytery sich heerloos heeft bevonden,
 Te paerde op sat, om te keeren weder heen;
 Des Cato inder haest, een slucksen henghst beschreen
 Heeft, stoofte dat'lijck na, en bid haer dat se wilden
 Noch eenmael laten sien, den blixem van haer schilden.
 Tot voorstand van den Raed, en so veel brengt te weegh'
 Dat hysc

• Op eenen aerden
 hoop, ofte een opge-
 boogt berghken.

ANNO MVNDI
 3921.

Dat hyfe te Vtica ghewapend binnen kreegh;
 Befet stads poorten, merde vestingh ende wallen,
 So dat het herte den dry honderd komt te ontvallen
 Tot straf-bekende vrees; doen werd de Held ontzien,
 Dienfe uyt verbaestheyd in haer t'samen-komst ontbien:
 Maer derwaerts gaende, van den Raad werd wederhouden,
 Die niet gedooghden, dat hun schermheer vallen soude,
 In handen, van dit boos, schelmachtigh, trouweloos,
 Verbaestert Roomfche volck: dat hier de glans verloos
 En huyfter van de eer; verlatende een so trowen
 Standvafsten vechter, voor het alghemeen behowen.
 Doch Cato, hebbende vertroost den Roomfchen † Raed,
 Hy op 't versoecken, der dry honderd, tot hen gaet;
 Die hem bedanckten, eerst voor dat hy tot haer quame,
 Aenbiedende daer na, hunluysden altesamen
 Tot sijnen dienste, daer hy met vertrouwen op
 (Ghelijck sich selven) mocht onfeylbaer bouwen op;
 Behalven, dat hy slechts ten goeden haer verstonde,
 Indien sy allegaer gheen * Catoos wesen konden:
 Als hebbende meedoogh in hun slaphertigheyd:
 Want datse tot noch toe in hun standvastigheyd
 Verstaunden, was geschied aen Cæsar om ghenade
 (Voor hem) te bidden, voor en eer sy selven baden
 Tot haer verschooningh, 'twelck so Cæsar 't hem ontseyd',
 Sy selven geen genaed' begeerden, maer bereyd
 Hem waren voor te staen, en voor sijn vryheyd vechten:
 So lang 'tzieltoogend' bloed haer zeen'wen konde rechten.
 Daer op, eerbiedelijck sich Cato, wederom
 Betoonden, en bedanckt de omstanders, die al-om
 Hem bystand bieden, seght, 't is tijd dan dat ghy sendet
 Tot Cæsar, en hem bid, op dat hy te uwaerts wendet
 Vw's lijfs behoudenis; maer wat belanght het mijn,
 Daer is gheen spreken van: want die verwonnen sijn
 Het bidden toelstaet; oock, so pastet den verdamden
 Te knielen voor 't gerecht, of bidden den vergramden.
 Ick (seght hy) die altijd onwinlijck hebb' gheweest,
 Hebb' nimmer Cæsar in rechtvaerdigheyd ghevreeft:
 Maer machtiger altoos in desen hem verwonnen;
 Daer 't reghendeel ghetuyght, het helder licht der sonnen,
 Hoe hy sich selfs ^b gheboeyd en overwonnen vind:
 Ghelijck hy doende, nu 't ghemeeene-best verflind,
 Dat ick voor langh ghesien, hy lijckewel versaeckt heeft,
 So 't nu de naeckte waarheyd elck bekend gemaect heeft.

† Nota. Hier moet onderscheyd ghemaeckt worden tusschen den Roomfchen Raed, ende de dry honderd mannen, dat maer eenen verkoren Raed was, die om rebelly ofte oproer te verhoeden (also: 't luysden van vermeughen waren) tot den Raed betroocké wieren.

* Dit is, indien sy alle in standvastigheyd Cato-nem niet ghelijck wesen konden.

^b Quomodo, aut cui tandem hic libero imperabit, qui non potuit cupiditatis suis imperare?

D It hebbende gefeyd, ſcheyd Cato van haer af.
 Verſtaet de tydingh, dat de heyrkracht op den draf
 (Van Cæſar) komt recht toe, na Vtica ghevloeden;
 Daer op, ſeght Cato, hoe dan komen ſy, ô Goden!
 Te velde tegen ons, als tegen menſchen aen?
 En wend ſich tot den Raed, die hebbende gheraen
 Om haer te bergen, t'wyl den tijd bequaemheyd gave.
 Des hy de poorten ſluyt, behalven die ter haven
 Na zee toe ſtreckten; want daer gaende, deylt hy uyt
 Met ordre onder haer de ſchepen, en beſluyt
 Dat alles met verdragh mocht toegaen, om te komen
 Een yeghelijck na ſijn ſtaet onſeylbaer binnen Romen.
 Met dies Octavius (die Vtica beſet
 (Voor Cæſars aenkomt) hiel, om onder des te bet
 Den Raed te bergen) vraeght Catonem, in 't vertrecken
 Der Heeren, hoe veer elck ſijn heerſchappy ſoud' ſtrecken
 In 't buyten-ſtads gebied; des keerd ſich Cato om,
 En tot ſen vrienden ſpreekt: Wat wond' ren wy ons, om
 Dat alles met ons gaet ten uyerſten verderve!
 Ghemerckt, dat onder ons, in 't midden van het ſterven
 De eergierigheyd begeert' tot heerſchappij heeft;
 Terſond, verſtaet hy dat ſich 't paer devolck begeeft
 Ten optocht, en beſtaen de inwoonders van hen goed'ren
 Te plunderen, des hy de oproerige ghemoed'ren
 Te ſtillen, derwaerts haeft, dier eerſten hy bevand
 Met buyt gheladen, ſelfs hy ſtaende-voets ontmant;
 Dat de and're ſiende, voort van ſchaemt ter zijden weken;
 Daer op gaet Cato heen der ſtads gemeente ſpreken.
 Haer biddende, dat ſy genaed' verſochten, an
 Den overwinnaer, voor de drymael honderd man;
 Die ſulcks beloofde, gaet hy wederom na ſtrand toe,
 Omhelfende aldaer, ſen vrienden, die van land doe
 (Hem ſeggende adieu) afſchreepten, na ſijn raed;
 Behoudende ſijn ſoon ſlechts by hem; dit verſtaet
 Statylius, die jonck, maer niettemin ſtandvaltigh
 Voor ſchande keurden, dat hy kiel en ſchepen laſtigh
 Soud' vallen, tot ſijn ſelfs lijf-bergingh, daer nochtans
 Sijn veldheer 't leſt ghevolgh, verwachten, welcker kans
 Hy met hem tot in 't end deelachtigh wilde weſen;
 Dit Cato ſiende, die dees ſieckte te ghenefen
 Den a Philosophen heeft belaſt, maer doen gheen vrucht,
 Des ſteld hy ordre voor de and'ren op hun vlucht;
 T welck hebbende volbracht, komt eē der' bloedverwantē

ANNO MVNDI

3921.

^a Deſer Philoſophen ofte wereld-wijſen by Cato waren twee, namelijk, Apollonides een van de Stoiciſche ende Demetrius, een van de Peripatetiſche meeningh; welke Stoïcen de leere aenhingen, ende navolghden van eenē Zeno, maer de Peripateticen volghden Ariſtotelem.

^b Deſe van 't maeghſchap Cæſaris, was ghe-naemt Lucius Cæſar, mede een van den dry honderd mannen, ſo tot Vtica voor Cæſar ghevluicht was, door dien hy in ſijn vertoogh aen Cæſarem tot af-radinghe der burgerlijke oorlogen, in ſijn tweede legaetſchap al ten onredelijcken eyſch ghe-daen hadde, ende niet uyt gericht hebbende, vlucht meest uyt vrees van Curio.

Van

Van Cæsar, (die sich eerst met den dry honderd kanten
 In vyandschap tot hem, en nu als afgesand
 Tot Cæsar, om genaed' te bidden werd gemand)
 Verfoeckende de hulp van Cato, om sijn bede,
 Te willen stellen, in een wel gecierde reden;
 'K en sal (seyd' hy) voor u, ô Cato! niet ontsien
 Te vallen om genaed', voor Cæsar op mijn knien,
 Ia kussen hem de hand om u sijn gunst te erlangen;
 Neen Lucius (antwoord' hy) indien ick my ghevangen
 Wild' geven, om genaed' en gunste van dien man,
 Behoefden ick maer slechts te gaen tot den tyran,
 Dat ick niet ben van sin, †want ick wil sijner sonden
 Geen dienstknecht zijn, noch oock aen dē tyran verbonden
 Met eenigh danck-loon zijn, veel minder, dat ick sal
 Sijn onrechtvaerdigheyd hem prijfen te geval;
 Alwaer †t maer dit alleen, dat hy de macht van 't leven
 Te schencken, treckt tot hem, die hem niet is gegeven;
 Doch, overmids dat dees gevarelijcke tijd
 Sulcks mede brengt, wil ick, dat ghy gedachtigh zijt,
 Mijn vrienden, en mijn soon; daer op so onderrichte
 Hem Cato in 't vertoogh, des Lucius sijn plichte
 Voor 't lest hem aenbied, neemt sen affcheyd en vertreckt;
 Des Cato wederom sen gangh na huys toe streckt,
 Alwaer hy met sen soon en and're sijnere vrienden
 Veel reden overweeght, die tot haer voordeel dienden.
 Verhalende hun stand en tegenwoord'gen staet,
 Met diens beginselen, en des sijn sone raed
 Sich oyt te onthouden van 't gemeene-saecks regeren:
 Om dat het doen (gelijck 't de waerdigheyd en eere
 Van Catoos soon betaemt) des tijds ghelegentheyd
 Niet toe laet, en indien hy de onrechtvaerdigheyd
 Den dwinge-land te wil verheft, sond' de eer besmetten.
 Dit seggende ginck sich ter avond maeltijd setten
 Met sijn geselschap, en de Oversten der stad,
 In welcker by-zijn, hy veel schoone reden hadd',
 Betreffende de deughd, en ander eygenschapen;
 Daer van sy endlijck tot de Stoicse meeningh stappen:
 Dat niemand dan die ^avroom en wijs zijn, vry verlos
 In alles hebben, daer de bosc, plomp en grof
 Maer werelds slaven zijn; 'twelck datelijck ^bnegeerden
 Een Aristotelist; maer Cato, die beweerden
 De Stoicse meeningh, doen veel heftiger als voor;
 Waer uyt, men lichtelijck mocht merken, wat hy voor

† Non video, inquam, quid
 habeat in terris Iupiter pul-
 cherrus, si convertere animam
 velit, quam ut spelet Catonem,
 jam paribus non semel fra-
 tris, statim nihilominus inter-
 rimas publicos rectum. Licet,
 inquit, omnia in tantis ditio-
 nem concesserim, custodiantur
 legionibus terra, classibus ma-
 ria, Cæsaribus portas miles
 obsideat, Cato qua exeat habet.
 Seneca in lib. car. xiv. mala
 sunt. cap. 2.

^a Dilectum est ab eruditif-
 simis viris, nisi sapientem libe-
 rum esse neminem: Quid est
 enim libertas? potestas viven-
 di, ut velis; quis igitur vivit ut
 velit, nisi qui recta sequitur:
 ferri igitur omnes improbi: non
 enim sic dicunt eo esse servos,
 ut mancipia, que sunt domo-
 rum sacra nexu, aut aliquo tu-
 re civili: sed si servitus sit si-
 cut est obedientia fracti animi,
 Et abjecti, Et arbitrio carenti
 suo. M. T. Cicero.

^b Anders ontken-
 den
 c Een Aristotelist, ofte
 van 't gevoelen Aristote-
 les, diemen de Peripateti-
 sche secte noemt.

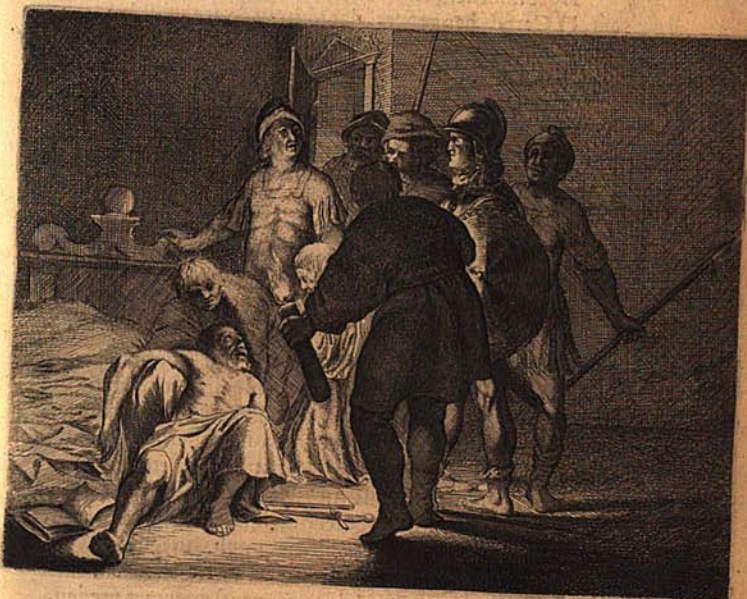
Ghenomen hadd' te doen; maer hy om 't quaed vermoeden
 (Dat hy vermerckten aen sijn vrienden) te verhoeden,
 Vraeght na den wind, en of de schepen onder zeyl
 Vertrocken waren, oock den land'-wegh, of die veyl
 En vry was, voor de geen so derwaerts heen verreyden:
 Waer over 'tquaet vermoen der vrienden weerom deysden.
 Die scheydende, ginck hy (gelijck hy was gewoon)
 Een weynigh wandelen, na desen hy sen soon
 Seer vriendelijck omhelst, daer na sijn vrienden mede,
 Veel vriendelijcker dan hy na gewoonte dede:
 Waer uyt, dat yeder weer een nieu vermoeden nam
 Sijn's opsets, die so haest hy in sijn kamer quam,
 Sich werpende op het bedd', en heeft sich daer begeven
 In 't overlesen, 't geen dat Plato heeft geschreven
 Van de eygenschap der ziel; daerna hy tot de wand
 Sijn oogen slaende na 't hoofd van de ledekant
 Daer missende sen swaerd, so doet hy tot hem komen
 Sijn knecht, en vraeght hem wie sen swaerd heeft wech ge-
 Daer op in't lest sen soon en vriendē tot hem gaen, (nomen?)
 Seer droevigh weenende om sen heymelijck bestaen.
 Des hy haer overdwars aenfiende, heeft beginnen
 Te vragen, waermen oyt hem sach berooft van sinnen.
 Want (seght hy) by aldien ick volghde quaden raed,
 Vermaend my, so ick dwael tot afstand van de daed:
 Maer laet mijn sinnē ruymt haer meening vry te ontledigē,
 En stelt my weer ter hand mijn swaerd, om te verdedighen
 My selven, so wanneer mijn vyand my genaect:
 Doch by aldien (mijn soon en vriend) ghy u geraeckt
 Met afterdocht bevind' is 't vremd dat ghy met banden
 Niet achter op mijn rugg' gaer koppeld beyd' mijn handē,
 En leverd' my also in handen des tyrans;
 Want my ontbreeckt om selfs my self te doën geen kans:
 Door dien ick maer behoefd' mijn adem in te kroppen,
 Of slechts mijn gorgel met een koufband te stroppen,
 Of anders loopen 't hoofd te barsten op een muur,
 'T verlangen tegens danck het leven valt u suur.
DAer op dat van hem soon en vriendē weenend' scheydē,
 En na een kort gesegh de Philosophen beyde
 Oock treurigh van hem gaen; doē werd hem door een kind
 Sen swaerd gefonden, dat hy wel ter snee bevind,
 En leyd het by hem, sprack nu hoef ick niet te vreesen,
 Des neemt hy 't Platoos boeck, en valt weerom aen't lesen:
 Daer door hy raectt in slaep, maer werd ter middernacht
 Ontwakend', en begeerd' dat tot hem werd' gebracht Den

Den Medecijn, om hem sen hand (die hy gefwinde
 Des avonds met een slagh verseerd hadd^b) te verbinden.
 Welck teecken 't huysgesin met levens hoop verquickt.
 Terwijl heeft Cato oock sen dienstknecht heen geschickt
 Na strand toe, om te sien hoe 't met de schepen stonde;
 Die weder-boodschapt, dat hy ^b Crassum heeft bevonden
 Alleenigh aen de wal, s'cheep gaende, maer de vloot
 Dat die was onder zeyl; oock datter was een groot
 Onstuyrnigh weer in zee. Dit hoorende, versuchten
 Hy swaerlijck over die so 't zeewaert mosten vluchten.
 Schickt ^c Butas wederom, te kijcken offer geen
 Van allen door de storm gekeerd was, land waert heen.

^a Ghenaemt *Chama*
thea.

^b Dese *Crassus* is een
 van de nakomelingen
 van den rijkcn Marcus
Crassus tot *Romen* ghe-
 weest.

^c *Butas*, een vrije
 knecht van *Cato*, dien hy
 veel in de gemeene saeck
 ghebruycken,

Die gaet, en weder komt, seyde datter niets gewaeghden
 Noch om noch by het strand, dat hem doe wel behaeghde.
 Des gaet den dienstknecht wech, en haelt de kamer toe.
 Daer mee so ruckt hy uyt het swaerd en levens moe
 Door-rijght sen ingewand; maer, so hy 't warsehe leven
 Noch voelden, dacht hy noch een tweede steeck te geven,
 Maer

^a Anders een Geometrische tafel.

^b Den Medetijmesfiter.

^c Cato een voorbeeld ende proeve der standvastigheyd, eyndight zijn leven met een afschuwelijcke dood.

Maer valt van 't bedd', en stoot een Meters^a tafel om:
Op welck gerucht, terstond, een moord geschrey al-om
Der dienaers werd gehoort, daer op sen loon en vrienden
Geloopen komen, en hem bloedend' leggen vinden.
Die, alhoewel 't gedarmt hem uyt de wonden liep,
Hy nochtans leefden, des men om ^b Cleanthes riep,
Die komt en reedschap maect de wonde te verbinden.
Maer Cato onder des een weynigh weer besinden,
Komt tot sich selven, ^c en den meester van hem stoot.
En met sen handen voort hy na de wonde schoot,
Die openende, hy de darmen stucken scheurden,
En geeft terstond dē geest, diens uyt-eynd' elck betreurden
Tot op sijn vyand toe; ja Cæsar selfs, wanneer
Hy 't hoorden, seght hy, ick misgunne u dese eer,
O Cato! aengesien, dat ghy my de eer benijden
Vlijf te bergen; want hadd' Cato konnen lijen
Van Cæsar dese deughd, het soud' hem niet so seer
Verminderd hebben, als vergfōot aen Cæsars eer.

ANNO MVNDI ^Hier na is Cæsar met triumphe weer gekomen,
392.
Ætatis Romæ (Kroondrager en Monarch vā 't wijd beroemde Romen:
710.
Met al de rijcken, die dees waren onderdaen)

Tot drymael heerlijck, ter hoofdstad ingegaen.
En werd ten vierdenmael verkoren Burgemeester.
Vertreckt na Spangien weer; want (segt hy) wie en vreefter
Pompeius kind'ren niet, met haer vergaderd' heyr,
Dier jonckheyd niet ontfiet een machtigh tegenweyr
Te brengen op de been, om 't moe ghekrijght Italien
Te tergen weer op 't nieu, so eertijds in Thessalien
Hun vader heeft gedaen; wie dit ghevolgh betracht,
Ghevoelt wel dat met recht men dees gherotte macht
In tijds te dempen diend. Daer op is hy ghetogen
Het heyr sijn's vyands, met sen heyrkracht onder oogen,
En slaet, met groot gevaer sijns lijfs, een dapp'ren slagh,
Daer in, strijdende om ^e lijf-bergingh, boven lagh.
Dit was den lesten slagh die Cæsar heeft gestreden,
En komt tot Romen (als verwinnaer) weer met vreden.
Vertoonende in triumph sijn blijdschap deser daed.
En werd daer over van 't ghemeene volck ghehaet,
Als hebbend' een Romeyn, en geen Barbaer verwonnen.
So datse dien triumph niet wel ghedoogen konnen,
En tegens hem in haet (schoon dat hy werd bevest
Altijd ^d geweldigh heer) toenamen, die op 't leest

^c Cæsar in desen slagh tegens den sone Pompeij, vind hemselven soo beknelde, dat hy meer om lijf-bergingh streed, dan om de eere van de overwinningh.

^d In de Roomsche sprake *Dilatator*, welke *Dilatator* hy sich selven met gheweld dede bevestighen.

By de opperste bedeegh tot heymelijck 't famen spannen.
 Dat hem betreden dee de heyrbaen der tyrannen.
 Verlatende dees schoon * verweduwijckte Maeght
 Van 't Roomsch ghemeene best, ten stoel, die Cæsars
 schraeght.

Ghebruyckende hun macht * tot last van land en steden
 Ter eewiger tyranny, tot op den dag van heden.

O Ch! of de^b burgher-vree door eendrachts vaste band
 In 't sevendoudigh snoer, van 't bondigh Nederland
 So vast besloten lagh! dat Alexanders sabel
 Een ^c Gordiaensche strick of sevendoudigh kabel
 Veel eer door-korve, dan de Spaensch-geduchte macht,
 Of 't Oostenrijcks geweld, of eygen staetsucht wracht
 Door schijn van Godsdienst, dat u eygen mes verflonde
 De ware eendracht, die u 't famen houd ghebonden!
 Op dat^d Micispa in spreecwoord immer bloeyd,
 Hoe 't kleyn vermogen door de eendracht immer groeyd.
 In steed^e dat grooter macht door vreedracht kan verbreken.

Wat sal, ^f Nederland, dan aen u sterckt' ontbreken?
 Indien ghy vroom wilt zijn? binnende in vree
 Malkander, so sal God u stercke wesen mee.
 Die 't scheursieck twisten haet, binnende den vredigen,
 En sal u grensen voor uws vyands swaerd verdedigen.

moet volgen, dat de ontuchtigheyd van Antonius en Lepidus de tyrannije moeten ingenuymt hebbe, die den wij-
 sen leermeester Neronis aldus afmaelt; *Explicantur Triumviralis regni delicata convivia, & populo tributo
 gentium instruitur: ipse vino & summo marcidus deficientis oculos ad capita proscriporum levat. Jam ad ista non
 satis est dicere. O hominem nequam! Senec. Suasor. 6.* ^b Vrede-wenich aen de vereenighde Nederlanden.

^c Alexander de Groote inde veroveringhe van Asien, komt in Phrygien, in de stad Gordius (daer van desen
 strick ofte knoop den naem heeft) alwaer hem enen wagen (daer men veel wonders van te seggen plagh) ghe-
 toond werde met desen strick, van peerboomen basten, leer subtijl ghebonden, daer van ghepropheteert was, wie
 die oplossen konde, dat die eens Koningh ofte Monarchia van de ghebeele bewoonde wereld soude wesen; Alex-
 ander dien siende, ende niet konnende ontbinden, ontscheed sijn sabel ende howt hem stucken met enen how
 aen veer enden, de verklarings hier van laet ick den Leser.

^d Als Micispa koninck van Numidien, die
 een sone was van Massinissa, op sijn sterf-beddelagh, dede sijne beyde sonen (Adherbal en Hiempsal, met sijnes
 Broeders Masstabili sone, Iugurtha ghenaemt) voor hem komen, haer allen vermanende, hoo sy haer draghen
 souden in hunne regeringhe na sijnen dood, seyde tot hen: Voorwaer ick late u na een vast rijck, soo ghy vroom
 zijt, maer een swack rijck, so ghy boos zijt; want door eendrachtigheyd worden kleyne dingea groot, maer door
 tweedrachtigheyd worden groote dingea kleyn. Dit is de spreucke (*Concordia res parva crescent*) by den ver-
 eenighden Nederlanden, als een guldene spreucke ghehouden, ende inder daed bevonden; maer, of God gavel
 dat het volgende *discordia maxime dilabuntur*, slechts altijds bedacht, maer nimmer aen ons mocht bevonden wor-
 den; wy hebben stofs genoegh om de waarheyd deser spreucken te bevestigen aen de kinderen van Micispa, ende
 oock aen Iugurtha selve; aen 't gemeene best van Rome tot verscheyden malen; aen 't gemeene best van Athe-
 nen en Lacedaemon; ja zelfs in 't begin der Nederlandscher oorlogen aen onse vyanden; ende dat noch meer is by
 onse tijden aen de gheuniceerde Vorsten van Duytschland, ende ontallijke meer.

* Dit is te seggen, als
 de voorstanders van 't ge-
 meene best (gelijck Pom-
 peius, Cato, Scipio, Len-
 tulus ende meer andere)
 verloren te hebben, ende
 niet verwedulijckt van
 Cæsar, die de ghemene
 sieck soo feer niet, als sijn
 eygen eer beminde; want
 sy altoos wel andere Cæs-
 ars heeft konnen beko-
 men, maer niet sodanighe
 mannen, als Pompeius,
 Cato en Iulius Cæsar sel-
 ven, voor hy tyran werd.

^a Dit en word niet ge-
 seyde op alle de Roomsche
 Keyfers, ende navolghers
 van Cæsar, maer op het ty-
 rannische ghebied in sich
 selven, dat in Cæsar ghe-
 grondvest, in het dryman-
 schap opgebouwt, ende van
 ontallijke daerna beseten,
 waer onder dat goedertie-
 rene Princken en oock ty-
 rannen geweest zijn, so
 wel als onder de dry man-
 nen, die den staet na Cæs-
 ars dood voltrocken heb-
 ben, want Augustus goe-
 dertierenheyd werd ghe-
 noeghem bewesen, so

^a Anders, het tegenwoordighe gheweld des Duytſchen Keyſer rijcks.

^b Ofte, de macht des konincks van Spangien en Portugal.

^c *Nulla falſu bello, pacem re poſcimus omnes. Virgil. lib. 11. Æneid.*

En uwer leewen heyr met ſtalen beuckelaers
 Betranſſen, voor de liſt en twiſt des ^a Adelaers.
 Die om de vette proy der zegen-rijcke zee-vaert,
 Langs uw^b betuynde heck, met barrevoetſe beevaert
 Seer ſcharpelijcke dinght; en ſal 't gerot gheweld,
 (Dat met ſen kromme ſnabb^c de dienſtbaer^c duyven queld)
 Verſtroyen inde wind, en falſen blixem lemmer,
 Op deſe niet alleen, noch op den ^b Taeghſchen ſwemmer
 Ontſcheden, maer op al, die toe de ſcheur-ſucht ſtaen,
 En om een dit of dat hand aen de ^c wapens ſlaen.
 Om haet met haet, en ſchad^c met ſchade te verkorten,
 En 't eene burger bloed, door burger bloed te ſtorten.
 Dees ſal hy treffen, de een, aen ſijn ghewetens ſchat,
 En de ander aen de huyt, op dat een yeder var
 Dat God rechtveerdigh is; diens wreeck-vier dat verſwel-
 light

De twiſten zaeyers: en der kroonen glans verdellight,
 Die in dit duyſter hol haer glansigh ſchijnſel ſocht.
 Op dat, ô heyligh land! ſteeds by u werd bedocht
 De heylige beloſt, dat God in 't land wil woonen,
 Daer de eendracht kerckē cierend, en vree ſit op de thronen.
 Het welck u gunnen wil den drymael eenigh God,
 Dat eeuwigh u toeval dit onwaerdeerbaer lot.

Ende des tweedeſten Boecks.

DER

W
 lav
 V
 T
 Te
 So
 We
 De
 ne, e
 Iu
 achte
 ofte
 recke
 name
 te we
 de op
 lijk

DER
ZEE.VAERT LOF.
Derde Boeck.

97

Bellone ^a (die te gaer met Mars te velde torsten
 'tGehamerd yser, tot bescherm, van buyck en borsten:
 Wen sabels blixems-slagh en dond'rend' veld-geschrey
 lav'lijn en flitsen sroyd op Mavors oorloghs rey)
 Verbied (om weynigh rufts en adem locht te scheppen)
 'T allarm trompets geluyt en 't nare brand-klocks kleppen
 Te water en te land, beyd' krijger en matroos;
 So langh, tot nieuwe twist heur stael ten ^b rechter koos.
 Wes halven dat den vorst ^c August' de heyl'ge tempel
 Des achtersienden ^d Gods doet sluyten, aen den drempel

ANNO MVNDI

3935.

Ætat. Romæ 723.

^a Bellone, de suster van
 Mars, beyde God ende
 Goddinne des oorloghs.
^b Wanneer tusschen
 twee partyen twisten op-
 staen, ende sich onder
 malkander door bereden
 niet vergelijkē konnen,
 kiesē gemeenelijck den
 degen van Mars en Bello-
 den van Seneca seyd:

ne, om hun scheidman te wesen, diens degen dan langht is, diens recht alder-grootst is, lo de wijse Seneca seyd:
Ius est in armis, opprimis leges pudor, c. Octavius Caesar Augustus, Monarcha ende Roomsch Kijser. ^e Den
 achtersienden God was Janus, die certijds by den Heydenen eenen koninck gheweest is, den eersten Politicus,
 ofte Burgerhijcken, die het grove woeste ende rouwe leven der menschen veranderde tot een eerlijcke lachte en
 reckelijcke burgerlijckheyd van leven, daeromme hem eerst de Romeynen als eenen half God ghe-eerd, ende
 namels Numa Pompilius hem eenen tempel ter eeren ghebouwd heeft, hem met twee aensichten uytbeeldende,
 te weten, met het achterste siende op de voorgaende rowe manier van leven, en met het voorste acgeficht siende
 op 't gene dat alreede door hem verniewt, ofte verbeterd was, door welcke manier van leven de luyden vrede-
 lijk malkanderen beminden; daerom hem de Romeynen in tijd des oorloghs gheduyrigh offerden; want als de

N

De

Roomſche Keyſers te krijgſch pleghen te trecken, beſochten ſy alijd eerſt den tempel van Janus, ghelijck ſy oock deden ſo ſy uyt den krijgſch t'huys quamen. Want men oock deſſelven vierdagen, die in 't begin van Ianuario waren (welcke maend daer van den name heeft) met grooten yver en ſtricke ſuperſtitie, moeſt houden en wie ſulck niet doen wilde, moeſt uytter ſtad gaen, of ſtil binnens huys blijven; deſe vierdagen wierden oock (voon de vierdaghen van Mars (daer van de maend Martis haren naem heeft) gheſteld, om dat den vrede ſo veel lieffelijcker en aenghenamer was, dan het oorlogh; deſen tempel was gheduyrende dat de Romeynen oorlogh hadden alijd open, op dat yghelijck om vrede te hebben offeren mocht, en wierde geſloten als 't vrede was over-al, gelijck 't eens gheweelt is ten tijde van Numa Pompilijs, ten tweedenmael dat Marcus Atilius en Titus Manlius Burghe-meesters waren, maer niet langh, en nu by Auguſto voor de derde mael.

De beyde deuren toe; diens vredige portael
 Van 's tempels bow tot nu klemd voor de derde mael.
 Dat † ſchilden, lancen en gheſharde kortelaffen
 Nu proncken aen de wand, de landluy des en paſſen
 Op krijger noch ſoldaet; een tuynſtaeck met een roer
 Doen nu ſo veel als oyt een krijgſchman met een roer
 Neptunes krijghs-gheweyr van ſchepen en Galeeyen
 Gheraect in 't wapenhuys; de vrede ſtandaardſ wayen
 Van 't top af, dat wel eer bloed-verffde vlaggen droegh.
 De ſchilden, ſpooren, en al 't windvanck voor de boegh
 Werdf aengenomen, tot bequaemheyd van de kiel:
 Om des te ſnegher, ooft en weſtwaerts heen te wien
 Na ander landen, daer 't den koopman voordeel gheeft;
 Want elck gebruyckt den vreed', terwijl hy vrede heeft.

T En leed niet langh daerna de Spangiaerds ende Francen
 (Met hittigh bloed gequeld) hun ſwaerden ende lancen
 Ten Roomſchen oorlogh weer doen ſlijpen, maer bytijds
 Auguſtus deſe krijgſch bevredighd' weder-zijds;
 Door die hy was geneyght 'geē ſnijdend ſtael te ontſcheden
 Tot twiſten, die hy ſach te ſliſſen door 't bereden.
 Maer ſo 't verderf (dat ſteeds Bellone volghden na)
 De volck'ren Afix en den Griecken noch ſo drae
 Niet is vergeten, (van de laeftghelede plaghen
 Des Pompeiaenſchen krijghs, en Brutti nederlagen)
 Begeeft ſich den Monarch Auguſtus onder zeyl,
 Tot bet'ringh yeders ſchae, tot ſtraf van yeders feyl.
 Land in Sicilien eerſt, dier ſaken hy beharten,
 En ſcheept van daer tot in het koninckrijck van Sparten.

^a Nam in Terentius
 inquit in Eunuch. act. 4.
 ſcen. 7. Omnia prius ex-
 periri, quam armis, ſapien-
 tem docet.

^b Cyzicum, een ſtad
 op een uythoek, ofte
 half eyland in Proponti-
 de.

^c Chios, een eyland
 eertijds oock Pityula ge-
 naemt, nu Scio, neffens
 kleyn Aſien, tuſſchen Leſ-
 bos en Samus.

Vernoegende dees ſtad met weldoen, maer betemt
 De Atheenſche hovaerdy, dier tempel-bow hy ſtemd'
 De Olympſche Iupiter, en oock ſich ſelfs ter eeren.
 Van daer hy overſcheept, om Aſien te regeeren;
 Pranght die van ^b Cyzicum hun moetwil inde krop.
 Helpt (uyt verdruckingh) die van ^c Chios weder op.
 Verſcheept van daer na Tyr en Sydon, die hy ſchatten:

Om

Om datse tegens hem en 't Roomsch gebieden pratten.
 Herbouw ^a Thyatira, in sgh'lijcks Laodiceen,
 En send Tiberium tot de Armeners, [die te onvreen
 (Spijt Room) Tigranes uyt den throon des rijcx verdreven]
 Die Artavafdes hen ten koninck heeft ghegeven.
 Den Parth'schen ^b koninck sich (uyt vrees van vorighe spijt
 Den Rom'ren aengedaen) tot vreed' verfoeck bevlijt;
 Schickt daerom (tot den vorst Augustus) Ambassaten,
 Die dat'lijck hy verhoort, en vredigh heeft verlaten.
 Verschepende weerom, en komt tot Rhodus aen,
 ' Verquicken 't selvigh en is weerom 't zeyl gegaen
 Na Grieccken, en bevolckt met vry-ghemaecte knechten
^d Corinthen, ^e Patras, en vereerte met de rechten
 Der Roomscher Burger'schap; hier hebben hem begroet
 Twee ^f Indiaensche afgesanten, met een stoet
 Van konincklijck gevolg; beramende verbonden
 Van vriendschap wederzijds; ter selver tijd verstonde
 Augustus van 't ^g verraed, dat Romen door 't getwist
 Der Eed'len, tegens hem erdacht hadd', dat gheslist
 En door hem afgedaen werd, heeft sijn volgend' leven
 Ter over-zeesche tocht na desen noyt begheven.

Tiberius ^h na hem verworref 't Roomsch ghebied.
 Diens broeders ⁱ sone wreect de neerlaegh, die geschied
 [By 't Teuto burger-wald] is aen Quintilius Varro:
 Wanneer hy 't Leger van ^k Arminius [die in 't warren
 Leyd, met 't Segestes,] slaet; wef halven dat den Heer
 Arminius, sich bevlijt tot nieuwe teghenweer.
 En rust sijn heyrkracht, door behulp van ^m Inguiomers,
 In 't ⁿ Bructer'sche ghebied; waer tegen dat den Romer
 Germanicus, 't bevel aen ^o Cæcinam vertrowd;
 Die ondertuffchen 't heyr der Duytschen wederhoud:
 Tot dat Germanicus sijn legioenen brachte
 Den Rhijnstroom af, heen door de ^p Drusiansche grachte.

^h Tiberius Claudius Nero Roomsch Keyser. ^b Cesar Germanicus, sone van Drusus Germanicus des
 Tiberij broeder. ⁱ Teutoburger, nu Duyf berger bosch genaemt, dicht by de seer oude stad Duyfbergh in 't
 Cleef'sche land, daer de reviere Roer inden Rhijn loopt, daer Quintilius Varro, een Roomsch veld-overste, ten
 tijden Augusti, verslagen worde. ^k Arminius, op duytsch Herman, een treffelijck veld-overste der Duyt-
 schen, ende een uyter naturen vyand en hater der Romeynen. ^l Segestes, een duytsch Heer, den Rome-
 meynen meer dan den Duytschen toegedaen. ^m Inguiomers, een veld-overste der Duytschen, zijnde
 den oom Arminij. ⁿ Bructer'sche gebied, dat was het land van den Broeck, daer van noch de Graven van
 Broeck haren naem voeren, welke Graef'sjcke wooningh 't huys te Broeck noch tegenwoordigh, twee mijlen
 van de voornoemde stad Duyfbergh, op de reviere de Roer leyd, daer gebied sich doen ter tijd verder gestreckt
 heeft dan 't nu doet. ^o Casina, een overste der Romeynen, ^p Drusiansche grachte, is nu den
 Ysel genaemt, so voorby Deventer, Campen en Zwol loopt.

^a Thyatira en Laodicea zijn twee steden in kleyn Afien gheweest, op ofte aen het water Lyco gelegen in de Provincie, die van ouds Lydia ofte Mzononia plagh te heeten.

^b Ghenaemt Phraates. ^c Verquicken, dat is, (also 't eyland Rhodus van de Room'sche Burger-oorlogen vermoeyt ende onlustigh was ghe worden) wede rom verworden, ophelpen ende met weldaen wederom verheughen.

^d Corinthen, een eertijds beroemde stad in d'Isthmos van Morea, in 't gebied van Achaya.

^e Patras, anders oock Patraz, een stad in 't selve land'schap.

^f Dese Indiaesche Ghesanten quamen van Ponus en Pandion, twee van de machtighste koninghen van Indien, tuschen beyde de vlooden Indus en Ganges.

^g Dit verraed was ontstaen door eenen Egristianus Rufus, die sich selven in 't af-zijn Augusti met gheweld tot het Burghe-meesterschap wilde indringen; maer also dat beroerte veroorsaecte, ende niet gaen wilde, maeckte hy een 'tamen-sfvinghe met M. Genucius en Plautius Rufus Augustum te dooden.

ANNO MVNDI 3978.

Anno Salut. 16.

En voort de meyren langhs, en land in de Eemse, by
Den hoofman Ledo, die de Roomsche Ruytery
Berechten; maer so haest de Bruetsche bemerkten
Dien loosen omtreck, sy hun vesten ende sterckten
Verbranden, en terstond ghevloten, maer in haest
Van ^a Caesar achterhaelt, en in de vlucht, verbaest
Ter neergheleyd; treckt voort Arminius te belagen,
En komt de weggen door daer Varrus was verflaghen.
Alwaer de schinck'len noch de velden (al te droef)
Bespreyden in sen oogh; daerom hy die begroef.
En voerd' sijn Leger uyt de broeckige moerasschen
Der duytschen, overmids die veel tijds door 't verrasschen
Belaeghen 't Roomsche volck, en komt na veel verdriet
Weer by sen zee-gevaerd in 't over ^b Eemf' ghebied.
Hier gaet hy scheep, en last de heerschappy te lande
^c Vitellium, om 't heyr te voeren langs de stranden

^a By Caesar verstaet
Germanicus.

^b 'T over-Eems ghe-
bied is Embderland.

^c *Aulus Vitellius*, die
namaels noch Keyser
werde.

^d Dit was de zee langs
de strand tussche d'Eems
en de Weser, langs de kust
van Oldenborgher en la-
digher land.

^e *Vesurgis*.

^f *Segimerus*, een Hee-
te ende overste der Duyt-
schen.

^g 't Franche Neder-
land, anders *Gallia Belgi-
ca* ghenaemt, waer onder
Holland, Gelderland, Brab-
band &c. en meer andere
begrepen zijn.

Anno Salut. 19.

& 20.

^g *Antefus, Cæcina* en
Silius waren oversten der
Romeynen.

^h *Batavia*.

D Aer toe Germanicus sen voorgeraemde ordre
(Antefus, Cæcina en Silius te vord'ren
De opzicht heeft belast) tot rustingh van een vloot,
Sterck duysend schepen, dier te samenkomt besloot
Me aen ^b Hollands vrye kust; hier valt-me aen 't timm'ren
dapper,
Dē schipbow wackerd, de een toond sich voor ander rapper
In vindingh van fatsoen, tot veelderhand' gebruyck.
Men maeckter plat geboomd, men bowter dick van buyck,
Som voor en achter scherp, men maeckt oock platte scho-
wen,
Om werp-ghereedschap, en schipbrugghen, op te bowen,
In 't

In 't kort men werd ghereed, de vlote komt by-
 een 't eyland' Holland, daer de vliet sich deyld in twee,
 Diens sliicker arm de k. Wah'l, sich met de Maes, vermen-
 geld; (strengeld)
 Diens rechter, blijft den Rhijn, waer langhs sich neder-
 De nieuwgeruste vloot; hier deeldmen na 't beslyt
 Des veldheers ('t Roomsche volck en 't Bondgenoten) uyt
 De schepen, elcks behoef, op dat een yegh'lijck, onder
 Sen vaendel, ordentlijck afscheepten, in 't besonder.
 Daer op dan Caesar scheept voor af den oorloghs tros,
 En dat'lijck maectmen al de kabel touwen los.
 Daer drijftme henen op de blancke soete golven,
 Maer wend ter rechter hand, na de onlangs nieuw gedolven
 Vischrijcke ^m Drusi-stroom; hier bid Germanicus
 Om bystand aen de ziel ⁿ sijns vaders Drusus:
 Op dat het waerd' gheheugh der onvolbrachte daden
 (Diens overschot hy nu hadd' op sich selfs geladen)
 Sen heldigh hart vernieu: en scheept kloeckmoedigh heen
 De soete stroomen uyt, door binnenlandsche zeen.
 En havend aldereerst op de Eems om 't heyr te landen;
 Maer werd door onspoed veel verhinderd, mids de strande
 Den rechten oever, in de hooge ^p vloeden schuyld,
 Des yeder ruyter henght sen rugh' om 't land verruyld.
 Den schrand'ren Batavier, op 't ^r swimmen wel bedreven,
 Betrowden op sen kunst, het aengename leven;
 De lanckheyd van den wegh ontfeyder veel den soom
 Des oevers, maer 't geluck heeft aen den Weserstroom,
 De meeste hoop geberght; daer legerd sich den veldheer
 Ter eener (daer Armijn met al het duytsch geweld neer
 Ter ander) zijd', des strooms sen vyands komst verwacht.
 Daer op Germanicus sen ruyterij bracht
 Aen 't over-weser strand, door een verspiede drooghte:
 En maect terwijl een bruggh' daer over, om de hooghte
 Des oevers, met sen heyr te vayl'ger op te treên;
 Maer hierentuffchen, treckt Heer ^r Cariovalda, heen
 Door 't driftigh water, met sen Bataviersche benden
 Te vyandwaert, daer op de Duytschen rughwaert wenden,

ⁿ Germanicus, na 't ghebruyck der heydenen, aenroept de ziele sijns vaders Drusij, om bystand in sijn voor-
 nemen. ^o Dat Drusus voormaels niet hadde konnen te weghe brengen, te weten, de ondervindinghe der Co-
 lomnen Hercules, also hem de Oceanische zee inde wege was; nu Germanicus voor hem ghenomen hebbende
 met dese vlote te effectueren, daerom ter geheugenisse sijns vaders deselven vaert gebruyckende, hem oock met
 eenen gebeden, met de exempelen sijns goeden raeds te willen helpen. ^p Overmids het aldaer hooge wa-
 ter was.

^q Hollanders waren goede swemmers in dese gelegentheyd, besiet Tacit. lib. 2. ^r Cariovalda,
 Heer ende Overste der Batavieren ofte Hollanders.

i Dit is de Betuwe,
 beginnende van Schen-
 ckenchans, werd als een
 eyland ghehouden; ver-
 mids 't selve ront-om met
 revieren, ende in 't noor-
 den met zee bewatert
 werd.

k De Wael is de slinc-
 ker ende de grootste arm
 des Rhijns, die sich by
 Schenckenschans van den
 Rhijn afscheyd, loopende
 na Dordrecht, sich ver-
 mengende met de Male;
 van desen stroom by den
 Romeynen *Vahalis*, by
 de onsen Wahl genaemt,
 hebben de Walen haren
 name gekregen, wantmen
 plagh de Belgijische Fran-
 cen, so langhs dese revie-
 re woonden, Walen te
 noemen, welcken naem
 nu alleenigh ghebleven is,
 den ghenen loo in 't land
 van Luyck, Doornijk, A-
 trecht &c. ende daer om-
 trent woenen, ende quaet
 duytsch spreken, die sich
 in 't gros met Hollanders
 en Brabanders den naem
 van Belgi (die haer oock
 van rechts weghe mede
 toekomt) toe-eygenen.

l De Hollanders ende
 Vrielen, dat waren Bond-
 genoten der Romeynen.

m Dese ghedolvene
 Drusi grachte is den Y-
 sel, doen ter tijd genaemt
Fossa Drusiana, ofte de
 Drusiaense vaert, die
 Drusus Germanicus (des-
 ses Germanicij vader, en
 broeder des Keyfers Ti-
 berij) heeft laten graven,
 om door deselve te sche-
 pen na de binnenlandsche
 zeen en meyren der Chau-
 ci, om de Columnen van
 den duytschen Hercules
 te onderfoecken.

En vallen op hem aen, stracks maectme 't veld-getier;
Den Prince Cariovald' vecht als een Batavier:

f Hier blijkt de kloeck-
heyd ende vromigheyd
der Batavieren, die liever
met eeren willen dood
vechten, dan met schan-
den vluchten en leven,
zijn d'eerste die den aen-
val doen tegen de Duyt-
schen, vyanden der Ro-
meynen.

† *Sertinius*, een over-
ste der Roomsche ruyte-
rijen.

‡ 't *Idistavisch* veld
schijnt over de Wefser in
't Stift van Bremen, ofte
in die contrey gheweest
te zijn.

* De heyrkracht Ar-
minij bestaet meest in
Mansfeldsche en Hefsen-
sche volcken; want hy
oock een Mansfelder
werd gheleyd te zijn.

* *Arminius*, siende
dat hy de nederlage sou-
de hebben, besmeerde
sijn aengesicht met bloed
om van sijn vyanden in 't
vluchten niet bekend te
worden.

x *Albis & Vifurgis*,
by den Romeynen ghe-
naemt.

y *Trophæen* ofte Vic-
tory-teecken.

z De opschrift der
Victory-palen luyden al-
dus:

Debollatis inter
Rhenum Albimque
nationibus exercitū
Tiberij Cæsaris, ea
monimenta Marti &
Iovi, & Augusto fa-
cravisse.

Dat is:

*De heyrkrachten van
TIBERIVS CÆSAR,
de volckeren tusschen den
Rhyjn ende de Elve over-
wonnē hebbende door oor-
logh, hebben dese gedenc-
teecken (ter eeren van
Mars, Iupiter ende Au-
gustus) gheheylicht.*

Schoon dat hy valt tefwack, / wijct daerom niet een schrede,
Is vechtiend' voor de vuyft ghedood-wond overleden:

Mer al den edeldom sen's stams het meestendeel.

Na dees schermutsel brengh† *Sertinius* 't gheheel

Der ruyter heyrkracht, tot ontset der Bondgenooten

Te vyand, die niet min ghemoed daer onder stooten.

So dat den strengen Duytsch het herte vry bewijckt,

En vechteende aerlende in sen vaste Legher wijckt.

Met dies komt tijdingh, so den avond-stond genaecten,

Dat sich 't *Arminische* heyr ten strijde vaerdigh maecten

In 't 't *Idistavisch* veld; terwijl den Roomschen Prins

Sen eygen heyr beproeft, bevindse allefins

Geneyght tot vechten, des so haest den ochtend-hemel

Dianas sleep verjaeghd; diens purper goud ghewemel,

Als voorbood' van den dagh de Legioenen weckt,

Daer op 't * *Mansfeldsche* heyr vyandigh nader treckt,

En vechten hand voor hand, tot dat de Roomsche benden

In orden op haer aen *Arminij* heyrkracht schenden:

En gantsch ter neder slaen; die selven bloedigh smet

Sijn aengesicht, en slaet door 't *Roomsche* Leger, met

Den *Inguomer*; des sy 't beyde zijn ontkomen,

En hebben tusschen de * *Elve* en *Weser* opgenomen

De alvluchtende des heys; vertoonende wat schand

Haer stond te wachten, so sy dulden in haer land

† *Trophæen*, oppgericht tot nadeel en verkleynen

Der vrije Duytschen, en tot eere der Romeynen.

Door welcke ritfingh, 't volck met nieuwgekropte haet,

Veel felder als voorheen, hand aen de wapens slaet:

Tot 's vyands tegenstand, so dat den Roomschen vechter

In twijffel neerlaegh strijd; 't ontbrack hen beyden echter

Noch aen beleyd noch hart; doch 't swaerste moest in 't leest

Het meeste wegen, want den Romer haddet best.

Die staende op deruyt, sen wapens kon bedwingen.

Daer tegē 't duytsche heyr inde engh t malkander dringen,

Verhinderende de een des and'ren worp en slagh,

Wes halven den Romeyn ten lesten boven lagh.

Die na de zege prees de kloekheyd sijner Helden.

En voort ter eeren Mars, Iupijn en 's Keyfers, stelden

Sijn zege-palen op, dier * opschrift duy'd'lijck seyde,

Hoe dat den Romer hier den Duytsch heeft neergeleyd.

Na desen

NA desen veldslagh, voerd Germanicus sen benden
 Daer de Eems en Occaen bewar'en de uysterse enden
 Van Duytschland, en verscheept sijn vlote, hier van daen,
 Tot op de Golven, van den grawen Oceaen.
 Hier, datelijck begint den Hemel te bewolcken.
 Den noorden wind verheft, en roerd de groene kolcken
 Ten duyst'ren Hemel op, diens nevelachte lucht
 Belet den schipp'ren 't sien, en 't krijtende gerucht
 Der krijgers (die op 't land in de oorlogh de gesienste
 En beste waren) hier belet zijn van goe dienften,
 By geneso 't verstaen; terstond den noorden wind
 Schiet barstende om, en weer in 't zuyden hart begint.
 Daer op de soute vloën sich hemel-hoogh verheffen,
 En op de schepen in als halve rotfen treffen.
 Hier raecter een rond-om, gins moetet ancker uyt.
 Daer drijfme sonder zeyl, en deesen steven stuyt
 Te barsten op het droogh der buyten-landsche *b* klippen.
 En gene gaet voor wind en stroom sen ancker slippen.
 Hier barst de beetingh af, daer kerstme spriet en mast.
 Gins knapt het tow aen tweeën, en 't schipvolck komt in last.
 Nu wortme ballast uyt, dan 't grof en ombelompen
 Lastdragende gediert, voort valtmen weer aen 't pompen,
 Maer al en helpt niet; veel dieder landen aen
 De eylanden, door gebreck en hongers-nood vergaen.
 Veel die 't verdroncken aes der paerden eetbaer kieslen,
 En houden 't lijf, terwijl den *c* veldheer de Embder vriesen
 'T lijf berghden aen haer kust; hier komen voor en naer
 So 't onweer overgaet, veel schepen weer te gaer.
 Som roer en masteloos, en machteloos van mannen.
 En zeylloos sommige voorwind hun kleeren spannen,
 En zeylen 't so te land; de kloeckste van de vloot
 De swackste slepen voort; oock die door onweers nood
 Ghedreven komen, aen de *d* Brittenlandsche kusten:
 Dier *e* koninckens die weerom herwaerts henen rusten,
 En landen mede; nu aen 't f liegen elck sen best;
 Hier eenen monsters sagh aen 't Brittenlandsch gewest
 Met hoofden meer dan een; den ghenen aen een eyland
 Sagh menschen sonder hoofd gaen grasen in het weyland.
 Een ander sagh in zee Meyrminnen menschgelijck.
 En dese visschen ongelijck een koninckrijck.
 Wie dit niet hadd' gesien moest onecht zijn geboren,
 En wie 't niet looven wild, kreegh goed koop Midas ooren.

a Te weten, in Oost-
 Vriesland, omtrent de
 plaetse daer nu Embden
 leyd.

b Dese klipighe of
 rudfighe eylanden, zijn
 de eylanden tusschen de
 Eems, Weser en Elve, als
 Heyligbe-land, Rottum,
 Borckom, Schiermonick-
 oogh, Wranger-oogh en
 Ameland, met meer an-
 dere van dewelcke eeni-
 ghe noch onbewoond en
 woest zijn, doch meesten-
 deel bewoond en be-
 volckt.

c Den veldheer Caesar
 Germanicus werd in
 Oost-Vrieland het leven
 ghebergh, met sijn by-
 hebbende geroelgh.

d Aen de kusten van
 Enghelland.

e Yeder stad van En-
 gheland hadde te dier tijd
 byna een koninck.

f Ghelijck 't noch by
 sommige varende ghesel-
 len seer ghemeen is, wan-
 neerse van eenige vreem-
 de onghemeene vaerden,
 strijden of schipbreucken
 t'huys komen, in 't vertel-
 len van haer avonturen
 en wedervaren, niet son-
 der wel gestoffeerde leu-
 ghens daer van scheidten,
 ende vermaken haer ghe-
 lijck den Poët seyde;

*Gaudens ubi verrice raso
 Garrula securi narrare pe-
 ricula nautica.*

^a Dit waren de Hef-
fifche volckeren.

^b Dese waren by den
Romeynen Maarli gho-
naemt, dier land ende ge-
bied schijnt doen ter tijd
veel wijder ghestreckt te
hebben, dan nu 't gebied
van Oetmarfen doet.

^c *Malovendus*, over-
ste der Oetmarfers, van
Germanicus overwon-
nen.

^d *Tiberius* benijd sij-
nen neve Germanicus,
om dat hy een vroom,
deughdelijck krijghs-er-
varen ende doortlichtigh
Prins is, vreesende dat na
sijn dood des Germanici
deughden sijne Key-
serlijcke regeringhe ver-
dooven (en in sulcke ver-
getelheyd, als of hy noyt
geweeft ware) brengen
soude; want hy liever
hadde, dat sijn navolgher
in allen booser dan goe-
dertierender als hy ware,
op dat sijn seer weyni-
ghe deughden dan noch
gedacht mochtē werde.

^e *Cneius Piso* een
vyand van Caesar Ger-
manicus, word hem van
Tiberius, als een mede-
regeerder in Afsien, toe-
ghesteld, niet sonder ver-
moeden, dat hy van *Ti-
berius* daerenboven is
gewordt gheweest, om-
me Germanicū te doen
sterven, door foodanighe
middel als hy sulcks best
konde te wege brengen.

DE Duytsche ^a Catten en ^b Oetmarfers, onder dies
(Vernemende 't Romeynsch schip-breuckige verlies)

Met nieu-gevoede hoop den oorlogh weer hervatten.

So dat Germanicus tot wederstand der Catthen

Den Silius met dertigh duysend mannen send:

Maer selven met sijn heyr hy tegen 't Malovend'

Der Marfer veldheer treckt, en heeft sen voor'geschade

Der schipvaert, wederom (door heldelijcke daden

Te vyand) opgerecht; wen Silius vermand

De Catthen, t'wyl hy selfs de Oetmarfers met haer land

Veroverd en bedwinght; daer van de mie tot Roman

Ter ooren (ongeveynst) Tiberij is ghekomen;

Die de eer Germanici benijden, en ontbied

Hem datelijcken 't huys; die schoon hy selfs voorset

Des Keyfers veynsery, en wat daer onder schuyld;

Nochtans goe diensten voor ghehoorsaemheyd verruyld.

En henen treckt, betreed de heerelijcke trap

Der triumphale koets, en 't Burghemeesterschap.

Doch met gheveynfde gunst ^a sijn's ooms, diens snoo be-
trachtingh

Bearbeyd' om sen neefte brengen (in verachtingh

By 't volck) of om den hals; uyt vrees dat naderhand

Germanicus op 't hoofd den Caesarijcken band

Mocht erven, en den naem Tiberij, als in 't duyfster

Mocht dempen, met de sijn; diens heerelijcker luyfster

Men nu al blincken sach; daer over hy bedacht

Door schijn van hooger eer, hem met een groote macht

Te schicken henen, om de twistende rebellen

Van Asia, onder 't jock des Roomschen Rijcks te stellen.

Alwaer hem 't Piso (door Tiberio aengeraen)

Vergifticht tot den wegh der Helden in doet gaen.

ANNO MVNDI

4002.

Salut. 40.

^f *Caius Caesar Caligula*, Roomsch Keyser, sone
van Germanicus.

^g Dese toren die
Caligula op den uytloop
des Rhijns (inde Oceaen-
sche zee) bowden, werd
nanaels tot een wapen-
huys der Romeynen ge-
maect; is daer na het huys te Britten genaemt gheweest, diens fundamenten nu al door de zee wechge-
nomen, maer voor eenighe jaren met laegh water noch ghesien.

NA desen so vervalt aen deses veldheers ^f sone

(Nades Tiberij dood) de Caesarijcke kroone,

Die niet lofwaardighs dan sen afkomst achterlaet:

Veel minder yetwes, dat in zeevaerts lof bestaet,

'T en waer dan dat de Rhijn tot Leyden hem beroemden,

En om sijn ^g tooren-bow ter vierbaeck, hem vernoemden

Een forger voor 't behow der schipvaert hier te land.

Maer voordere treckt hy niets dan sotterny ter hand.

'T zy dat hy 't Roomsche heyr op 't strand set inde wapen,

Als

Als ofmer vechten sou, en doetsc schulpen rapen;
 'Tzy dat hy desen buyt (tot wonder van sen tocht)
 In 't Capitolium tot Romen met hem brocht
 En blijft dus av' rechts in sen wreede sotheyd steken,
 Tot dat de ^a lemmers 't doen van al sen boofheyd wreken.
D lens vaders ^b broeder (na sen dood) de eerste plaets
 In 't Keyser-rijck beeft; die om een weynigh staets
 Te hebben in triumph, door ooreloghsche daden,
 Neemt voor om Engelland van muysterie te ontladen.
 En tot dien eynde scheept van ^c Ostia, maer eer
 Hy ^d Cynrusis voorby, een ongestuytmigh weer
 Hem snellijck overvalt, so dat sijn schepen stranden;
 Hy selfs in doods-gevaer, noch in ^e Ligurien landen.
 Alwaer hy wederom sijn vlote rusten laet,
 En afscheept, maer door storm by-na te gronde gaet.
 Lijd voor de tweedemael schipbrekingh, maer geraeckten
 In 't lest behouden tot ^f Massilien; daer hy staecten
 De schipvaert, en begeeft sich land'waert daer van daen;
 Reyft dwars door 't Fransse rijck, en komt tot ^g Beunen aen.
 Hier doet hy (om dees zee by schipvaert te onderhouden)
 Een vierbaecks ^h toren, tot sens naems geheugingh bowen.
 Hier scheept hy over 't naw der Oceaensche zee,
 En op de 'Tames komt in Engelland ter ree.
 Hier dwinght hy 't woeste graw, en stild desselfs roemoeren,
 En gaet sijn heyren sloop de zee weer overvoeren.
 Beland ter haven daer hy Vranckrijck was ontseyld.
 Van daer hy over-land sijn wegh na Romen peyld.
 Daer komende, heeft voor dien dapp'ren tocht genooten
 De eere des triumphs, die selven hy vergrooten
 Met schipvaerts eeren ^k krans; dit zijn de daden al,
 Die desen Prins volbrenght, de Romers te geval.

NA welckers dood, geraeckt (de 'beul van sijne^m moeder,
 Tyran sijnsⁿ meesters, en verrader van sijn^o broeder:

de burger-krankse, heeft opgerecht, tot een bewijs en betuyginge, hoe dat hy de zee Oceanus overgevaren, ende so veel als bedwongen hadde.

^l *Claudius Nero Domitius* Keyser, de leste uyt het Cæsarische geslachte, m Nero (overmids sijn woeder Agrippina hem van het schandelijcke leven met sijnre dienstmaecht *Acte* soeckt af te trecken, eenighsins met dreyghementen, als mede hem verwijtende, dat hy door haer hulpe tot de Keyserlijcke waerdigheyd gekomen was, krijght eenen afkeer van haer, ende besluyt ten 'ersten oock omme haer te dooden, 'twelck hy oock volbrochte.

ⁿ Nero doet Senecam sijnen ghetrouwen leermester oock dooden, hem te laste leggende, dat hy aen een grouwelijcke t'samen-swinge (so eenige Edelen tegens hem gestemt hadden, ende daerom gestraft wierden) schuldigh ware.

^o *Britannicus* (sone des Keyfers *Claudius*, zijnde den swagher ofte schoon-broeder *Neronis*) werd by den selven Nero verdacht, also Agrippina *Neronem* verweet, dat *Britannicus* nu tot sijn jaren gekomen ende de rechte stamme des Keyfers was, ende dat hy een ingeplante ende van buyten aenghenomen sone was, door de ongerechtigheyd sijnre moeder tot het rijck ghekoemen; dies Nero hem met vergift verradelijck doet sterven.

^a Ofte swaerden der t'saem-ghelworene, die hem ombrengen.

Anno Salut. 44.

^b *Claudius Germanicus* Roomsch Keyser, des voornoemden Germanici broeder.

^c *Ostia*, een stad leggende op den boeck des uytloops van den Tyber inde middellandsche zee; want *Ostia* is so veel te seggen, als een mond ofte ingangh van eenighe riviere.

^d *Cynrus*, anders *Corsica* genaemt, een eyland inde middellandsche zee, 60 mijlen zuyden van *Genoa*.

^e *Ligurien*, nu het land van *Genoa* genaemt, en by den Italianen *Riviera di Genoa*.

^f *Massilien*, nu *Marselyen*, een stad in *Vranckrijck*, in het landschap *Provensse*.

^g Anders *Boulongien*.

^h Dese viertoren staet niet veer van *Beunen*, werd by den *Fransen* *Tour d'ordre* genaemt staet nu so dicht op de strand, dat de zee daer tegen aen spoelt, ende derhalven niet langh meer staen sal kunnen, maer van de zee wech gespoelt worden.

ⁱ *Tames* is de riviere van *Londē* in *Engelland*.

^k *Suetonius* verteld, dat *Claudius* in sijn triumph op de opperste voorste des *Paleys*, onder de buyten der vyanden, een scheeps-krankse, neffens

4021.
Anno Salut. 59.*a* Nero om de hoere

Poppea te gelieven, ver-
stoorf sijn vrouwe Octa-
via, dochter des vorigen
Keyfers Claudij, maer
om de beroeten des
volcx neemse weder tot
hem, verwilligt Anice-
tam (die Agrippinam
valschelijck beschuldicht
hadde van verraed) om te
seggen (doch tegens sijn
ghemoed) dat hy met
Octavia overspel bedre-
ven hadde, des hy haer
verfend in 't eyland Pal-
marola, ende laetse al-
daer dooden.

b Nero uyt dertelheyd
de stad Romem op veler
wegen inden brand ghe-
stekē hebbende, leyd het
den Christenen te last,
doet deselve met me-
nighe seer jammerlijck
straffen en pijnigen.

c Dit is, dat sijn over-
sten en land-vooghden
haren Heere in tyrannije
sochten gelijk na te vol-
gen. De knecht ghelijck
sen heer. *Quale domine,
talis castelle*; so de vrouw
is, zijn oock de katjes.

d Dit is den Apostel
Paulus, diens schipvaert
alhier beschreven werd.
Actorum 26. 27. 28.

e Adramyten, nu Lan-
dermiti, een treffelijcke
zee-ghभवende stad in
kleyn Asien, in de Pro-
vincie Abydus, nu Aveo
ghenaemt.

f Myria, een haven in
Lycien, nu Myrrha, leg-
ghende dwars van de ey-
landen Chelidonic.

g Lasea, een haven op
het oost-eynde van Cre-
ta, anders Candia.

† Pheniciens, nu Fe-
nice (daer by nu een ste-
den leyd Sanct Paulo)
ghenaemt, leyd op het
zuyd-eynd van het ey-
land Candien.

Eer en echtschender, ja veroordeelaer ter dood
Ter liefd' der hoeren, van sijn eygenⁿ bedd' genoot.
En^b Christen-moordenaer) aen 't Keyserlijck gebiedem.

In welckers regiment, niet deughdelijcks geschieden.

Den^c knecht sijn heer gelijckt; ludea door 't geweld

Der Ioden, 't Christendom met tyrannije queld.

DēChrist' gefanter werd gesleypt voor 'srichthuys drempel

En valsch'lijck overtuyght, een schender van den Tempel

Ierusalem te zijn; hoewel den Christ gefant

[Diens name Paulus was] sich tot de leugen kant,

Wil 's Keyfers landvooght [om de Iodn niet te vervelen]

Hem tot Ierusalem aen 't Priesterdom bevelen.

Maer Paulus, die den aert en Priesterlijcke haer

Wel kenden, sich beroept ten rechtstoel daer hy staet,

Die 's Keyfers is, om daer gematight recht te erlangen;

Werd des gefonden van den landvooght als gevangen

Na Romem, met eenschip van 'c Adramijten, tot

Dien eynd' verselschapt, met een honderd-hoofde rot.

Scheept van Cefariem, en land den ander'n morgen

Tot Zydon, daerse haer van scheeps-behoef versorgen.

En voort weer onder 't zeyl voorby Pamphiliens kust,

Verkiesen^f Myram best voor Lyciens ancker rust.

Hier komt een ander schip ter reede uyt Aegypten,

Dat na Italien wild', daer in sy overschipten,

En na veel tegenwinds, gheraecten, op ghenā

Van weer en wind ter ree, niet verr' van *g* Lasea.

Hier achtmē schippers raed, hier geld maer stiermans seggē;

Des Pauli achtmeniet, en wil 't weer 't zeewaert leggen,

En soecken op de ree[†] Pheniciens ancker-grond.

Dus gaende 't zeyl, een noorden oofte wind ontstond,

Verselschapt met gheblaes van graw en snawend weder;

So datme niet vermagh den boot te laten neder,

Om'tot behow des schips, te roeyen voor de boegh:

Op dat haer [wind en stroom] niet aen de klippen sloegh.

Des worptmen waren uyt den schepe tot verlichtingh.

Maer Paulus recht sich op, vermaend met onderrichtingh

Het volck tot goeden moed; want [seght hy] my verscheen

Gods Engel dese nacht, die seyde my, dat gheen

[Van die hier zijn gescheept] sal sterven in de baron:

Des [seght hy] ick vertrow hy sal ons oock bewaren.

Daerom zy elck gherust, een eyland inde zee

Sal ons lijf-bergingh zijn; terstond een yeder dee

Hier op den last sijns ampts, den stuurman gift de strandē

Na-by te

Na-by te wesen, en derhalven 't dieplood* mande,
 En twintigh vadem vind; maer na wat wachters, riep
 'Tsa mannen, werpt noch eens, vind vijftien vadem diep.
 De schipluy met den boot (derhalven) willen vlieden:
 Des Paulus roept, indien dat yemand van u lieden
 Het schip verlaet, die sal, so wel als wy, vergaen.
 Daer op dat fabel-ree de krijghs-luy komen aen,
 En kappen 't tow aen twee; de boot die laetmen drijven
 Den vluchter werd door dwangh ghenoodsaectt scheep te
 Des Paulus tot vermaen sich wederom bevlijt, (blijven.
 Versekerd elck sen lijf, en noodse tot ontbijt,
 Om 's herten slawheyd met wat spijsje te verquicken.
 Terwijl der sonnen strael komt door de wolcken blicken,
 Vertoonende van verr' een inwijck onder 't land:
 Waer op men dat'lijck loft de zeylen uyt den band;
 De riemen buyten boord, de anckers ingewonden,
 En daer op aengezeyd; hier stootmen op de gronden

* Het dieplood man-
 nen is een manier van
 spreken binnen scheeps-
 boort, wannermen wer-
 pen wil, steect ofte mand
 men 't malkander toe,
 buyten om de hoofd-
 towen, ende werpt het
 voor by 't schip in, om
 also dselfs voortganck
 met het loot te ghemoes-
 ten.

En blinde rudsen, met het voorschip dattet steectt:
 Des 't achterst van 't geweld der baren stucken breeckt.
 Hier yeder nusen best, wie swimmen kon die swomme.
 En de and'ren van het wrack op planck en berders kommen
 Gedreven op de strand; so dat twee honderd man

En ſevententigh, tot 's lijfs behoudingh, an
Het eyland ^a Melite, belanden; diens Maltefen

^a Het eyland *Melite* werd nu Malta geheten, ende moet derhalven by Maltefen de inwoonders deſſelvé eylands verſtaen worden.

^b *Syracufen*, een ſeer oude en voortreffelijke ſtad in Sicilien.

^c *Rhegium*, een ſtad eertijds gheſtaen op de uyterſte hoek van Italien, in 't landſchap *Brutti*, nu neder *Calabrien*, teghen 't eyland Sicilien over, is nu niet meer dan de plaetſe van te ſien.

^d *Puteoli*, is een ſeer oude ſtad inde Provincie *Campania Felix*, ofte ſomen 't nu heet in *Terra di Lavoro*, alwaer de zee een inbocht heeft, ghe-naemt *Sinus Puteolanus*.

^e *Paulus*, na gedane reyſe, danckt God voor behoudene reyſe; eé exempel voor alle zeevarende perſonen, wanneer hen God van groote en lange (niet min van ghemeeene en korte reyſen) thuyſ brought, danckbaer te welen.

Virgil. lib. 2. Æneid.
Dij (ſi qua eſt celo pietas, que talia curat, perſilyant grates dignas, & premia reddant debita.

^f *Achaya*, by *Ptolomeus Hellas*, ende nu *Livadia* genaemt, een groot landſchap in *Grecien*, nu *Morea* genaemt, daer de ſtad *Corinthus* leyd.

^g *Isthmos*, is den enghen hals van *Peloponeſen*, ^b *Nero* by ſich ſelven overleggende, om ſijn moeder van kant te helpen, ontbloot deſelve van hare krijghs-wachten, ende allengkens oock van hare vrienden, haer beſchuldigende van verraed teghens hem; maect *Anicetum* den *Admirael* van *Mifenen* uyt, om door middel van een loos ſchip, 'twelck in 't water komende van een ſoude ſloopen, haer omme te brengen; maer ſulcks miſluct; waer over hy den *Anicetum* verwillight, om met den ſwaerde haer te dooden, het welck alſo volbracht zijnde, doet hy een ſlechte uytvaert over haer. Ende is alſo het ſelve valſch, dat ſommighe hier van verſieren, dat hy haer ſoude hebben doen opſnijden, om de plaetſen te ſien daer hy van haer ontfanghen en ghedraghen is gheweelt, 'twelck ſy ſchijnen te beſluyten uyt de woorden die *Agrippina* ſprack teghen den moordenaer, die haer aenviel om te dooden, hem haren buyck daer biedende, ſegghende: *Ventrem feri*. Als of ſy wilde ſegghen, dat hy dien buyck ſlaen ſoude, die ſulck een monſtrum voortgeteeld hadde.

W At *Nero* onder des ter ſchipvaert heeft bedreven,
Is onvertelbaer, want daer niets af is gheſchreven.

Al ruſt hy dickwijls toe, noyt worter yets volbrocht;
Beſonder dat hy eens ^f *Achayen* heeft beſocht.

En doenmaels onderſtaen, de enghete door te delven
Van *Isthmos*, dat (of ſchoon hy met ſijn handen ſelve
Steeckt 't eérſt de ſchup in de aerdt) blijft legghen onvol-
maect:

Wijl *Nero* wederom in 't vaderland gheraect.

En namaels onderwind dat naw *Megeer* derſdenken,

Door ^b ſchipvaert aengeleyd ſijn moeder te verdrencken.

Maer ſo den vos te ſwack 't bedrogh niet uyten kan,

So voerd men met geweld de lecuwen in 't geſpan.

Het koſt nu wat het wil; 't verdichte lack gewezen

In 't ſchellemachtigh breyn, roofd *Agrippinam* 't leven.

Op deſen tijger ſtuyt het *Cæſarlijk* geſlacht,

Diens bloed-bevleekte hand ſich ſelſ om 't leven bracht.

ANNO MVNDI
4034.

Anno Salut. 72.

a *Salvius* *Otho* Keyser na*b* *Servius* *Galba* mede Keyser.*c* *Aulus* *Vitellius* Keyser.*f* *Sape* in *magistrum* *scelerum* *redierunt* *sua*. *Seneca* in *Thyest.**d* *Domitius* *Flavius* *Vespasianus* Roomsch Keyser.*e* *Titus* *Flavius* *Vespasianus*, Keyser na sijn vader.*f* *Mucianus*, landvooght van *Syrien*, houd de zijde van *Vespasianus*.*g* *Bosphorus* enghte, is de zee so *Thracien*, nu *Romanien* van *Asien* scheid.*b* *Bizantium*, nu *Constantinopolen* geheeten.*f* De konst der zeevaert werd alſoo ghenoemt na *Argo*-*nautus* *Tiphij*, de *Argo*-*nautus* *Tiphij*, gelijk daer van den *Poet* seyd; *Argo* *naus* *Tiphij*, *acet* *si* *non* *fit* *in* *aque* *stuctus*.*i* *Servien* een landſchap in *Grecien*, certijds over *Mysien* genaemt, pa ende in 't zuydwest aen de *Golffo* van *Venetien*, in 't westen aen *Dalmatien*, in 't noorden aen de riviere *Danubius* ofte *Donaw*, in 't zuyden aen *Macedonien* &c.*k* *Adriatische* zee, ofte de *Golffo* van *Venetien*.*l* *Dyrrachium*, een oude stad, nu *Durazzo* genaemt in *Macedonien*, aen de *Golffo* van *Venetien*.*m* *Antonius* *Primus* kieft de zijde van *Vespasianus*, neemt eerst den oorlogh tegen de medestanders *Vitellius* aen, is een kloekmoedigh krijghsman.

Hier land mijn *Musa* aen uyt *Thetis* blawe baren;
 Terwijl en 't *Roomſche* rijck sich rust op vier pilaren.
 Dier twee *Italien* tot malkander kanten in;
 Want *Otho* alder-eerft, laet *Galba*, in 't begin
 Sijns *Keyserrijcks*, terwijl dat *Aulus* sich bereyden,
 In *Duytſchland*, en het heyr van *Otho* nederleyden.
 Het *quaet* sijn meester loond: want so hy voorgedaen,
 Hem nu alhier gefchied; terwijl *Vespasiaen*
 In 't *Ioodſche* oorlogh, van ſen heyrkracht werd verheven
 Tot *Keyser*, en den naem *Augustus* hem ghegeven.
 Terwijl deſſelven *foon*, de *Roomſche* *Keyser*-moord
 Van *Galba*, in de stad *Corinthus* heeft ghehoord,
 En daerom wederkeerd; die anders voorghenomen
 Hadd' *Galba* in sijn ſtaet, eerbiedighlijck, tot *Romen*
 Te wenschen bly gheluck; maer komt als onverwacht
 In *Syrien*, en heeft dees tijdingh eerst ghebracht,
 Sen vader, dien hy vind met *Keyserlijcke* eere,
Verſelſchap met ghevolgh van de aldergrootſte *Heeren*,
 Raeds-plegende te gaer, om hem als *Keyfers* *foon*,
 Te ſtellen, in de plaets sijn's vaders, om de *Ioön*
 Te brengen onder 't jock: op dat *Vespasianus*
 Terwijl en buytens lands, door hulp van *Mucianus*
 Sen rijck bevestighe: om des te meer gheweld,
 Te brengen teghen 't heyr *Vitellij* te veld.
 Daerom dat *Muciaen*, sijn benden doet vertrecken,
 De naeste weggen, die door minder *Asien* ſtrecken,
 Na de enghte *Bosphorus*; hier ſcheept hy al ſen macht
 Ter overvaert: op dat hy *Thraciam* bevraght
 Met wapens, en beveeld *Bizantium* ſen ſchepen
 Te mannen, na den eyſch, met krijgers, die geſlepen
 Op 't *Tiphij*s konſte, 'twelck ghedaen, so treckt hy voort
 Door *Servien*, en rust sich aen den oever boord
 Der *Adriatſcher* zee, alwaer dat oock sijn kielen
 Te reede voor de stad *Dyrrachium* vervielen.
 Terwijl so verklaert sich *Primus* voor den Raed
Vespasiaenſch; hoewel met *Muciaen* in haet
 Hy dapperlijck bevecht, *Vitellij* meed'genoten.
 Daer op verkoſen beyd' de *Keyserlijcke* vloten
 De *Flaviaenſche* zijd'; want *Bassus* overmand
 Die van *Ravenna*, om 't *Vitelliaenſch* verband

n Hier by moet verſtaen worden de zijde van *Vespasianus*.*telli*, so tot *Ravenna* lagh.*p* *Ravenna*, een oude voortreffelijcke stad in *Italien*, inde *Provincie* *Romandiola*, anders *Romagna* genaemt.*o* *Bassus*, overſte *Admiral* der vlote *Vitellij*.

a Cremona, een oude stad in Lombardijën, niet veer van Mantua, aen de reviere Padus in Italien.

b Faventius, een hooftman Vitellij, van de Mifensche vloet.

c Mifene, een stad met een zee-haven aen de Thyrrheneefche zee, in de Provincie Italie, nu Terra di Lavoro genaemt.

d Den Keyser Aulus Vitellius werd seer schandelijke van de krijgsknechten getyranniseert ende omgebracht, soo *Corn. Tacit. in syn vertellingen der Romeynsche gheschiedenissen in 't 3. boeck getuyght. op 't 55. en 56 cap.*

e Dit zijn de weghen tot het Keyserlijke Paleys.

f Trajanns, eer hy noch Keyser werd, bedwinght Daciam, anders Denemarcken, en brengt Duytschland wederom in synen ouden stand, derhalven den Poët Iuvenalis in syn sefte Satyra des Trajani gedenckt, sprekende van 't goud daer in syn figure ofte ghedaente uytgebeeld stonde, dit veers;

Dacicus & scripto radeat Germanicus auro.

ANNO MVNDI

4045.

Anno Salut. 83.

Domitiani.

Anno Salut. 98.

Nervæ.

Anno 100. des

Trajani.

g Flavius Domitianus, Keyser zijnde, een sone Vespasiani, ende een broeder Titi, slaet uyt den gheslachte in hooftheyd, was veel tijds alleenigh, en vingh dan vliegen, die hy met een priem doortack, daerom als op een tijd eener vraagde, wie by den Keyser in 't Paleys was, wierde hem geantwoord, niet een vliegh. † *Cocceius*

Nerva Keyser, uyt seer edelen gheslachte geboren, neemt tegen syn danck het Keyserdom aen. † *Vlpinus*

Nerva Trajanni Keyser, geboren uyt de stad Italica in Spangien, van Raedl heeren gheslachte, is de eerste Keyser die een vreemdeinck ofte uytlander was. † *Hy heeft over de reviere Euphrates, insondetheyd over den Donaw, een geweldige steene-brugge laten maken. † Arabien, anders Ayaman genaemt. in Thetis de moeder der wateren ofte de groote zee.*

Te laten slippen; dit heeft Cæcina verstanden, Die met sen heyr terstond (in vriendschap sen vyanden)

Sich aanbied, 'twelck ontdeekt aen 't vijfde legioen;

Die voort in boeyens (om dees schande te verhoen)

Hem sluyten; nietemin, slaet Primus by 't Cremonæ

Vitellij Leger op; hier strijdende, den sone

(Maer niet met kennis) slaet sijn eygen vader dood.

Na desen, so begeeft de *b* Faventijnsche vloot

(Die tot 't Mifene lagh) sich mede tot de zijde

Vespasiani, des Vitellius, te ontglijden

Begint de hoop sijn's rijcks, en werd na groot ghevecht,

(Tot stads verwoestingh) seer moordadigh *d* neergeleght.

Daer op Vespasien, 't geschende weer vergoden.

T'wijl Titus, oorloght met de stijf-gebreynde loden.

Dier moetwil dat hy toomt, en morfeld gantsch tot gruyts

Ierusalem's gebow, en komt verwinlijck 't huys.

Dies voegt mijn Callioop, haer sluytveers, tot waerderingh

Der zee-vaert, ende seghet, de Cæsarlijcke neringh

In de oorlogh, nimmermeer, bepeyrden lower-kratis:

Of zee en schipvaerts lof, gaf eerst de water-glans.

Want de edelheyd door deughd' en dapperheyd verkre-

veel reeder dan 't geslacht, de Palatijnsche wegen (gen,

Ten throne treden in, *f* so *m* in 't *Trajan'sche* gout

Germanicus verbeeld, en *Dacicus* beschorvt.

Die Vlpus voor 's hands door daden heeft ontfangen.

Terwijl *g* Domitiaen de vliegen op gaet vangen.

En † Nerva, deughdelijck, den Cæsarlijcken staf

Beheerden, diens gesagh hy na hem overgaf

Aen desen *i* Spaenschen Prins, die de eerste is (een geboren

Wtlander) tot de waerd' des Keyserdoms verkoren.

Die over beyd' de vloën, den *k* Donau en Euphraet,

Ten overtocht sijns heyrkrachts, steenebruggen slaet.

Die oock de roode zee, rond-om *l* Arabien boeghde,

En door den Ocean met snege kielen ploeghde,

Tot daer de blanck' Euphraat met *m* Thetis sich vermenght.

Daer

Daer oock het storm-geblaes in doods perijckel brenghet
 Dien overbraven Prins; ten waer dat hem 't verander
 Des weders had ontset; so dat hy Alexander
 De Groote hier gedenckt, en heylighde diens ziel.
 Daer by geval een wel-geruste vloot verviel
 [Die om haer koopmanichap na Indien wild] te reede.
 Daer hoorende van 's lands en vollicks vremdigheden,
 Beklaeght hy de ouderdom; niet dat hem die verdriet:
 Maer datse hem beneemt de krachten, en verbied
 Hem schipvaert te onderstaen, om tot de laeste enden
 Des aerdrijcks (datmen noyt tot noch roe niet bekenden)
 Te sohepen, niet alleen, uyt nieuwigheyd, aldaer:
 Maer, om te breyden uyt den Roomschen Adelaer
 Sijn vlercken, en beslaen beyd^a struyssen ende tijgers;
 Ia, toonen, datter niets voor afgerechte krijgers
 Onmogh'lijck^b zy te doen; dese heeft sen^c susters soon
 Als erfgenaem des rijcks, de Roomsche lawer-kroon
 Na hem op 't hoofd geset; die als een dapper Keyser
 Sen voorfaet is gevolght; een over-werelds reyser
 Tot 's rijcks vermeerderingh, die over zee te scheep
 In Engelland beland, en scheid der Barb'ren streep
 Van 't Bondgenootsch gebied, met groote steene muuren;
 Diens boegen wederom de pekelparen schuuren
 Tot op de Fransche kust, van daer na Africa,
 En dempt der^d Mauren twist, en scheidt terstond daerna
 In Asien, en dwinght de oproerigheyd der^e Parthen.
 Maer in sen t'huysvaert, om de^f wis-kunst te beharten
 Heen na Sicilien zeyld, op dat hy onder von
 Den op en onderganck der sterren en des son.
 Maer so der twist ontstaet by de overwonnen Ioden:
 Hy derwaerts vaert, en heeft haer^g Manlids snee verboden.
 Reyft door Arabien, tot in Egypten, vierd
 Pompeius uytvaert daer, en sijn begravigh cierend
 Met Keyserlijke prael; *Wel* (seght hy) *is 't gebeente*
Diens grooten mans gebuys't in sulck een navv'gesteente.
 Maer doe in hem de ziel sens levens deur ontloot,
 Seght hy, *der Artsten veelheyd doen den Prins de dood.*
 Maer ghy^h mijn ziel'tje die dit lichaem plaght te leyden,
 Dat u omvangen heeft; 't sehijnt dat wy sullen scheyden,
 Ghy om een schraelder woonst, des sal u schotse hoôn,
 My niet beschimpen meer, gelijkge waert gewoon.

^a By struyssen ende
 tijghers werd Africa en
 Alta verstaen.

^b Dese onmogelijck-
 heyd moet verstaen w-
 den in krijghs-saken, ofte
 doen dat met den swaer-
 de verrecht moet w-
 den, ende by de onerva-
 rene onmog'lijk schijnt,
 is de afgerechte moghe-
 lijk te doen.

Anno 119.

^c P. *Alivus Adrianus*
 Keyser, des Trajani su-
 sters sone, geboren in de
 Italianische landtschap Pi-
 cenus, nu Marcha de An-
 cona genaemt, in een ste-
 deden gheheeten Adria,
 daer van de Adriatische
 zee haren naem heeft.

^d Mauren, zijn de
 volcker^e Africe des land-
 schaps Mauritanie, dat nu
 het koninckrijk Maroc-
 co is.

^e Parthia, nu Arach
 genaemt.

^f Wis-kunst sullen
 sommige Duytschen bet-
 ter met het woordeken
Astrologia, ofte *Astrono-
 mia* verstaen, dat maer
 een gedeelte der mathe-
 matica ofte wis-kunst is.
^g Manlids snee, ofte
 belijdinghe na de Wet
 Moysi.

^h *Turba medicorum*
interfecit regem.

ⁱ *Animula, vagula,*
blandula,
Hesper comasq; corporis,
Qua nunc abivis in loca.

Wt dese laetste reden
 des Keyfers Adriani te-
 gens de ziele, soude men
 besluyten, dat hy by sijn
 leven een gheduvrighen
 selfs-strijd ghehad t eest,
 ende dat sijnen inwendig-
 gen geest sijne uytwendig-
 ge daden dickwils te be-
 spotten plaght.

Met dies

ANNO MVNDI

4102.

Anno Salut. 140.

a Antonius Pius
Keyfer, een fone Aureli
Fulvi, Burgemeester tot
Romen.

b Marcus Antonius
Aurelius Keyfer, een
fone Annei Veri, Schout
tot Romen.

c Parcen, zijn de dry
fatale fusters, die de Pöe-
ten fabulerē, dat de men-
fchen op haren bestem-
den sterfdag 'deven ne-
men.

Anno Salut. 162.

d Cincinatus, een
Roomfch edelman, ver-
laet fijnen heerscheden
ftaet, daer in hem den
Keyfer gefet hadde, ende
treckt tot Capua om
koopmanschap te doen;
waer over hem Aurelius
bestraft, niet de hande-
lingh ter zee verachten-
de, maer de gierigheyd
Cincinati, die sich niet
met het fijne verge-
noeghde, maer na meer-
der trachtende.

† *Horat. Satyr. 3. lib. 1.**Omnis enim res*

*Virtus, fama, decus, divi-
na, humanā, pulchris*
Divitijs parent.

Anno 181 & 194.

e Aelius Pertinax
Keyfer, eertijds in hande-
lingh en koopmanschap
opghetrocken, fijn vader
Helvus Succellus was een
Romeyn.

* *Commodus*, Keyfer,
M. Aureli fone.

f Didius Iulianus Key-
fer, van Burgemeester-
lijcken gheslachte, koopt
het Keyferrijck van de krijghsluyden.

g Claudianus. *Emitur sola virtute potestas.*

h Severus Key-
fer, eenes Roomfchen edelmans fone, gheboren tot Lepti, een stad in Aphrica.

i Eboracum, nu Torke, eer-
tijds een machtige koninklijke stad in Engelland.

k M. Antonius Bassianus Keyfer, des voorgaen-
den Severi fone.

l Opilius Macrinus Keyfer, een slecht onedel persoon, die fijn ouders niet en weet,
ofte ghekend heeft.

m M. Antoninus Varius, toeghenaemt *Heliogabalus*, Keyfer, des voornoemden
Bassiani foon, meer een monster dan een mensch ghelijck, in fijn leven.

Met dies vervlieghe de geest; terftond uyt ed'ler bloede
Sen aengenomen^a foon (die toegenaemt de goede)

'T gebied in handen neemt, en Princelijck regeerd.

Terwijl^b Aurelius de werelds-wijf heyd leerd.

Die (doen de^c Parcen deēn den Antoninum treden

Voorgaender Keyferen pad) 's rijcks Aed'ler heeft be-
fchreden.

Die in wespreekentheyd met Hemels breyn begaest,

(Tot de edele natuyr) veer boven Cæsars draeft.

Het lof der koopvaert was by hem in waerd' gheresen:

(Maer^d Cincinatum heeft hy dit ghewin mispresen.

Die waerder ampt verftiet, alleenigh om 't bejagh

Des rijckdoms) die † voltrect, dat wijfheyd niet vermagh.

Terwijl heeft^e Pertinax fen edelheyd doen bloeyen;

Niet uyt den bloede, (want de wercken meer verfoeyen

Dan 't Keyferlijck ghesagh, den^{*} Commodum verheft)

Maer in manhafte deughd', die 't wit der eelheyd treft.

Hy leerd het oorlogh beyd' te land' en fcheep beleggen;

Weet oock wat Admiraalen Veldheer is te leggen.

Heeft al de rijcken, meest (die onder 't Roomfche ftacn)

Doortoghen en befeyld, voor hy 'ten lesten, aen

Deffelfs beheerfchingh komt; maer, fo hy dood gellagen,

Werd den^f meestbiedenden, † verkoft, ep opgedragen

De Keyferlijcke waerd', van 't aengeteelde quaet

Der trouweloofheyd, die ten lesten veer verlaet

Den kooper, en verkieft^b Severum, die sich heldigh

In burger-krijghen, en te vvyand een gheweldigh

Verwinnaer heeft betoond; maer te, Eboracum sterft:

Des^k Bassiaen fen foon des vaders plaets beeft.

Maer gantsch onwaerdelijck, vā vaders deughd' verbaftert.

Dat hem^l Opilius om fijner ondeughd' laftert.

Diens eygen ondeughd' selfs fen voorfaet overtreft:

En Keyfer zijnde [als men^m Varius verheft,

Ter felver hoogheyd] in Bithinien laetsen leven.

Wat Varius belangh? is fo gantsch overgeven

Tot moetwil, dat hy meer een wonder-fchepfel, dan

Een red-

Een red'lijck mensch geleeck, en werd daer over van
 Sen krijgs-heyr omgebracht. Na desen komt een schrandere
 Vernuftigh denghd'lijck Prins, (geheeten ^a Alexander)
 Ter heerfchingh, die belaeht sen vyand dapperlijck
 Te water en te land, vermeerderende 't rijk.
 En heeft den Persiaen en Parther overwonnen,
 Tot dat hem oock de dood in Vranckrijck heeft verlonnē.

M Et werd den grooten ^b Thrax (die op 't Arcadisch veld
 De schapē eertijds hoede) in 't Roomsche gebied gesteld.
 Maer wijl door domme-kracht en grove ^c boersche zeden,
 Hy 't steld op tyranny, *begeven hem de leden
 Des Roomschen Keyser-rijcks, en kiesen Gordiaen,
 Midsgaders sijnen soon, die van Cappelliaen
 In Africa ghedood zijn, werd des tweeden ^d sone
 In 't Cæsarijcke ampt ghewaerdicht tot de kroone
 Sijns vaders; die (hoewel noch jonck van jaren) strax
 Sich opmaeckt, en verslaet den wreedten boerschen Thrax.
 'T en leed niet langh, of hem werd mede onderkroopen
 De opper-heerschappy; de poort des rijcks gaet open.
 ' Philippus (alhoewel van vremd en ongherecht
 Geslachte) treed daer in, en neemt de hooghste macht,
 Door schijndeucht die hy veynst; maer heeft die grijns ver-
 schoven,
 En schuytse namaels met aen Christum te gelooven:
 Ontfangt door 's Bisschops raed tot Roomde heyl'ge doop,
 Maer end tot 's Dietrichs Bern in 't veld des levens loop.

T 'wjl ^e Decius, door dwangh des volliks, moest aenvaerden
 De Keyserlijcke naem, en datelijck de waerde
 Tot Room beseten heeft; deef^f hebbende in sen hand
 De overwinningh, van de ^g Scythen neven 't strand
 Euxini, werd verraen, door ^h Gallus, die ontdekten
 Den vyand 's Keyfers raed, die voort sen wiecken reckten,
 En 't Roomsche heyr versloegh; dē Keyser met een spronck,
 Vlieght van den oever in de maelftroom en verdronck.

Keyser, geboren van slechte ouders in der stad Voftris, anders Bofra, nu Bidumi genaemt, in 't steenachtige Ara-
 bien. ^f Den oudvader Origenes heeft hem door sendbriēven tot den Christelijcken gheloove gebracht, ende
 is van den Roomschen Bisschop Fabianus gedoopt met al'e sijn gesinde. ^g Dietrichs Bern is de stad Verone
 in Italien, door Theodoricus Veronenfis, koninck der Ostrogorthen, ghefticht; by den Duytschen Ditrich van
 Bern. ^h Decius Keyser, van voornome ouders, gheboren tot Babalo in Vangeren. ⁱ Scythen
 waren volckeren komende uyt Tartarijen en Ruffien, door de Mæotische en Pontische zee in Europa.
^k Gallus Keyser, sijn afkomste is onbekend, ontdeekt den raed sijns voorfaets aen sijne vyanden de Scythen,
 door welke middel hy sich in 't Keyser-rijck ghedronghen heeft.

^a Alexander Aureus
 lius Severus Keyser, des
 Heliogabali susters sone.

^b Maximinus Thrax
 Keyser, geboort uyt Thra-
 cië land, van boersche
 ouders, die sels een
 schaepherder geweest is,
 maer om sijn groote
 sterckte en raddigheyd
 des lichaems in den oor-
 logh, gevorderd tot am-
 pten en bedieninghen, dat
 hy ten lesten oock tot de
 Keyserlijcke eere gheko-
 men is.

^c Asperitas odium Sa-
 vaq, bella movet.

* Also Keyser Ma-
 ximinus in groufame
 wreedteyd meer en meet
 toename, sijn hem de
 krijghs-heyten allenskens
 beginnen af te vallen, ge-
 lijck dan in Africa de
 krijghs-macht hem af-
 swoere, en verkoren ee-
 nen <sup>Pro Consul Gordia-
 nus</sup> (een man van tacht-
 tigh jaren) ten Keyser
 ende sijn soon Gordianus
 tot hem, 'twelck den raed
 van Romen seer wel be-
 viele; maer Cappellianus
 landvooght van Maurita-
 nien, trock teghens hem
 op (om het Cæsar-rijck
 aen hem te brengen) en
 slaet den jongen Gordia-
 nus dood, brenghet den
 ouden in sulcke verwij-
 selingh, dat hy sich selven
 verhanght.

^d Gordianus Keyser,
 des ouden Gordians Pro
 Consulis soons sone.

ANNO MVNDI

4209.

Anno Salut. 247.

^e M. Julius Philippus

Anno 257.

a *Emiliani* Cæsar, geboortigh uyt Lybia in Mauritania.

‡ *Iniqua nunquam Regna perpetuo manent.*
Sen. in Medea.

b *Valerianus*, Keyser met sijn sone *Galienus*, geboren uyt gantsch edelen gheslachte, was een groot tyrant der Christen.

Anno Salut. 259.

c *Rhætia*, is het land dat noch Swaven heet, met een gedeelte van Beyeren, hebbende in 't westen den Rhyjn, in 't noorden den Donaw, in 't oosten de Lech, ende in 't zuyden 't berggigte Alpes.

d *Sapores*, koninck in Persis ofte Perzien.

Anno Salut. 266.

e Den Keyser *Valerianus*, als een slaef in Perzien ghevanghen zijnde, ende sijn soon den tijd sijnner regeringhe met slempe en dempen doorbrengende, hebben sich so voor en na dertigh tyrannen in 't rijk tot Keyfers opgheworpen; maer even als vele schepen in een naw gat met harde storm malkander niet willen wijcken, ende daer over d'een den anderen in den grondrijden; so hebben dese dertigh tyrannen malkander mede t'onder ghebracht, de namen der selver zijn dese: *Macrianus*, *Quietus*, *Valens*, *Piso*, *Aureolus*, *Posthumus*, *Posthumus Junior*, *Lollianus*, *Theodatus*,

Victoria Mulier, *Victorinus*, *Victorinus Junior*, *Marius Faber*, *Tetricus*, *Tetricus Junior*, *Zenobia Mulier*, *Odenatus Palmirenus*, *Meonius*, *Herodes*, *Balista*, *Herennianus*, *Thimolaus*, *Regillianus*, *Ingenuus*, *Trebellianus*, *Emilianus*, *Celsus*, *Cyriades*, *Saturninus*, *Ælianus*. Hebbe dese alhier ghesteld, omme of den Leser lust hadde, om *Sextus Aurelius*, *Orosius*, *Eutropius*, ofte den Griekischen *Minnick Zenoras* te lesen, omme die te gewoeglijcker te vinden. *f* *Flavius Claudius* Keyser, van afkomst uyt Dalmatien, uyt den seer edelen geslachte *Claudia*. *g* *Sarmati*, waren Polacken en Ruffen; Scythen waren mede Ruffen aen d'ander zijde des Tanays ofte Don. *h* *Gotthen* waren volckeren ghekomen uyt Gotland, ende voort volckeren woonende aen de Baltische zee.

D Aer op sich den verraer de heerschingh onderwonde. En 't vrije Roomsch ghebied ter dienstbaerheyd verbonde,

Door dwangh der Scythē, slechts uyt lust tot heerschappy;

Tot dat *a* *Emiliaen* de Romers maeckten vry Van Scythische dienstbaerheyd, daeromme hy Augustus Van 't Legher werd verclaert; des Gallus seer ontruff is, En rust sich tot hem op, maer † sneveld in den slagh.

Terwijl *b* *Valeriaen* (die doe in *c* *Rhetien* lagh Daer, van sijn heyrkracht mee Roomsch Keyser werd ver- So *Emilianus* heyr dees tijdingh nu ter ooren (koren;

Ghekomen is, verslaen sy hun verkoren Heer, En gaen *Valeriaen* toevallen; des te meer Wijl binnen Room den soon desselven, werd verheven

Tot mede-heerscher; des den vader sich begeven Ten optocht heeft, en voerdsen heyren neffens hem, En valt in *Persien* aen, den koninck *d* *Saporem*.

Hier schied' een groot gevecht, den Keyser werd ellendigh Ter eew'ger vangenis gegrepen, ende schendigh Gedwongen (Room te spijt) teknielen op de aerd' Ter voetbanck *Saporis*, wanneer hy klimt te paerd'.

T Erwijl na 't Keyser-rijk geweldigh werd gedongen; So dat sich 't seffens in ter heerschappijje drongen Wel 't dertigh Keyfers, wijl *Galienus* in wellust Geseten, niet gedenckt aen 's rijcks gemeene rust: Maer stervende bespreeckt de Roomsche heerschappijje

Den Ed'len *f* *Claudius*, die doenmaels tot *Pavien* Het konincklijcke kleed werd aengeboden, met Den naem *Augustus*; heeft sich datelijck geset,

Om 'slands gemeene saeck, voor overval, der rotten *g* (Sarmaters, t' saem gerocht van *Scythen* ende *Gotthen*) Te hoeden, en met een 't bowvallige gesagh,

Te rechten op, gelijk het by de *Cæsar*s plagh. Hy doet de grootste vloot (ter zee) te vyand wien Dan oyt voor hem gedaen, van tweemael duysend kielen.

En trefte de Scythen aen by ^a Hellas ſchorre-ſtrand;
 Haer wiecken maect hy vlugh^b, haer ſchepen hy verbrand.
 Vervolghſe land-waert op, verjaeghtſe en verlaetſe.
 Befetſe in woest geberght, in wilde en euniere plaetſen.
 Alwaer 's in ongemack, van hongers-nood en peſt
 Vergaen; des Claudius verlaet dit naar gewest,
 Ter Scythen kerrikhof, en laet ſen ſchepen varen
 Na Creten, Cyprus, om de eylanden te bewaren
 Voor dit Barbariſch volck, dat tot den roof geneyght,
 Voor langh met ^b overval dees kusten hadd' ghedreyght.

^a Hellas, is Thracien,
 dat nu Romanijen heet.
^b De Scythische vol-
 ken hadden al voorhenen
 de eylanden Candien, an-
 ders Creta, inſghelijcks
 Rhodus en Cyprus, voor-
 ghenomen te overvallen
 met macht van ſchepen.
 ANNO MVNDI

4237.
 Salut. 275.

NA defes oorloghs end, de ^c brand-ſieckt (ten verderve
 Italie opgeblaect) den Keyſer mee doet ^d ſterven;
 Die op ſijn ^e broeder 't Roomſch gefagh beruſten laet:
 Maer 't vollick onder des verheft tot defen ſtaet
^f Aurelianus, die de meeſte macht ter weyr bracht,
 Des ſich Quintilius te ſwack kend, om diens heyrkracht
 Te wederſtaen, en doet ſich haefſtigh ader slaen,
 En tapt het leven uyt; ſo dat Aurelian
 Sijn vromigheyd, vermengt met wreedheyd, ter regeringh,
 Alleenigh meeſter is. Doen heeft me ^s rijcks vermeerhing
 Den vromen ^g Tacitus, gewaerdicht en verſocht.
 Diens ^b broeder na ſen dood het weyg'rē dwaefheyd docht,
 En dringht ſich ſelven in, maer, ſoomen hoord' gewagen
 Dat ' Probus Keyſer was, werd hy terſtond verſlagen.
 Des yeder Probe heyl by defen Probus vind:
 Want Probus anders niet dan Probitas bemind.
 Hoewel ſen krijgers hem ^k Improbitas bewefen,
 Heeft ^l Carus Probe ſtraf de moordenaers doen vreeſen.
 Dien Carus, met ſijn ſoon, treckt over ^m Cteſiphon
 Ten Perſer oorlogh, daer den blixem overwon
 Sen leven, des ſijn ⁿ ſoon bekleed des vaders ſtede:
 Maer ^o Clotho doet hem haefſt den ſelven pad in treden.

^c Brand-ſieckt, anders
 peſte, een dochter van
 Bellone.
^d Van 't ſterven defes
 Keyſers werd geſeyd, dat
 alſo men der Sybillen
 boecken ende prophe-
 cijē onderſochte van we-
 gen 'der groote ſterfte die
 doen in Italien was, der
 Goden beſluyt, ter uyt-
 komſte, te weten: dat men
 gevonden ſoude hebben,
 dat by aldien de voor-
 naemſte perſoon van Ro-
 men, ſich ſelfs ghewilligh
 ter dood begaf, dat alſo
 den die peſte ophouden
 ſoude. Ende ſoude de
 Keyſer alſo voor het ge-
 meene beſt ſijn leven op-
 geoffert hebben, derhal-
 ven hem de Romeynen
 eē guldene colomme, met
 eenen gulden ſchild, ter
 eeren ſouden opghericht
 hebben.

^e Quintilius Keyſer,
 broeder des Flavij Clau-
 dij.

^f Aurelianus Keyſer,
 eenes Roomſchen raed-
 heeren-Ackermans ſone.

Anno Salut. 281.

^g P. Annus Tacitus
 Keyſer, men ſeyd uyt den
 gefachte Cornelij Taciti,

^h M. An-
 nianus Flavianus des vorigen broeder, aenbood ſich ſelvē na ſijn broeders dood ten Keyſer, heerſchten maer twee
 maenden. ⁱ Probus Keyſer, geboortigh van Symio, een ſtad in Pannonien, nu Vngeren, uyt raedſ heeren ge-
 ſlachte; Probus is op duyſchte leggen vroom, gerecht; Probitas billickheyd ofte gerechtichheyd; Probe, dat recht
 is. ^k Improbitas, onvromigheyd, want ſy brochten hem om 't leven. ^l Carus Keyſer, een edel
 Romeyn. ^m Cteſiphon, een ſtad in Parthia legghende, daer den Tigris en Euphraat ſich van malkander
 ſcheyden. ⁿ Numerianus, Cari ſone. ^o Clotho, een van de dry Parcen, ofte fatale ſuſters, die
 de Poēten fabuleren, dat den menſche den draed des levens aſnijd. ^p Diocletianus, Keyſer, gheboor-
 tigh uyt Salona in Dalmation, van ſlechte ouders.

NV ^p Diocletiaen der Chriſtenen Tyran,
 Augustus werd verklaerd; 't wyl de oproer dapper an

weygerde het Keyſer-rijck, overmids ſijn onderdom, maer werd gedrongen het ſelve te aenvaerden. ^b M. An-
 nianus Flavianus des vorigen broeder, aenbood ſich ſelvē na ſijn broeders dood ten Keyſer, heerſchten maer twee
 maenden. ⁱ Probus Keyſer, geboortigh van Symio, een ſtad in Pannonien, nu Vngeren, uyt raedſ heeren ge-
 ſlachte; Probus is op duyſchte leggen vroom, gerecht; Probitas billickheyd ofte gerechtichheyd; Probe, dat recht
 is. ^k Improbitas, onvromigheyd, want ſy brochten hem om 't leven. ^l Carus Keyſer, een edel
 Romeyn. ^m Cteſiphon, een ſtad in Parthia legghende, daer den Tigris en Euphraat ſich van malkander
 ſcheyden. ⁿ Numerianus, Cari ſone. ^o Clotho, een van de dry Parcen, ofte fatale ſuſters, die
 de Poēten fabuleren, dat den menſche den draed des levens aſnijd. ^p Diocletianus, Keyſer, gheboor-
 tigh uyt Salona in Dalmation, van ſlechte ouders.

^a Namelijck, *Maximianus Herculeus* Keyfer, was een wreed boerlich mensch, geboortigh uyt Vngeren, diens ouders om een dagh-huyt arbeiden by den landvooght; maer hy hem tot den krijgh behevende, draecht hem so, dat hy tot dese staet komt.

Anno Salut. 310.

^b *Galerus Maximianus* Keyfer, gheboren in Dacia ripensis van slechte ouders, heeft aldaer een koeherder geweest, maer nu so hoogh gheklommen, dat hy de dochter *Diocletiani* krijght ende Keyfer werd.

^c *Constantius* Keyfer, geboren onder den *Dardaneren* in over-Myfien, dat nu *Servien* heet, van machtighe ouders; want den Keyfer *Flavius Claudius* was sijns moeders oom.

^d *Constantius*, om de meeste rust wille, is te vreden met *Vranckrijk* en *Engelland* te regeren, en laet de andere landen, die hem toegeheleyd waren, varen.

^e *Galerius* kiest *Licinium* een overfte der bystanden, tot sijnen medegeselle.

^f *Maxentius*, den sone des vorigen Keyfers *Maximiani*, tracht oock om Keyfer te wesen, maer sijn rijk duyde niet langh; want *Constantinus Magnus* hem in 't sesste jaer sijnner regeringe versloegh.

ANNO MVNDI

4274.

Anno Salut. 312.

^g *Constantinus Magnus* Keyfer, des *Constantij* sone, gheboren in *Engelland*; hy overwint de Keyferen *Galerius*, *Licinius* en *Maxentius*.

In alle landen groeyd, des hy tot hem een ^a tweeder Ter heerschappij kiest, dees leggen vayligh neder De misverstanden, daer op met de ontscheede macht, Sy 't gantsch bewoonde aerdrijck hebben 't saem gebracht In eenen lower-kran. Dees beyde aldus verheven, De *Casarijcke* waerde aen hun nakomers geven. Want *Diocletiaen* (het wanckelbaer gheval

Niet meer vertrouwen dorst) ^b *Galerio* beval

'T gedeelte sijnes rijcks. Daerom oock sijn geselle *Maximian* beraemd ^c *Constantium* te stellen Voor hem in 't Keyfer-ampt: maer dese krijght berow.

T'wijl *Diocletiaen* leefde by den acker-bow,

En laet *Galerium* de *Afiatische* rijcken

Met *Griekenland*; dus word *Constantius* *Afriicken*

Met *Vranckrijk*, *Spangien* en *Italien* toegeleyd.

Die weygh'righ deser gift, slechts met bescheydenheyd, Kiest *Vranckrijk*, voor sijn deel, met de aengepaelde kust:

En laet de ^d ander voor die meer gebiedenslusten.

So dat *Galerius*, ^e *Licinium* verkieft

Ten Keyfer neffens hem; terwilen so verliest

^f *Maxentius* sen hoop; sen voorflagh magh niet vloten.

Met heeft de kille dood, *Constantium* doorschoten,

In 't *Engel-eyland*, des den grooten ^g *Constantijn*

Moest na hem in sijn plaets *Monarch* en *Keyfer* zijn.

HY neemt het oorlogh aen, en slaet de bastaerd vorften:

Dier heyden afgod aen de leugen is geborften.

Door dien een ^b saligh Prins 't bowvalligh *Christendom*

(Met *Keyferlijck* geslagh) pylaert, en wederom

Wt *Diocletiaens* *Christhatigh* bloed-vergieten,

Een honderdvoudigh tal van *Christen* op doet schieten.

Hy bowd *Byzantium*, die schier ter aerden plat

Lagh neergesloopt, en noemte ^c *Constantinus* stad.

Hy houd en vast geloof de ^d vindingh van sen Moeder,

Voor alle tegengift te wesen sijn behoeder.

En werpt een *Christi* wond-stift in de onstuyme zee,

^h *Saligh* is so veel geseyd als geluckigh. ⁱ *Constantinopolis*, is op duytsch te segghen, *Constantinus* stad, eertijds *Byzantium* gheheeten. ^k Men seyde dat sijn moeder *Helena* 't heylige kruys soude gevonden hebben; daer op de *Roomsche* *Christen* den heyligen dagh de *Cruys-vindinge* gefondeerd hebben, daer in hy een groot geloof soude gehad hebben. ^l Dat oock de dry naglen desselfs sijn moeder tot hem soude gebracht hebben, dier een hy aen den toom van sijn paerd ende oock een aen sijn helmte soude gebonden hebben, tot een medecijn voor alle vergift en toghenspoed, ende den derden inde zee soude geworpen hebben, om de baren hem daer mede onderdanigh te maken; maer also het den *Poeten* gheoorloft is te fabuleren, so derf ick hier wat te vryposfiger mede deurgaen.

En stild

En stild de baren, die hy vaylighdes doorfnee,
 Met schepen vol gewoels, van boots en oorloghs-knechten,
 Des nawlijcks tegen 't rijck sich vyand op derf rechten:
 Ontsiende Constantijn, en sijn geduchte macht.
 Maer so hem de ouderdom ontrectt des lichaems kracht,
 Begint den Persiaen (op 't wapen-punt) de Christen
 "Mesopotamiam te onteldighen; hier misten
 Den Keyser 't oud' geluck, vermids sijn onbescheyd
 Den vrede alder-eerst den Pers heeft opgeseyd.
 Des treckt hy 't harnas aen, den sabel uyt de scheede;
 En wapent schepen, daer sen heyr is in getreden,
 Niet sonder hem, terstond met de anckers op de plecht,
 De zeylen uyt den band, des land de vlote recht
 In ^b Ponten, daer den vorst, door 't warme bad sen leden
 Van de oude strammigheyd in meeningh is te ontkleeden
 Voor sijn begonnen reys, en drinckt door artsten raad
 Een ^c ruym-drانck met fenijn ghemenght door vrienden
 haet.

Daer van tot ^d Nicomeed' hy end'lijck is ghestorven.
 En laet dry ^e sonen (die tot heerschappy verdorven,
 Met sijnen ^f neve) 't rijck; dees volght de voetstap na
 Sijns ooms, maer de ander dry gebroers, tot leyder scha
 Vervallen door de twist; Dalmatius den neve
 Werd in een loos allarm de moord-steeck eerst gegeven.
 De broeders opgestoockt tot vyand'lijcke haet:
 Door Arriaensch ^g krackeel en nijldigh papen-quaet,
 Malkander gaen te keer, om alles te bespannen
 Ter hooghter heerschappy, waer onder der tyrannen
 Getal, den meester maeckt, en de eerste twee onterft
 Door doodslag; maer daerna Constantius die sterft.
 En voor sen dood, bespreekt sen Keyserlijke stede,
 De afvall'ge ^h Iuliaen, die 't Christendom bestrede
 Met opgebeten smaed; die na veel oorloghs reyft
 Daer 't nood-lot hem de ziel des lichaems afscheyd eyscht.
 Dus scheept hy machtigh heen na Asia, om de Parthen
 (Dit was sijn hooghter roem) in 't vlacke veld te tarten.
 Doen nu sen heyr en aen den over oevers-kant
 Euphrates landen, steeckt hy 't scheeps-gevaerd' in brand;
 En heeft der krijgers hoop tot vluchtē, gantsch verbroken.
 Nu gaetet aen 't gevecht, den Keyser werd doorstoken.
 De dood-steeck hy gevoeld; nochtans de laster-mond
 Roept, Galilee du winst, den Prins is dood ghewond.

^a Mesopotamia, nu Diarbeck genaemt.

^b Pontus, nu Beclan-gial genaemt.

^c Ruymdrانck ofte purgatie.

^d Nicomedia, certijds een treffelijke stad in 't Pontische rijck, nu meest door de Griekische en Turckische oorlogen verwoest.

Anno Salut 340.

^e Te weten, Constantinus, Constant, en Constantius, alle dry Keyzers.

^f Des Constantini neve, gebeten Dalmatius, erst mede een ghedeelte in 't Keyserrijck.

^g Onder 't decksel van voorstand en tegenstand der Arriaensche kettery, werden de Keyserlijke ghebroeders, door aenportinge der nijldige papen en bisschoppen, tot tweedracht ghestoockt, ende komen also alle om in den oorlogh, sonder erigenamen inde Keyserlijke besittinge te laten.

ANNO MVNDI

4326.

Salut. 364.

^h Iulianus Byzantius, Keyser tot Constantinopolen en Romen, was des grooten Constantini broeders sone; hy wieden toegenemt de afvallighe, om dat hy voor heen Christum bekend hadde, ende daarna versackte.

a Iuvianus Keyfer, een
sone Varroniani, een
Grave van Segedunum in
Oostenrijk.

b Valentinus Keyfer, zijnde een Hoofman
der schildknechten.

c Nicea, nu *Nichia*,
ende oock *Inic* ghe-
naemt, eertjds een voor-
name stad in Bithinien,
dat nu Parfien heet, daer
het treffelijcke Conciliū
van Niceen, ovet de leere
Arij ghehouden is ghe-
weest.

Anno Salut. 367.

d Saxische volcken
waren fo tuschen de re-
vieren d'Elve en de We-
fer woonden, dese span-
den met de Schotw en
verwoesten Engelland.

e Dit waren Sarmati-
sche Scythen, te weten,
nu die van Podoliē, Mol-
daviē en witte Ruffien.
f Pannonien, nu Hon-
garijen.

g Romanen, eertjds
Thracien, daer nu Con-
stantinopel leyd.

h Valens Casar tot
Romen en in de wester-
sche landen.

i Gratianus Keyfer in
t oosten, diens broeder

k Valentinus Keyfer
tot Romen, zijn beyde
des eersten Valentiani so-
nen.

Anno Salut. 382.

l Theodosius Keyfer,
uyt den gheslachte des
Keyfers Trajani geboor-
tigh, was tevoren een
vooght der twee Keyse-
ren Gratiani en Valenti-
ani, hem werd het rijk in
t westen onderkroopen van eenen Eugenius, die door de Franschen en haren hoofdman Arbogastus aengestijft,
die oock voor hem te velds komen, maer van God en den Keyfer overwonnen en verslagen werden; daer op den
Poēt Claudianus dit veer ken gepast heeft; *Ol nimium dilectē Deo, cui fundit ab antris, Eolus armatas acies, cui
militat ether, Et conjurati veniunt ad classica venti.*

Keyfer in t westen.

DAerna t verstroyde heyr komt wederom te samen.

En *a Iuvianum* aen in 's vorigen stede namen.

Dit was een Christlijk Prins, die t oorlogh voerden uyt.

En vrede met den Parth en Persianen sluyt.

Sterf in sen t huysvaert, des de keurelijke stemmen

b Valentinum, tot *c Niceen*, eendrachigh stemmen

Tot Keyfer; middelerwyl den strengen duytsch, bekneld

Den Fransman, wyl den *d Sax* en Schot den Britten queld.

Den *e Scyth f Pannonien* terght, de Gotthen & Romanen

Verwoesten, des de vorst tot hem ter heerschappijje

Sen broeder *b Valens* (die tot de Arriaensche Sect

De al-om gewetens dwinght) met *Cæsars* lawer deckt.

Dees heerficht na broeders dood dry jarē t rijk alleenigh.

Hem volghde *e Gratiana*, die met sen *k broeder*, eenigh

En heyligh in t ghebied uytmunte, door den raed

Van *l Theodos*, die mee den Keyferlijcken staet

Na deser dood ontfanght; dees leyd sen vyand neder

In t over-hemelt veld, door t ongestuymigh weder

Van hagel, wind en snee; dat tot der boofen straf

Der Goden veldheer, voor sijn heyr tot bystand gaf.

Sonnu t bestemde perck sijns levens is verlopen:

Set hy de poort des rijcks sen beyde sonen open.

Des steld *m Arcadius* sen setel in het oost.

n Honorius in t west vervult sijn vaders krooft.

ALs nu Arcadij o vooght van eer en eed vergeten:

Sen Prins, ter Gotthen krijgh, om p gelds wil macckt ge-
beten.

Van meeningh, om het rijk doen vallen in de hand

Alarici, vermerckt men t heymelijck verstand

Deffelven, die het loon ontfanght van een verrader.

Terwijl dat *† Stilicon* Honorij mede-rader,

Met sijn vertrowde Prins den selven pad in slaet.

Die weckt de *r Alaners* op en / Swaben, die hy raed,

m Arcadius, Keyfer in t oosten. *n Honorius*,

*p Impulsit amentes, aurig, cupidine cecos
Ire super gladios, superq, cadavera patrum,
Et cecos calcare duces. Lucan. lib. 7. vs. civil.*

q Alaricus, koninck der Gotthen. *† Stilicon*, den vooght Honorij, van af komft een Wandael. *r Alaners*,

anders *Alauni* genaemt, waren volcken uyt Sarmatien, dat nu Ruffien heet, uyt de Provincie Severia en Rhezan.

s Swaven, waren de volckeren die noch huyden ten dage Swaven heeten, maer hebben doen ter tijd hare land-
palen wijder uytgebreyd, dan nu Swaben-land is.

Ten Italiaenschen roof; daer toe hy oock de Wandalen,
 Met den * Borgondiers hilt, en meent het so te handelen:
 Op dat hy in't gevaer des oorloghs, sijnen soon
 "Eucherius, op 't hoofd mocht setten 's Keyfers kroon.
 Dien handel merckt den landvooght ' Gildo in Afrijcken,
 En tracht sich selven mee met scepters te verrijcken.
 Diens ' broeder, als belet des onrechts, die verfocht
 Tot Romen, so hy aen (dees mie) den Keyser brocht,
 Om bystand, datmen hem voltreckt met macht van sche-
 En schickt hem henen, daer hy dapper mee benepen (pen,
 Sijns broeders vlote heeft, en slaetse uyer zee.
 Maer Gildo, die 't ontlipt, word op de naeste ree
 Ghevangen, en door last van Maskezel verworricht.
 Terwijl de groote stad, op 't uysterf is beforricht
 Voor 't heyr der ' Wandalen en ' Gotthen, dat verftapt
 Van alle kanten, en op 't hoofd der wereld trapt.
 En kneveld het gebeent, diens merrigh werd verslonden;
 Ontzeenuwd al de leen daer 's rijcks gebied op stonde.
 Ontluyfterd kroon en krans van 't Cæsarlijk gesagh.
 Ontpurperd al wat oyt het Capitool vermagh.
 Gheschonden en gesloopt de over-oud' gebowen.
 Geschond'et eerbaer rood en puyck der schoonste vrouwen.
NA dees verheeringh werd Italien gantsch door-rent,
 Gepluyftert en bebrooft, gebrand, geblaect, geshend.
 Ten bleef hier by noch niet, se manden schip en kielen,
 En 't eyland mede van Sicilien overvielen.
 Des meester zijnde, voort te scheep na Africa.
 Hier stuyt haer opset, want Neptuyn in ongena
 Haer dapperlijck bevecht met storm en woefte baren.
 So datse met verlies, schipbreuckigh meest vervaren
 Te rugg'h', en andermael berooven 't overschor
 Der Roomscher schatten, daerna komt den Keyser tot
 Verdragh van vrede, (met 's Ataulphus haren koningh)
 Met sulck bespreck, dat slechts sen sabel tot verschooningh
 Italia strecken, des den Barbar wend sen heyr,
 En tot de ' Gallos veld' de spitse van sen speyr.

DAer na heeft 'b Attalus met groot gevaerd' van schepen,
 Den trofsen Africaen met oorlogh aengegrepen.

werd desen Ataulphus doen koninck in sijn stede.

edel Romeyn, in Spangien oorlogende met de Gotthen, verlaet dien oorlogh, en begheeft sich met een groote
 macht van schepen na Africa, neemt het selvighe in, ende steld aldaer amplyuden en bevelhebben, als of hy
 Keyser ware, maer werd van 's Keyfers wegen gevangen, sijn eene hand afgehouden, en in elend' versonden.

Maer

* *Burgondiers*, wa-
 ren de inwoonders uyt
 hoogh en neder Borgon-
 dien.

a *Eucherius*, sone des
 rooghts Honorij.

b *Gildo*, een stadhou-
 der Honorij in Afrijc-
 ken.

c *Maskezel* genaemt,
 die sijnen broeder aen
 den Keyser (om des on-
 rechts wille, te meer also
 hy hem in sijn afwesen
 sonder oorfake sijnen so-
 ne omghebracht hadde)
 verklaeght, ende derhal-
 ven met Keyfers bystand
 ghesonden werd sijnen
 broeder Gildo te bekrj-
 ghen.

ANNO MVNDI

4376.

Ætatis Romæ

1164.

Anno Salut. 414.

d *Wandalen*, waren
 volckerē so aintrent Po-
 meren en Cassuben, in-
 sonderheyd in de Wen-
 dische Marek uytgepro-
 ten waren, ende alle na
 Italien toe sackten, omme
 dier rijckdommen te be-
 rooven: als oock omme
 hare landen van over-
 vloedigheyd des volcks
 te ontlasten, ende andere
 wooningen voor haer te
 soecken.

e *Gotthen*, waren volc-
 keren uyt de eylanden in
 de ooft en Baltische zee.

f Den koninck der
 Barbarische Gotthen, die
 Room verwoesten, was
 Alaricus ghenaemt; maer
 sterf kort na de verwoe-
 stingh van Romen, ende

g *Attalus*, een

g *Gallos* zijn de Fransoyfen.

a *Heraclianus* van Honorio den Keyser gefonden, om den aenhanck Attali te verdoen, werpt sich mede op tot Tyrant.

b *Theodosius* de tweede van dien naem, Keyser in't oosten.

Anno Salut. 427.

** Valentinus* Keyser in't westen, des Theodosij broeder.

c *Hunnen*, waren volken ghekomen nyt de noorder quartieren van Polen, Pruyssen en Lijf-land, hadde eerst de Gotthen uyt hare landen verdreven.

d *Swaben*, waren de hoogh en neder-Saxen-sche Duytschen, en voort de volckeren uyt Swabenland, dat noch den naem daer van behouden heeft.

e *Sarmaters*, waren de Russen en Moscovijten.

f *Celten* zijn Franche volcken, so tusschen de reviere Seyne en Rhosne woonden.

ANNO MVNDI 4416.

Anno Salut. 454.

Anno 461.

g *Francken*, waren de Duytschen uyt Francken en Thuringerland, ende die so voort den Rhijn langs woonden tot Holland toe, want dese volckeren eertijds overblijfsels waren van het verwoeste Troyen, ende hebben eerst hare wooningh by de Sarmatos aen de Mæotische zee ghenomen, daer van zijn sy in Vngerland ghekomen, en hebben aldaer de grootte stad Sicambria ghebowt, daer van sy oock Sicambri zijn ghenocent worden, die naderhand Gbelderland bewoonden, en 't selve Sicambria noemden; hebben naderhand de westkant van Vranckrijk mede bewoond en ingenomen, ende hebben 't selve mede onder Franckenland begrepen.

h *Alaners*, waren volcken uyt Ruslie, tusschen de revieren Tannays en de Nieper, uyt de Province Severia, ofte by den Russen Siewerki Storn genaemt.

i *Scythen*, waren Russen en Tartaren in 't ghemeen; alle dese volckeren, onder der Gotthen koninck Attila, bestreden Romem, maer werden in eenen seer grooten veldslag verlagen, van 't heyr Valentiani, waer in men rekende, dat over beyden zijden aen de kant van twee honderd maal duysend dooden ghebleven zijn.

k Keyser Valentinus (de vrouwe van eenen Maximus, een edel Romeyn, ontschaecht hebbende) werd van den selven, ofte door raed desselven doorsteken.

l *Genferick*, koninck der Wandalen.

m *Marrianus*, Keyser in 't oosten, was een overste der militie, 'des Keyfers Theodosij, komt door Pulcheria des Theodosij suster tot het Keyser-rijck.

n *Leo*, Keyser in 't oosten, is de eerste Grieck gheboren, die tot het Keyser-rijck komt.

p *Severus*, anders *Severianus*, Keyser van Romem, gheboortigh uyt Lucanien.

Maer dinght na 't hoogh gesagh, daerom 'Heracliaen Hem met sen aenhanck straft, en heeft te niet gedaen Sen gantsche macht ter zee; deef' siende dat de saken Hem wel geluckten, dacht sich mede op te maken Tot Keyser, ende rust vier duysend schepen toe, En valt Italien aen, maer krijght de neerlaegh doe Sen heyrkracht landen sou; des vlucht hy na Carthagen Met weynigh schepen, daer hy end'lijck verlagen.

DE Keyseren gebroers van beyde west en oost, Aenvaerden de oude reys, en laten in hun kroost Twee *b* Keyseren gebroers, Arcadij beyde sonen. Diens oudsten Theodoos de Constantijnsche kroone, Als een Godvruchtigh Prins, vroom en trouwhartigh schraeght.

Terwijl *** Valentiaen geduyrige oorlogh draeght: Van *c* Hunnen, *d* Swabē, en *e* Sarmaters, *f* Celten, *g* Francken, *h* Alaners, *i* Scythen, met meer and're die der jancken Om uyt te roeyen slechts de Roomsch geduchte macht: Met al haer scheur sieck en heerlich-suchtige gheslacht. Dit lockt den wandalaer, op 't Meyremins gheschater Wt Spangien, met sen heyr, en draeght hem over 't water, Tot dwangh in Africa, den Roomschen onderdaen, Die *s* Keyfers tijtel eert; so dat Valentiaen Ghedwongen werd tot vree, en naderhand *k* doorstoken. Diens dood dat *l* Genferick ter liefden heeft ghewroken Der *†* Keyserinne; *t*'wyl in 't oosten *n* Martiaen Een heerlichappy ge-end, en wederom daer aen Den Griekcschen *o* leew gesteld; na welckers overlijden *p* Severus komt, doe quam Italien te ontglijden Het Keyserlijck gesagh; de vremden nemen 't in, En kiesen alle daegh, schier Keyfers na haer sin.

i *Scythen*, waren Russen en Tartaren in 't ghemeen; alle dese volckeren, onder der Gotthen koninck Attila, bestreden Romem, maer werden in eenen seer grooten veldslag verlagen, van 't heyr Valentiani, waer in men rekende, dat over beyden zijden aen de kant van twee honderd maal duysend dooden ghebleven zijn.

k Keyser Valentinus (de vrouwe van eenen Maximus, een edel Romeyn, ontschaecht hebbende) werd van den selven, ofte door raed desselven doorsteken.

l *Genferick*, koninck der Wandalen.

m *Marrianus*, Keyser in 't oosten, was een overste der militie, 'des Keyfers Theodosij, komt door Pulcheria des Theodosij suster tot het Keyser-rijck.

n *Leo*, Keyser in 't oosten, is de eerste Grieck gheboren, die tot het Keyser-rijck komt.

p *Severus*, anders *Severianus*, Keyser van Romem, gheboortigh uyt Lucanien.

Want

Want daer de wapens voor geë wapens meer verstreckē:
Daer kan men 't met a voor gheld ghekoftē gunst vol-
trecken.

Also heeft ^b Gyserich, archlistigh neergeheyley,
Den ^c Basiliscum, die vermids sen gierigheyd,
Noch nawelijcks omtrent de kuste van Carthagen
Beland', of heeft de ^d Stad hem veyl te ^e koop ghedragen.
Den Prince (die den ^f aert der gierigaerts wel kend)
Stracks mand en wapend al de schepen daer omtrent,
En brenghse onder zeyl; schickt onder des vereeringh
Van goudestucken, aen den gieraert, met begeeringh
Vijfdagen sijn bedenck: of dan hy een van twee
De stad sou ruymen, of slagh leveren op zee.
Maer Basiliscus, doen hy 't kats-hoofd hadd' ontfangen,
Streckt lijkwel 's morgens na Carthago toe sen gangen.
Des zeyld den wandalaer kloeckmoedigh tot hem in
Dit baert hem vrees op vrees, so dat hy in 't begin
Het stuyr te vyand bied; de and'ren volghen alle:
Des Gyserich hem is van achter aenghevalen,
En slaet hem, dat hy sels ter naver nood ontquam;
Daer op der Barb'ren vorst Italiën voor hem nam
Vervolgende sen zeegh, met schepente over-rasschen.
Des Basiliscus om sen schand-vuyl af te wasschen,
Sich hast daer tegen aen, en stuyt sen vyands vaert
In 't eerste landen op de blixem van sen swaerd:
Maer lang in twijfel zeegh, want niemand eerst wil wijcken;
In 't lest moet Genferijck voor Basiliscus strijcken.

TErwijl Italiën vast met ^b secten is verdeeld.
Hier ^b Anthemius heerscht, Servandus gins beveeld.
Nu Ricimer, en dan Olybrius van oosten
Ghesonden, om het doorgesoolde rijck te troosten.
Nu hier Licinius, dan Nepos daer ghebied.
Terstond Orestes, die Augustulum het lied
Der droeffenisse queeld; daer af den Roomschen waker
In slaep valt, onder dies der Rughen Odoaker
Orestis vrouwe vanght, Augustulum versend

^b Also Italiën om desen tijd van de menigthe der tyrannen, ende t'elckens nieuwe opgheworpene Keyseren, aenghevalen wierde, welke de sommige maer eenen dagh, de sommighe wat meer gheregeert hebben, hebben se deselve met den naem *Diales* gheuoemt, ghelijck daer zijn gheueest *Anthemius, Servandus, Ricimer, Olybrius, Licinius, Nepos, Orestes, Augustulus, Odoacer*, koninck der Rugianen, een volck onder den Vesigotthos behoorende; mijns oordeels, uyt het eyland Rugen in de Baltische zee.

^a *Anno vendita jura*
Het gheld dat ston is, maect recht dat krom is,

^b *Gyserich*, koninck der Wandalen.

^c *Basiliscus Patricius*, een Romeynsch overste van een armade schepen, werd ghesonden om den Wandalen de stad Carthago te ontnemen, die 't niet moghelijk scheen voor der Romeynen komst te kunnen houden.

^d *Horat. Oda 16. lib. 3.*

Et diffidit urbinum

Portas vir Macedo, & subruit annulos

Reges muribus, mueræ naviuum

Savos illaqueant duces.

^e Want also Basiliscus noch by de 280 stadien (dat zijn 35 mijlen) van de stad Carthago was, heeft den koninck deselve omme een somme gelds aengeboden te willen laten houden.

^f Den koninck wetende dat de gierigaerts een worm by 'thart hebben leggen, die altijd om meer leyd en roept; en daarom dacht, dat het by een gheven niet blijven soude, dat oock de gierigaerts gemeenelijck bloo zijn, hem met giften op te houden, tot dat hy sich ghevayend heeft tot te ghenstand, en hem op 't onvoorstenste overvalt, en verbaest te rugg' doet keeren.

^g Secten, anders rotten, af-sonderinghen; by ons veel met het uyt Latijn ghesprotene woord *Factiones* gheuoemt.

Anno Salut. 478.

Ætatis Romæ

1229.

a Zeno Keyfer tot Constantinopolen, dese was een vader Leonis des tweeden, ende wierde van sijnen sone selve ghekroond.

b Theodoricus, by den Duytschen genaemt Dietrich van Bern, koninck der Ostrogothern; dese waren uyt het oosterse gheedele des lands der Gotthen herghekomen, gelijk oock de Veligothos uyt het westerse gheedele desselvs haren oorspronck hadden.

ANNO MVNDI

4455.

Anno Salut. 493.

c Anastasius Dicorus Keyfer, gheboren uyt geringen gheslachte.

d Der kettery Eutychi, anders Dioscori, hanght den Keyfer aen, en vervolgt de ware Christenheyd.

e Vitalianus, een Thracier, die te voren wel ses jaren veld-hoofman geweest waer.

f Marianus, veld-hoofman des Keyfers.

g Archimedes, den eertijds treffelijcken konstenaer vā Syracusa, heeft gevonden de konste om met spiegel-glas de schepen van de hitte en schijnfel der sonnen in den brand te steken, 'twelck nu Proclus alhier (een treffelijcker Philosophus zijnde) voor den dagh brengt, en door een selvede middel de schepen Vitaliani aē brand steect.

h Twee stadhouders ende achtbare mannen, werden gedwongen inde Christen kercken te gaen verkondigen 's Keyfers ghebod, tot voorstand der Eutychiannen; maer werden van de gemeente om deser oorfaaken overvallen, konden nawelijck hare handen ontkomen, de oplopende ghemeente, sonder aensien, haer vervolghende, ende haren moed niet koelen kuanende aen haer, ruckten hare huysen onder de voet, sonder dat den Keyfer 't selvige weren konde. † De godinne der billijckheyd.

In onghenade, daer hy storref in ellend:

En heeft desselven kroon en rijck aen hem ghenomen.

T'wijl *a* Zeno tot de kroon in 't oosten is gekomen;

Die voorheen van sijn soon werd vromelijck berecht,

Maer stervende op hem dees hoogh^b bedieningh leght;

Die (of 't wel) in dien stand aen Keyferlijcke gaven

Ontbrack, sen mildheyd doet nochtans *b* Theod'ric draven

Als overwinnaer, van Sarmact en felle Scyth,

In openbaer triumph, tot der rebellen spijt.

Beversticht hem met een door guldene medalien

Des Odoakers krans, en rijck-staf van Italien.

Die met een machtigh heyr den Odoacrem slaet,

En tot Ravenna hem seer schaad'lijck dooden laet.

N V *c* Anastasius, een ketter van de sefte*d* Eutychi, krijght in hand den rijckstaf; dees bevleekte

De ware Christenheyd, tot veler herten-leed:

Daerom *e* Vitaliaen hem dapperlijck bestreet.

En Constantinus stad met Scythsche macht braveerden,

Tot dat hem *f* Mariaen te ruggh' uyt Thracien keerden.

Daer op hy andermael het oorelogh hervat,

En brengt sen schepen voor de Keyferlijcke stad;

Hier werd *g* Archimedes (wiens kunst byna verloren

Lagh onder de eeuwen) nu van Proclus weergeboren.

Diens spiegh'lend' cristallijn, het opgeglommen root

Wt Phœbus wagen haelt, en leyd' daer mee de vloot

Vitaliaens in de asch; den Keyfer, des te wreeder

De Christenen verdruckt; moet dulden, datmen neder

Der *b* amptluy huysen ruckt; die slechts door bloote dwangh

Met 's Keyfers dreygement den volcke maeckten bangh.

Wat geld hier, 't Roomsch gheslagh? het recht, al gaeter

kreupel,

Komt endelijck, op 't werck; hy, die dit woest gepeupel,

Met zielen-dwangh, gerist hadd' tot een quade saeck;

Sich selven veyligh acht, tot aller boofheyds baeck:

In dees beroerde zee, te sien, in 't top verheven.

Des komt hier *h* Themis aē 't schipbreuckigh strād gedrevē:

En bloot, haer vlamigh swaerd, den burger, tot een straf,

Die tegen Keyfers-recht sen moetwil oorlog gaf,

Tot huysen stormery; maer hy, die 't vier ontsteken,

En 't onrecht (sonder met gherechtighedy te wreken)
 Laet deurgaen; krijght, in 't end, een onverwachte loon.
 Den grootē Keyservooght, die schopt hem uyt sen throon.
 En heeft hem met de strael des donders doot † gheslagen,
 Des heeftme met a Iustijn de elpenbeene schrage
 Ter hooghster macht bekleed; dees voor sen sterven, gaf
 a Iustinaen, sen rijk, sen kroon en Keyfers staf.
 Die op den Persiaen ontscheid sen oorloghs fabel,
 Door e Belisario sen veldheer, die tot Babel,
 Wt d Celsyriam des rijcks rebellen jaeght.
 En daerna van den Parth, van Tygris over, draeght
 Het zege-lawer: voort van daer hy na Italien
 De Gotthen slaet op 't hoofd; des t' sijner eer medalien
 Den Keyser munt, daer op e cieraet van 't Roomsche rijk.
 Dus treckt hy in triumph; daerna het wester-rijk
 Vervalt in burger-twist; daerom den veld-heer rusten
 Een scheeps-armad', en land' daer mede aen de kusten
 Sciliens, en hersteld desselven staet in vree;
 Vervoert sijn schep en weer door de ongebaende zee
 Na Africa, en dempt den oproer der tyrannen.
 En weer te ruggh' voor wind sijn zeylen uyt doet spannen
 Tot in Sicilien, daer hy dapperlijck vergroot
 Sijn vlote; onder des hy f Vitthigen ontbood
 Te velde, en verslaet desselven oorloghs heyren:
 En voerd hem in triumph, op 't Keyserlijck begeyren
 In Constantinus stad; met dies het hollend' linc
 Dat Belisarius gediend heeft, keert in druck.
 Des Keyfers ongunst roofd sijn aengenaem ghesichte,
 Daer toe sen goed, en klinckt sen heldige gewrichten
 In 't schakel d' yser, dat hy g bedelde ter nood,
 Slechts om een penninck, of een drooghe beete brood.
TWijl Narfes 't overschot der Gotthē gātsch verdelghde.
 Diens handel sich de tweed' i Iustinus namaels belghde:
 Des k dreyghde ' Keyserin den Narsem 't spinnewiel
 Te leeren drayen, maer dit dreyghen dat beviel
 Haer selven alderquaetst, want hy ontbiedse een kluwen
 Te willen spinnen, dat haer 't haspelen magh gruwen.
 Met schickt hy heen, en bied de † Longobarden aen
 volckeren eertijds ghekomen uyt den *Chersonesus Cimbrica* ghenaemt, nu Iutland, streckende van de riviere Ey-
 der, tot de boeck van Schagen in zee; dese volckeren hadden haer gheboort-plaets verlaten, ende woonden in
 Pannonien, dat nu Vngeren heet, van daer heeft Narfes haer ontboden in Italien te komen, ende quamen also
 onder haren koninck Albuino twee honderd duyzent man in Italien, ende namen het land in dat noch na haren
 naem Lombardijen heet; den naem van Longobarden gaven haer, de Romeynen, om datse langhe baerden
 droeghen, die niet gheschoren wierden; ofte na 't ghevoelen van sommige soudente lange bardefanen, of yfers
 aen hare spieffen ghehad hebben, die de Romeynen longobarden noemden.

† *Tristes habent exitus
 sediosi & tyranni.*

Anno Salut 528.

a *Iustinus* Keyser, ge-
 boren in een onghachte
 plaats in Thracia; eertijds
 een koe ende verckens
 boeder geweest.

b *Iustinianus* Keyser,
 des vorigen Iustini susters
 sone, geboortigh uyt Ily-
 rico, nu Slavonien ghe-
 naemt.

c *Belisarius*, een treffelijck veld-overste Iustini.

d *Celsyria*, is het land
 van Assyrien en Melopo-
 tamien, dat nu het eene
 Arzerum, ende het ander
 Diarbecch genaemt word.

e Den Keyser liet ter
 eeren Belisarij, een goude
 munte slaen, daer op sijn
 aengheficht uytgedrukt
 met dit omschrift: *Belisarius Romanorum decus.*

f *Vitthigen*, anders *Wit-
 tiges*, koninck der Got-
 then, werd van Belisario
 ghevanghen, en tot Con-
 stantinopel in triumph
 omghevoert.

g Het gaet Belisarius ge-
 lijck den Tomitaenschen
 ballingh in sen 7 *Elegia
 lib. 3. de tristibus* singht:
*Nempe dat, & quocumque
 libet fortuna rapit;*

*Irus & est subitū, qui
 modo Cræsus erat.*

Anno 566.

b *Narfes*, een Eunuchus ofte ghesedene,
 werd veldheer in Belisarij
 stede.

i *Iustinus Junior* Keyser,
 des Iustini dochter
 soon.

k *Malo in consilio ser-
 mina vincunt viros.*

l Diens Keyserinne
Sophia ghenaemt.

† Longobarden, waren

^a Vermids in Italien het Keyferdom eē eynde hadde, ordinerde Iustinius een stadhouder, die tot Ravenna, uyt den naem des Griecschē Keyfers, recht dee.

^b Tiberius Constantinus Keyser, van edelen huysē, tot Constantinopel geboren.

Anno 577.

^c Mauritijs Keyser, gheboren uyt Cappadocia, een dochterman Tiberij.

ANNO MVNDI

4547.

Anno Sakit. 584.

* Hy steld den Patriarch tot Constantinopel boren den Paus van Romē.

^d Phocas Cæsar, was te voren een landvooght in Scythia.

^e Phocas suffocavit Ecclesiam & Rempublicam.

Anno Salut. 613.

^f Heraclianus, een land-richter ofte vooght in Aphrica.

^g Heraclius Keyser, een sone Heracliani.

^h Mahomet de valsche Propheet, die gantsch Asia, Africa en het beste deel van Europa, met sijn schadelijcke leere vergiftet heeft.

Anno 624.

ⁱ Constantinus Novus Keyser, den sone Heraclij, werd van sijn stiefmoeder vergeven.

Anno 640.

^j Constantius Keyser, des vorighen Constantini sone.

^k Monothelityers, dat is eenes willens; dit was een kettery die dreven, dat Christus maer eenen wille hadde, van den Bisschop Gregorius tot Constantinopel en Macarius Bisschop tot Antiochien, verworpen en verdamt.

^l Trenten, de stad Italie, daer namaels het vermaerde Concilium van Trenten gehouden is, ghelegen in 't landschap Magna Grecia, nu Calabria Superiorē genaemt.

Sen gunst, waer door hy haer Italien onderdaen Ter wooningh maken sal; die dit niet slof aenvaerden.

Dus worden 't rijk vermeerstert van den Longobaerden.

De luyfter werd verdooft van 't Cæsarlijsche goud.

Een Keyfers Amptman tot Ravennen rechtspraeck houd:

Door raed Iustini, die voor dat hy overlede

Deef met den Longobaerd' de oneffenheden slecht:

Terwijl ^c Mauritijs de Persen nederleght.

Maer op den Keyser stoel geseten, steld noch 't laeger

Het Roomsche Bisschopdom, dan Griecskens mijterdrager.

Werd onmild tegen 't volck, en komt daer door in haet.

So dat hem ^d Phocas met sen kinders dooden laet,

En neemt de heerschappy; dees steld den Roomsche mijter

Tot aller Kercken hoofd, en is een straf^t verbijter

Des burgerlijcken stands; waer uyt men vast voorfiet

Dat Phocas moest van kant, of 't Keyser-rijk te niet.

Terwijl ^e Heracliaen sich rusten in Afrijcken,

In schijn, als of hy woud' den Persiaen doen wijcken.

Maer heeft met voorberaad' sen sabels eerst gewet

Op Phocas, daerom schiept hy heen, en landen met

Sijn soon in 't Thracier rijk, alwaer se met hun kielen

Constantinopel alste vyand overvielen.

Heraclius terstond heeft Phocas daer verdamt

Te sterven, en verheft sich selfs in 't Keyser ampt.

Deef heeft tot drymael toe, met opgesteken vane

In veldslagh neergheleyd de macht der Persiaen.

Terwijl en Mahomet met sijn vergifte seet,

Arabien (al-om) en Africa bevelekt.

'T Vergif, door stiefmoers haet, na vaders dood, verrucktē

Den nieuwen ^b Constantijn, diens' sone bet gheluckten

Den staet sijns Keyser-rijcks; dees doeld op 't selve wit

Sijn 's grootvaers, in geloof; is een ^k Monothelith.

Hy rust sich oock ter zee, met schepen na Italien,

In schijn, als of hy daer uyt dwangh der yser' tralien

En boeyens, vrijen wild', den droeven bondgenoot.

Maer so hy landen, tot ^l Tarenten, met sen vloot,

Bewijst hy datelijck sen averechtsche gangen;
Schoon dat hy boven waerd' tot Romē werd ontfangen:
Beroofd hy kortſ daer na de stad van haef en goed.
En met den roof van daer de † Tyrrheneſche vloed
Langs in Sicilien ſcheept, om 't ſelve te bepluſſen:
Maer werd na waerd' beloond in 't bad tot ^a Syracuſen.

D lens ſone ^b Conſtantijn, in 't Keyſerdom beſtreēn
(Te water en te land') werd, van de ^c Saraceēn.
Dit volck ter zee geruſt, de wiggeſchuynde baren
Tot in ^d Propontide, vol ſeven ronde jaren
Beploegen te vergeefs; maer eynd'lijck met verlies
Van ſchepen en van volck, vertrecken; onder dies
Sy wederom te land' Conſtantinopel quelden:
Tot datſe Conſtantijn verſloegh; en uyt den velden
Brocht tot gehoorſaemheyd; maer ſo hy overleed,
Sen ſoon ^e Juſtinaen de ivoore ſtoel bekleed;
Een hater van de ruſt, die 't parkement verſcheurden
Van Saraceenſch verdragh: maer ſelfs te laet betreurden
Sen roeckeloos beſtaen, des elck hem hatigh is;
T'wyl redd' ^f Leontius ſich uyt de vanghenis:
En Keyſer werd verklaert, Juſtinaen gheſchonden
'T cieraet ſijns ^g aengeſichts, en in ellend' verſonden.
Daerna † Patricius voltreckt des Keyſers laſt:
En nood' den Saraceēn in Africa te gaſt
Op Mavoors ſtale ſpijs; op hoop dar ^h Keyſers forge
Tot dagelijckſche hulp en toevord' blijft ſen borge.
Maer dit valt anders uyt, de hoofſche ⁱ weeld' verſuymd'
'T noodſakelijck ter kroon, des geeft men 't woedē ruymt.
Den achteloosē vorſt verwaerlooft dus ſen benden,
Die warſch van haren Heer, hem laſteren en ſchenden.
En den ^k Tiberium verkieſen in ſen ſtee,
Die met ſen kielē door de pekellſtroomde zee
Sich land in Boſphorus, ſpijt hoogh getoornde muuren
Van 't Conſtantijnsche hof, den Keyſer moeſt beſuuren
Dat hy had voorgedaen; ſen neus af en geboeyd
In yſer ſchakels, t'wyl Juſtinaen vergroeyd'
Sen ballinckſchap, en ſtoockt tot alderley romoeren,
So datmen hem ter ſtraf wild' tot den Keyſer voeren.

^g Te weten, ſijnen neus afgelmedēn.

^h gheſonden, omme de Saraceēnen te bekrijghen.

ⁱ Tiberius, een landvooght des Keyſers in Africa, werd van het volck Keyſer ghemaeckt.

^k Iohannes Patricius wiert van Leontius als overſte in Africa

^l Proſpera animos offerunt. Senec.

^m Hijmarus

† De Tyrrheneſche zee is die ſo tuſſchen Sicilien en Italian en Corſica leyd.

^a Syracuſen, een voortreffelijcke ſtad in 't eyland Sicilien.

Anno Salut. 670.

^b Conſtantineus Caſar des Conſtantij ſone.

^c Saraceēnen, waren volcken ſo uyt Arabien quamen, ſo met haer gebuyten in twiſt hadden geſtaen over hare afkomſte, want fy niet alleen en ſultineerden, dat ſy van den zide Abrahams waren, maer oock van Sara afkomſtigh, en derhalven ſich Saraceēnen noemden; ende haer tegenparthyc, als die uyt Iſmael den ſone Hagar geſproten, den name van Hagarēnen gaven.

^d Propontide, worde de zee genaemt, tuſſchen Callipolis en Conſtantinopel, na het eyland dat Propontide gheenaemt, maer nu Marmora heet, dies de zee nu mede Mare Marmora (maer by den Turckē de witte zee) genaemt werd.

Anno 687.

^e Juſtinianus Caſar, by ſommige Juſtinus de derde gheenaemt.

^f Leontius, te voren by Juſtinianus verdacht, dat hy ſoude na 't Keyſerrijk ſtaen, wierde inde ghevanckenis geworpen, maer twee jaren gelaten hebbende, breeckt hy uyt ter rechter tijd ſo Juſtinaen by den volcke in haet was, ende werd Keyſer verklaert en aenghenomen.

Anno 697.

a Dit is den Hertogh in Oostnriek, te dier tijd gheweest, want Oostnriek doennaels Avarien gheenaemt wierd.

b Bulgariers, waren volckeren ghekomen uyt Scythia, Sarmatica, ofte Ruffia nu genaemt, omtrent de riviere Volga, die in de Caspische zee loopt, ende daerom wierden Volgaros gheenaemt; ende ten lesten by den Grieken Bulgaros, namen neder-Myfien in, datse na haer Bulgarien noemden.

Anno 715.

c Philippicus Bardanus Keyser, een sone Patricij Nicephori, van een gantsch edel gheslachte.

d Anastasius Artobonus Keyser.

e Alexandrien in Egypten.

f Johannes, een predick-paep der groote kercke tot Constantinopel, was opperste hoofdman van 's Keyfers Armade.

g Genaeemt Theodosius Tertius Adramyttenus Keyser.

Anno 718.

b Leo Isaurus Keyser, geboortigh van Isauria.

i Chryfopolen, een stad in Thracien, werd op duytsch Goutfad gheenaemt, daer Leo verkooren werd.

k Fraus sublimis regnat in Aula. Senec. in Hypolyto.

* Amorthus en Arbinus, beyde Hertogen der Saraceenen.

Dat merckt hy gaw en vlucht tot den *a* Avarier vorst;
Met welcker bystand hy te veld' en wapens torst,
En met *b* Bulgarier hulp, belegerden de vesten
Constantinopolis, en wintse oock ten lesten;
Neemt wrake van sen voorgedene geweld,
En sijn tyrannen beyd' tyrannighlijck vergeld,
Ghepleeghe tyanny; maer in 't bloedgierigh wreken
Blijft hy door tegen-wraeck, der opper-hoofdlay steken.

DVs krijght *c* Philippicus 't gelawerd goud op 't hoofd.

Maer om sijn kettery dier eere werd berooft:

En *d* Anastasius ghegeven, die de wetten

Der Roomscher Pausen houd voor heylige ghesetten.

Die als der kercken schild sich tegens Mahomet

En wat den Paus verdampt, met wapenen verset.

Hy rust en wapend veel ter zee bequame schepen,

En heeft de Saraceen te water aengegrepen

Met oorlogh, en beveelt te zeulen, inder ijl,

Na *e* Alexanders stad, op de oever van den Nijl,

Die te overvallen; want de Saraceenen, vielen

In Syrien, om hont, tot dienst van mast en kielen.

So nu den *f* Predick-paep (die door des Keyfers raed

Is heerscher van de Armad') dees tijdinge verstaet,

Verwiffelt hy sen last, en heet uyt Rhodus haven

Sen schepen t'zeyl te gaen, maer hy (die beter gaven

In 't seggen dan in 't doen hadd') werd niet veel geacht;

Sen raed verworpen, en hy selven omgebracht.

De schepen al verdeyld na Grieken wederkeeren,

En 't Keyferlijck gesagh een *g* Tollenaer vereeren.

Dat Anastasius verstaende, tot hem aen

Ghewapend komt, en meend den Tollenaer te slaen.

Maer 't averechts geluck doet hem den slagh verliefen,

En Theodosium nu opentlijck verkiefen

(Gebieder van het rijck) tot Arthenius straf;

Dien hy der macht ontfet, en maeckt een paep daer af.

Gelijck hy namaels oock (wen *b* Leo tot *i* Chryfopolen

Ontfanght de Keyfers kroon) sich tot Constantinopolen

Ten Priefter scheyren laet, en neffens hem sen soon;

Want sieade 's hoofs *k* bedrogh, so walghde hem der kroon.

NV rust sich Mars ter zee op 't Meyremins geschater:

Met Mahomets gesind', en oorloght op het water.

Nu land * Amorthus en Athinus met macht

In Spar-

In Spangien, doen ^a Masald de Saraceensche vraght
Aen Grieckens oever loft; daer toe der selver volcken,
Dry duysent schepen, noch langhs de Asiatische kolcken
(Met Hertogh ^b Solymas) zijn by gekomen, dees
Vervullen 't Thracier rijk, met onverwachte vrees.
Het rooven gaet in swangh, de Keyserlijke stede
(Te water en teland) werd dapperlijck bestreden.
Het platte land door-rooft, ^c Bulgarien bepluyft.
Des werd den Saraceen gedwongen, voor de vuyft
Te vechten, en verliest wel dertigh duysend zielen.
Terwijl dat voor ^d Byzants het Legher (en de kielen)
Met brand-sieckt, hongers-nood, en koude werd bestreên.
So dat men 't overschot van 't heyr der Saraceen
Met de overige thien Galeyen, heeft sien glippen.
Daer op een oosten-wind de hellest aen de klippen
Tot grays en spaenders smijt; dier overige vijf
Thuus komende aen haer maets, vertelden hun bedrijf.

TWijl Duytschland in het noord de konincklijke ^e Vriesen

Door schipvaerts lof verrijckt; die om de gulde Vliesen
Te winnen, wijd en zijd de pekelsoute zeên
Beploeghen, gins om hout, de noordsche ancker-reên;
Dan hier in 't Fransche-land, en halen most en wijnen;
Daer inde Deensche Sond sy 't alder-eerst verschijnen,
En voort door 't Baltisch meyr op ^g Wijsfels oever aen:
En laen de schepen vol, met ziel-verquickend graen.
Den koopman groeyd en bloeyd; de zee-vaerts roem van
^b Stav'ren,

Den naem ⁱ Radbodhi doet doorgantsch Europa dav'ren.

SO nu, in 't Griekische rijk, de vijfde ^k Constantijn

Van vaders wegen raect de Keyserlijke lijn:
Hy met sen tyranny bedeckt sen voorfaets feylen.
Hoewel hy onderstaet de war'ren te bezeylen
Met groote heyrkracht, om het Saraceens gheslagh
Te dempen; maer vermids sen roeckeloos be-jagh,
Dat ^l Artabasds spijt, hy wederom moet keeren;
Om sijn besteken vuyf sich selven af te weyren.

^l Artabasds was een kloekmoedigh Heer, maer van ghemene ouders gheboren; dese valt op een tijd (so den Keyser met een vloot schepen tegen de Saraceenen trock) tot Constantinopel de tyranny aen, om oorfake dathy verstaen hadde, dat den Keyser hem heymelijck na 't leven stonde.

^a Masaldat, een overste Amptman der Arabiers.

^b Archisavapats Solymas, anders Hertogh Zulemon genaemt, een Admiral der Saraceensche schepen.

^c Bulgarien, eertijds Moesia Inferior, ofte het benedenste Mee-sien genaemt.

^d Verstaet Constantinopel.

ANNO MVNDI
4690.

Anno Salut. 726.

^e Omme desen tijd floreerde Vriesland door hare schiprijcke zeevaert, zijn de eerste die van westen komende door de Sond voeren, ende derhalven in 't vertollen in de Sond noch groote gerechtigheyd hebbe voor anderen.

^f 't Baltische meyr, by den onsen de Beld genaemt, in de oost-zee.

^g De Wijsfel is de riviere so by Dantsick inde oost-zee loopt.

^b Stavoren, eertijds een machtighe koopstad in Vriesland.

ⁱ Radbodus, by den Friesen Radboud genaemt, een befaemt koninck der Vriesen; maer also dese een ongodlijck mensche in leven was, komt het datmen hier te lande na hem deughnieten en diergelijcken, den naem van rabbaut plagh te gheven.

Anno 743.

^k Constantinus Quintus Keyser, des Keyseris Leonis sone.

Terwijl,

^a De *Turcken* waren eertijds een woest wild volck, gheneerden haer met jagen, woonden tusschen het Caspische ghebergh; men seyd datse daer van Alexander de Grootē in besloten zijn geweest, ende nu so seer vermenighbruldigh, datse daer uyt ghekomen zijn, om andere landen ter wooninge te soecken.

^b *Albaners*, waren de volkeren tusschen Mare Caspium en Pontus Euxinus, nu Georgian gheenaemt.

^c *Puppijn*, koninck van Vranckrijk.

^d *Aistulphus*, koninck der Longobarden.

^e *Pagan*, koninck van Bulgarien.

ANNO MVNDI

4738.

Anno Salut. 776.

^f *Leo* Keyser, des Constantini sone.

† *Dicite iustitiam monti, & non temere divos.*

^g *Irene* de Keyserinne Leonis, dier sone *Constantinus* gheenaemt, ende mede Keyser.

^h *Nicephorus Caesar*, des vorigen Leonis broeder, dringht sich selven in tot Keyser.

Anno 801.

ⁱ *Carolus Magnus* Keyser in Duytschland en 't Roomsche rijcks in Italien, een sone Puppini des koninghs in Vranckrijk, geboren tot Ingelheym twee mijlen van Mentz.

^k Hier moeten Francken verstaan, ende niet Franschen; want Karel een geboren Franck was uyt Franconia, ofte Franckenland, daer nu Spiers, Worms, Wirtsburch en Franckfort am Mayn de voornaemste steden zijn, ende is also het Keyser-rijck aen den Duytschen gekomen, ende niet aen de Fransoyen, gelijk sy haer roemen. ^l *Beunen*, by de Franschen Boulongien. † *Godefridus*, koninck der Denen ende Noordmannen. ^m *Normandijen*, is de Provincie in Vranckrijk, die haer namaels noch in ghegheven wierd ter wooninghe, die voorheen Neustrien gheenaemt was.

ⁿ *Sassen*, dat is het land van Westphalen.

T Erwijl, een machtigh "volck door 't Caspische ghebergh,

Des Alexanders poort ontgrendeld', ende tergh
De Armenier en ^b Albaen; de Griecken grilligh schurcken
Van dees verbaesde mie, en vlieden voor de Turcken.

Dier Constantinus eerst by dertigh duysend man
In veldslagh nederleyd'; dees volcken werden van
De Saraceenen, met de schadelijcke secte

Van Mahomet vergift. Terwijl en so verweecten,
Den Keyser oorlogh in Bulgarien, doen ^c Puppijn
Met Fransche bystand, moest der Pausen borstweer zijn:

Op dat hy 't kercken-hoofd (voor 't swaerd der Longo-
baerden)

En des ^d Aistulphi trots in 't heyligh Choor bewaerden.

Nu scheept den Keyser met twee duysend kielē, na
Bulgarien, en dreygh ^e Pagan in ongena,

Sen valsche Godsdienst aen te hangen, maer de vlagen

Van wind en water, staen ter wrake Gods, en plagen

De Constantijnse vloot, die 't eenmael verderft;

Hy selven werd melaetsch en seer ellendigh sterft.

M Et komt de vierdef leew uyt grimmigen gheslachte:

Maer werd vā God veracht, door die hy † God verachtē.

^g Irene met haer soon den scepter nemen op,

Tot dat ^h Nicephorus haer beyden geeft de schop.

Maer wijl 's rijcx vorstē hun het Griecks gebied misdanckē:

Verwerf de ⁱ Grootē Kaerl den scepter voor de ^k Francken.

Terwijl de Denen en de Noordmans, al voorheen

Met Princelijck gevaerd', beploegden al de zeē;

Terwijl dit machtigh volck het Fransche land bespronge,

En beyd' de steden, en inwoonders hart bedwonge.

Tot dat den koninck Kaerl, met Fransche tegenweyr

Van ^l Beunen scheept, en sloegh 't Barbarisch plonderheyr,

En dwinghtse tot verdragh; des raemtme wederzijen

Dat † Godefrids gefind' moest ruymen ^m Normandijen:

Maer ongherust en gantsch ghenegen tot den buyt;

So rust sich Godefrid, twee honderd kielē uyt,

En valt in Vriesland, pranght op 't scherp der cortelassen

De schatting van de luy; maer vallende in ⁿ Sassen,

Verneemt

Verneemt hy 's Keyfers komst, en swayd sen heyrkracht
Maer starf, voor dat hy weer quam in sen Hartogdom. (om:

DAerna den grooten Kaer'l vol-endet binnen Aken
Sen levens loop, daerom de keur'ghe Vorsten, maken
Tot Keyfer in sen plaats, Prins ' Luyd'wijck, Karels soon.
Terwijl dat ^b Michael bekleeden 's Keyfers throon
Dien ' Leo is gevolght in 't ondergaende Grieccken.
Daer ^d Thraulus in 't ghespan der kroon begeerige siecken
Op 't sarckelijck ghewijd' met omghekeerde trow,
Tot Keyfermoord, ontscheed' [in 't kerckelijck ghebow,]
Sen dagg, en slaet sen Heer in Godsdienst aen het outer.
Dus worden langhs hoe meer de kroonen janckers stouter.
De voorloop vande sucht de groote tomben mest:
En die den droeffsem lickt smoort in dees pratte pest.

IN 't westen onder des de Roomfche Papen, banden
Der Francken Keyfer, om gheringhe misverstande,
In 't Klooster, en met een herfelden in het rijk,
' Lotharius, den soon van Keyfer Luydewijck.
Die om de hebb' lust, met sen Broeders, in 't verdeelen
Van 't erfelijck besit, gheraecten aen 't krakeelen.
Dat endelijck, tot sulck een bloeghe krijgh vervil:
Dat nauwlijcks yemand meer den Noorman weder hil.
Die met sijn plonder heyr, de al-om naburighe kusten
Van 't Fransche land verderft, en noordwaerts over rusten
Een machtigh scheeps geswerm, dat na sen wensch beland,
Aen 't konincklijck en groot vermoghen Enghelland.
Hier werd de felle dagg tot moord en roof geslepen;
Daer schend en blaectme, gins den koninck werd gegre-
En wredeelijck vermoord; so haest nu dit gebroed (pen
Vervuld is met den roof, en sat van menschen bloed:
Sy de uytgeroofde steen en de al verwoeste streepen
(Met bloed in puy vermenght) verlaten, ende scheepen
Te ruggh, na Holland toe; daer doense even 't self.
De Inwoonders al bevreest na 't konincklijck ghewelf,
Te ^g Noordwijck vluchtē, en op Voorburgh hun beschan-
Maer 't Heydensche gespuys de opgetrocken tranfen (sen.
Vermeesterd, en verlaet al wat sich reppen dorst;
Ia vallen darlijck aen de tichel steene korst,
Van 't freygerend' ghetoornd, en sloopen 't tot de soelen
Deraerden; setten voort het overschot in koolen.
En trecken landwaerd in verwoesten op de vecht,

Anno Salut. 815.

^a *Lodovicus Pius;*
Keyfer der Francken.

^b *Michael Rancabe,*
Keyfer der Grieccken, des
Nicephori dochter man.

^c *Leo Caesar der Griec-*
cken, een hoofdmans so-
ne des krijghsvolcks.

^d *Michael Thraulus,*
Keyfer der Grieccken, ge-
boren van slechte ouders
uyt Amoriam, een stad in
hoogh Phryghen, was die
ghene die Leonem met
uyghetrocken swaerde
tot het Keyferdom
dwanck, ende naderhand
aen 't Outer in sen God-
dienst op Kers- nacht
vermoorden.

Ol nimium dominandi in-

nata cupido

Mortales quo caeca vobis ?

quo gloria tantis

In statos transfers animos

quaesta periculis ?

Quot tecum insidias ? quot

mortales quanta malorum

Magnum tormenta ge-

ris ? quot tela ? quot enses

Ante oculos si cernis ha-

ber ?

Anno Salut. 840.

^e *Lotharius Keyfer,*

des Lodovici soone.

^f *Genaim Edemont.*

^g Tot Noordwijck,

als mede tot Voorburgh,

waren sterke kasteelen,
certijds gebowd van den
Koninck Aurindilius, soo
men seyd.

• *Wreucht.*

a *Wijk te Duysteden*, een seer oude stad, eertijds *Batavodurum* ghenaemt.

b *Iulius slot*, nu het Valckhof ghenaemt tot Nimmeghen, het slot tot Gulick plagh oock Iulius slot te heeten, want men seyd dat dese van Iulius Cæsar ghebouwd zijn.

c *Keyser Lotharius* begheeft sich in 't Klooster daer hy een heyligh leven leyde en te sterft ten laesten, werd in de kap begraven.

ANNO MVNDI
4818.

Anno Salut. 856.

l *Lodovicus de tweede*, Keyser der Francken.

• *Theophilus*, Keyser tot Constantinopel.

e *Zozopetra*, een stad in Syrien, zijnde de gheboort-plaets Amarni des Konings der Hagareenen.

f *Amorium* een stad in hoogh Phryghien, des Keyfers Theophili Vaderland.

g *Crotona* een stad geleghen in Magna Grecia, dat nu hoogh Calabrien heet.

b *Ragusa*, een seer oude en eertijds vermaerde stad in Sclavonien.

i *Ancona*, een stad Italie aen de golve van Venetien.

† *Michael*, Cæsar tot Constantinopel den sone Theophili, werd van sijn nakomelingh [ghenaemt.

k *Basilus Cæsar* der Griecten) doorsteken; dese was van gantsch geringhe gheslachte, ende onder de slaefsche ghevangenen tot Constanti-

nopel, eertijds gebracht ende verkost geweest, ende nu gantsch wonderbaerlijck tot het Keyserdom gekomen.

l *Verfaat Lombardijen* in Italien. *m* *Suidanus*, den Oversten Hooftman der Hagareenen. *n* *Nicoen*

Oriphas, Hooftman der Roomsche en Griecksche schepen. *o* Een schichtigh hart is dat ghelchoten is, ende schichten ofte pijlen in 't lijf heeft.

De Bisschoplijke stad, en hebben plat gheslecht,
Duysteder Wijk, en 't Slot van Iulius tot Maghen;
Voort Nederduytschland met onmenschelijcke plagen
Al-om benepen; 't wijl den Keyser in den stap,
Sijns vaders tred, en doet sich, 'scheyren in de kap.

Diens sone Luydewijk de binnenlandtsche twisten
(Nu Keyser zijnde in steed' sijns Vaders) weder slisten.

Terwijl Theophilus den Griekschē stoel beklint;

Die op den Hagareen vyandelijck vergint,

En Zozopetram sloop; mids Amarni benden

Amorium gheheel tot spijt des Keyfers schenden.

Maer den Saraceen Neptunes acker ploeght,

Recht toe na 't Christen rijck, diens vlotte wigge boeght,

Na de Adriatische zee, en 't Landschap van Crotona

Verwoefte, desghelijcks Ragusa en Ancona

Verderrest, so begheeft sich den Venetiaen

Te water, met den Griek, en vallen dapper aen

De Mahometsche Vloot; verlaense, datse alle

In 't uyerste verderf, door 't swaerd en schipbreuck vallen.

Doen nu Theophilus van de algeduchte doot

Wert overwonnen, deekt het blinckent kroonen root,

Den Schedel sijnes soons; een mensche vol ghebreken

Die droncken zijnde van sen knaefet werd doorsteken.

Terwijl den Hagareen Carthago pranghen af

Tot Zee-vaerts oorlogh, weyrbaer schepen, maer telaf,

Met krijgher hart gherust; schoon datse landen dapper,

In Longo baerden en Ragusa, des niet slapper,

Met teghenrustingh, door Basilij onderstand,

Het Roomsche en Grieksche heyr de Soudaë overmand,

Die sels ghevangen werd, maer door verdichte logen,

Sich selven vryden, en den Keyser heeft bedroghen.

Hervatten wederom sijn Zee-vaert, en bestrooft,

Den Griekschē koopman, maer Oriphas, 't overhoof,

Der Roomsche schepen, maeckt tot tweemaal toete schan-

De Hagareenen, dier Galeyen hy verbranden. (den

Daer na Basilus met sen Heeren op de jaght:

Wert van eē schichtigh hert verscheurd' en omgebracht.

Nu komt

N V komt den ^akaelen Kaerl na Lodovici sterven,
Der Francken kroon en staf in 't westen te be-erven.
Hy straft de moetwil van de Noordmans, en veerd
Sen neve Dieterick (op heerschender begeert)
Den Graeffelijcken krans, daer onder hy verpanden
Hem Vries en Holland beyd', tot erfelijcke landen.
Spijt^b Leyder Burghgraef, en spijt Valckenburger Heer,
Hy steld hem in 't besit, en leyd sen haters neer.

N V 's doodes sickel quest des Keyfers levens ader,
Derhalven^c Ludewijck, den lipser na sijn vader,
Ghesalfde Keyser werd: maer 't doodelijck^d vergift
Den dagheraet sijns rijcks 't gewenschte leven schift.
So dat de Roomsche kroon, na 's rijcks beschreven wetten,
Vervalt op koninck 't Kaerl, die toegenaemt de Vette.
Dees heeft Italien van 't gheweld der Saraceen
Verdedicht, ende schanck den Noordman ende Deen
(By middel van verdragh, met Rollon haren koningh)
Het landschap^f Neustrien, ter erfelijcker wooningh.
Maer doe den Keyser na aen ziel en lichaems kracht
Verfwackte, so ^g vervalt sen roem, en werd veracht
Van 't Princelijck gevolgh; verduystert werd sijn starre,
En 't eertijds bly geluck, dat grijnst hem toe van varre.
Hy werd verworpen en verstootten uyt het rijk,
En leeft (maer sterft in 't lest) by^b Costents armelijck.
D Oenⁱ Leo in het oost op 't zee trompets gheklater
Den Saraceen verlockt tot scheeps-gevecht te water.
'Tzy dat † Andronicus door Sammonax verraed
Sich van sen zeevaerts lof te rugg^h verleyden laet,
Des niettemin vertreckt^k Imerius met sijn schepen,
En heeft de 'Arab'sche vloot kloeckmoedigh aengegrepen:
Verlaetse uytter zee, en maectt sich meester, van
Sen vyands kielen, komt daer mede zeeghbaer an
Ter Keyferlijcker stee; daerna des rijcks behoeder
Afsijvigh werd, en laet het Keyser-rijck sen^m broeder.
Terwijlⁿ Annulphus swaerd Italiens twisten slecht,
Daer^o Guido, om de kroon, met Berengarius vecht.

ⁱ Leo de vijfde Keyser in Grecien, des vorigen Basilijf sone. † Andronicus was een overfte der Griecksche schepen, maer een dood-vyand van Sammonax, die een raedst heer was; dese stroyden uyt, dat den Keyser den Andronicum na 't leven stonde, waer over Andronicus tot de Hagarenen vluchte, daer mede sijnen vyand Sammonax oorsaeck ghevende, hem by den Keyser verdacht te maken van verraed, die eer hy tot onschuldighing quam gestorven is. ^k Imerius Logothete, een overfte van 's Keyfers scheeps Armade, inde stede Andronici.
^l Zijn de Saracenen, die met haer schepen uyt Arabien quamen. ^m Alexander Caesar, des Leonis broeder.
ⁿ Annulphus Caesar in Duytschland, een sone Carolomanni, ende des voornoemden Craffi neve. ^o Guido en Berengarius, waren twee Hertogen in Italien, den eenen van Forum Julium, en den anderen van Spoleten; dese trachten mede na het Keyser-rijck.

Anno Salut. 877.

^a Carolus Calvus Keyser der Francken, een sone Lodovici des Keyfers Lotharij broeder.

^b Doen Keyser Karel de Kale sijnen neve Dieterick, als Grave over Holland en Vrieland sette, wilde den Burghgraef van Leyden en den Heer van Valckenburgh hem niet aennemen, maer wederstonden hem; doch den Keyser handbaeft sijn wilkecur, en steld hem in 't besit.

^c Lodovicus Balbus Keyser in Duytschland, des Caroli Calvi sone.

^d Hy is, na het schrijven van sommige, vergeven worden.

^e Carolus Craffus Keyser, een sone Lodovici de tweede.

^f Neustrien, nu Noordmandijen, een landschap in Franckrijk.

^g Overmids desen Keyser het geluck ontvalt, so ontgaet hem oock sijn Princelijcke sleep, ende met een sijn waerdigheyd, ende gaet ghelijck den Roomichen Poet seyde;

Dum juyat, & vultu ridet fortuna sereno, Inde libatas cuncta sequuntur opes.

At simul insonuit, fugiant: nec noscitur ulli Agminibus comitum qui modo cunctis erat.

Ovid. Trist. lib. 1. Eleg. 4.

^b Costents, is een stad in Switserland aen de Boden-zee, niet veer van daer in een klooster, is desen verworpen Keyser armelijck ghestorven.

Anno Salut. 895.

a Karel de Slechte, koninck in Vranckrijck.*b* Dese Hunnen waren volcken die naestaen Scythien paelden, maer van den Scythen uyt haer land verdreven, sochten andere landen, komen in Pannonië, datse namaels, na haer afkomst, a Hun-garijen noemden.*c* Lodovicus Quartus Keyser in Duytschland;

des Arnulphi sone, is de leste Keyser van des Caroli Magni ghellachte.

Anno Salut. 913.

d Constantinus Porphyrogenitus Keyser in Greccien, des vorighen Leonis sone.*e* Romanus Lacapœnus Tyran, die sich tot het Keyserrijk indrong.*f* Dit waren Moscovijtsche Russen.*g* Meotis zee werd by den Russchē de Swarte zee ghenaeamt.*h* De reviere Tanays tot in de Provincie Mosaiski in Moscovien sich streckende, werd den Don ghenaeamt.*i* Violenta nemo imperia continuit diu.

ANNO MVNDI 4882.

Anno Salut. 975.

k Conradus Hertogh in Francken Keyser.*l* Henricus Hertogh van Saxon Keyser, toegenaeamt de Voghelaer, om dat hy een groot liefhebber der vogeljaght ware.*m* Ottho de eerste Keyser der Duytschen, des Henrici sone.*n* Slavos, waren mede een soort van Scythen, diē op Italien dronghen, ende het landschap Illyrien innamen, dat noch huyden Slavos nien heet.*o* Hierarchy is de opperste kerkelijcke macht, want hy eenen Paus ingheesteld hadde, die de Romers verdreven, en eenen anderen verkoren; derhalven hy sijn vorighe keur handhaefden, ende den selven weder in stelden.*p* Ottho de tweede Keyser der Duytschen, des eersten Otthonis sone.*q* Romanus Junior Keyser der Griecten.*r* Johannes Zimisces Keyser in Griecten.

Hier roept de Slechte Kaerl om bystand 's Keyfers heyrē;

Die Noordmans rebelly uyt Franckreychs palen weyrcn.

Maer 't heyr der Hunnen nu uyt Scythia verjaeght,

Valt in Pannonien, en duytschland heftigh plaeght.

Daer Keyser Lodewijck sich dapper tegen stelde:

Maer krijght de nederlaegh, en vluchtet uyt den velde.

Beslytende door hem, des Grooten Karels stam,

Die voor den Francken eerst het Keyser-rijck bequam.

Diergh'lijcken aenstoet lijd den Grieckschen stoel, diens vorsten

a Porphyrogenitum, het Keyser-rijck ontmoerschten,

En Lacapœnum (die met inghedrongen macht

Was Admirael ter zee) den rijck-staf toeghebracht.

Doē 't machtigh scheeps-geswerm de Roxolaner Scythen

Maëotis baren schuym, en Tanais vloeden splijten

Na Constantinus stad; daer voor hun aenkomst, met

Een teghen-rustingh, haer den Keyser heeft verplet.

Maer de omloop van 't geluck Romanum wiert per neder,

En steld den Constantijn tot Heer en Keyser weder.

Doē Franckens Koenenraed sen lichaems kracht verloor,

En Saxens Vogh'laer in sen plaets ter kroon verloor;

Die Duytschland voor 't gheweld der Scytsche Hongaren:

In 't vlacke veld, beschut, op 't spits van sijn heyr'scharen.

NV Ottho die een Roomsch gelsafde, de eerste uyt

Den Duytschen Keyseren is, en op sen sabel stuyt

Der Slaven moetwil, met de Hongarische schilden;

Slaet Berengarium, en Italiens twijsten stilden.

Hersteld de Hierarchy te Romē, en sen soon

(Met raed des opper-paeps) gheeft hy de Keyfers kroon.

T'wijl Grieckens Keyser beyd' verstand en ziel verslempē.

Wanneer Nicephorus de Saraceenen dempten,

En 't eyland Creten vrijd', veroorsaectt veler haet;

Zimisces neemt de kroon, en dood hem door verraed.

De Griecten onder dies met nieuwgelande tochten,

Als oock de Saracēn Italien bevochten.

Doorstroopten 't gantsche land; des Ottho de Arents vaen

m Hierarchy is de opperste kerkelijcke macht, want hy eenen Paus ingheesteld hadde, die de Romers verdreven, en eenen anderen verkoren; derhalven hy sijn vorighe keur handhaefden, ende den selven weder in stelden.*n* Ottho de tweede Keyser der Duytschen, des eersten Otthonis sone.*p* Nicephorus Phocas Keyser der Griecten.*q* Creten, nu Candia ghenaeamt.*r* Johannes Zimisces Keyser in Griecten.

En wape-

En wapenen des rijcks te vyand heeft ontdaen :
 Op dat hy die verdoe ; maer 't mist hem, want de held'ge
 In handen vallen van de hoopen, der gheweld'ge.
 Den Keyser vlucht na strand en scheept met kleyne sleep,
 Den oever af ; met dies, een roover komt, en greep
 Hem met sijn kleyn ghevolgh ghevangen, ende zeylden
 Heen na Sicilien, daer sy dese buyten veylden.
 Werdaen een koopman, die hem kenden, dier verkocht ;
 Den Keyser inder haest ^b wist wat hy gelden mocht.
 Men teld den roover 't geld, doë heeft den Prins beschreden
 Een afgerechten henghst, en is den dans ontreden.
 Hervat den oorlogh met den Griecken, ende won,
 Wanneer de ^c valsche pijl sijn dapper leven schon.

DEs ^d Ottho deses naems de derde, na de orden
 Sijn 's vaders, (na veeltwilfs der vorsten) is geworden
 Het Roomsche rijck ten deel ; na desen, so vervil
 De stad van Rome, in een warr'ge wederwil,
 Met Duytschland, en verwerpt de Keyserlijcke wetten.
 Des treckt den Keyser op, en handhaeft sijn ghesetten
 Met macht van wapens, ^e en vermeerderde 't geweld,
 En wat sich tegens sijn ghebod te weder steld.
 Hy raemd (op dat sen dood de inghelande vorsten
 [Begeerigh tot de kroon] met twilten niet bemorschten)
 De Keyserlijcke keur ; dat van nu erfelijck
 By seven stemmen blijf de opdraght van het rijck.
 Dier wereltlijcke macht hy boven 't gheestlijck stelden :
 Want vorsten kranfen, een hy meer dan mijters telden.
 Hy starf aen 't Roomsche ^f fenijn ; terwyl de Griekschē staet
 Hanght aen 't Basilius, die Bulgariens Princen slaet.
 Diens broeder ^g Constantijn (door 't vuyl oneerlijck leven
 Tot op den hooghten graed in luyheyd overgheven)
 Aen 't heerschen komt ; wanneer het Hagarensche mes
 Gewet, ter schipvaert, tergh de eylanden ^h Cyclades.
 Maer ⁱ Samus schut den slag, voor dat de kielē landen ;
 Versfroyd 'en jaeghte aen de harde en schorre stranden.
 Met heeft de mag're dood den traghē vorst gheraecte,
 Die voor sen sterven eerst ^k Argyrum Keyser maecte :
 Door aengheboden echt, met ^l Zoeën, welckers trouwen,
 Een erfelijcke keur der Keyseren, deser vrouwe

^a Fortes fortuna adjuvat.

^b Keyser Ottho de tweede is een voorbeeld van de onbestandighē des ghelucks ; die den veldslag voor sijn vyanden verliest, werd vluchtigh van de zeeoovers ghevangen, van een Slavisch koopman ghekoft, ende komt also wederom tot sijn voorgaende staet en heerlijckheyd.

^c Sen, in Medea.

^d Rapida fortuna, ac levis, Præcipis, regno eripis, & exilio dedit.

^e Considera regni cum lenis magnas opes

^f Huc ferat, & illuc casus, ^c Den Keyser werd met een vergiftighe pijl doorshoten.

Anno Salut. 984.

^d Ottho de derde Keyser der Duytschen, des tweeden Otthonis sone. Desē Ottho is een infelder der seven Keurvorsten.

^e Seneca in Octavia. Extinguere hostem maxima est virtus, dicitur.

^f Een Roomsche Barghemeesters vrouwe, die in schoonheyd alle Italiaensche vrouwen van dien tijd overtrof, den Keyser tot hare gunst gebracht hebbende, ende vermerckende dat hy wederom na Duytschland wilde trekken, vergaf hem.

^g Basilius Keyser der Grieken, sone des voorgaenden Rontani.

^h Constantinus Keyser des voornoemden Basilijs broeder in Grecien.

ⁱ Cyclades, zijn de Grieksche eylanden in Archipelago, by 't varende volck Artipel ghe-
 noemt, van dewelcke Den-

loos de gheboort-plaets Apollinis het middelste was. ⁱ Samus, een landvooght des Keyfers Constantini.

^k Romanus Argyrus Keyser in Grecien, om dat hy des Keyfers Constantini dochter ten howelijck nam.

^l Zoe Keyserinne des Constantini dochter.

a Michael Cæsar Heeft toegelaten; want Argyrus nawlijcks sterft,
 tot Constantinopelen. Of ^a Michel, beyde Zoe en 't Keyser-rijck verwerft.
b Michael Calaphates Dien ^b Calaphates volght, ter keur der Keyserinne;
 Cæsar in Grecien: Dese Die na hem 's rijcks gebied alleenigh dorst ontginnen.
 was een overste der sche- Tot dat sy werd geterght door man lust, en verkiest
 pen geweest, ende hadde Den ^c Monomachum, die der kroonen glans ^d verliest,
 in Paphlagonië sijn sche- Door vuyl onachtsaemheyd; dees keeren beyd' haer leven,
 pen helpen picken en In 't oude swijgen, des den rijckstaf is ghebleven
 teeren, derhalven hem Op Zoëen. sulter, die 't raedf heerlijk oordeel vierd
 den naem Calaphates, dat In recht-spraeck, en de kroon met de oude wetten cierd.
 is, lapfalver ghegheven is.

c Constantinus Mono-

d Senec. in Thyest.

Obi non est pudor

Nec cura juris, sanctitas,

pietas, fides

Instabili regnum est.

e Theodora Keyserinne

in Grecien, der Zoëen

sulter.

ANNO MVNDI

4963.

Salut. 1001.

f Henricus Hertogh

in Beyeren, Keyser van 't

Roomsche rijck in

Duytschland.

g Conradus Saliquus

Keyser en Hertogh in

Francken.

b Henricus Hertogh

in Francken, Keyser in

Duytschland.

i Geheeten Henricus

de vierde, Keyser in

Duytschland.

Anno Salut. 1057

† Petra dedit Petro, Pe-

trus diadema Rudolphus.

k Den Paus de macht

(ken weet niet van wien)

aen sich getrocken heb-

bende, om Keyseren aen

en afte settē, neemt Key-

ser Hendrick de kroon,

en gheefte Rudolphus,

Hertogh in Swaben; de-

se tituleert sich dan een

knecht der knechten, en

't is waer: want de goe-

de Sint Pieter hadde sijn

eyghen begeerlijckheden

overwonnen, gelijk sijn dienstknechten, daer van sijn na-faet een dienstknecht geworden is, om deselve te we-

ten, sijn genegendheden, met wereldlijke hoogheyd te vervullen, ende is also ten rechten *Scrvus servorum*. sed

ut Plantus inquit,

TErwijl den ^f Beyervorst, de Duytsche kroon beheerden.
 Die Hongarijen, tot het Christendom, bekeerden.

Wanneer den dapp'rē ^g Franck, het Duytsche rijck bevrijd,
 Voor 't Longobarder stael, en 't W'trecht overlijd.

Diens sone ^b Hendrijck dwinght de Boemen en Hongaren.
 En vrijd Calabrien van Turcken en Barbaren.

Kroont sijn vijf-jarige 'soonten Roomschen koninck, voor
 Hy Saxens Vorstendom ter sterref-plaets verkoor.

NV werd de Duytsche kroon bestreden met de wapen.
 Nu werd se neerghedruckt door afgunst Roomscher
 Papen.

Den Keyser Hendrijck werd ghedoemt door Papen ban
 In Sinte Pieters naem; maer weynigh wister van
 Diē goedē dienstknecht, dat een ^k knechte sijn knechten,
 Met sulck een trots ghesagh, de Princen sou bevechten.

En roemen, dat de ^o rots, aen hem de kroon en staf
 Des rijcks ghegeven heeft, dien hy Rudolphus gaf;
 Daer doch sen voorfaet noyt die Gods-macht heeft ont-
 fanghen.

En dese, die onlanghs, noch selven 'thoofd liet hanghen
 Ghelijck een soore vies: maer nu tot een Hierarch
 Ter kercken hoofd gheset; bedunckt sich den Monarch
 En 's werelds hoofd te zijn. Ontsiet sich niet, der eeren
 Alwaerdigh, dat een Prins, loopt barvoets, slecht in kleeren
 Om af-laet, en dien ziel-tyran, dry daghen lanck,
 Als waert een aerdsche God; dus onder des den Franck
 Van yeder werd verdruckt, Rudolphus men verheften,

Non decet superbum esse hominem servum.

So langh;

So langh, tot Henrijck hem ten tweeden veldslagh treften.
 Daer lagh Sint Peters kroon; den Paep tijt opter loop,
 Verliest den Roomschen stoel, en stervende sijn hoop.
 Den Keyser end'lijck van de vorsten, en door loghen,
 Als mede van sijn soon ellendigh werd bedroghen,
 En sterft van herten-leed, doen hy voorheen 't gheweld,
 Des Keyser rijcks sijn soon in handen hadd' gheseld.

Houd op mijn ^b Callyoop der Kroon begeerige siecken
 Te roemen in u sangh, van de ondergaende Griecten.
 Want Pierus dochteren bespotten dese stof:
 Om datse buyten 't spoor loopt van u Zeevaerts lof.
 De sorgeloofheyte van de Keycken, keert ^c Chryfopolen,
 Nu tot een Moord-kuyl om, en drijft ^d Constantinopolen,
 Door de ongestuyte twist ghelijck een lichte veer;
 Veroorsaect Keyser-moord en krijght Tyrannen weer.
 So dat de Griecksche steen vast zidderen en schurcken,
 Mids haer bouvall'ge staet voor de opkomst vā de Turckē.
 Het kost u Griecten, want u Keyser heerschappy,
 Wort van den Turck ghedreyght met Sultaens Monarchy.
 Des swijmt u Zee-vaerts lof, en stof ons treur-tonneelen
 Met Zee-vaerts schip-breuck, om uws uyt-cynds rol te spee-
 (len)

NV sien ick Duytschland, vol Italiaensch verraed:
 Door 't wereldlijck krackeel en kerckelijcke haet.
 Twee schepen vol gesaghs, 't een grooter doch als 't ander,
 Die prangen mars op mars te windwaert met malkander,
 Dier namen 't hackbort draeght den ^e Adelaer het groot,
 En 't kleyne het Sleutel-kruys, dat lijkt ^f eē visschers boot.
 Hier 't Adelaers gewier de Hemel kruyste sleutels, (reels,
 De loefsteect, des de knecht der knechts, met veel gepreu-
 Loest met sen doggboot aen, so hoogh als 't dragen magh;
 Dit bellight haer de Kroon van 't Adelaer gheslagh,
 En roept, how, visscher, strijck; diens mackers met geschater
 Wt guyten op sen scheeps, her uyt, jou schijnt in 't water.
 How draghend, achter om, Sint Pieters sleutelkruys,
 Strijckt voor geen Adelaers: ^g maer, terghet g'het heyligh
 Een Yser deur jou wand dat soujelijck gheworden. (hays.
 Maer Henderick de vijfde stond doe niet als een Iorden.
 Sen Iantjes met der vaert een boegh-stuck haelden uyt,
 En schooten, dat de kloort dicht voor hem overstuyt.
 Hier raectet spel te horr, terstond de visschers kappen,
 Met de Arends reeders heen ter ^h Wormser reede stappen.

Daer

^a Gebecten *Henricus de Jonghe*, Hertogh in Francken, Keyser in Duytschland.

^b *Callyope*, een van de neghen Musen, ofte sangh-goddinnen, die een verteller van oude gheschiedenissen door Poëtische sanghen gehouden word.

^c *Chryfopolis*, een stad in Grecien, op duytsch Goudstad genaemt, daer de Grieckische Keyseren veel hun vestreck hadden.

^d *Constantinopelen*, is eyghentijck te sogghen, stand vaste stad, de Keyserlijke sitplaats der Griecten, certijds Byzantium ghenaemt.

An. Mundi 5070.

^e Het Adelaers-schip, dit is het Keyserlijke geslagh, dat gelijck een schip in zee (soms tijds met groot en soms tijds met kleyn aensien, gebolt, gesolt, geacht, veracht, dat soms tijds af, soms tijds voercomt) gedreven werdt, door de ebben en vloedē der veranderlijcker eewen.

^f 't Visschers boot anders het Paulijck gesaght dat de Roomsche Kerck van Sinte Pieter afkomstigh rekend; ende alsoo die met sen ghesellen visschers waren, soo haet sich den Paus met sijn Collegie oock het gheselschap der visschers noemen.

^g *Wie met engerijde handen Den gebyl g'ede raecte, Sietoe dat hy niet in handen, Of sine vaegh vier raecte.*

Dido Orudiana. Pone Deos, & qua tangendo sacra profanas, Non bene caelestis impia dextra colit.

^h *Worms*, een voorname rijck-stad ende Bisdum, legghende aen den Rhijn, beneden Spier, daer wierde eenen rijcksdagh gehouden, ende de gheschillen des Keyfers met de Paus nedergeleyt.

Daer werd de twist gellecht; den visscher wert gepayd:
 Mids dat des Arents vlagh so hoogh als sijne wayd,
 En dat de visscher vloot haer Admiraelschap maecten
 In 's Hopmans by-zijn, die [indien der yemand raecken
 Van visschers vloote vast, of in qua gaten stoot]
 Ghehouden soude zijn, te redden uyt den noot.
 Daer voor de visschers, weer soo veel, in hem ghehouden,
 Dat sy Sint Pieter voor sijn scheeps-vaert bidden soudent.

Anno Salut. 1128

a Lotharius, Furst van Saxon, Keyser van Duytschland.

b Vredesrijk, Hertogh in Swaben.

c Conradus, Hertogh in Francken, Keyser na Lotharij dood.

d Den Keyser werd ghehouden, naest Godt, als behoeder ende voorstander des Roomschen rijcks.

e Dietrichs Bern, is Verone in Italien, daer den Keyser krank werd, maer noch niet ver-ge-reyft zijnde, starf by de Riviere Lech, so voorby Aufburgh loopt.

f Den Franck, is Conradus, die Keyser werd, daer na Hertogh Hen-rijck van Beyeren oock trachtte, maer te vergeefs.

Anno 1139.

g Mesopotamien, nu Diarbeck, een Provincie in groot Asien.

b Anders kleyn Asien, werd nu Natolien ghe-naemt.

i Latharius, koninck van Vranckrijck, treckt met den Keyser op na 't Heylighe land.

k Licaonien een land-schap in kleyn Asien, tusschen Cappadocien ende Cilicien leggende, eer-tijds Paphlagonien, nu Cogne ghe-naemt.

l Manuel Keyser in Grecien.

m Seleucien, een stad leggende op de seheydinge van Cilicien en So-rijen, daer omtrent daer nu Alexandrette licht, in den boeck van Iffus.

n Syrische Woestij-ne, inde H. Schrift ghe-heeten de Woestijne Sur,

Doen starf de Keyser, en *a* Lotharius Saxer Heer, Door Vorstelijcke keur, werd Roomsche Keyser weer. Hier Hertogh *b* Vrede-rijck van Swaben, met sen broeder Coenraed der Francken Vorst, braveeren, den *d* behoeder Des Roomschen rijcks, op 't punt van stael gewette snee, Tot dat het Prieststerdom een Goddelijcke vree Hier tusschen beyden staeft; daerna den Keyser slijten, Door 't gantsche Roomsch gebied de ontsonckte Burgher twisten.

Volspeelende de rol sijns levens, op den wegh, Niet verr' van *e* Dietrichs-Bern, op de oever van de Lech.

Den *f* Franck spijt Beyer komt ter keur in 's voor'ghen stede,

Terwijl den grooten Turck seer strengelijck bestrede Mesopotamiam, en keerd sen machtigh heyr, Na *b* minder Asien; soo dat ter teghen weyr De Christen Princen hun eendrachtelijck verbinden, En rusten tot den tocht haer al-om krijghs-ghesinde Te water en te land; hier koninck *i* Luydewijck En Keyser Coenraed, in het Grieksche Keyser rijck, Hun heyren landen, en door hulp van Thracier kielen De nawte Bosphorus kloekhertigh overwielen. En land'waerd rucken op, na *k* Licaonien, doen De Grieksch geveysde gunst, met lijftocht schee te voen De Francken, en het brood (met kalck vermengt) gebacken Heeft uytgedeeld, om 't heyr Conradi te verlwacken, Met siekten: want hy starf al die der at van 't brood; Daerom den Keyser, met sijn heyr door hongers nood (Na Grieken wederom te keeren) werd ghedreven. En daer vā daen, hy sloop sich 't zeewaert heeft begeben Na Palestijnen; 't wijl door *l* Manuelis raed Den Franschen Ludewijck sloop na *m* Seleucien gaet. En voerd sen heyrkracht door de Syrische *n* Woestijnen;

Land

Land met veel teghenspoets te left in ^a Palestijnen.
 Daer strijden men met den Turck, en vrijd het heyligh graf;
 Terwijl Siciliens ^b vorst, den Griek (verdiende straf (den
 Van wegen 't snood' bedrogh, daer mee hy eerst onthael-
 Der Princen ^c kruysvaert) met gelijcke munt ^d betaelden.
 Want Roger opentlijck voor vyand hem verklaerd,
 En met een machtigh heyr ter zee na Grieken vaert.
 Verwoeft de kusten van ^e Morea, tot de stranden
 Van Romanyen, daer hy namaels mee belanden.
 En Constantinus stad vyandelijck omringht.
 Verbrand de voorstad tot de grond toe, en bespringht
 Het Keyserlijcke slot, en vreeselijck bestormden
 Het buyten stads ghebow; de felle wraeck † vervormden
 Lusthuysen, hoven, en ghesterckte vastigheên;
 't Werd alles om ghekeerd tot puy en stof van steen.

Terwijl den Keyser met de vorsten van Euroopen,
 Haer kielen weer te rugg' in 't schuym der baren doo-
 En landen met triumph, en konincklijck ghevolgh, (pen.
 Aen strand Italiens, daer de graghe dood verswolgh
 Dien kloecken-koenen-raed; diens Neve ^f Vrederijck, is
 Ghekomen tot de kroon, die hem niet onghelijck is
 In deughd' en dapperheyd; diens grooten name klonck
 't Cieraed des Keyserrijcks, dat oyt in Duytschland blonck.
 Maer 't groot verderf (dat door de Roomsche papē twilten,
 De Duytsche vorsten schift, en op Italien histen,
 De Keyserlijcke macht; dier uytghetrocken stael
 In de oogen blixemde, den volcke) in de schael
 Der reden overwickt; bewijst met wisse mercken,
 Dat meer de hooghmoed in 't gekroonde hoofd der kerc-
 Veroorfaecte, ende lade 't oorlogh op sen hals,
 Dan selfs den Keyser, die ter Papen dienst in als
 Sich voor de minste acht: ja minder dan sen Adel,
 En hond de steghelreep, op dat den paep ten sadel,
 Mocht klimmen; die sich niet ontfien heeft, te ghelijck
 Te treden op den neck, des Keyfers Vrederijck.
 Sich eyghenende toe de woorden: * *Ghy sult treden*
De draecken met de voet, en vrand' len op de leden
 Der add'ren: maer de vorst hem antwoord dat'lijck weer:
 † *Niet dy paep, doen ick (maer Sint Pieter) dese eer.*
 Dit zijn dese teenen daer de kercks-ghekroonde hoofden,
 Hun opper Hierarchy, op bowden, en berooofden

^a Palestijnen; anders
 Terra Sancta, of 't heyligh-
 land gheheeten.
^b Rogerius, koninck
 van Sicilien.

^c Kruysvaert noem-
 demen de tochten die te-
 gen den Turck na 't heyligh-
 land aenghenomen
 wierden; want al de gene
 soo daer henen ten oor-
 logh trocken, ontfinghen
 van den Paus, of een sij-
 ner Legaten, het heyligh
 kruys, tot eenteeckē, dat se
 daer voor vromelijck
 vechten souden; van dese
 ordre des kruyces, is noch
 de ridderchap van Mal-
 ta, hoewel Sinte Pieter
 voor desen noyt Ridders
 ghelagen heeft, ten waer
 dat het Malcus gheeweft
 was, so wil nochtans sijn
 nasiet hier in de konin-
 ghen niet toegeven, ende
 oock Ridders maken; is
 also mild-over 't heyligh
 kruys (als Iason over 't
 gulde Vlies) uyt te deelen.
^d *Iudice me frans est con-*
^e *esta repellere fradem,*
^f *Armaque in armatos su-*
^g *mere jura suavit.*
^h *Mores*, eertijds
 Peloponessus gheheeten.
 † Anders keerden om,
 en vernielden.

Anno 1153.

^f *Fredericus Barba-*
^g *rossa*, Keyser van Duytsch-
 [ken land.

* *Super Aspidem &*
Basiliscum ambulabis,
 & *conculcabis Leonem*
 & *dracorem.*

† *Non tibi, sed Petro.*

a Alexan derde Groote hadde wel een groot behaghen in de vleyery van de Poëten Agis en Cleo, datse hem in hun veeren voor eenen God røemden: daer voor Hercules, Bacchus Castor en en Pollux fouden moeten wijcken, maer hy ontflagh hem den Calisthenem om dat hy sulcx weder sprack, te dooden, anders dan hem met eenen betijgende aen het verraed met Hermelao mede schuldigh te wesen. Maer wie dese wederpreeckt in de macht Gods, die se haer selven in veelen toecygenen werd ghevanghen ghepijnt ende openlijck als een ketter verdamp.

An. Salut. 1188.

b Genæmt Saladinus, Prince van Babilonien.

c Cefarea, een stad in 't Ioodfche land gelegen aen de middellandfche zee.

d Hier uyt mach men merken, dat Holland in dier tijd meerder in fchipvaert gheweekt is, dan Vlaenderen en Denemærcken boyde waren.

e Phoeniciens, een landfchap in Soryen, ghelegen aende zee, in welck de eertijds vermaerde stad Tyrus light, nu nauwelijcks fchaduw van haer voorgaende luyfter.

f Sur, een Woestijne in Palestijnen, daer van men leeft in de H. Schrift.

g Damiaten, eertijds Pelifium geheeten, ghelegghen by den uydloop des Nijls diemen Pelifium noemde.

h Misraims, verfaet Egyptens.

i Bellone fuffter van Mars, 'twelck fo veel als den oorlogh te segghen is.

Allengskens 't hoogh ghesagh, der wereldlijcker macht.
En hebben 't nu so verr' ghemuyband, dat de pracht,
Een's opgeblafen Paeps, alleen derft onderleggen:
Dat *a* Alexander eertijds naw'lijcks uyt dorft seggen.

S Wijght stil mijn fangh-goddin, der papen misse klanck
In 't heyligh Choor, verdooft, door 't neurië van u sanck.
Singht, hoe den Vrederijck, maect vree met fijn vyanden;
Hoe Babiloniens *b* vorft, verwoeft, ten heyligen lande
De stad Ierusalem, *c* Cefarea, en mee
Veel and're fteden, op den oever vande zee.

En dertigh duysend man der Christenea verworghden;
So dat sich Vrederijck voor overval beforghden.
En met de Princen van gantsch Christenrijk besluyt,
De groote heyrtocht, om den Turckfchen Soudaen, uyt
Iudea wech te slaen; den Keyfer met veel Graven
En Duytsche Furften, met een wacker heyrkracht, draven
Door Hongarijen, en Bulgarijen, na 't strand
Van Thracien, en voort Bithiniens oever-kant
Met fchepen aenghezeyld, en met hun heyren ylen
Door Licaonien, na Armenien; onderwijlen
Den Graef van Vlaend'ren, met der Deenen vorft te gaer,
Met twalef kielen hun tot byftand bieden, daer
Den Graef van Holland komt, met *d* vijftigh kloecke fche-
Daer toe Venetien, Sicilien, en de ftreepe (pen,

Van gantsch Italien, met Galeyen op de froom
En Galeaffen, aen *e* Phoeniciens oevers-foom,
De eertijds stercke stad van Tyrus overmannen.
Alwaer den Keyfer met fen tenten uytghespannen,
Te rugggh van 't woeste *f* Sur, fen leger fwayden om,
Heen na de zee-kant, heet de fchepen wellekom.
Beraemden middel met de vorften Bond-ghenooten,
Om *f* Damiaten in Egypten, met haer vlooten
Te brenghen in haer macht; want hier de Nijlsche zee
Wtbakende een bequaem en vruchtbare ancker-ree.
Voor 't Palestijnsch ghevaerd: om 't legher in Soryen
Wt *g* Misraims overvloed met voorraed te verblijen.
Hier Vrederijck, begheeft sich selven, in 't ghewoel
Der fchepen, en besluyt *h* Bellone hier den ftoel
Te planten; maer al eer, den Keyfer dees ghewesten
Bestormden, fagh hy aen, de hoogh ghetoornde veften:
Ter eener zijden, en ter ander, ront-om met
De yfse fchakel reecks, der haven mond beset:

Van

Van de een tot de ander toor'n; so dat door raed der Heeren
 Werd [onverrichter saeck] beraemt weerom te keeren.
 Des^a Welhem 's Graven soon van Holland (die de trots
 Der Hagareenen speet) wech zeylden, en op Gods
 Gheleyd^d, de naefte plaets ghelegen, loopt ter reede,
 En aen de steven, voor 't schip Harlems boegh, doet smee-
 Een stael ghetande saegh, die vast daer aen gehecht (den
 En vaerdigh na sen sin, hy voor wind henen, recht
 Na Damiaten zeyld, versien met dobbel takels,
 En vijld met topzeyls-koelt, eens loefs, de stale schakels
 Aen flarden, dat de krack een schrick in de ooren klonck
 Der Christen vyand: maer in stale luyfter, blonck
 Op Harlems schild, de roem van Holland des te klaerder.
 Schoon Damiaten, langhs hoefelder, en vermaerder,
 Beyd^d vest en torens mand; dier^b brandighe gheslits,
 Nochtans weerhoudeloos, den Batavier, op 't spits
 Van 't scherp gevijde stael, de moed te meer onfonckten;
 En vechtend^d hiel, soo langh tot 's Keyfers zeylen, pronck-
 Voor wind ter haven in; en spijt den Hagareen, (ten
 Veroverden de stad, die eerst onwinbaer scheen. (buygen,
 Hier de oude Zee-vaerts lof voor Hollandsch roem moet
 So 't Harlems 's swaerd en kruys op huynen noch getuygen.
 Maer Keyser Vrederijck, in 't end^d, als in 't begin
 Des oorloghs, onverkeerd, neemt al de zeestrand in:
 Van Palestijnen, tot Sorien, daer de baren,
 En dwarelstroomen van sen^d dood de oorsaek waren.
 Diens sone Vrederijck in naem en vromigheyd
 Sen Vader wel gheleek; die nemende 't beleyd
 Des oorlogh by der hand: maer in sen jonghe jaren,
 't Brandsuchtighe 's fenijn, sen ziele doet vervaren:
 Tot^f Antiochien, daer oock de Grave [sterft]
 Van Holland en sen stee in 's Keyfers graf verwerft.
TErwijlen ^g Henrijck heerscht in Duytschland als
 Roomsche koninck.
 En nu ter keur ontfanght de Keyserlijcke kroningh.
 Wanneer Sicilien te onrecht de aen gheerfde kroon
 Der^h Keyserinnen, gheeft Rogerus bastaerd soon.
 Dat Henrijck niet gedoocht, maer rechten met de swaerde
 Het onrecht, hem ghedaen: en straffen, elck na waerde,
 Der misdaed, en beveelt sen^b broeder het ghesagh.
 Wyl 't Ridfaerd koninck der Brittoenen, met verdragh
 Der Turcken, wederkomt, te rugh uyt Palestijnen:
 Aenmerckende, sijns rijcks, ghestadigh ondermijnen,

An. Mundi 5152.

Anno Salut. 1190

^a *Wilhelmus*, sone van
 Graef Floris de derde
 van dien name, Graef van
 Holland.

^b Brandighe pijlen die-
 se op de Christen (shepen
 uytlichtoen, omme de-
 selve daer mede aē brand
 te helpen.

^c Want de Harlem-
 mers aldaer het swaerd
 met het kruys tot teeken
 haerder vromigheyd van
 den Patriarch tot Ierusa-
 lem gbegeven wierd, om
 in haer wapen te voeren.

^d Den Keyser sich
 badende in een reviere in
 Armenien, werd van de
 dwarelstroomen onder
 ghetrocken, ende ver-
 dronck op den 10. Iu-
 nius des jaers na Christi
 gheboorte. 1190.

^e Anders de peste.

^f *Antiochien*, een stad
 gheleggen tusschen de
 landpalen van Armenien
 en Cilicien, daer omtrent
 dat nu Aleppo light, dat
 veele daer voor houden,
 dat Antiochia geweest is.

^g *Henricus Sextus*,
 Keyser van Duytschland,
 eensone Frederici.

^h Hy trowden Con-
 stantia, de dochter Wil-
 helmi des konincks Sici-
 lie, ende erfden derhal-
 ven mede de kroone van
 Sicilie, maer de Sicilianen
 hadden deselve den Tan-
 cretum des konings Ro-
 geri bastaerd soon gege-
 ven, daer over dit oor-
 logh ontstonde.

^b *Genaeum Philippus*
 die na hem Keyser werd.

ⁱ *Richardus* koninck
 van Engheland, verdragh
 met den Turck gemaect
 met den Turck gemaect
 hebbende, werd hem
 van den Keyser qualijck
 afgenomen ende daerom
 ghestraf.

ANNO MVNDI

5160.

a *Nocentius* hadde be-
hooren *Innocentius* te
wefen, maer also dit veers
de syllabe (*in* also qualijck
meer verdragen mochte,
als de snootheden des
Paus (die meer schadlijck
en schuldigh, dá oonnofel
beyond en worde) den
naem van *Innocentius*
lijden mochten, hebbe de
twee lettertjens (*in*) uyt-
ghelaten.

b *Philippus*, Hertogh in
Swaben en Etrurien,
Keyfer van Duytschland.

c Dat den moord des
Keyfers, door raed der
Papen, geschied is, blijckt
daer uyt, want den moor-
denaer, ghenaemt Graef
Ortho van Wittelspach,
den Keyfer omghebracht
hebbende, vlucht tot
Eggiberto den Bisschop
tot Babenberg, die met
sijn Broeder desen ver-
vloecten moordenaer
beschermden.

d *Ortho*, Hertogh van
Saxé, Keyfer vā Duytsch-
land door tyrannijje.

An. Salut. 1212.

e *Fredericus*, koninck
van Sicilien, Keyfer van
Duytschland, des *Henrici*
sone.

f Dese veerskens heb-
be ick uyt den Hoogh-
duytschen overgeset, daer
by den History-schrijver
oock noch dit grafchrift,
ter eeren des Keyfers,
voeght, ende alsoo 't selve
in 't Latijn seer aardigh
deselven lof uytfelde,
hebbe het alhier niet
konnen uyt laten.

EPI THAPHIVM.

Si probitas sensus
Virtutum gratia, census,
Nobilitas orti
Resistere morti,
Non foret extimulus
Fredericus qui jacet intus.

Van vreem de Vorsten, 't welck hy trachten te verhoen;
Maer werd ghevanghen, en ghedwonghen, tot rantsoen,
Een groote somme gouds, den Keyser, te betalen:

Om dat hy buyten last, sijns Heeren, ginck bepalen,
Een schandelijcke vreed; des Keyfer *Henrijck* raft,
Een nieuwe heyrkracht, na de *Asiatische* kust.

Om 't voor beraemd verdragh, der *Turcken* te verbreken;
En 't aenghedane leed, der *Christenen*, te wreken.

Maer 't misluckt, want de dood *Henrici*, werd verstaen:

Wier tijdingh 't heyr verstroyd, en elck sijns weghs doet
(gaen.

D Aerna *Nocentius* des *Roomfchen* rijcks verwoeder,
Den vromen koninck *Philips*, des *Keyfer Henrijcks*
broeder

Door loghens maectt verdacht, en hitste uyt enckel spijt,
Tyrannen op, die om dees *God-vergeten* nijd,
Van alle kant bestaen de kroone te onderkruppen.

Terwijl, door *Papen* 'c raed, dē moordenaer, komt sluypen,
Ter *Keyfers* kamer in, en klooft hem 't beckenel:

Soo dar hy gheeft den gheeft, en laet het rijck ten deel

Aea *Ortho*, den tyran: die soo veel onheyls browden,

Dat haest den *Roomschē* Paep, sen voor'ge daed berowden.

D Oen werd, de rechte stam, de jonghe, *Vrederijck*,
Siciliens koninck, weer beroepen, tot het rijck.

Een dapper jonghelingh, intredende de stappen

Sijn 's *Grootvaers*, en begaeft met waardige eygēschappen
Eens konincks; maer de langh (die onder 't heyligh kleed
Ghescholen light, en steeds den *Vree* des rijcks verbeet.

Hoewel schijn-heyligh selfs den *vrede* standaard swayden;
Nochtans eersuchtigh veel vergifte twisten sayden)

Verbant den vromen *Vorst*, en steld tyrannen in.

Doch *Vrederijck* verdraeght, en / schrijft hem desen sin.

'K sagh voor langh de stad van *Romen*
Struyckelen, vallen heen en weer.

'K sie den val nu nader komen:

'S is der wereld hoofd niet meer.

Paus antwoord.

Sinte *Pieters* schips verfincken:

Ghy vergeefs u onderwind.

Isst leck: 't kan niet verdrincken;

't Blijft een schip in storm en wind.

God

Keyfer antwoord.

God (die my den rijk-staf pereld)
 Wil, dat yeder schepfel leert:
 Dat ick, VREED'RYCK zy der wereld
 Hamer, en een vorst ghe-eert.

Paus antwoord.

God wil, en de heyl'ge schriften
 Leeren, dat dijn sonde doet:
 Dat dijn ziele, haest sal schiften,
 En dan eewigh lijden moet.

SO vast, den *a* Visscher op Sint Pieters schuyt betrowden:

Daer noch onstuy me zee, noch wind mocht wederhoude,
 Sen roeckeloos bestaen: en klampt met veel ghebaers
 Het *b* werelds schip, aen boord, des Roomschen Adelaers.
 Schiet, uyt den koker der Propheten, *c* heyl'ghe pijlen:
 Die 't Roomsché misverstant, op voordeel liet *d* vervijlen,
 Door *e* eyghen passie, met vergiftigh haet en nijd.
 Door Papen hooghmoed' uytghefchooten, in den strijd,
 Daer selfs den Reeder *f* 't schip sal voor den huylingh ruymen.

Maer 't schieten treft niet toe; den visscher, op sen luymen,
 Leyd' ander laghen, kiest met een'gher Reeders hulp,
 Een *b* Thuringhschipper; maer, alsoo een waterguld
 Hem smaecten overboord: den visscher gaw ghesleepen,
 Ter keure, haelden uyt de Nederlandtsche schepen,
 Een *c* Hollandtsch schipper, die, om eens Sint Pieters roek
 Te kussen, voorstaen sou, den eertijds Vreed'rijcks *k* kock;
 Die nu den visscher speeld': maer so de grutten morsten,
 Voor 't leste, dat den Baes, al etend' is gheborsten.
 Diens' sone Coenraet, doen de heerschappy verwerft:
 Maer twee jaer na hem, aen een selfde sauce sterft.

SO werd Graef Welhem dan van Holland (met den wille
 der *m* Reeders) schipper, maer niet langh daerna, de kille
 Dood, klampten hem aenboord; hy gaf 't ghewilligh op

i *Wilhelmus* Graef van Holland Roomsch koninck. *k* *Innocentius*, de derde, Paus tot Romén, eertijds des Keyfers Frederijcks goede vriend gheweest zijnde; maer tot den Paulselijken staet ghekomen, werd grooter vyand van hem als oyt Honorius, ofte Gregorius voor hem gheweest waren; want door sijnen raed ende toedoen werd Fredericus in 't landtschap Apulien verghieven. *l* *Conradus*, koninck van Sicilien en Jerusaleem, werd Roomsch koninck. *m* By de Reeders moctmen de Keur en Rijcks-Vorsten verstaen.

Dat is:

Soo vroomheyd, edel-
 dom, verstant,
 Rijckdom en manne-
 deughd, de hand
 Des doods verduyren
 konden, siet!
 Den Keyser FRED-
 RYCK lagh hier niet.

a Den visscher op S.
 Pieters schuyt, dat is, den
 Paus op sijn mogentheyd
 en ghelagh.

b Het werelds-schip
 des Adelaers, is de macht
 en 't geslagh des Keyfers.

c Bestraft den Keyser
 met schrift-matighe en
 Prophetische oordeelen.

d Die eerst na der Pa-
 pen humeuren besnoeyd
 ende bequaemlijck ghe-
 steld.

e Door de ghene, soo
 meest daer aen ghelegen
 is.

f Met een laetdunc-
 kende rrottigheyd des
 grooten visschers (die de
 gantsche wereld sijnen
 visch-vyver noemt) uyt-
 gespogen. Want voor de
 visschers hut op den oev-
 er des Tybers gheschre-
 ven staet;

*Ecclesiam pro mari rogo,
 mihi climata mundi
 sunt mare, Scripturae re-
 tia, piscis homo.*

g Om den Keyser
 't rijk te doen ruymen,
 en de macht van 't selve
 te disponeren en aen hem
 te trecken.

ANNO MVNDI

5206.

Salut. 1244.

b *Henricus*, Land-
 Graef van Hessen en
 Thuringhen, Roomsch
 koninck.

Doen steegh de Reeders 't bloed door twisten inde kop,
 Van 't keurige krakeel: mids elcks goed dunckend' oordeel
 Een schipper na sen hand stemt, tot sen eyghen voordeel.
 Den visscher, die 't gheschil wel eer tot vrede bracht:
 Die maecken nu op 't hooghst de brabb'lingh in de wacht.

Anno 1255.

a Ricardus, koninck
 van Enghelland, werd
 Roomsch koninck.

b Alphonsus de thiende,
 een koninck van Castilien
 en Leon, werd Roomsch
 koninck, is een treffelijck
 Mathematicus geweest.

*c Ant qui nigrum in
 candidum (hoc est, malum
 in bonum) vertit.*

*d Assenbeccus, Or tho-
 mannus, Candelorus, en
 Caramannus*, waren vier
 de voornaemste geslachten
 in Persien, dese trocken
 op om andere landen
 te veroveren, ende namen
 kleyn Asien in, ende deelden
 't selve onder hen,
 daer van Caramannus
 Cilicien toeviel, dat na
 hem tot op den dagh van
 beden noch Caramannia
 heet.

Anno 1270.

e Rudolphus, Graef van
 Habsburgh, Keyser van
 Duytschland.

f Verstaet den Paus
 van Romen.

ANNO MVNDI

5254.

g Aldolphus van Nassou,
 Keyser van Duytsch-
 land.

*h Albertus van Habs-
 burgh*, Hertogh in Oost-
 rijck, Keyser, des voor-
 noemden Rudolphi sone.

In 't lest men kiester twee, een ' Enghelman, die 't varen
 Gheleerd hadd', op de vloën, en Brittenlandsche baren,
 Die veele docht bequaem, dit konincklijcke schip,
 In storm te wachten, voor zee, oorlogh, strand en klip.
 De tweede schipper was een *b* Spangiaerd, die 't ghewemel
 Der starren, son en maen, met der planeten Hemel,
 In eyghenschap, in ganck, in plaets, en kracht erkent:
 En wicken kon, hoe hoogh dat Phœbus koetsent,
 Ter plaetsen daer hy is, en hoe veer die ghelegghen
 Is van sen middagh lijn; dit docht elck, was te deghen
 Een schipper van fatsoen, die op de groote zee
 De schipvaart hadd' gheleerd: maer op de visschers ree
 De gronden niet en wist; des moest den visscher mede
 Sen aem daer over gaen, dees stuurd' hem weer in vrede
 Na Spangien: want ons dient (seght hy) alsulcken man,
 Die onse dwael-grond kent, en diese mijden *c* kan.

NV *d* Assenbeccus, en 't gheslacht der Otthomannen,
 Met Candelorus, en Caramannus, 't samen spannen.
 Verlaten 't Persisch rijck, en palen 't Turcksch ghebied,
 In 't westen, daer den Phrijgh, den Grieksch en oever siet!
 Bedwinghen met den swaerd', Natolien, en de landen
 Van Cappadocien, tot des Euxini stranden.
 En tergen op de vloën (ter schipvaart afgerecht) [vecht.
 't Scheursuchtigh Griekken, met geduyrigh scheeps ghe-
 T Erwijl, de Duytsche keur eendrachtelijck verklaerden
 ' Rudolph, Habsburger Graef, der Keyserlijcker waerde
 Beheerscher, door beveldes heyl'ghen d'winghelands:
 Die hem aenminnigh, tot bescherm des heyl'gen lands,
 Der Turcken geesfel docht; hy heeft het rijck bevonden
 Al-om door burgher-krijgh, en papen haet geschonden.
 Maer voor sen sterven hy den vrede wederbaerd,
 En daer mee vreedigh reyft na Spiers ten grave waert.

A Dolph van Nassou, doen eenhellig van de vorsten
 Roomsch koninck werd ghestemt, des *b* Aelbrecht
 schier gheborsten
 Van spijt is, die sich selds in 't rijck de meeste docht.

En daerom, op de macht der wapens, heeft gefocht
Dees eere, en verkreegh die, doen hy Nassawfch Grave,
By ^a Hasenpful, in 't veld delaelste doodsteek gave.

DAermee, so ^b scheurden 't net, van Sinte Pieters vangst:

En 't schip des Adelaers, vervil door dese anghst,

Aen 'lager wal, nochtans, door 't ruymen ^d van de winden,

So stevend' het in 't lest, noch boven alle blinden,

Van Sint Hierarchus bocht; doen pasten Albert, op

De Visschers-zéghé, met sen marffeyls in het top:

Maer vischten achter 't net, en 't was gheen weer te stelten,

Dus ^e bid hy om de zoo, maer krijgth daer voor sint velten

Op 't lijf ^f ghewenscht; dit speet hem, des hy op sen fy

Sen ^g sabel gord, en loopt stracks na de Galdery,

En haelt sen gowe band, terstond de Maets belasten

Hy 't hoekwand te asé; voort vertoond hy sich sen gasten,

En seght, ick pas voortaan op Dogger noch sen maet,

Het staet my toe, te zijn, beyd' visscher en soldaet.

Met dies de Fransche ^b Philips Sint Pieters boot voorby liep

Te loefwaert, des het graw der Doggers nyt de ly riep,

Kom af jou lichte Frans, [†] of 't yser gaet der deur.

Maer Philips die roept, *Ouy je va mon cours Monsieur.*

Sint Pieters na-neef dies een sijn wind-veeringh stucken

Te boord haelt, ende schiet hem 't lely hackbort stucken.

Noch rusten 't hier by niet, want de overluyden van

Het visscher gilde, deen, den Fransman in den ban.

En wilden dat hy stracks Sint Pieters vloote ruymden,

Dier overman (van spijt en droncken gramfchap schuym-
den)

Stuurt datelijck sen boot aen Hopman Alberts boord,

Met pas en ^k sendbrief, die bemachtichden hem voort

Den Fransman voor goe ^l buyt, als vyand aen te randen.

Maer, voor de boot aen boord komt, waré beyd' de handen

Van ^m Philips en Albert, gaer ghesloten, tot verdragh:

Dies keert de boot weerom en laet elck sijn ghesagh.

LAet nu (mijn sangheres) den Lutsenburger ⁿ Henrijk
Italien vryen, van der tyrannyen schen-rijk.

ⁱ Den Paus keerd hem sijn schild en helm om, en verklaerd hem voor vyand van den Roomschen stoel, ende doet hem in 't Consistorium opentlijck verbannen. *Quocumque erumpit, qua non sinit i re sacerdot, Pro-tinus hac vetiti criminis astra est. Ovid. Trist. lib. 2. k* Maer schickt Legaten tot den Keyser, en laet sich wel behaghen, (*nam placet sacratus aspis Esculapij*) dat Albertus Keyser zy. ^l Gheeft hem mede brieven om Vranckrijk vyandelijck aen te vallen, en te besitten. ^m Maer al eer de Legaten aen quamen, hadde den Keyser met Vranckrijk, sich door huwelijck en swagherfchap verbonden. ^v *Hemicus*, Grave van Lutsenburgh, Keyser.

^a *Hasenpful*, is een plaetse by de Keyserlijcke Rijcks-stadt Spier gheleghen, daer den veldslag tusschen Keyser Adolph en Hertogh Aelbrecht gheschieden.

Anno 1298.

^b Overmids den Roomschen stoel en Bisschoplijcke keur, haer selven een groot ghevolgh ingebede hadden, dat hier mede te niet liep.

^c Ende verviel also de Keyserlijcke keur bykans gheheel in handen der Gheestelijcker macht.

^d Maer 't gheluck van Albertus en de toeval eeniger Vorsten, steven hem den rugh, tegens de kerkelijcke geduchte macht.

^e Derhalven hy ver-soeckt aen den Paus door ghesanten toestemmingh der Keyserlijcker keur.

^f Den Paus weyghert sulx seer smadelijck, ver-werpene gantich schots de Keyserlijcke keur, ende den Keyser voor een doodtslagher scheldende.

^g Albertus gord, sijn sward aen sijn zyde en sette de Keyserlijcke kroone op 't hoofd, maeckt sich de Gemeente onderdanigh en treede voor haer, seggende: Ick ben Keyser en Paus, als of hy wilde seggen, ghelijck de oude Roomsche Key-sers, die oock *summi Pontifices* geweest zijn.

^h *Philippus*, koninck van Vranckrijk, wil den Paus niet voor sijnen Heer erkennen.

[†] *Quis homo est tanta confidentia*

Qui sacerdotem apud violare?

a Fredericus, Hertogh
in Oostenrijk, Keyser.

b Lodovicus, Hertogh
in Beyeren, Keyser.

c Carolus Quartus,
koninck in Bohemen, en
Keyser van Duytschland.

d Wencelaus, koninck
in Bohemen, Keyser.

e Sigismundus, Hertogh
vā Lutzenburgh, koninck
in Bohemen en Vngeren,
Keyser, des Weneclai
Broeder.

f Fredericus, Hertogh
in Oostenrijk, Keyser.

g Maximilianus, Hertogh
in Oostenrijk en
Keyser.

h Carolus Quintus,
Keyser en Monarcha
van Christenrijk.

i Amuratbes Ottho-
mannus de Groot, de der-
de Turckische Keyser.

k Johannes Cantuce-
nus, Keyser tot Constan-
tinopolen.

ANNO MVNDI

5325.

Salut. 1363.

l Catalans, waren
volcken die op de scheid-
dinghe van Hispanien, en
Provence woonden, ofte
om beter te segghen tuf-
schen Arragon en 't Py-
reneysche gheberchte, in
de Provincie Catalonia,
daer Barzelona de voor-
naemste zee-stad is; dese
als mede de Venetianen,
deden den Cantacuze-
num bystaad van sche-
pen.

m Johannes Paleolo-
gus, Keyser tot Constan-
tinopolen, neffens den
Cantacuzenum: Want dese
Paleologen en Cantacuzeni,
waren twee de voornaemste
en machtighste geslachten
van Grieken, die door haer
onverafdelijcke staetsucht,
stedes om 't hooghste gesagh
twisteden, en hebben also,
ghelijck der staetsuchtighen
aert is, liever het onderste
sien boven te keeren, dan
een titeljen van haer on-
verafdelijcke begeerten te
missen; hebben tot dien eynde
haren erf-vyand te hulpe
gheroepen, die sijn gelegent-
heyd in desen waememende,
haer allen op 't lijf gheval-
len is; *O fragilis damno-
sa superbia sceptri.* Die van
Genia helpen den Paleologum
met schepen en Galeyen. *o
Hellas*, anders Romanyen.
p Callipolis, nu Galliopolls,
een stad in den Thracier
Cheronefus ghelegghen,
andere Sint Iuriaens arm
ghenaemt. *q Mabomet*,
de tweede van dien naem,
de achte Turckische Keyser,
by den Turcken *Mechemeth*
begheuaemt. *r Constantinus*,
de achte van dien naem,
de leste Christen Keyser
tot Constantinopolen.

Laet Keyser Albrechts^a soen, de derde Vrederijck,
De kroon en scepter, met sijn Neve^b Ludewijck.

Laet vry den Roomschen Paus den Ludewijck verbannen;
En^c Karel in het rijk de Roomsche vier schaer spannen.

Laet^d Wencelaus, onnut in slempery vergaen:

En^e Sigismundi rijk, in vromigheyd bestaen.

Laet^f Vrederijck de vierd, het rijk in vree regeeren:

En na hem^g Maximilian als Roomsche Keyser eeren.

Laet Keyser^h Karel toe, een Christen Monarchy;

Singht slechts, hoe zeevaerts lof staeft aller heerschappy.

WAnt naw'lijck Amurath, den Prins der Otthomannen

Wt Asien werd verlockt (doen twistende tyrannen

In Grieken, maecten los, de langh ghedreyghde val)

Of luysterde eersten na het Meeremijns geschal,

En Griekische water Goon; die hoorende trompetten,

Sich den besneden Turck, tot bystand veynst te setten,

Des^k Cantacuzeni; en fracks in volgheweyr

Der^l Catalaner vloot, bemanden, met sijn heyr.

Maer^m Paleologus, met de hulp derⁿ Geneveesen,

Doet Cantacuzenum de Otthomannen vreesen,

In 't eerste treffen; des den Turckischen Amurath,

In schijn van bystand, der Galeyen strijd hervat:

En slaet den Genevees, veroverd meest haer schépen;

En heeft daer mee de steen, aen^o Hellas strand benépen.

Neemt^p Callipolis in; bekrijght nu opentlijck,

Bulgarijen, Mysien, en 't gantsche Griekische rijk.

MAerfoo nu q Mahomet (de oneenigheyd der Grieken

Vermerckten, treckt hy op en veld de Turckische piec-

Voor Constantinus stad; te lande, en ter zee,

Hy die met schepen, dicht langhs heen besluyten dee.

Den Keyser^r Constantijn van meeningh om de kielen

Der Turcken [in 't beleghe te water] te vernielen:

Maer koud en machteloos, eyscht van sen onderdaen,
 Een schattingh, om de vloot (die den Venetiaan
 Tot bystand hadd' geschickt) met nootdrufft te versorgen.
 Maer neen, den Burger houdt sen schatten lieft verborgen,
 In de aerde (om daer na den vyanden tot buyt
 Te laten) dan hy nu son mild'lijck reycken uyt:
 Om 's lands ghemeene best met onderstand te stuten;
 Den Turck valt onder des (want niemant wil hem schutten)
 Constantinopel met dry honderd duysend man
 Seer heftigh stormende, op het onvoorsienste an.
 Hier 's Slavus by de poort en Paleologus strijden:
 Om 't Keyserlijck hof voor aenloop [te bevrijden]
 Der Turcken; vallen beyd' door machtelooft heyt neer.
 Daer Keyser Constantijn Constantinoplen eer
 Voor 't lest verded'ghen wil: maer 't is vergeefs gestreden;
 Den Keyser door 't gedrangh des volcks werd doot getre-
 Daer lagh de luyfter van den grooten Constantijn (den.
 Die de eerste was, diens ^b naem, moft oock de leste zijn.

GHy hebt my nu voldaan, ^o Musa met u stemme.
 Laet nu dit u ghesangh, slechts in de ooren klemmen,
 Der ^c vrede-haters, en warr-gheeften, selden stil,
 Verleyders, die in stads en kerckelijck gheschil,
 De herten, der ghemeent, door scheuringhe verkrachten:
 Verachters van den Vorst, en wereldlijcker machten.
 Op datse weten, dat door haer en haers ghelijck,
 Vergaen is, menigh' vorst en menigh koninckrijck.
 Daer door den Griecken, 't lof der zeevaert is benomen.
 Der Turcken zeevaerts roem, door sulcks is opgekomen.
 Op datse leeren sich te wachten voor den val,
 Die in 't bysonder, haer op 't eerste treffen sal.
 Op dat de goe ghemeent, gheen oorfaeck heeft te klagen,
 Dat binnenlands senijn veroorsaecht haerlie plaghen.
 Op dat den dichter niet in volgend' eew, sijn stof
 Of bondigh Nederland, uyt u weeld-minnigh hof
 Tot leyder smet ontleen van die die na ons komen.
 Op datme seggen mach den staet heeft toeghen omen
 Door ^d eendracht van dat volck, die leefden in een eew,
 Daer yeder borgher voor sen heerdste was een leew.
 Daer liefde en billickheyt malkander waren buuren.
 Daer deughd en vreesse Gods de wacht hiel op de muuren.
 Dier spaersaemheyt by huys, dier dapperheyt in 't veld,
 Den staet van Holland onbeweeghlijck heeft ghesteld.

^a Iohannes Slavus vati
 Dalmatien, en Theophi-
 lus Paleologus, een
 Grieck, vechten haer bey-
 de dood, voor de poort
 van 't Keyserlijcke hof.

Anno Salut. 1453
 Adij 29 Majus.

^b Het is aenmerckens
 waerdigh, dat den eersten
 Christen Keyser die van
 Byzantium Constantinopel
 ghebout heeft Con-
 stantinus, en sijn moeder
 Helena ghenaeft waren,
 ghelijck oock den lesten,
 die de stad verlor Con-
 stantinus ende sijn moe-
 der Helena genaemt zijn
 gheweeft.

^c Aldusdanighe men-
 schen zijn, als blaesbal-
 ken, (die een vreedfame
 Christelijcke regeringhe,
 ghelijck een woeste en
 onbeslyfde zee verbes-
 sen, ende beroeren, daet
 in beyde het schip van
 Sinte Pieter en van Sint
 Paulus, soo wel het oor-
 loch als het visscher schip,
 komen schipbrekinghe te
 lijden; ghelijckmen uyt
 dese zee der Keyseren,
 vande opschuyvende ba-
 ren der Romeynen, tot de
 neergaende dijninghen
 der Griecken, en Duyt-
 schen lichtelijck bevroe-
 den kan.

^d Concordia maxima,
 minima avaritia erat.
 Ius, bonumque apud eos
 non legibus magis, quam
 natura valebat. In suppli-
 cis Deorum magnifici,
 domi parci, in amicoi fide-
 les erant. Dnabys his ar-
 tibus, audacia in bello, ubi
 pax evenerat, equitate se-
 que, remque publicam,
 curabant. C. Salsii, de
 conjurat. Catilina.

Op datter nimmermeer, het treunigh, ach ten lesten
 Op volligh, ende klaeght dat dees bowvall' gheveest
 Van scheursucht ondermijnt, nu schudden op haer last.
 En dat de gierigheyd, met veel ghebreken, walt
 Tot vyandschappen, die om haer bysonder saken,
 Een ongebonden hoop tot haer regenten maken.
 Maer dat in 't teghendeel, die nu en na ons leeft,
 Sen herte nimmermeer aen dees gebreken kleeft. [baken.
 't Schipbreuckigh wrack aen strand, verstreck ons voor een
 Gheen a' beter spieghel, dan dat we in een ander laken;
 Is 't Romen so ghegaen? viel 't dus met Griecken uyt?
 Wy hebben tijds ghenoech, ons voor de wederstuyt
 Te wachten, dats mijn wensh; is nu haer zeevaert schif-
 Se is loffelijck gheweest; 't geval is licht en driftigh. [tigh?
 Wie daer op, op de wind, op ebb' en vloed betrouwt?
 Die heeft als sylie oyt op 't driftigh ys ghebowt.
 Sy bloeyden, rijpten, des sy in haer weeld versmoorden.
 Wy bloeyē noch, God geeft dat noyt ons blos verfoerden:
 Op dat ghy Amsterdam, ô! zeevaert-rijcke stad,
 (Dat wensh ick) bloeyend' blijft in zee-oegst rijcke schat.

*a Felicitas sapit is, qui
 alieno periculo sapit.
 Plaut.*

Ende des derden Boecks.

DER

DER
ZEE-VAERT LOF.
Vierde Boeck.

147

KRoondragher † die in 't diepst van dijn lazuyre
kolcken,
By wetten onderhoud dijn kout-gheschubde
volcken.

Die van ^a daer de Atlas om de onzichtbaer spillen sneld,
Door-swerven 't cristallijn ghelijcke pekerveld.
Die op dijn elgher kneuft den moet der gramme baren,
Wanneer den zeehaen krayt moy wêer voor dijn dienaren.
Gheef dees ghesellen last uyt ^b water-gieters kruyck
Te hóófen dees mijn dorr^c-verfoorde lawer struyck.
Maer du kom onder des op ^e Argos vyer ghe luycken
Van uyt den ^d middagh hier, ons avond aensicht pruycken.
Niet met dijn specery, noch kostelijck ghesteent,

stelle die als een behulp-middel om mijne Poësy den weghe te banen, om des zee-vaerts lof (in 't zuyden ver-
kregen) op Duytsche rijm te singen. ^e 't Schip Argos, een sterre-beeltenis, mede in 't zuyder deel, ja geheel be-
zuyden den Tropinus Capricorni. ^d Van uyt den middagh, of uyt den zuyden; ons avond-aensicht beteekent
dese landen, die by de oude Geographi (insondertheyd so oostwaerts van ons woonden) Avondlander ghenoomt
wierden, om dat van haer af te rekenen, de sonne alhier schein onder te gaen.

† Aensprake des dich-
ters, tot Neptunes den
God der zeen.

^a Ofte so verras hem
des werlds rond is strec-
kende.

^b Also den water-gie-
ter, anders Aquarius ge-
naemt, een zuyder-sterre-
beeltenis is, daer in een
sterre Fomahant gena-
naemt, so de Mathema-
thici op de globe afbeel-
den, als uyt de water-
kruyck vlietende, die by
het varende volck (dat om
de zuyd wil meest in 't
ghebriuyck is, om de Af-
punts-hooghte te vinden;

^a Voor dat den wegh na de Indië, so sich rond-om Africa streckt, ontdeckt waer, plachten de *Æthiopers* de specerijen ende *Indiënse* waren uyt *Indien* te halen, en brochtense door de roode zee, aen de *Ægyptische* en *Arabische* Turcken, die se aen de Christenen overbrochten, ende also tot ons plachten te komen.

^b *Schemer-schaw* daer by werd verstaen (also den avond niet dan *Schemer-schaw* en is) de landen so alhier omtrent gelegen zijn.

^c *Argos Dieplood*, is een seer klare starre in 't zuyden, anders *Canopus* genaemt, meest gebruyckelijck voor de *Stiercluyden*; so na *Indien* varen.

^d De *Taeghsche* vorst, ofte den koninck van *Portugael* namentlijck, *Don Iohan de eerste* van dien name.

Anno Salut. 1430

^e *Septa*, anders *Seuta*, een groote stad in 't koninckrijcke *Fez* in *Africa* legghende aen de enghte ofte strate van *Gibraltar*.

^f *Bellone*, ofte de godinne des oorloghs.

^g *Thetyos*, de moeder aller wateren ofte de zee.

^h Die van *Æthiopen* te dier tijd waren meest goede Christen.

ⁱ *Don Henrico*, koninck van *Portugael*.

^k *Sagres* in *Algarven*, een stad in het uyterste ghedeelte van *Portugael*, by *Capo Sint Vincent*.

^l *Don Alfonso*, de vierde van dien name, koninck van *Portugael*.

Ofuyt ghemijnde erts, noch Elephants ghebeent:

Dat daer den *Indiaen* deswarte ^a *Ethiopen*

(pen;

Toevoerd, die 't aen den *Turck*, de *Turcken* ons verkoo-
Maer, met een heylige glants, die uyt den middagh blinkt,
En onse avond-starr by haer ten hove winckt.

Op dat wy (die ghewent zijn ^b *Schemer-schaw* te hand'len)

Den ongebaenden pad ten heeten middagh wand'len.

En *Argus* ooghen slechts op ^c *Argos* dieplood slaen,

En so voort ballast scheeps rond-om *Afriicken* gaen.

Ontfiende noch 'tgeschroock, noch soorigh sonne braden,

Wanneer wy slechts met roof en kostlijckheên beladen

Den hol bepeckten buyck, en komen vayligh weer,

Toc-eyg'nende ons ghesangh der zee en schipvaerts eer.

Wanneer de ^d *Taeghsche* vorst sen stalen lemmer repten

En *Mars* te water dreef na 't konincklijcke ^e *Septen*,

Daer komende aen het diep bedoven pekels-trand;

Elck zee-sieck schip braeck't uyt sijn kenpen inghewand.

En datelijck gheloft sen half verkofte zielen,

Die aenghedreven en te vyand overvielen

Der mind're steden hoofd, van 't Konincklijcke *Féz*.

Doen heeft ^f *Bellone* selfs den moed'ghen *Portugees*

(*Neptunes* te gheval) den lawerkrans gheschoncken;

Op dat sen groot'sche geest te meerder mocht ontsoncken.

En pricklen tot het aenghevanghen onderfoeck,

Waer ^g *Thetyos* omhelst de *Afriicksche* zuyder hoeck:

Om te ondervinden, wat de ^b *Ethiopsche* Christen,

In 't zuyden scheyde van de *Arabische* *Mah*'methisten,

Om selfs de *Ægyptische* *Turck* (die 'troode diep doornee

En de *Indiaen* besocht) te schoppen uyt der zee.

Maer so den koninck nu tot ^k *Sagres* in *Algarven*

Deschepen uytrufft, werd door 't konincklijcke sterven

't Begonnen werck ghestaect, tot dat sen broeders soon

^l *Alphonfus* koninck werd der *Portugaelsche* kroon.

Die was desselven sins dees schipvaart te hervatten

Maer werd genootsaect om sen konincklijck schatten,

Beneffens sijn persoon te setten in de schael

Ghedurende sen rijk op 't punt van 't gladde stael.

En afterstalligh des de hope deser eeren,

Beneffens 't koninckrijcks van *Portugaels* beheeren;

Sijn ^a foonten ervaer laet, die na Alphonfus dood,
 De roem van Portugael, queeckt op den fachten schoot
 Des grawen Oceans, die met een wacker oordeel
 De midd'len overslaet [en reckte tot sen voordeel]
 Vereyffschende ten dienst van sulck een groot bestaen.
 En doet alsoo met last sijn kielen 't zeewaert gaen.
 Om wegghen door de zee na ander koninckrijcken
 Te ontdekken, langhs het dorr' en brandighe Afrijcken
 Aen gheen zijd' de ^b evenaer, in andere Hemels schaw.
 Ter ander zijde, schickt hy aen 't bekrooßen graw
 Vruchtbare Nijlsche strand, ter zee ervaren mannen,
 Om met den Arabier den oever te bespannen
 Op 't gladde parkement, met Circkel passers punt;
 Die recht de streckingh na het goud-rijk Indien munt.
 Op dat, wanneer me langhs de opghesochte trappen
 Der sonnen, zuyd'-waert klimt, door kenbaer eygenschap-
 (Door 't ongebaende pad gebakend inde locht) (pen,
 Der onderfoeckers, vry de ervaringh volghen mocht.

DE opfoeckers onder des sons evenaer passeren.
 En voort met sneeghe vaert des steen-bocks kromme
 keeren.

Daer Phoeb' van daen ghehuyst was na het ^d kreeften hock:
 So dat Matroos ontbrack den warmen winter-rock.
 Daer op dan 't storm gheblaes met Hemel hooghe baren,
 Haer daglijcks meer en meer met onspoed komt bewaren.
 Doch komen end'lijk, by den aldergrootsten, hoeck,
 Die aerd-beschrijver, oyt brocht in het zeekaert boeck.
 Hier komt de vreesse (door steeds omgekeerde lucken)
 Met t'elckens nieuwe ramp, haer 's levens hoop ontrucken.
 So dat van oogenblick tot oogenblick de noot
 Hen schricklijck beelden af, de bleeckgheverfde dood,
 Door wan-hoop aengheprest; de half-verdroncke zielen
 Verlaten 't sayder punt, met omgekeerde kielen,
 En bieden 't moe gheforgh ghefronte voorhoofd, aen
 Den blijden sonneschijn, die haer te moet komt gaen.
 Besluyten dat den hoek by 't Hemel-licht ghemeten;
 Op vijf-en-dertigh treen, de ^g storrem hoek sal heeren.
 Belanden end'lijk weer aen 't ^b Lusitaensche strand,
 Verwelkomt van den vorst op 't Tagus oeverkant.
 Daer openende 't boeck der daghelijcksche schriften,

lijcke reviere, so de ouden schrijven, dat goude landen opwierpe, loopende door
 roemde stad Lissboa, by ons Lissebon ghenaemt.

Anno 1494.

^a Namendijck, *Don*
Joan de groote, de tweedd
 van dien name koninck
 van Portugael, dese ont-
 deckt veele te voren noyt
 bekende landen, op de
 kuste vā Africa en Æthio-
 piën, ende komt so verre
 met sijn schepen, tot daer
 het de voorgaende oude
 Geographi, achteden on-
 mogelijk om der sonnen
 hitte bewoont te konnen
 werden.

^b d'Evenaer by de Ma-
 thematici de linie des
 Equinoctiaels genaemt.

^c Dit is den Tropicus
 Capricorni, welke Cir-
 kel van de sonne aenghe-
 roert, in dese landen de
 kortste dagh maect, van
 daer de sonne wederom
 na 't noorden keert.

^d Anders den Tropicus
 Cancri, die op de sel-
 ve wijte (als den Tropicus
 Capricorni, bezuyden
 den Equinoctiael) be-
 noorden deselve linie in-
 ghebeeld werd, waer in
 ons de son de langhste
 dagh maect.

^e Dese was de leste
 en zuydelijckste hoek,
 van Africa, des koninck-
 rijcks Monomotapa.

^f Dit is te verstaen
 op 35 graden suydpools
 verheffinghe, alsoo het
 woordeken *gradus* van
 de Latijnisten ghenomen,
 ende beteekend een tre-
 de, door sodanige graden
 ofte treden, werd den
 aerdkloot afghedeelt, te
 weten, in 360 graden, in
 sijnen orbis ofte omring.
^g Storrem-hoek of-
 te de tormenterende,
 wierdens genaemt, over-
 mids de storrem en tor-
 ment dief aldaer ledē.

^h Lusitaensche, anders
 Portugaelsche.

ⁱ Tagus, is die tref-
 fel Portugal langhs de be-

a Alsoo den koninck groot verlanghen hadde, omme de Indien te ontdekken, door schipvaert, daer toe gheen middel fiende, of Africa most erghens in 't zuyden endighen, ende den paster zee openen, daer op hem dese kaep ontdeckt werd, verheucht sich daer in, wil dat deselve sal heeten de kaep van goede hoop, ofte kape de bon Esperance.

b *Palidix mars aquo pulsat pede pauperum tabernas,*

Regumque turres. Horat.
c *Don Manoel*, koninck van Portugael.

d Iason verkreegh eertijds het gulde Vlies van Colchos, door de tooverije van Medea.

e Also het schip Argos, dat Iason eertijds in Grecien 't onschelijckste en grootste schip, ja de Grieccksche macht ter zee was, so wil den dichter alhier met Argos schip, de gheheele macht ter zee ofte zeevaert verstaen, ende by 't gulde Vlies, de eere en rijckdom, soo daer door vercreghen werd.

f *Fernand Laurent*, een Portugues van groote autoriteyt en aensien, bequaem om groote en konincklijke saken uyt te voeren.

g *Vasque de Gama*, Edelman ende Capiteyn Generael, over vier schepen, die dē koninck sond, om d'Indies op te soeckē.

h Seven broederendagh, is den thierenden Julij so Gama 't zeyl ginck.

i d'Eylanden der Fortunen, zijn de Canarische Eylanden.

k S. Jacobs dagh, 't welck is den 25. Julij.

l *Astrolabe*, een Mathematisch instrument van koper, omme de hoogte der sonnen te peylen.

Vertelden hem 't ghevolgh van al de tegendriften,
Die aen de storrem kaep, haer herten maeckten bangh;
Dats (sprack den koninck) recht waer na dat ick verlangh:
Want dits de rechte hoeck, die uw' geleen ellende,
Nu tot vergheldingh sal in groote blyfchap wenden.
'k Sie (segh hy) groot gevolgh uyt dees ontdeckingh staen.
Des wil ick dat dien hoeck sal heeten, nu voortaan
Den hoeck van goede hoop; dit hebbende beslooten
So steld hy order, om een afgherechte vloote
Te rusten tot de reys, van nader ondersoeck.
Met werd des konincks ziel het lichaem veel te kloeck,
En schift sich van hem af; daer leyd de Prins 't verscheyden,
Die stracks 't verov'ren noch van Indien onderleyden,
Prins Manuel bekleed terstond desselven stee.
En order stelden op de ridderfchap ter zee.
Die niet om 't gulde Vlies staet op 't Medea's toov'ren:
Maer om een Argos schip vol vliessen te verov'ren
Door zee-helds dapperheyt; hoewel den gantschen raed,
Des konincks opset, door ontradingh, wederstaet:
Voorwendende der hoop, onvast gheftelde reden,
't Ghevaer der schip-vaert, en desseloffs moeylijckheden.
Dat oock de kosten voor den Portugaelschen staet,
Door lanckheyt van den wegh, meer schaden sou dan baet,
En of de schepen schoon de p'rijcklen al ontflipten:
Dat hem te vruchten stond den Soudaen van Aegypten.
Dat noch behalven, of dit alles wel gheluckt:
Der Christen Princen gunst t'hemwaerts in haet verruckt.

Den koninck al gereet dees voorflagh wederleyden.
En geeft *Fernand Laurent* den last, van 't toe-bereyden
Der schepen; maer hy selfs na waerde de ampten deeld,
En *Gama* vande vloot de heerschappy beveeld,
Dees sose nu van als versien en vaerdigh waren,
Op seven broederen dagh, de Atlantische blawe baren
Bploegghden met ghesind': en seylden op ghenā
Van wind en water, langhs de kust van Aphrica.
En eer niet, na beneen 't gekromde yser, soncken,
Voor dat d'Eylanden der Fortunen son wit bloncken
Voor uyt, en onderschoot; daer op me dat'lijck, van
Deschepen, landwaerd roeyd het naeste Eyland an.
Hier [op *S. Jacobs dagh*] Matroos de holle tonnen
Met soete stroomen vuld, en peyld de middagh sonne
Op de *Astrolabe*; 't wijl [ghelijck een swarte wolck]

De Mooren, vallen uyt de bosschen, op het volck
 Van Gama, dat verbaest met schrandere ghewichten
 Na strand en met de boots na boord roeyd, ende lichten
 Het logghe ancker op, en noemen 't Eyland, na
 Den dagh, ^a Sint Jacobs land; met klimtmen op de ra
 En snijde de zeylen af, voorhalende de schooten :
 So gaetme voor de wind den zuyder Hemel blooten,
 Van 't schoonste dagh cieraet, en siet het ^b kinder paer
 Vergoden van den stier, benoorden de evenaer.
 De kaep van goede hoop ghenaecken ondertusschen :
 Daer ^c Euronotus op, sijn grammen moet komt blasschen,
 Die ^d Trascias bevecht, en so met eenen mee
 De Lusitaensche vloot sen macht ghevoelen dee.
 Dit maeckt ^e Iā Hagel warsch, die 't beter acht voor 't leste
 Te keeren wederom, dan langher 't lijf ten beste
 Te geven, op ghenā, van weder ende wind.
 Dit leggen, langhs soo meer, en heftigher begint.
 Dies Gama werd gheterght, om 't muysten te beletten,
 De oproerighe amptly, van haer ampten af te setten,
 En kiesen ander weer; werd selven / Palinaur,
 Die recht de ganghen peyld, en opsicht neemt op 't stuur.
 Met rept sich ^g Zephyrus, so dat de zeylen puylen,
 En doen de aengaende streeck, in ander gangh verruylen,
 Beoosten om de kaep; hier, langhs de wal ghezeyld
 Tot aen Sint ^h Raphaels-kust, en ancker grond ghepeyld.
 Hier gaetme met gheschenck des konincks aensicht groe-
 Die met een teghengift ghenooten giften boeten. [ten,
 T'wyl by de schepen valt de tael onkunde Moor
 Verstaen en doet verstaen, door 't sienelijck ghehoor,
 En dadelijck bewijs, dat sich dees zeestrand strecken
 Tot aen de roode zee, die langhs Arabien strecken:
 Dat volghens haer beduyd niet verre lagh van hier.
 Dit moedight haer op 't nieu, en noemden dees revier
 Goed teecken; hebbende hun schepen ende siecken
 Verbeterd en vervarscht, sy 't naeste ochtend kriecken
 Ter voor ebb' stelden schrap, de zeylen, ende gaen
 Na ^k Mozambique, daerse landen, en verstaen
 Dat haer ^l Zacoeya, na 's lands wijse quam ghemoeten,
 Met Saraceensche ghevolgh, haer aenkomst te begroeten.
 Maer 't Aethioopsch onthael, met vriendschaps schijn door
 speckt,

^a Men vind niet dat onder de Canarische Eylanden een is, dat Sint Jacobs hiet, maer wel onder de Eylanden van Cabo Verde, te weten, *Ide de S. Iago*, zijnde het grootste, neffens *Ide de May*; faet derhalven wel te dencken, datse doen ter tijd dese Eylanden mede Fortunate geheeten hebben.

^b *De rweelinghen*, een teecken des Zodiac; vergoden van den stier, dat is, Phoebus den God der sonnen, uyt den stier, ofte teecken des selfs, klimmende tot den tweelinghen, beteekend den tijd des Mays.

^c *Euronotus*, anders *Vulturinus*, is den zuydoosten wind.

^d *Trascias*, anders *Circius*, is den noordnoord-westen wind.

^e *Ian Haghel*, by de Hollandische zeevarende de gemeene Matroosen. ^f *Palinaur*, ofte stierman.

^g *Zephyrus*, ofte *Favonius*, is den westen wind, die haer ghedienstigh was.

^h *S. Raphaels land*, leyd onder den Tropicus Capricorni in 't noordoosten van de Cape de bon Esperance, in het koninkrijcke Quiloa, aen de Arabische zee, die by Ptolomaeus *Sinus Barbaricus* genoemt werd.

ⁱ De reviere ofte Baye, daer dese schepen lagen, werde *Bueno Signio*, (dat is, goed teecken) van Gama genaemt.

^k *Mozambique*, een stad leggende op een Eyland, dicht onder 't land dat Zanguebaer genaemt is, behoorende onder den konink van Quiloa, den boeck daer Mozambique leyd, werde certijds by

Ptolomaeum Prassum Promontorium geheeten. mensche, en hart vyand van de Christen.

^l *Zacoeya*, Gouverneur tot Mozambique, een loot

Van 't

a Dit volck tot Mozambique, sochten de schepen der Portugueesen door veelderhande practijken te verraden ende te overmeesteren, want dit een kloeck volck ter zee was, die by haer deco mpaffen, zeekaerten ende quadranten, om der sonnen hoogte te meten, in 't ghebruyck hadden, ende hun oock wel daer op verstonden.

b Quiloa, een groote koopstad by het uytloopen der reviere Coavi, daer den koninck offte den Keyser van Zanguebar sijn hofhoud.

c Mombaza, oock een stad in 't selfde rijk, leyd omtrent 40 of 50 mijlen noordlijcker dan Quiloa.

d Melinde, mede een stad in 't rijk van Zanguebar, bestaende onder 't ghebed van haren eygen koninck, die de Portugueese veel vriendschap doet; dese plaetse leyd omtrent vier graden bezijden de linie, aen de zee die by Ptolomæus, de bocht offte Sinus Barbaricus, ghenoomt werd.

Van 't trouweloofse volck, den Portuguees ontdeekt
't Verraders *a* opset, dat hy voelden en vermoeden,
Dat hem te wachten stond met wijsheyt te verhoeden.

't Zy dat de swanger' haet op 't Christelijck gheloof
Verraderije baerd, die van den oever schoof

Met Indiaens ghevaerd', om de aenghelande kielen,

Op 't onversienst te slaen en schandigh te vernielen :

't Zy datse trachten, om te hacken af by nacht

De ancker towen, om de schepen in hun macht

Te krijgen onder 't land; dies nietemin, de sorghe

Des hoofmans heefste voor dees laghen al gheborghen.

Die dat'lijck de anckers licht (mids dat hy hier ter stee

Met lootiluy al voorheen, voorsien was die de zee

Van daer tot Calecut ter schipvaert kundigh waren)

Ea is noord-oostwaert op na *b* Quiloa ghevaren.

Doch teghenwinden, daer op Stiermans sorghe waect.

Doen dat de vloot voorby, en tot *c* Mombaza raect

Ten ancker, daer op stracks een Barck met Saraceenen

Vanland af wel ghemand aenboort komt, dese meenen

Eens loefs met alleman te komen tot haer in.

Maer Gama trowtse niet, en weyrdse, nietemin

Ghedooght hy, datter vier de aensienelijckst' van allen

Op komen souden, om met hem na hun ghevallen

Te spreken, die (hoewel gheveynst) hem presen seer

Om sijn voorsichtigheyd; en na bewesen eer

Hem raden haerlie stad wat bet te willen nad'ren.

En vallen soo te met in handen der verrad'ren

Inwoonders deses lands; ten waer het wijs beleyd

Des opper Capiteyns met goe voorsichtigheyd

Dees laghen hadd' verspied, en waer 't also ontkomen.

Voort hebbende hun gangh recht opwaerts aengenomen,

Ter konincklijcker stee *d* Melinde, om aldaer

Te toetsen of 't gheluck haer eenmael gunstigh waer,

En brochtse erghens aen de onbekende palen

By menschen, die als sy met ware deughd' onthalen

De vreemdelinghen, tot ghenefingh van haer spoed;

Die dus veel teghenheids en onheyls was ghemoed.

DVs voedde de sorghe de hoop, terwijl de zuyde winden
De graden korten, en ter reede voor Melinde
De vloote landen deen; hier de oude konincks soon
Wt 's vaders name komt, in eyghener persoon
Den dapp'ren Portuguees, begroeten en vereeten,

Daer

Daer op dat Gama uyt den name sijnes Heeren,
 Ghelijcke frayicheyd, den koninek weder schanck.
 Voorts met beleeft onthael sy wederzijds in danck
 Elck ander gunst en toeghenegentheyd bethoonden.
 Terwijl veel Christen die ter selver stede woonden
 Veel vriendschap dese haers gheloofs-genoten deen.
 So oock den ouden vorst, gheneghen om te ontkleen
 Sijn goedertierenheyd, voor deser vremden oogen:
 Aenbood haer, alles wat hy hadd' in sijn vermogen,
 Ghereed tot haerlie dienst; daer op den Lustaen
 Hem heusselijck bedanckt, die stond om 't zeyl te gaen
 Na ^b Calecute; des so haest den koninck hier van
 Bericht werd, hun versoght, een kloeck ervaren stierman
 Ten leydsman, en begeert, wen Gama wederom
 Na huys wil schepen, dat hy niet en laet, maer kom
 Ter haven in sijn rijk: op dat hy met haer sonde
 Gesanten, die sijn kroon in heyl'ghe vree verbonden
 Met die van Portugael; daer op me weer ontfowt
 De zeylen, en voor wind de pekcl baren spowt,
 En komen de evenaer benoorden, ende saghen
 De ^c beeren groot en kleyn, den hell ghestarden waghcn
 Het noorder aspunt, om berennen, in haer rond.
 De gunst des middagh-winds steeds t'haren dienste stond
 En volghd' se dienstbaer, langs de ^d Aethiopsche kusten:
 Voorby ^e Arabia en ^f Carmanien, en rusten
 Niet eer, voor dat ^g de son met tweelinghs luyfter blonck,
 En 't aengenaem ghesicht de ^h blawe berghen schonck
 Beneffens Calecut; dies Gama sich verclaerde
 Den loots en stierluy met gheschencken elcks na waerde,
 En schips-betrowen voort ghesonden na beneen:
 Dat seldsaem in het oogh voor veel ⁱ Malabren scheen.
 Die elck voor ander reed met swart ghevelde schoncken,
 Nieuw-gierigh strandwaert af, haer omgekromde ^j joncken
 Door 't water repten, om te weten wat voor volck,
 Dat hier beploeghen komt d'Arabsche pekcl kolck.
 Hier Gama, door sen tolck doet vragen, waer den koningh
 Van Calecute, hout sen konincklijcke woningh;
 Dat hebbende verstaen, beveelt hy datlijck een
 (Daer toe verordineerd) ^k Bandijt, om met haer heen
 Te varen na de stad, die nawelijcks sen voeten
 Op 't land set, of terstond in menigte ghemoeten
 Hem de Indianen, die verwonderd (door 't ghedrangh)
 Om sien, hem vander aerd' ophieven; maer niet langh

^a Hier woonden veel

Aethiopsche Christenen.

^b Calecute, eene ende
 de voornaemste stad des
 rijcks Indostan.

^c Groote ende kleyne
 beer, zijn twee noorder-
 sche sterre-beelden, den
 kleynen beer, staende
 dicht by den noord-
 pool, begrijpt de noord-
 sterre in sich, ende den
 grooten beer die den
 circel Arcticus draeght,
 bellaet met den staert,
 ende achterlijfs den Plau-
 strum ofte waghcn.

^d Aethiopsche kusten,
 ofte langhs de oostelijcke
 kusten van Africa.

^e Arabia Felix, nu
 Ayaman gheheeten.

^f Carmanien, nu Chir-
 man, ende voort de custe
 van Cambaia, langhs het
 uytloopen der reviere In-
 dus.

^g De son met twee-
 linghs luyfter, dat is, na
 den 21 May.

^h Het blaw gebergh-
 te, ofte het vaste hooghe
 land, 'twelck als 't uytter
 zee va verre gesien werd,
 blaw schijnt te zijn.

ⁱ Malabren, zijn de
 inwoonders va Calecute.

^k Joncken, een soorte
 van schuyten, by den Ma-
 labren, als oock by de In-
 dianen, ghebruyckelijck,
 voor en achter hoogh
 omghekromt.

^l Gama hadde thien
 ter dood veroordeelde
 misdadighers, met hem
 om hier en daer een land
 te setten, om na der lan-
 den gelegentheyd te ver-
 nemen, ghereecktense vry
 daer af; 't was tot haren
 voordeel, so niet se waren
 veroordeeld; dese werden
 Bandijten ghenaemt, als
 verbannen zijnde, in dese
 onbekende landen.

Mouzaïda, was een Saraceen van Tunis, die te voren wel in Spangien gheweest hadde, kennen- de dese kledinghe, als oock de Spaensche sprake, neemt hem op.

b Pandarane, een koninklijke vertreck- plaesfe, niet verre van Calicut, daer den koninck doen ter tijd sijn hof was houdende.

An. Salut. 1498.

c Paul de Gama, den broeder des Generaels, treed so langh in het Gouvernement der schepen, ende neffens hem *Nicolaes Conillo*, tot dat Vafque de Gama van land weder keert.

d Den Catoval, is den rechter van Calicut.

e Den grooten Brachman, is soo veel als den opperften des Priestersdoms, ofte Pontifex haer- der wet.

f Het over-Indisch rijk, ofte het beste deel der landen, over de revier Indus gheleghen.

Daer na, tot sijn gheluck, * Monzaïda (dese drachte Van kledingh kennend) hem ontlasten deser vrachte, En voerd' hem (overmids hy kundigh Spaenscher tael) Tot sijnent t'huys, en gheeft hem t' blijde welkomst mael. Daer na Monzaïda, met den slaeffchen Portugueese, Aen boort voer, en sijn plicht eerbiedelijck bewese Aen Gama, die na langh en veelderleye praet, Hem 's and'ren daeghs met twee sijn ed'len varen laet Na^b Pandarane, daer den koninck en t' ghesinde Van t' konincklijck hof, te dier tijd was te vinden. En komen op t' verboek Monzaïda, voor den thron Des konincks; die [wanneer de Portugaelsche kroon Geroemd werd (die so verr' ten avond is gheleghen) Tot vriends verband met hem te sluyten was gheneghen] Verheughden in haer komst, en sprack, ick wil gheenins Ontseggen, dit verbond te maken, met dien Prins, Die meerder waardigh is; dies gaet op mijn begeeren, Aen uwen Capiteyn bootschappen, dat hy de eere My aen doe, en alhier sijn schepen voor den dagh Voor steel laet komen, op dat ick hem spreken magh.

(digh;

DE boodschap werd gedaen, en Gama maect sich vaer- Erkend sijn^c broeder naest hem, t' hooch bevelen waer- Daerneffens *Cœillo*, die hy de opsicht over al (digh. De schepen heeft belast; daer op den *d Catoval* Van Calicut, met een princelijcke sleepe, En adelijck ghevolgh, *Don Gama* uyt den scheepe Komt halen inde stad; hem hebbende seer wel En heerlijck onthaelt, op t' konincklijck bevel Ten hove voerd; daer toe den *Catoval* verbeyden Den^e grooten *Brachman*, die hem achtbaer heen geleyden Tot voor des konincks hand: daer Gama seer beleeft, Hem de oorsaeck van sijn komst aldus te kennen gheeft.

DOOR dien Emanuel, mijn Heere, die gheboren Ter kroonen heerschappy van Portugael, ter ooren Ghekomen is, de roem van dy, ô machtigh vorst: Die t' over-groot ghebied op dijne schoud'ren torst Van t' over-Indisch-rijck, soo kreegh hy groot vermaken [Door dien hy al voor heen belust tot hooghe saken Dat sulcke Princen past] langhs de oonghebaende pæn Te ploegghen zuyd-waert op den grooten Oceaen. So verr' de soute vloën bewar'ten t' doir' Afrijcken,

En

En soecken landen op, en soecken koninckrijcken.
 Op dat mijn 's Heeren naem by yeder word' bekend;
 Bysonder, so wanneer ons reys tot sulcken end
 Gheluckten, dat wy aen de Afiatische stranden
 In dit dijn machtigh rijk, ô koninck! aenbelanden;
 Met dy te rechten op, nyt onghveynde grond,
 Een ewigh, vrundelijck en konincklijck verbond,
 Daer op den koninck sprack met weynigh wederwoorden:
 Dat deef' aenbiedingh, sijn doorluchtigheyd bekoorden
 Tot toestand, niet alleen, van vrundtichaps eeden, maer
 Dat hy oock houden soud (indien het mogh'lijck waer)
 Den Portugaelschen vorst, ghelijck sijn eyghen broeder;
 Met last hy Catoval, den Gama als behoeder
 Te leyden na sijn huys, seer heerlijck toe bereyd:
 Op dat hy daer onthaelt werd' na sijn achtbaerheyd.

T'Wijl Gama nu soo dan de hooffche treken merckten,
 En 't gunt tot haren last de ^a Saraceenen werckten:
 Voeght hy sich endelijck aen 't ^b Pandaraensche hof.
 En om vertrecken, van den koninck, eyscht verlof.
 Sijn onschuld doende, dat sijn Heere niet vermoeden
 Dat dees sijn reys aldus ghelucken sou ten goeden.
 En daerom niet versien was voor 't beleeft onthael,
 Vergeldingh hem te doen; maer weer in Portugael
 Ghekomen zijnde, soud' hy andermael heu watteru
 Sijn reys, en bregden tot vergeldingh, dierbaer schatten
 En vreemdigheden, op dat t' hemwaerts klaerder blijck,
 De gunst des avond-vorsts van 't ^c Lusitaensche rijk.

T'Erwijl de Arabers, en de schalcke Saraceenen
 Oproerigh t'laemgherot voor 's konincks throon ver-
 En bidden dat hy doch hun voorstel gade slaet [scheenen.
 En van den Portugues sich niet bedrieghen laet;
 Voorseyden hem voortaan haer stadighe natrachten,
 En wat den koninck van dees fielen hadd' te wachten.
 Hier voed den Arabier 't beginfel vande twist
 En heeft den koninck aen den Portugues ghehiff.
 Die dat'lijck laghen leyd op Gama en de schepen.
 Maer 't mist hem, overmids Monzaida sneegh gheslepen
 De laghen ^d onderkroop, en dienden 't Gama aen;
 Die daer op achterhaeld' een konincks ^e schip, ghelaen
 Met koopmanschappen, dat hy [overmids 't ontaerden
 Des konincks teghens hem] voor goeden buyt verklaerden.

^a De Saraceenen leg-
 ghen lagen op de Portu-
 guesen, ende maken de-
 selve verdacht by den kon-
 ninck.

^b Dit is daer den kon-
 ninck van Calecute sijn
 hof houd, om dat die stad
 Pandarane ghenaemt is,
 leyd een mijle van Cale-
 cut.

^c Lusitania, is Portu-
 gael.

^d Monzaida vernam
 alles watter te hove, als
 mede by den Araberen
 en Saraceenen omginck,
 ende diendent Valque de
 Gama aen.

^e Gama siende, dat
 den koninck door de Sa-
 razijatische koopluuden
 verleyd werd, endefocht
 hem ende den sijnen la-
 ghen te legghen, neemt
 oock sijn slaghen waer,
 ende neemt een konincks
 schip, met veerthien man-
 nen, van 's konincks hof-
 ghesind, houd het volck
 ghevangen, en verklaerd
 het schip en goed voon
 buyt; ten zy dat hem den
 koninck de koopman-
 schappen wederom dede
 gheven, so hem tot Cale-
 cut prijs ghemaect wa-
 ren.

Weshalven namaels met den geelen Indiaen

En Gama, veel geschils en twisten, zijn ontsaen.

Monzaida werd ghehaet, om dat (in 't eerste landen)

Hy Gama hadd' vertolekt, en daerom voor de handen

Der Saraceenen vlucht, dees dreyghden hem de dood.

Maer Gama gund hem weer lijfbergingh inde vloot;

Die dar'lijck onder zeyl, en door veel teghenwinden

By ^a Goa korts daer na ten ancker haer liet vinden.

Schoon dat ^b Zabaio door sijn dienaar aen laet bien

Sijn gunst en vrundschap, om ghevoeghlijck te verspien

Der schepen weyrbaer macht; nochtans 't voorlichtigh

oordeel

Van Gama wacker ooght [tot haerlie aller voordeel]

En werd de vonck ghewaer; des yeder gaw ter hand

De anckers opghehaelt, de zeylen uyt de band

En 't zeewaert in ghezeyld, en na veel vaerlijckheden,

Sy weerom landen tot Melinde voor de stede.

Den koninck [dien haer komst verblijde] doet haer al

Wat dat een deughdzaam Prins, sijn vrunden te gheval

Soud konnen doen; en na ververschingh van vijf dagen,

Sy van den koninck weer in vrundschap, oorlof vragen.

En voeren den ghesant ter konincklijcker bee

Met haer na Lissebon; doch loopden eerst ter ree

Aen 't Eyland ^c Zamzibar, diens koninck haer vereerden

Met lijftochts overvloed; so datse weder keerden

Van daer, na 't zuyden, langhs de kusten ^d Cefala;

Den hoeck van goede hoop, in weynich tijds daer na

Komt onder schoots, so datse noordwaerts weer gemoeten

Der sonnen evenaer, en 'de avond leyd-starr' [groeten]

Die 't noorder aspunt merckt; hier voeltdme dat de tijd

Door lanckheyd vande wegh des lijft-tochts voor-raed slijt:

Dat meest de krancken trof; so dat om te ancker gronden

Sint Jacobs ^e Eyland naest ghavend werd bevonden.

Des stemtme 't aen te doen, daer hebbende ververscht:

Heeft Gama [overmids sijn broeder hart gheperft

Met scheurbuyck werd] beraemt, dat Coëillo sou vertrecken

Voor heen na Portugael, en aen de Prins ontdekken

't Bijeg'nen haerder reys; hy selven, sou so dra

Sijn broeder, weder wat verquicken, volgen na.

Daer op zeyld Coëillo heen na Lissebon ter haven.

En Gamas broeder sterft, die hebbende begraven

Op 't Eyland ^f Tierce, so blijft Vafque langher niet:

Maer zeyld van daer, en werd op Tagus goude vliet

Verwel-

^a Goa, een voortrefselijcke ende vermaerde stad van 't koninckrijk Decan, legghende by den mond der vermaerde riviere Mandove, zijnde een Eyland, hebbende aen d'eene zijde de zee, aen de ander zijds na land, twee nydloopen der riviere, die 't van 't vaste land afscheyden.

^b Zabaia, Gouverneur tot Goa, schickt sijn knecht (die een Italiaen was) aen de schepen, om die te verspieden, 'twelck Gama vermerckende, ondersoeckt hem scherpe-lijck, so beleed hy dat hy ghekomen was, om de schepen te verspieden, en dat sijn Heere crachtede, om deselvighe in den grond te helpen.

^c Zamzibar, anders Zamzibar, een goed vruchtbaer Eyland, legghende dwars, van Sint Raphaels land, op ses graden bezuyden de linie Equinoctialis.

An. Salut. 1499.

^d Cefala een landchap in Ethiopien, shootende in 't noorden aen 't land van Mozambique, ende in 't zuyden aen 't gheberghe Manicam, onder den Tropicus Capricorni, een landchap dat veel goud en elpen-been uyt-levert.

^e Ofte de starre so in den staert van den kleynen beer gebeeld werd, staende aldernaest den noord-pool, werd daerom oock de noord-starre gheheeten.

^f Dit Eyland houde dat het selve gheweest is, daer Gama op de uytreyse ververschten aen de Cabo Verdes Eylanden.

^g Tierce, een Eyland daer omtrent.

Verwelkomt, en verwacht van ed'len en van Heeren,
Die hem ^a ten koninckwaert met groot gevolgh vereeren.
Waer over dat de vorst (die in sijn komst verheughd)
Met heerelijck gheschenck begiften Gamas deughd:
En Coëillos elcks na waerd', daerneffens van Melinde
Des konincks Ambassaet, met alle sijn ghesinde
Werd heerelijck onthaelt; terwijlen rustme weer
Een ander vloote toe op 't konincklijck begheer.

Ter ander zijde volgh den ^b koninck van Castilien
Den raed ^c Colombe, die met schepen, van Sivilien
Hem westwaerts henen schickt, op dat sen vier' ghe lust
Om nieuwe werelden te vinden werd ghebluft:
Ter liefd', 't gunt ^d Seneca en Plato oyt beschreven:
Op dat dir mocht in hem door ^e Andoluzo leven.
Hy zeylden van ^f Paly, des oegst-maends derden dagh,
En landen eerder niet voor 't logge ancker lagh
Aen 't Eyland ^g Gomera; alwaerse voor-raed deden
Van watervarschingh, en ter reys behoeftheden,
En zeylden voort van daer, vervolghende der gift
Sijns overleden gasts inhoudende ^h gheschrift.
En komen korts daer na omcingheld inde baren
Door-groeyd met wier en kroos, en kruyden, die in 't varen
De schepen hinderlijck doet drijven over-stuur:
Maer giften niettemin dat volghens de oud' natuur
Der' gruyfigheyd in zee nu land moft zijn voorhanden.
En vonden ^s and'ren daeghs, haer hope vande banden
Der forgh ontlafst, door dien ^k Trajano eerst land, land,
Begoft te roepen, 't welck men waerlijck so bevand;

de niuwe wereld voor het certijds verloren Atalanta neemt, daer van verscheyden schrijvers ghedacht, ende 't selve in sijn ghelegentheyd boven Asia en Africa vergroot hebben. Dat Aristoteles plaect in 't westen, segghende, dat eenighe koopluuden van Carthago, zeylende door de straet van Hercules ofte Gibraltar, na den zuydwesten, over veele daghen by een groot bewoond Eyland quamen, dat vele groote scheepbare rivieren hadde, van welckers wedervindinghe, den wijfen Seneca in sijn Medea als voorseggende singht,

Venient Annis
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxat, & in gentes
Pateat tellus, Tiphisique novos
Detegat orbis, nec sit terris
Ultima Thule.

^e Andalo^{zo}, seggen sommige een Biscayer, en sommige een Portugees geweest te zijn; dit was een stier² man van een schip, dat heen en weder in de Spaensche zee ghesworven hadde, die ten lesten door kracht van ooste winden ghedreven werde aen een onbekent land, dat inde kaerte niet ghesteld en was, die end'lijck (also de bootghesellen alle op de reyse ende inde haven komende, van hongher en onghemack ghestorven waren) ten huys van Colombe ter berberghe leggende, oock ghestorven is, latende alles wat hy by hem hadde, Colombo ten erve. ^f Paly ofte Pales, een stedecken met een bequame zeehaven, omtrent 8 of 9 mijlen bewestent van de reviere Sint Lucas. ^g Gomera, een der Canarische Eylanden, leggende tusshen Tenariffa en Ferro.

^b Het journael ofte de gheschriften, so hy van Andaluzo gheerft, wesen hem den wegh daer hy henen moeste. ^k Daer ghemeenlijck kroos of wier in zee drijft, daer is ghemeenlijck land. ^l Roderiq de Trajana, werd eerst het land ontwaer, ende roept so by den zeevarenden ghebnyckelijck land, land, &c.

^a Also komt Vasque de Gama thuis met twee schepen, daer op noch 55 levende menschen; yutgevaren zijnde met 4. schepen, op hebbende 148 man, ende werden eerlijck begiftigh, elck na sijn staet ende waerde.

^b Ferdinandus, koninck van Castilien.

^c Christophor Colombe, gheboren tot Conguero, op de reviere van Genua by Savone, vinder det niewer wereld.

^d Den Philopse Plato, maect mentie van een andere wereld, die hy seyde verloten te wesen, als by sijn eewe niet bekend zijnde: Ghelijck oock Seneca, van het Eyland Atlantica, dat door watervloed verloren was; tot dien eynde Thucydidem ende andere authenren, aentreckende, in volgender maniere spreect: Thucydides ait, circa Peloponnesiaci belli tempus, Atalantam insulam aut intam, aut certe maximam ex parte sustersulam, idem Sidoni accidisse, Persidam crede, nec ad locum testium opus est. Meminimus enim terram internam motu vulsulis, loca deserta & campos interisse, quod jam dicam quomodo exisimem fieri. Senec. Natural. quast. lib. 6. So dat het ons niet ongerijmd sal schijnen, datme

b Guanebay, een vande Eylanden die Lucayos genoemd werden, tusschen Cuba en Florida.

c Cuba, een uytne- ment treffelijck Eyland in West-Indien, is lanck 300 en breed 65 mijlen, daer in die vermaerde zeehaven leyd, de Havane ghenaeint, leyd omtrent dicht aen den Tropicus Cancri.

d Hayti, een vrucht- baer ende vermaert Ey- land, werde oock Cipan- gi, maer nu vande Spangiaerden Hispaniola ghe- naemt, leyd in de breete van den 18 tot den 21 graed, hoed inde lanckte 600 Spaensche mijlen.

e Anders by den Spangiaerdé Porto Reael ghenaeint.

f Cambales ende Ca- rybes, waren volcken van 't vastte land komende, vyandē vā die so op Hav- ri, ofte Spaniola woondē.

g Also d'Indianen voor de Spangiaerden wech- liepen, achterhaelden een vrouwe diese brood en wijn, midsgaders een hemd ende kleederen gavē, om datse naect was, en fondenē also tot haer volck ende vrienden, om die te gaen roepen, ende te kennen te gheven, wat volck by haer gheweest ware.

h Cacique, dat is den Heere ofte koninck van dat Eyland.

i Desen Heere ofte Cacique, was Guacanate gheheeten.

k Roderigh d'Arma van Cardone, een Spaens Capiteyn.

l Dit Casteel hadde Colomba daer gebowd, 't welck by daer na tot een stad dede maken.

m Berfelonne, anders Barcelona, een voortref- lijcke stad in Catalonia, aen de middelandsche zee, by den mond del Rio Lobregar, anders Rubrietanus fl. ghenaeint; dit landchap Cata- lonia, certijds van de Gotthen en Alauni bewoont en ingenomen, heeft van Gutthi Alauni, den name Catalonia bekomen, behoorende onder de kroone van Castilien.

Aenvinghens alle, *4* Dy God loven wy, te singhen.
 En voort in *b* Guanebay ly 't eerst ter reede ginghen.
 En datelijck na land, innemende het rijk
 Der nieuwer wereld voor hun koninck erfelijck.
 Vertoevende alhier een weynigh, en verlieten
 Dees haven; gaende voorts na *c* Cuba, ende stieten,
 [In 't wederom vertreck na *d* Hairi] 't grootste schip
 Des opper Admirael's, te barsten op een klip.
 Maer berghen 't leven al ter *e* konincklijcker haven.
 Daer de Indianen voor haer aankomst hun begaven
 Te bosch en berghewaert, als offe van 't gheflits
 Der *f* Canibales, of Caribes stale spits
 Vervollight waren, tot dat de achterhaelde *g* vrouwe
 Ghenoten weldaet, haer ten breedsten komt ontvouwen.
 Waer op den Indiaen sich endelijck verftout,
 En komt ten oever, daer den Spangiaerd sich onthout.
 Hier komtmē vrund'lijck t' saem met hand en vingers spre-
 Hier den *b* Cacique met Colombo vrundschaps teken [ken.
 Elck ander door gheschenck bewijzen; onder dies
 Colombo de eere van 't Atlantisch gulde Vlies
 Siet brallen hem te moet, en dies met varsche lusten
 Begheerigh om sijn vloot, weer oostwaerts aen te rusten.
 Op dat de luyde saem door 's konincks ooren klonck:
 Dat nu sijn tytel oock in de ander wereld blonck.
 Dus stemt Colombo, met Cacique *i* Guacanate,
 Dat *k* Rodrich d'Arma, met een Vendel sijn soldaten
 Op 't nieu ghebowd *l* Casteel soud blijven, hier ter stee:
 Tot dat hy weder komt uyt Spangien hier ter ree.
D Aer op so laed'men in veel vreemde frayicheden. [den
 't Zy den Cacique in haer weghvaert gantsch te onvre-
 En treurigh was; nochtans Colombo, blijft hem vrund
 Om de eere wil, doch meest, om de eere was 't gemunt
 Die hem Castiliens hof met groote pomp bereyden,
 Dus heeft den westen wind hem van deeskust geschayden
 En drijft sen kielen door de Atlantische silte vloen;
 Die seven weken lanck hem dapper bystand doen;
 Tot datme voor Paly, 't ghesmeede yser gronden.
 En dat'lijck over land den koninck heeft gevonden
 Tot *m* Berfelonne, met sen konincklijck gemael;
 Haer doende van sijn reys-gemoeten, 't gantsch verhael:
 Hoe dat hy 's konincks kroon en scepter hadd' bepereld
 Met de eer en luyfter van een nieu gevonden wereld.

Den koninck op het gheen Colombo hem verteld
 Seer wacker gade slaet, die onder allen meld
 De valsche Godsdienst van de wilde Indianen;
 Dat hier den koninck vat en sweert, by son en mane:
 So verr den Hemel daer sijn heerchappye breyd?
 Dat hy, Gods-yyrigh sal, de wreede beestigheyd
 Der menschen, die met lust het menschen vleesch verswel-
 En af-gods dienaers aluytroeyen en verdelghen. (ghen:

a Inden eersten soo
 Colombe West-Indien
 in nam, waren d'Inwoon-
 ders noch meest mensch-
 eters.

b *Fernando*, koninck
 van Castilien, maecte
 Christophor Colombo
 Admirael over West-Indien,
 ende sijnen broeder
 Bartholomeus Colombo
 vice-Admirael.

c Aen *Alexander de*
seste, Paas van Rommen.

d Den Paas van Rommen
 gheeft den koninck
 van Castilien en Leon,
 ende hare nakomelingen,
 al het land dat in 't westen,
 tusshen den Meridianen,
 die door de Eylanden
 den de Acores loopt, aen
 de eene, en beoosten den
 Meridianen, die door *Fretum*
Anian, aen d'ander
 zijde, en door beyde de
 polen loopen, ten bestu
 erfelijck; doch wy heb-
 ben't nu aen andere ver-
 eerd, die daer alreede met
 die van Castilien omme
 kampen.

e *De Atlantische Zee*,
 werd also ghesemt, na
 America, dat (voor het
 selve noch ondeckt was,
 by de oude scribenten)
 het onbekende Eyland
Atlantica ghensent was;
 ende de zee dien naem al
 ontfangen hebbende,
 uyt giffinghe, datmen 't
 daer voor hieldt, dat over
 die zee het voorschreven
 land leggen moeste, doch
 daer van is versheyden
 te gevoelen; want oock
Atlas koninck van *Mauri-*
tanien, die een trefelijck
Mathematicus was, ofte
 de bepalinghe deser zee
 beschreven heeft, ende
 daerom *de Atlantische*
 zee na hem ghenomt,
 dan of dat by mede van
 dat te bedencken;

Fernando niettemin Colombo deses rijcks
 Ghebieder de eerste staeft; diens broeder insghelijcks
 Hy neffens hem in staet de tweede heeft ghewaerdicht.
 Daer na so heeft hy voorts Ghesanten afghevaerdicht
 Ter Roomscher heyligheyd, aen aller kercken vaer:
 Om hem te maken kont dees blijde nieuwe maer.
 Waer over 't Roomsche hof verheughden, en de zale
 Des heyl'ghen Vaders, werd vervuld met Cardenalen.
 Dees stemden alle, dat het Pauselijck gesagh,
 Castilien al het land dat in het westen lagh,
 (ô Heereelijck gheschenck) op dat hy 't volck bekeerden
 Van de ongheloovigheyd, ten eyghendom vereerden.
 So haest de Spaenschen vorst dees tijdingh heeft verstaen:
 Doet hy Colombo weer met groeter vloote gaen
 Ter nieuwer wereld waert, en parst de Atlantische kolcken
 Met alderleye slagh, van beesten ende volcken.
 Daer heerom en sijn maet, met al de papen-kraem
 Niet uytghesloten werd: want dese was bequaem
 Om met ghewetens dwangh de afgodsche Indianen
 Den wegh, den rechten wegh, ten Hemelwaert, te banen.
 Op datme so 't ghelooft door 't prev'len van een paep
 Den volcke druekten in: om onder des den aep
 [Die joncker wijshoofst leerd, als okus bokus gaych'len
 En meester 't schijn-vroom vaeck so schendigh hellept
 De hebb' lust te geval] te krijgen by het tow. (haych'len
 En spelen tockel aen, 'k hebb' neuten in me mow.

DVs werd de zee al-om gheswangerd met veel schepen.
 Die langhs den evenaer, op 't Thetys lenden slepen

het groot Eyland gheschreven, dat derhalven *Atlantica*, overmids den autheur genoemt werd, slaet te bedencken;
 ick gevoeler 't mijne af.

¶ *Ultra Samratas fugere hinc libet, & glaciale
 Oceanum, quovis aliquid de moribus audent,
 Qui curiosi simulant & Baccanalia vivunt.*
Juvenal.

f *Thetys*, de moeder aller wateren.

Haer

a Anders *Porto Alegre*, een reede aen de noord-zijde van 't Eyland Hispaniole.

b By den Spangiaerden *Porto Reale*, daer de selve een Casteel gebouwt hadden, niet verre van daen, daer het volck dat hy daer in gelaten hadde, (overmits haer moewilic, dat sy met vrouwen-schenderije, en andersins pleegde, tegens d'Indianen) voor sijn komste dood-gheslaghen waren.

c Colombo bouwde een stad, een weynigh beoosten *Porto Real*, te weten, by *Porto Novo*, ende heette *Isabella*.

d Op dese tocht ontdeckte Colombo de groote ende treffelijke Eylanden *Cuba* ende *Iumaica*.

e De Popen maken Colombo verdacht by den koninck, om dat hy de moewilligheyd der Spangiaerde, sonder kennis des Paus stadhouder, dede straffen, ende werd daer over ghevangen na Spangien ghestuyrt.

f Te weten, het vasteland van *Peruana* ofte zayder *America*, ende zeyld langhs de custe van *Guiana*.

g *Zeylhoeck*, anders *Cabo la Vela*, ofte kaep de voile ghenamt, op de custe van nieuw *Castilien*.

h *Sint Domingo*, anders *Sint Dominique*, een stad die *Bartholomeus* Colombo gesticht hadde, by den mond ofte uytloopen der riviere *Ozama*, aen de zayd-zijde des Eylāds *Hispaniole*.

i Door dien de Spangiaerden vyanden vande Italianen (ende Colombo een Italiaen zijnde) hem uyt sijn ampt ende bedieninghe verstiten hadden, ruymen hem door 't bevel des konincks wederom in, de plaets der heerschappye. *k* *Francisco de Bovaldella*, Ridder ende Stadhouder des konincks *Ferdinandi*, inde West-Indies, dese neemt Colombo met beyde sijn broeders *Bartholomeus* en *Diego* ghevangen, ende stuerde na Spangien tot den koninck.

Den

Den koninck, die niet sliucks vermerckende 't gherot
Der Spangiaerds, tegens haer [die de afgunft mostē dragen
Op de al benijde roem] hun dat'lijck heeft ontslagen.

MAer na dry jaren tijds, Colombo sich aen 't hof
Wat hebbende verlust, gaet weder (met verlof
Des konincks) 't zeewaert, om te ontdecken ander' rijcken.
En eerder niet om laegh de schuyne sprieten strijcken,
Dan voor Sint Dominiqu'; 't zy dat, de Ovandas trots
Hemin sijn stad ontfeyd, te ontfanghen al te schors.
't Zy dat hem ^b Iamaica door schip-breuck twee Carvellen
Verpletterd, of het zy, dat hem veel rampen quellen;
't Zy dat hem lijfstoct werd ontfeyd van de Indiaen;
Die hy met pesten dreycht, door ^c teeckens aen de maen.
Hy heeft nochtans sijn ^d ramp door arbeyd steeds verslon-
En oock sijn harers al door lijdsaemheyd verwonnen. [nen.

DVs vaert Colombo, die dees nieuwe wereld vand
Na Spangien, daer de dood hem uyt de wereld sand,
En laet de wereld, die ^e Columba weer ghevonden
[Na datse 't slibbrigh hoofd stack uyt de vloed der sonden]
Had, niet meer dan den naem van 't heldighe bestaen,
Dat hy Colombo, had Columba na ghedaen.
En laet de wereld, die Colombo na ghevonden
(Na datse langhen tijd van de eewen was verslonden)
Ter schat-kist voor den vorst, die daer sen heerschappy
Pylaerd op menschen moord en Spaensche tyranny.
En laet den eeren padt voor yder ongheslooten:
Daer door ^f Americus Vesputius vergrooten
Sijn name defer daed vijf jaren tijds daer na
En noemden so hy land dit rijck America.

TErwijl de Taeghsche vorst van 't kercken hoofd tot
Romen,
Ter heyl'gher gifte heeft de heerschappy bekomen
(Voor soo veel als hy macht daer aen te schencken hadd')
Van de ooster Indien met haer omwaerdeerbaer schat.
En treckt een Richel dies van de een tot de ander pole;
Heeft Portugael het oost, Castilien 't west bevolen.
Op dat van nu voortaan door dees bestemde schreef,
Dees Princen elcks ghebid in sijn ontdeckingh bleef.
Daer op dat Portugael, ^g Capral met dertien schepen
Na Indien heeft geschickt, om langhs de onkunde strepen
Indien ghesonden.

An. Salut. 1499.

^a *Nicolaes d'Ovande,*
Gouverneur op 't Eyland
Spaniola, weyghert Co-
lombo in de stad (Sint
Dominique, die hy selve
hadde laten bowen) te la-
ten komen, die hy nocht-
ans overwint, ende ten
lesten daer in komt.

An. Salut. 1502.

^b *Jamaica,* een Eyland
in't westen, beneffens
Spaniola, daer verliest
Colombo twee Carvel-
len door schip-breuck.

^c *Inwoonders* van
Spaniola, door ophtinghe
van d'Ovanda, weyghert
Colombo lijfstoct te ver-
kopen, des dreycht hy
haer met pesten te sullen
plagen, haer voorseggen-
de d'Eclipsis der Mane,
tot een voorteecken des-
sels, die hy uyt de Ephem-
erides voor heen gere-
kend hadde, welke d'In-
dianen ghewaer worden-
de, seer vreesde, overmids
sy geen kennisse van den
loop des Hemels hebben,
ende baden hem dat hy
doch die plaghen weyren
woude, sy touden hem
lijfstoct ghenoech ver-
schaffe, 't welke sy oock
achtervolghden.

^d *Labor omnia vincit
Improbis, & davis ingens
in rebus egestas.*

An. Salut. 1506.

^e *Columba,* dats in La-
tijn een Duyve te seggen,
daer by dat Noahs Duy-
ve (die de wereld na de
Sondvloed ontdeckte)
verstaen moet werden.

^f *Americus Vesputius,*
komt vijf jaren na Co-
lombo, inde West-Indië,
ende noemt het gantsche
land na sijnen naem
America.

^g *Piedro Alvaro Ca-
pral,* werd voor Generael
met dertien schepen na
Indien ghesonden.

a d'Arabers tot Quiloa, waren den Portugees wel hatigh, dan konden niets daer teghen te weghe brengen, so dat Capral 't selve oock deur de vingheren fiet.

b Cochim, een voortreffelijke koopstad daer over eenen koninck heerscht, gheleghen inde Provincie Decan, in 't rijk Indostan, ofte soommige seggen Macijn; dese stad leyd onder den thienden graed benoorden de evenaer linie.

c Cananor, een beroemde stad daer over eenen koninck heerscht, mede in de Provincie Decan, omtrent neghen graden benoorden de evenaer linie, zijnde ongeveer by de 40 Duytsche mijlen beyden Calcut.

d Cananor, mede een konincklijke koopstad op deselve kuste, omtrent ses of seven mijlen benoorden Calcut.

De Saraceenen [die tot moettwil opgheblaecte] Te dempen, eer de vlam gantsch Indien overraecte. De Arabische haet hy eerst tot Quiloa gedooghden: Maer so tot Calecut de Saraceenen pooghden Hem te overvallen, en door oploop vijftigh man Versloeghen, is Capral op 't onvoorhsent daer an Ghevallen, en verslaet de oproer'ge Saraceenen Ses honderd in 't ghetal; daer na, so zeyld hy heenen Na ' Cochim, daer de vorst, den overste Capral Seer vrundelijck ontfanght, hem biedend' over al Ter koopmanschap de hand; van ' Coulam (onderwijlen) En van ' Cananor beyd' Ghesanten herwaerts ylen: Die na vereeringh aen den Portugees ghedaen, Wt beyder Princen laft haer vrundschap bieden aen. Haer noodende insgelijcks op de aengheboden gaven, Tot handelingh aen beyd' der koninckrijcken haven. Capral bejeghend haer op de aengheboden eer Belceft, en seyde haer toe, sijn 's Princen gunste, weer Te sullen blijcken doen; want so hy nu volladen Hadd' al sijn schepen, docht hem beter des gheraden Te gaen na Portugael, en komende weerom, Soud' deser vorsten gunst hem wesen welckem.

Daer

Daer op me feyd, vaert wel, vaert wel sonrijcke landen.
Weest welkom, welkom ghy goudfande Taegsche stranden.

DEn vorst verwelkomt oock dees niueghelande vloot.
En datelijck sijn schat tresoren open sloot.
Deeld middelijken uyt soldy en ampten beyde.
En ondertusfchen weer een ander vloot bereyden.
Dier opperste ghebied in de eerste vinders hand
Van Indien werd ghestelt, die hebbende bemand
Sijn schepen, treckt op reys, en terghende Afrijcken
Bedwanck hy *b* Habraheym den vorst tot Mozambique.
En feyd het oorlogh aen de Calecutsche vorst;
Die [schoon hy met verraed het oorelogh bemorst]
Nochtans seer weynigh tot sijn voordeel brengt te weghe.
T'wijl Gama tot verband van vriendschap werd genegen
Met Cochim, Cananor, hun vorsten beyde te gaer.
En na besluyt van dien so zeylden hy van daer.
Waer over Calecut [so haest hy komt te weten
Het Portugues verdragh] op Cochim werd gebeten.
En doet hem oorlogh aen, die dapperlijck ontsiet
Dees bloedighe *c* Asegay en voor haer laghen vlied.

TErwijl komt *a* Albuquerque, verselschapt met sijn broeder,
Met Taegsche schepen, dees werd datelijck behoeder
Van Cochim, en verjaeght het Calecutsch gheweld;
Heeft koninck *e* Michel weer in 't koninckrijck gesteld.
Door dese trouweyheit werd den vorst van Coulam mede
Bewoghen tot verdragh; of wel daer na oock vrede
Werd tusfchen Calecut en Franfois Albuquerque
Ghesloten, evenwel (vermits hy weynich werck
Van *f* meyneed maecktē) heeft den vrede eerst verbroken.
Dan werd des niettemin van 't oordeel Gods ghewroken:
Door dien hy sneveld, daer van niemand oyt vernam.
Terwijl *g* Alfonso met gheluck tot Lisbon quam.

DOen werd *b* Saldagne en Ravasque heen ghesonden
Na Indien, die met roof den Saraceen bestonden
Te terghen op 't gheswalp der Aethiopsche vloed,
i Pacheco onder des den vorst van Cochim doet
In de oorlogh bystand, en verkrijght ten lesten, tegen
Den Calecutschen vorst, de Triumphale zeghe
Door wonderlijck beleyd, en maeckt sich so vernoot:
Dat door gantsch Indien, elck den naem Pacheco roemt.

a Den eersten vinder,
daer by werd verstaen,
Valque de Gama.
b Habraheym, koninck
tot Mozambique.

c Asegay, een soect
van Indiansche pijlen, die-
se uysterhandt werpen te-
ghen hare vyanden, heb-
bende omtrent de lengte
van een man van Indiaens
riet, daer aen voor een
scherp yser.

d Alfonso Albuquerque,
mitsijn broeder Fran-
coys Albuquerque.

e Michel, koninck
van Cochim.

f Franfois Albu-
querck, het beedighde
verdragh (met Calecut
ghemaect) brekende,
werd daer over van Go-
des rechtveerdigh oor-
deel ghestraf, so dat nie-
mand oyt te weten ghe-
komen is, waer hy met
sijn schip ghebleven is.

*Ab miser, & si quis primo
per iuria celat,
Sera tamen tacitis pena
venit pedibus.*

g Te weten, Alfonso
Albuquerque.

h Antoine Saldagne,
ende Rodericq Lament
Ravasque, dese rooven op
de Aethiopsche kusten,
de schepen der Saracee-
nen van Zanzibar en Me-
linde.

i Pacheco, een Portu-
gues Edelman, onder
den naem van eenige der
voorgaende in Indien ge-
komē, doet den koninck
van Cochim bystand te-
ghen dien van Calecut,
verkright veele notabile
victorie, en verlaet dick-
maels met groot perij-
ckel van de sijne, de Cale-
cutsche heyrkracht, doet
den koninck van Calecut
vluchtē, maeckt sich door
sijn daden seer beroemd,
slist tot Coulam een op-
roer tusfchen de Portu-
guesen en Saraceenen,
en bekomt daer door alle
de speccen die de Sa-
raceenen aldaer ter plaat-
sen hadde.

a Caranganor, een koopstad op de kuste Malabar in 't landſchap Decan, leyd tuſſchen Calecut en Cochim, op 10 1/2 grad. benoorden de evenaer linie, dier koninck die van Calecut teghen de Portugeeſen, byftand dede.

b Lopez Soarez, overfte van 13 ſchepen, veroverte ende verbrand Caranganor.

c Francois Almeide, eerſte Vice-Roy van Indien.

d Hy ſchickt 8 ſchepen rijckelijck gheladen na Portugael, die het Eyland Madageſcar (na maels Sint Laurent ghe-naemt) ontdekken; hy ſchickt oock ſijnen ſone Laurent Almeide na de Eylanden Maldivar (die in 't zuyd-zuyd-weſten van de kuſt van Malabar legghen, tuſſchen de 7 en 8 duyſent by malkander) om te ontdekken: die ontdeckt op deſe tocht het vruchtbaerſte en beſte Eyland onder der ſonen, Ceylon ghe-naemt, legghende dwars van de laeſte zuyderhoeck van Malabar (Caep Comori ghe-naemt) ooft aen ontrent 40 mijlen. ſy meenden eerſten dat dit Taprobana was, daer Ptolomæus van gheſchreven heeft.

e Mirhocem, Luytenant Generael des Sultans van Egypten, die te water teghen de Portugeeſen begint te oorlogen, voegde ſich by de ſchepen van Amboina, die oock vyanden der Portugeeſen waren. *f* Laurent, den ſone van den Vice-Roy, ſlaet een ſcheeps-ſtrijd teghen Mirhocem, maer krijght de nederlaghe en blijft mede.

g Alſonſo Albuquerque werd gheſonden met een groote macht ſchepen, om Vice-Roy te weſen in ſtede van Almeide, die thûys ontboden werd; waer over een groote twiſt ontſtaet tuſſchen deſe twee Heeren, ende komen tot de punt vande wapens met malkanderen, ſtellen alſo, omme hare eyghen eere ende hooghmoed, den ſlaet van Indien in groot ghevaer; want Almeide wilde Albuquerque niet inruymen, voor hy de dood ſijns ſoons ghebroken hadde.

h Melchias, Gouverneur van Diu, *i* Diu, is een ſeer machtighe en volckrijcke ſtad, legghende op een Eyland Diu ghe-naemt, daer de riviere Indus nu Sinde, tuſſchen 't waſte land deurloopt; ſy leyd op den 21 graed benoorden den evenaer; deſe ſtad was by den ouden Alambater gheheeten.

k Fernant Contin, komt met 15 ſchepen, en 1500 man, om de twee partyen te bevredigen door laſt des konincks. *l* Almeide op ſijn thûys reyle, by Cabo bon Esperance, teghen de wilden vechtende, werd omghebrocht.

Nu Caranganor [die ſo dickmaels heeft gheſteven Het Calecutſche heyr] van vrees begint te beven: Ter komſte *b* Soarez; want hy voor haer veſten, land Sijn heyrkracht, ende ſtad veroverd en verbrand.

DAer op *e* Almeide komt met konincklijcke eere, Als koninck, uyt den naem ſijns konincks te regeeren.

Hy land tot Cochim met ſijn ſchepen, en vertoond Sich princ'lijck, en door laſt ſijns Heeren, Princen kroont.

Hy deelt bevelen uyt, ſo verr hun handelſtrecken.

Schickt *d* ſchepen af en toe diemeerder lands ontdeckten.

Het zy dat *e* Mirhocem de Amboinſche ſchepen macht

Had onder Suldaens vlagg' in een armad' ghebracht;

Het zy dat Almeide ſfoon te water haer beſtrede

De nederlaghe verkrijght, en blijft daer ſelven mede;

Het zy dat *s* Albuquerque uyt 's konincks naem het ſweert

Der Heerſchappye van Almeide heeft begeert;

Almeide niettemin heeft Albuquerque gheweyghert.

En heeft ter wrack ſijns ſoons, de zeghekoets beſteygart.

En ſlaet *b* Melichiaz en Mirhocem ter zee:

By *i* Diu, daer uyt volghet terſtond een heyl'ge vree.

MEt dies *k* Fernant Contin met vijfthien kielen landen:

En bluſcht de vlammen, die ter heerſchfucht dapper

In Albuquerque en Almeide, door den laſt (branden:

Sijns Heeren; daer op volghet, dat Albuquerque vaſt

Het konincklijck gheſagh, ter opdraght van Almeide

Ontfangē heeft, en voort met vrundſchap zijn geſcheydē,

So dat doen Albuquerque, gheſeten in dien ſtaet,

Almeide t'huys vaert, en op wegh ſen *l* leven laet.

Sequire t'wjl ontdeekt het Eyland Taprobane,
 Malacca, Siam en de Grensen der Iavanen.

De Egyptſche Sultan ſwijmd, wāt Ormus geeft hem werck.
 En Aden gheeft het op door dwangh van Albuquerqueq.

De vorſt op Iava, van Iapara, licht ſijn hackken.

Wen Albuquerque ſijn vloot verſtroeyden voor Malaccen.

De naem van Albuquerqueq, werd door ſijn daed geroemt.

De dood ſijn ziele ſchift, en t'lijf ten grave doemt.

Soarez erft de plaets ter heerſchingh, maer ſijn daden

Door t'omghekeerde luck, en onverſtande raden

Hem ſtellen weder af; t'zy dat Sequire bromd:

Of t'zy dat Meneſez, of na hem Gama komt;

t'Zy dat Sampaio voeld, dat Mafcaregne, liſtigh

Sijn ſtaet hem onderkroop, en werd dies met hem twiſtigh:

t'Zy den ghebloeyden ſtaet van Indien, inde ſchael

Van ſtaet-ſucht, werd gewickt, op t'punt van beyder ſtael;

Het lof der zeevaert dat in deſe kroonen luyſterd,

Werd daerom niet een hayr verminderd noch verduyſtert.

Maer ſteekt veel klaerder uyt, door dien de twiſt aen land

Door ſtaetsucht, zeevaerts-roem belaeght, van alle kant.

Loef aen mijn Callioop, de middaghs-winden ruymen,

De zuyder-golven ſie k voor Magellano ſchuymen.

Want, ſo de taeghſche Prins verber'ringh hem ontſeyd:

Hy brandende van ſpijt, Caſtiliens Majestejt

Ter heerſchingh rockende op, vergetende de plichte

Sijn's Heeren-waert, vermids hy Charles onderrichte:

Dat Manoel alree de palen overtrad,

Die Romens kercken vorſt hen twee'n beveſtigh hadd.

Verſtaende dat de lijn der deelingh, ten ghelucke

Caſtilie, in betrock de Eylanden van Molucqe

de dood van Albuquerque.

h Jaques Lopez de Sequire, Vice-Roy,

ce-Roy van Indien. k Vaſque de Gama, den eerſten vinder van Indien, werd Vice-Roy.

l Lopez Sampaio, Vice-Roy, werd van Pedro Mafcaregne, ſijn ſtaet onderkroopen; want de koninck van Portugael gaf

ghemeenelyk toegheſegelde brieven mede na Indien, waer in ſtond wie Vice-Roy ſoude zyn, na deſe overle-

denen, met ordre daer by, wanneer ſodanighen Vice-Roy overleden ware, datmen alſdan alſulcke brieven ope-

nen ſoude; hier over beelde hem Mafcaregne in, dat hy ſoude koninck moeten weſen, ende ſocht liet derhal-

ven door macht van wapenen. Endelyck komt de ſaek ter uytſpraek, van ſekere gheoordeene Rech-

teren, deſe verſtaen dat Sampaio ſal blyven, dies Mafcaregne vertreckt ter goeder ure na Portugael.

m Fernando Magellano, Edelman des konincks van Portugael, hebbende den koninck groote dien-

ſten ghedaen in oorloghen van Barbarjen. n Charles, koninck van Caſtilien, des Ferdinandis Doch-

ters ſone, die namaels Roomſch Keyſer worden. o Manoel, koninck van Portugael. p Den

Paus van Romem. q d'Eylanden van Molucques, nameelyk Ternatē, Tidore, Motir, Machian en Ba-

lian, zyn de naghelijckſte Eylanden van gheheel Indien.

Annō 1515.

a Jaques Lopez de Sequire, ontdeekt het Eyland, dat by de ouden Taprobane, maer nu Sumatra ghenaeht is

b Malacca, is een Cherſoneuſ, ofte half Eyland, ſtreckende van de linie tot den thienden graed na't noorden, daer den Iſtmos, ofte hals komt, ende daer begint Sian, ſich noord-waerts op ſtreckende.

c De Grensen der Iavanen, is het Eyland Iava, Major, beginnende ontrent ſes en ſeven graden, bezuyden den evenaer, onder eenen Meridian met Sumatra en Malacca.

d Ormus, een Eyland, ſtad en koninckrijcke, in vorighe tijden Ogyris ghenaeht, leyd inde Perſiſche bocht, ofte Inham, door Albuquerque verovert.

e Aden, de ſterckte en ſchoonſte ſtad van t'geluckigh Arabien, leyd aen de noord zijde in t'inkomen van de roode zee.

f Iapara, een ſtad op Iava Major, daer over een koninck heerſcht, die alle de andere koningen van t'ſelve Eyland onder hem heeft, ende daerom Keyſer ghenaeht werd.

Anno 1527.

g Lopez Soarez, werd Vice-Roy van Indien, na

i Edoard de Meneſez, Vice-Roy.

l Lopez Sampaio, Vice-Roy, werd van Pedro Mafcaregne, ſijn ſtaet onderkroopen; want de koninck van Portugael gaf

ghemeenelyk toegheſegelde brieven mede na Indien, waer in ſtond wie Vice-Roy ſoude zyn, na deſe overle-

denen, met ordre daer by, wanneer ſodanighen Vice-Roy overleden ware, datmen alſdan alſulcke brieven ope-

nen ſoude; hier over beelde hem Mafcaregne in, dat hy ſoude koninck moeten weſen, ende ſocht liet derhal-

ven door macht van wapenen. Endelyck komt de ſaek ter uytſpraek, van ſekere gheoordeene Rech-

teren, deſe verſtaen dat Sampaio ſal blyven, dies Mafcaregne vertreckt ter goeder ure na Portugael.

m Fernando Magellano, Edelman des konincks van Portugael, hebbende den koninck groote dien-

ſten ghedaen in oorloghen van Barbarjen. n Charles, koninck van Caſtilien, des Ferdinandis Doch-

ters ſone, die namaels Roomſch Keyſer worden. o Manoel, koninck van Portugael. p Den

Paus van Romem. q d'Eylanden van Molucques, nameelyk Ternatē, Tidore, Motir, Machian en Ba-

Anno 1519.

a Petrus Nonius, den treffelijcken ende besten Mathematicus, van dien tijd, werd tot scheytman ghenomen; dese bewijft dat de Moluques meer dan 20 graden binnen de scheydlinie laghen, ende derhalven met recht de kroone van Portugael toe quamen.

b Brasilia, de oostelijckste Provintie van Perua, ofte zuyder-America, tuschen de evenaer linie ende den Tropicus Capricorni, begripende de Margaiates, Tabaiardes, Ovetacas en Tavoupinambaulti; alle wreede mensch-eters en vyanden van malkanderen.

c Patagonum, is het land bezuyden Rio de la Plata, tot de laetste zuyder hoek van 't zuyder America; hier woonen menschen Patagones genaemt, 't welck reulien zijn van 11 tot 13 voeten hoogh.

d Anders Mare Pacificum, alsoo van Magellan ghenaemt, om datse alhier van de overgrootte storm die se geleden hadden een weynich verlost waren, ende vrede met dese zee hadden, anders Mardelzar, ofte zuyd-zee ghenaemt.

e Chili, een Provintie inde zuyd-zee, grensende aen de zuyderkant van Peru, recht west te land over, van Rio de la Plata.

f Steenbocks keer ofte Tropicus Capricorni.

Anno 1520.

g De son vertrecken-

de uyt het tecken Virgo na Libra, makende dagh en nacht ghelijcke lanck, beeldende daer mede onsen herft-tijd af.

b De strate Magellanes, heeft den naem van den ersten vinder der selve, genaemt Ferdinand Magellan. *i Mata*, een Eyland inde zuyd-zee, daer Fernand Magellan den Heer des selven Eylands, teghens sijne vyanden hadde bystand ghedaen, maer den Heere vergolde het, met hem verradelijck om te brengen.

k Antonio Britio, Commandeur der Portuguesen op het Eyland Ternate, dese berght haer 't leven en schickte na Indien, van daer raken se endelijck weerom t'huys.

l Francois, de eerste van dien name, koninck van Vranckrijck. *m* Te weten, Spangien en Portugael.

Die Portugael tot noch onrechtelijck besat.

Belovende den Prins, dat hy een ander pat

Door 't cristallijne vocht souden banen, tot de Eylanden:

En lev'ren hem dien stafter heerschappye in handen.

Dus kommen in krakeel; elck Prince heeft ghemunt,

Te soecken 't hooghste recht op stale deghens punt.

Ten waer dat Nonius hun beyder twisten slechte:

En wijft Prins Manoel de Eylanden toe te rechte.

Prins Charles evenwel, aenssiende 't stout beleyd

Van Magellano, hem vijf schepen toebereyd. (den

En schickt hem henen, daer 't gheluck door gunst van win-

Hem langhs Brasilien leyd, en doet hem weghen vinden,

Voorby Patagones, tot in 't bevredight meyr.

En wend by Chili om na Steenbocks snelle heer:

Aenssiende 's Hemels maecht de sonne overwicken,

Op schael en evenaer, om haerlie te verquicken

In de onghewoone koud; dus zeyld hy noordwaert an,

En noemt den wegh, na hem de strate Magellan.

Dry schepen werd hy quijt beneffens veel matrosen;

Die meest van onghemack en koude dood vervrosen.

De and're, meest rebel, haer twistigh steken over,

Met dreyghen t'hem waerts, maer, hy vatte by de kop

En straffen elcks na waerd; daerna de deughd' beloonden

Hem qualijck, die hy aen den moordenaer bethoonden:

Die hem verradelijck tot Mata brengt om hals.

De and're zeylen voort, met weynigh goet ghevals,

Heen na Moluques, tot Tidore en Ternaten:

Ter gunste Britios, en hebben 't schip verlaten.

Dus raecten se endelijck, maer weynigh weder heen:

Die de aldereerste reys rontom den aerd-kloot deen.

Der Francen eerste Frans [niet sonder jaloufye

Verstaende, onder des de nieuwe heerschappye

Der beyder kroonen, van de Indien oost en west)

In zeevaert also wel gheoeffend als de best.

Ruft mede schepen, om tot noch toe de onbekende

Aerd-rijcken opte doen, aen ander werelds enden.
En doetsē zewaert, door 't bevelen ^a Verrefan,
Langhs Spangien, tot de hooght van kreeft-keers circkel,
gaen.

[den
Van daer, de boegh west aen gheswayd omtrent de Eylan-
Van Cuba, noord-waerts heen, en sien de schorre stranden
Van ^b Florida vooruyt voor desen noyt ontdeckt;
Vervolghende hun gangh, so verr' dees kuste streckt :
Sy ^c Norumbegha, met de vrucht' bare acker-velden
De moeder der Taback in haer ontdeckingh stelden.
Hier Verrefanus land, om met den Floridan
Verbintenis van trow sijn's Heeren, aen te gaen.
Hier Verrefanus met sen mackkers haer vergapen
Aen 't vremd' ^d gheschilderd volck, en rechten 's konincks
En lely-standaerds op, en noemden 't inghelijck wapen
Nieuw Franckrijck, na den naem sijns Heeren koninckrijck.

MAer korts dē Spangiaert (die de wreedheyt ingesopen
Met aengebore haet, door 't harten-bloed gekropen.
Die, waerwaerts dat hy komt, den grootē meester maect;) Is hier den Fransman onvoorsiens op 't lijf gheraect;
Doot slaende wat sich rept, innemende dees landen:
Op dat haer tyranny, van schenden, moorden, branden,
Te verder wierd berucht; die dapper sins de dood
Van Isabella (die s' forghvuldigh steeds ghebood
Dit volck voor overlafst der Spanjaerds te bevrijen)
Heeft toeghenomen; want de helsche raserijen
Noyt slimmer dan alhier ^e Sepulneda ^b Pizarr'
En ⁱ Pedrorias met ^k de Lares dencken darr.
Daer af ^l Spaniola, tuyghyt, dier aldergrootste Heeren
Men levendigh sagh braen, en 't vollick tot Gods eere
En sijn Apostelen, by hoopen van derthien,
[Ter galghen onverdient ghedoemt] heeft hangen sien.
Iamaica ^m Cuba, daer dees beulen, fel vernielen

^g Sepulneda, comandador in Novo Hispania, meerder een monster, dan een redelijck mensch ghelijck.

^b Francisco Pizarro, overste Gouverneur van Peruvia, een tyran. ⁱ Pedrorias, tyran tot

Nicaragua Eldarien, en voort gheheel Guiana en Caribana over. ^k De Lares, commandeur over d'Eylanden Antillas, als Cuba, Iamaica, de Lucayos en andere, die onder hem een buyten officier hadde, *Alvarez il del Campo*, die onmenscheijke tyrannijen bedreven. ^l In 't Eylan Hispaniote, hebben de Spanjaerden de onnossele Indianen by derthien op ghehangen, ter eeren Christi en sijn 12 Apostelen, soey gruweljde grootste Heeren levendigh op houtē roofsters ghebraden, en in stroyen buyfen verbrand; een Princesse Anacoona op ghehanghen, de jonghe kinderen van haer moeders borsten ghenomen, en teghen de posten dood gheslagen. ^m In Iamaica, werpen de menschen voor de honden, om te verscheuren; in Cuba, bedreven onmenscheijke tyranny, onder andere verbranden eenen Cacique ofte grooten Heer Hatney, aen eenen stakē, die inden vyere van eenen paep, met het Crucifix ghequeld wierde, ende yets van den Hemel vermaent; seyde liever inden hell, dan by de Spangiaerds inden Hemel te willen wesen.

^a Johannes Verrefanus, Florentijn, Overste van een Franse vloote.

^b La Florida; een groot land van 't noorder America, anders Nova Francie, begrijpende onder sich alle de landen noord- oost-waerts op, van den Tropicus Cancri tot Terra Nova toe, over de 50 graden noorder polus hooghte.

^c Norumbega en Virginia, daer de alderbeste Toback waft.

^d De Floridanen schilderden haer vel end lichaem om schoon te wesen, draghen silvere en kopere ringhen in de ooren, hare kleeddinghe is meest van Pelterje, draghen des winters 't ruygh na 't lijf, maer 's somers 'trow ofse bont buyten.

^e Hier rechten Verrefanus, des koninck van Franckrijcks wapenen op, ende noemde het land nieuw Franckrijck, ende *Villagano Francia Antartico*.

^f De Coninginne Isabella soo langhe die leefden, was seer forghedraghende, voor de Americanen, ofte volcken der nieuwer wereld, behetende 't ghene dat Alexander de Grootte plach te seggen, datmen meer met goetdadighē een land verkrijghen sal, dan door tyrannije behouwen. Ofte so den Poët seyde;

Qui velle faciet, non qui dominatur erit rex.

^a In nieuw Spangien en Nicaragua. daer de Indianen in haerlieden tempelen die van hout gemaect waren, dachten vry te zijn, wierden niet tempelen en al tot den grond, en alsche toe verbrand.

^b Den koninck tot Mexico die Motencuma gheenaemt werd, schickt de Spangiaerden, soo sy aenkomen, eerst sijn broeder te ghenoeft, met veel ghelichencken van goud en silver; hy selven verwachtte binnen de poorten, daer hy in een gouden roibaer ghedragen werd, hy verghefelic schapete tot de paleysen daerle ghelogeert worden; niet tegestaende dit al es, sy nemen hem ghevanghen. men vermoordt voor sijnne ooghen, sijn Heeren en Edelen, soose voor hem danften.

^c Tot *Guatemala*, een Provincie niet verre van Iucatan, daer de beste Indigo valt, dede die menschen als ezels arbeeyden, sonder te eten te gheven, anders, dan de doode menschen, so hier en daer op den weghe laghen.

^d *Xalisco*, een Provincie, grensede aen de voorgaende en Honduras, daerle de naecte Indianen, met hongherighe honden vande klippen joeghen.

^e Tot *Florida*, bedreven wreedheden, die de Duyvel noch sen moer niet bedencken en sou, snede de meniche ooren, neusen en lippen af.

^f Maer Pizarao tyranniseerde inde Provincie van Peru, daer den Keyser van 't gheheele land Atabaliba teghens hem opdrock, ghevanghen werd, ende tot rantsoen meer dan 25000 pont silvers en 1326500 pesos gout (dier pesos yeder een Castiliaen doet segghe 1; France kroon) ghegheven; noch boven dien, *contra naturam* verworcht ende verbrand; soo dat by den Indianen een spreekwoort quam, datse het goud der Christen God noemde; doch wy segghen der Castilianen ofte der gierigaerden god, ghelijck het Latijnse spreekwoort, *Avari deus nummus est*; want dit gaet alle vrome Christen niet aen, &c.

^g Het land van la Florida, by den Fracoeyen, als voor verhaelt ghevonden, worden van dessels vinders nieu Vranckrijk gheenaemt.

Hatney ten vyere, met so menigh duyfsend zielen.
De afch' der temp'len van ^a nieuw Spangien, dier ghebow
De banghe menschen op haer vloeren ^s lijfs behow
Scheen aen te bieden; dus so dient de vlam de beulen,
En doet ^s lands ed'len meest tot asch aen staken sineulen.

De Mexicaensche boey daer ^b Motencumalagh,
En meestfen Adel door de swaerden dansen, sach.
De ellende ^c magen, die door dwangh tot Guatimale
Met doode menschen aes des honghers eyfch betalen.
^d Xalisco, daermen joegh met geerigh honds gheblas,
De arme menschen van de steyle klippen af.

De ^e Floridanen, die door selheyd der tyrannen,
Als fels onder 't jock ten arbeyd inghespannen:
En krijghen tot haer loon, bebloed' door korven leen:
Met neus en lippen, uyt het aenghesicht ghesneen.
Den ^f Atabaliba grootheer der Peruanen,
Die uyt sijn schatten brocht den God der Castilianen
Tot lossingh sijns perfoons; Pizarao neemt tot borgh
Het goud, en evenwel den grooten Heer verworcht.

Met veel meer and're die met uytghefreckte lenden
Ten hemel roepen wraeck, van dit moordadigh schenden.
Dees tuyghen opentlijk door 't veel vergoten bloed,
Dat Spangiens zeevaerts roem op dese purple vloed
Te gronde sincken sal; ick sie de ^g water ratten
Dijn hoogh-gheachte roem, ô! Spaensche zeevaert vatten,
En domplen na het diep: op daeten schoonder bloem
Verduyster dees u glans der averchtsche roem.

Al is dijn dagh bekleed met glimp van 't Euangeli
Se swicht nochtans te met voor dijn nabuyrde ^b leli.
't Rechtvaerdigh oordeel Gods den roof me^t menschen
Befoedelt, niet ghedooght om 't keurige gemoed (bloed
Te vullen sijn begheert, maer schicktet dat een tweeder
Den roover om sen roof te rooven, ruckt ter neder.
Hy die om 't hebben niet alleen den Indiaen
Door hem veroveret, maer den Franchen ^g Floridaen
Sen ganghen onderkruypt, en weeft hemselven vonden,

Die namaels sijn verderf hem op den halse schonden.
 Want so den Spanjaerd nu door openbare list,
 Den Fransman schopt, en selfs sijn staet dies seker gift,
 So vind hy hem op 't swackst; de Francen die verdreven
 Wt haer gevonden rijk, nu gins en herwaerts sweven,
 En komen elck voor sich met konincklijke munt,
 Te beteren haer scha op Mavors lemmer punt;
 Dat oyt den Indiaen mijnt uyt de diepe mijnen,
 Ontmijnt den Spanjaerd, hem, dien 't weder komt ontmij- [nen;
 Den Fransman, dus om 't dijn en mijn werd *b* Dominicq
 Van al sen schat berooft; Sint *c* Jacob vande schrick
 Raect al sen schulpen quijt, en raect daer toe in kolen.
 Dit doet den Spanjaerd (die de vreesse Gods ghescholen
 Had voor de goud-sucht) noch op 't lest verloecken, aen
 Den Fransman, op dat doch Gods kerck mocht blijvē staen.
 Te willen bluffchen 't vyer; die daer op seyde dat dese
 Die ongheloovigh, God noch heyligh' Eng'len vreesen,
 Gheen kercken noodigh was; dus valt de wederwraeck
 Den Spanjaerd op het lijf (als ist een quade saeck)
 Het schijnt nochtans sarael, het bloed der Indianen,
 Schijnt nu den Franssen hier een open wegh te banen
 Na nieu *a* Carthago toe, daer alles keert in roof,
 Dier overschot de vlam tot asch en puyn verstoof.
 So komt de blinde Maeght met haer gherechte zeyffen
 Een oeghst ter wraecke van den ongerechten eyflichen:
 Dan maytse voet voor voet; den Spanjaerd, die ghewoon
 Was, naeck en weerloos volck te moorden, en te doon,
 Vervalt hier te enden raeds, des daeght hy uytter hellen
 De raserijen om den Franck te willen quellen
 Met duyvelijcke list, die strijcken hem 't fenijn,
 Aen 't stale stiften punt, daer met hy onder schijn [ken
 Van vriendschap hem vergift; dus licht de Franck sijn hac-
 Wt vreesse dat voortaan de list hem mocht verlaeken
 Met openbaer gheweld, en laet den Spanjaerd laeken,
 Tot dat hy vet ghemest werd ander vog'len aes.

Wilt nu mijn sangeres des treur-sanghs wat verpoosen.
 Verquickt u met de geur der Brittenlandfche *e* roofoen.
 Vlecht roofoen-hoeden om de graw bekroofoen kruyn:
 Des eersten zee-helds, die de vooren van Neptuyn
 Beploegden om den noord, noord-wegens noorder-klip-
 Aensfiende *f* Tylan voor Auroras purpere lippen, pen,
 De blijde morghen-kus, verleenen in het noord:

Y

Verbreyd

a Te wetē, den degen,
 die ghemeneclijck rech-
 ter is over konincklijke
 pretenfien op landen
 en steden.

b *S. Domingo*, een voo-
 name stad in West-
 Indien op 't Eyland Hispa-
 niola.

Anno 1554.

c *S. Jacob*, anders Sint
 Iago, leyd op 't zuyd-
 eynd in 't Eyland Cuba.

d *Nova Carthago*, in
 de Provincie Popaisam,
 anders het goudCastilien
 ghenaemt, in 't zuyder-
 America.

e Engelland voerd een
 roofse in haer wapen.

f *Tylan*, den vryer
 van Aurora, die de Poë-
 ten schrijven, dat Phœbus
 paerden in den wagh
 spannen, ende hem de
 poorten van Orienten
 openen; hier by word de
 morghen-roor, ofte da-
 geriet verstanten.

a Tames, ofte *Tames*, is de reviere van Londen in Engelland.

b Richard Chancellor, opperste stuytman, ende eerste ontdecker des lands van Moscovien, dat Rusien heet, gheleghen om den uytcrsten boeck van Noorweghen, aen de zee, die eertijds de yf-zee, ende nu de witte-zee genaemt werd.

An. Salut. 1553.

c Edward, de seste van dien naem, koninck van Engelland, uytruster deser vloote om den noord, noemde het schip (waer op Chancelour nytvoert) *Eduards-hey*.

d Hugh Willoughbie, Ridder, overste Generael van dese noordsche vloote.

e Fallitur augurio spes bona saepe suo. Ovid. Epist. 16. Hero.

f Sanien, is een Eyland in het noorder, deel van Noorwegen, leyd op den 70 graed polus hoogte; hier waren de schepen ten ancker gheweest.

g Wardhuys, by de Nooren Wardhuys, is een Eyland neffens Finmarcken, daer een Casteel op staet, den koninck van Denemarcken toebehoorende, leyd omtrent 30 mijlen zuyen en oosten van de noord-kaep.

h Op dese plaets treckt de naelde van 't compas wel 1½ streeck noordwestelijck, dat haer schijnt misleyd te hebben.

i Te weten, niet verre van den Chersonesus, ofte half-Eyland *Kegor*, in een haven, ofte bay, die *Arzina* ghenaemt werd.

k Sint Nicolaes, is een klooster, gheleghen op een Eyland aen de witte zee, diens toren als een zeebakken van de zeevarende aldaer ghebruyckt werd, tot op desen dagh.

Verbreyd diens zeevaerts lof aen d'Aemstels oever boord
En brenghet de *a Tames* met diens hippelende reyen,
Op datte met haer stem in onsen tuyn verfrayen
't Sangh-lievende ghesind; wat helpt de stoute Brit
Dat Spangien op den throon der nieuwer wereld sit?
So hy ontbeeren moet den zuyderzeefchen wandel,
En missen oosten west, en Indiaenschen handel:
Dit seght hy, en hy brenghet sen kiel en onder zeyl
Waer mee dat *b Chancelor* des koninck *a Eduards* hey

Na 't kille noorden voerd om meerder heyls te soecken.
Waer mee dat *d Willoughbie* na ander' wereldds hoecken
Om eer en rijckdom dinght; maer dingen is geen koop.
En 't moedigh onderwin 't smoord dickwils in de hoop,
So 't aen hemselfen bleeck; want offe wel voor 't leste
Voor 't ancker lichten, uyt de klippighe ghewesten
Van *f Sanien*, met verdragh bestemden in den raed,
Dat so haer vloote van malkander (door de haet
Van mottigh weer en wind) verwaelden, datse om dese
Verloren schade op 't ghevoeghlijckst te ghenesen
Met voorforgh, souden gaen elck ander tot *s Wardhuys*
Verwachten, daer op raectt het ancker voor de klays,
De schepen op de wind, doch nauwelijcks te deghen
Haer wiecken uytghebreyd; den noorden wind met regen
En doncker' mist begint en schuyld het wereldds oogh,
Daer op dat *Willoughbie* (so haest den dijs vertoogh)
Sagh dat hy *Chancelor* (sen macker) hadd' verloren.
Des ploeght hy oostwaerts door de kille pekelvoren
Om 't Eyland van *Wardhuys* te vinden, maer de *b streeck*
Van 't land bevind hy niet so 't inde kaart gheleek.
Dit leyd hem van sijn stuck, soo dat hy na langh swerven,
Ten lesten op de *i kust* van *Lapland* komt te sterven:
Met al sen scheeps-ghesind, van koud en hongers-nood.
Maer *Chancelor* terwijl [onwetend van sijn dood]
[Na dat hy hem een wijl aen 't eerst bestemde Eyland
Verwacht had] sich beveelt den alderhooghsten heyland.
En zeyld op diens gheleyd voorby de schorre kust,
Tot dat hem 't goe gheluck met nieuwe hoop verlust.
En brenghet haer daer de zee met aenghenamer baren
En de oevers groen beboomt al-om bewossen waren.
Daer *Sephyrus* versacht het *Boreas* gheblaes.
En brenghet in 't ghesicht den *k toren* *Sint Nicolaes*. [doe
En brenghetse daer en schuyt met visschers buyten 't strand
Haer sien liet, maer in haest weer roeyden na het land toe.

Maer

Maer Chancelour terstond vervolgtse met sen boot
 En onderscheptse, want se vlooden voor dit groot
 En noyt ghesiene schip; die datelijck nuyt vreesse
 Of nuyt meewarigheyd den vremdelingh bewesen
 Veel onverdiende deughd', en doen malkander kond
 Onkund elck anders tael, met vinghers hand en mond,
 Wat vollick en wat land, en dat dit is der russen
 En Moscowijten land; de Britten ondertusschen
 Ververfchen haer te met, en varen af en aen,
 Terwijl dat Chancelor is landewaert gegaen.
 Na ^a Moscou, om aldaer den ^b Grooten-vorft te groeten;
 Die hem na 'slands gebruyck, seer heerlijck laet gemoeten.
 En haelt hem in de stad op dat het parkement
 Van koninck Eduaerds naem ten hove werd bekend;
 Hier bleef hy tot dat meest den winter was vervlogen,
 Doen is hy met geschenck des Keyfers meer vertoghen,
 Heen na sijn Vaderland, vertoonende sijn Heer
 Des Russen Keyfers brief, en vorder wat hem meer
 Bejghend was op zee; doen werd der Britten handel
 Gheschapeld met den Rus door jareljcksche wandel:
 Om 't overzeefch ghewin op 't Ruslands oever kant
 Der ^c Podosemsky, aen de vruchtbaer dwijnsche strand.
 Daerom dat Willougbie van koude is vervrosen,
 En laet aen Chancelor het lof der Britsche roofen
 In zeevaert deser daed; dat hier ^d Maria viert
 En koninck, Philips met staet en eeren gout verciert.
 Want Edward was in zijn af sijn overleden,
 Diens oudste suster dat de konincklijcke stede
 Als heerscherin des rijcks vervulden; onderwijl
 Sagh Keyser ^e Karel dat den alderbesten stijl
 Die sijn Bellone 't hoeft in Vranckrijck stutten konde:
 Tot heyl der Spaensche kroon, in 't Engel-Eyland stonde.
 Wat doet hy? hy verfoeckt tot voorspraeck van sijn soon,
 De Britsche / Cardinael, dat hy de bruylofs kroon
 Van de Engelsche Princes door huwlijck mocht vervoegē
 Aen Spanjen erfelijck; dat of wel groot misnoegen
 Hier door in veele rees, het werd nochtans volbracht.
 Daerna brocht koninck Philips in Vranckrijck meêder
 Van wapens, door de hulp Marye, die hem deden (macht
 Tot spijt van Vranckrijck in de zeghesporen treden,
 Sijns Vaders; daermee reyft hy tot sijn koningin.
 Terwijl neemt Vranckrijck weer de stad van Cales in
 De France zeghe brengt Bourgongien weer aen 't gliffen,

^a Moscou, is de hoofstad, daer het hof gehouden word van den Groot-Vorft, diense ghemeenlijck aller Russen Keyfer noemen; dese stad is van de zee-kant gelegen ontrent 300 mijlen.

^b Ivan Vacilwitsch gheheeten.

^c Podosemski, zijn eenige Eylanden, gheheghen op de uytwateringhe der riviere Dwijna, en werden alsoo ghenaemt; op welcker Eylanden een de Engelschen hare packhuysen hadden ghebouwt, daerse alle jare hare handelinghe quamen doen.

^d Maria, koninginne van Engelland, de suster van den voorgaenden koninck Eduard.

^e Philippus, koninck van Spanjen, getrouwt zijnde aen de voornoemde koninginne Marie.

^f Carolus Quintus, Roomsch Keyser &c.

^g Ghenaemt Polus, bebbende om saken, de kroon Engelland betreffende, by sijn Heyligheyt te Romē geweest, komt in sijn ehuys reyfe by Keyser Karel te Brussel, alwaer dit huwlijck besfeken wotde.

Anno 1554.

a Die hebben hem leeren verstaan, wat grootte onrusten dat uyt de tyranny spruyten.

b *Fernando Alvaris de Toledo*, Duc d'Alva, tyran der Nederlanden.

c *Maximilianus*, Grave van Boffou.

d Op eenen tijd verfoeckende door de stad Rotterdam te trecken, maect daer binne komende, maect sich meester vande stad, ende bedreef grootte tyranny daer binne.

e *Noord-Holland*, anders oock *West-Vries-land* ghenaemt.

f *Amsterdam* heeft het op die tijd noch met den koninck van Spangien en Duc de Alva gehouden, vyand zijnde van die so het met den Prince van Orangien stonden.

g *Inquisitie* was het schip des Admirals also genaemt, daer Boffou op was, 't welck die van Amsterdam op voordeel tot desen tocht hadden doen timmeren en uitrusten.

h *'t Hooren* (ofte *hopp*, is het water, ofte zee sona de stad Hooren, met een bocht in loopt.

i *Nicolaes Ruyghaver*, Vice-Admiral der Noord-Hollanders.

k *Cornelis Dirckzoon*, Admiral van Noord-Holland, klampt Boffou eerst aenboord; want hy de Noord-Hollanders inden eersten met schieten (also hy swaer schut op hadde) grootte schade dede, daer op de Noord-Hollanders met vierwerken onder de Spanjaerds wierpen, dat sie niet en wisten waer sie haer berghen souden.

l Dit moet 25 uren wesen, want sy lagen aen malkanders zijde en vochten van den 10 Oct. ten 11 uren, tot den 11. dito ten 12 uren.

Daer mee begint hem al sen voorneem meest te missen,

Den Prinsse werd verraen, door averechtsche raed,

Daer door der kreeften gangh het alles met hem gaet;

Het vrye Nederland, dat hoord hy vast ghewaghen,

Wat voor een vryen hals verdrietigh valt te draghen.

De Mooren, alhoewel dat hysse overheerd,

Die hebben hem 't ghevolgh der tyranny gheleert.

De Barbarische Turck, vervuld in felle slaghen,

Sijn schepen en ghevaerd, met grootte nederlaghen.

En lijckewel so doet hy niet en titel af,

Van 't radeloos besluyt te uyten door de straf.

Dat alles werd ghedaen, om de opper Monarchie

Van Christenriick, die hy door dwangh en tyrannye

Wil rechten in het top, daer van 't Duc d'Alvas sweep

In Nederland ghedruckt heeft menigh' bloeghe streep.

Den Grave van Boffou, een twijgh van dese roede.

Die niet alleen te land, maer oock te water woede:

Bewijst aen Rotterdam de oude Spaensche haer,

Maer 't Noord-Holland toond hoe dier sijn vryheyt staet.

Schoon 't doenmaels Amsterdam met de ander Spaensche

ghesinde

Tot hun nabuyren haet sich met Boffou verbinden,

En rusten schepen toe, met Spangiaerds meest gemant:

Om te overmeestren 't noord' en laghe waterland;

West-Vriesland is de moed daerom noch niet besweken.

't Zy & de Inquisiti komt van Amsterdam gestreken

Met al de macht ter zee, recht toe na 't Hoorn'sche hopp;

't Zy dat hun bloed-vlagh streeft tot boven in het top.

Ruyghaver en sen maet van Hooren en Enckhuysen,

Met al West-Vrieslands macht daer tegen komen bruyfen,

En treffen op malkaer, met yser en metael:

So langh tot Dirckzoon Noord-Hollands Admiral

Aen de Inquisitie klampt, die doende grootte schade,

Met slingren uyt de mers van vier-werck en granaden.

't Gevecht gaet dapper aen; hier komen dat lijck by,

Twee schepen, klampen op Boffou sijn ander zy:

En vochten voor de vuyft welses-en-twintigh uren:

Tot datse 't Spaensche ghesind', al strijdende verduren.

Borgongien moest om laegh, nie swierd de vrede vlagh.

Den Grave van Boffou, werd dat lijck met verdragh,

Midsgaders sijn gevolgh, het meestendeel ghevangen;

Het schip en toetuygh, als Kortowen ende slanghen

Werd goede buyt verklaert; de ander schepen meest

Geschoten

a De Spaensch gefu-
de maecten mallander
wijs, dat de Enckhuylers
groen gefchilderde houtte
pompe te boord hadden
legghen, in free van ghe-
fchut.

Gefchooten inde grond; doch weynich die 't tempeest
Ontvlien na Amsterdam; dus laet de speck sich mompen
Van 't hout *a* gheschilderd schut een van de Enckhuysen
pompen.

West-Vrielsche schepen, vol van Hoornsche mannen moet
Veroorsaect te Amsterdam Duc de Alvas *b* bankeroot.
Die hebbende ge-ender een strenge heerschappye,
En laet in 't Nederland, den moet der tyrannye,
Tot sijn ghedachtenis, voor de ongeboren ew.
Na dat sijn felle dagg, den moe-gheterghden leew
Nu gantsch heeft opgeweckt; en laet geen ander eere
Tot sijn ghedachtenis, dan schricken en verveeren
By de arme Burgery voor sijn ghevreesde dolck.
Na dat hy vleesch en mergh heeft uytgeput van 't volck.
En laet den koninck niet dan oorlogh sonder ende:
Of landen die hem voor haer Heere niet erkennen.
Na dat hy van sijn Heer door eyghen onverstand.
En schijn van Gods-dienst hadd' gemaect een dwingeland.
En laet den dichter stof te singhen 't sijner schanden,
Dat hy een geëffel was der vrye Nederlanden.
Dat hy een kerrick-dief, een vuyle tempel smet;
En schender beyd van Gods en goede burger wet;
En menschen-moordenaer, een vuyt dat land en steden
Met oorlogh heeft ontfenckt, tot op den dagh van heden.

b Duc de Alva, van de-
se tijdingh seer verflagen
zijnde, bevond sich tot
Amsterdam niet seker
ghenoogh, veel schuldigh
zijnde, doet met Trom-
petten uytroepen, dat
elck die wat van hem
hebben moste, des vol-
genden daeghs om ghed
soude komen; maer hy
vertrock 's ochtens vroegh
voor den dagh, sonder
yemand te betalen.

c Oremids Duc de
Alva inde Nederlanden
sich door wredeheden
socht ontsien en gewreeft
te maken, hadde hy veel-
tijds inden mond, het
spreekwoord dat Seneca
in sijn treur-spiel van
Octavia, sijnen Nero
doet spreken;

Ad evant necesse est.
Voorby gaende de ant-
woorde van Seneca,

*Quicquid exprimitur
grave est.*

Dat by een wijs man
meerder hadde behoo-
ren betracht te worden.

d De koninginne Ma-
ria, in het afwelen Philip-
pi haestigh stervende,
laet het rijk in een bloe-
digen ende verwerreden
stand, op haer suster Ely-
sabeth (hoewel niet met
haren wille) komen; want
sy deselve by haer leven
in het ghevanckenisse seet
smadelijk handelen liet.

e De gewetens-dwangh
waer mede Maria, door
raed van *Polus* en *Gardi-
ner*, de arme onderdanen,
tot op haer eygen bloe-
driendep toe, in Engeland
seer grouwelijck tyranni-
seerde.

f Dit is een Poetsche
verfloringh, op den een-
was der Engellscher zee-
vaert.

NW doet hem wonder op de Brittenlandsche kroon,
Ontseyd van nu voortaan des vijfden Karels soon
De schoon Provenci roos; de bloeme die *d* Marye
Laet (spijt Philips) op haer benijde suster ghyen.
Die in 't lazuyre veld het woestigh onghediert
In felle doornen drangh dus langh had bot gevierd.
Die eenigh waerdigh is de luyfter aller roosen,
Aen haer heldinnen krans met kroonen goud te bloosen;
Den *e* breydel, die so diep in 't dwangh geweten neep
Slipt door de gespen, op der koninginnen sweep.
Dit maect een vrede klanck in de over-zeesche ooren,
By hem, die sich alleen ten wereld-vorst gebooren
De grootste dunckt te zijn, en sweert des by den staf
Die oyt den Keyser Karl hem in sen handen gaf:
Dat hy de roos-vooghdes gewapend sou veritooren,
En op haer steel de roos in Spangiens pekel smooren.
Wat doer de koningin *f* vrou Flora met haer sleep
Die houd haer jaergetij in de Engel-Eylands streep.

vrouwen die als mannen oorlochden; hier by moet alhier de koninginne Elyzabeth verstaen worden, als hebbende mannelijcke moed ten ootloge teghen hare vyanden.

b Medea.

c Iafon.

d De koningen van Spangien, afkomstigh uyt den huyl van Borgonien, dat alleenigh vermogh de ordere van 't gulde Vlies te schencken.

e *Sir Francoy's Draeck*, Ridder, overfte van een vloote schepen, gaende om de Spanjaerden inde West-Indien te beoorloghen.

f *Ladel Fago*, is een kleyn Eyland onder de Eylanden van *Cabo Verd*, op Duytsch het brandende Eyland genaemt; hier neemt *Draeck* het eerste schip met wijn en andere koopmanschappen geladen.

ANNO 1578.

g *La Plata*, is een grootte revier, op Duytsch de silver revier aen de oostkant van 't zuyder America, op den 36 graed bezyden de linie, bewaterende het zuyder-ghedeelte des landschaps *Brasilien*.

h *Chica*, is een groot landschap in 't zuyder America, palende in 't oosten aen de *Aethiopsche zee* in 't zuyden aen 't landschap *Patagones* en *Mare Pacificum* in de *Zuyd-zee* en in 't westen aen *Chili*.

i *Chili*, is een Provincie in 't zuyder America, daer veel goude valt, leyd aen de *Zuyd-zee*.

k *De landen van Peru*, anders *Peruvia*, is het goud rijkste gheedeelte

van gheheel America, grenst aen de *Zuyd-zee* van den *Tropicus Capricorni*, tot den linie *Aequinoctialis*.

l Dit was een groot schip, dat in *Chili* met wijnen (die aldaer in abundantie wassen) gheladen was, (daer by 25000 pefos sijn goud, sijn 37500 frantsche kroonen) om daer mede te gaen na *Lima*, om met de vloote van daer na *Panama* te gaen.

Dees neemt de frische roos en plantse op de baren, En hout haer vreughden mael met *Thetys* koude scharen, Verbiddende dat sy dit purper roofsig root, Bewaren ewighlijck op der *Goddinnen* schoot.

Terstond so werd haer bee bevestight, by de reyen.

Daer mee is wel vernoeghd de bloem godes gescheyen.

De moeder *Thetys* voeght [ter liefde van de *Amazoon*]

De nieuwe water-roos op haer cristalle kroon,

En komt daer mee verciert den *Oceaan* begroeten:

Die sende hem sijn lief in sulck cieraet ghemoeten;

Behaeght dit ciersel meer, dan 't roode hackeld kruys,

Wil daerom, datmen hem sen silte natte kluis,

Aen alle kanten sal met dit cieraet vereeren.

Daer op de roos-heldin op [dat haer niet mocht deeren

't *Borgoensche dreyghement*] den *Ocean* sen eysch,

Toestandigh werd, en ciert sijn konincklijck paleys.

Doch onder die beloft, dat hy haer draken-biesen

Sou payen, met den roof der *Peruaensche* vliesen,

Want seghste *Colchos* maeghd voerd draken in 't gespan,

Daer de eerste vliesheer om trock 't bloedigh harnas an,

En dwanck het ongediert, om de eer der gulde vachten;

Op dat hy haer karoff' met dit cieraet bevrachten,

Mijn *Draken* hoewel meer, nu de ewis omgewend

(Die wil ick) sullen nu na 't anders werel'ds end,

Den neuen *Vlies-heer* gaen sen gouden roof gemoeten:

En *Colchis* oude scha, met *Drakens* glori boeten.

Het woord is naw geseyd den last die vollight mee.

De vrome *Ridder Draeck* begeeft sich op de zee

En gaet de son te moet, wat wil ick hier verhalen

Het bywerck van sen reys? laet slechts mijn pen afmalen

De schets (in 't voorwerck) van het uyt-eynd deser saeck.

Laet tuygen (onder des depperheyte van *Draeck*)

f *Del Fagos* eerste schip verlies der *Castilianen*.

g *La Plata* tuyght daer na, en 't land der *Brasilianen*

Het tweede *Spaensche* verlies; dus spoort hy zuydwaert an

En daer na westwaerts door de strate *Magellan*,

En recht *Trophæen* van sen doorvaert langs de stranden

Van *Chica*; *Chili* en de *Peruaensche* landen.

Hier komt hem 't luck te moet, want *Chilisch* *Admirael*

Met so veel pesos goud is de eerste zege-pael
 Van Draecks veroveringh. daer na den stillen oever
 By ^a Tauropasa daer den ^b slaper langhs hoe droever
 Ontwakende sen schat en silver schijven mist.
 Het derde zeghemerck werd noordwaert bet gegift;
 Ter ree voor ^c Arica, daer de onverwachte Britten
 Den Spangiaerd op den neck en in sen goet gaen sitten;
 Het silver dat is horr, en wat haer meer behaeght.
 Dus doenſe ^d Lima aen, dat oock een teecken draeght
 Van 't Engelsch lawerier; de schepen aen haer ancker
 Die braken 't levea uyt, dit maect den Spanjaerd kranc-
 En flawer, siende dat haer kostelijcke last, [ker
 Van peerlen, silver, zijd en Chinaeſch Damast
 Word buyten tijds gheloft; dus voor haer voor ge schulden
 Voldoenſe veur en na mer onderdanigh dalden.
 Terwijl ontwaect de list die langhs de kusten sluyp,
 En al den handel van den Spanjaerd onderkruypt.
 Dees diend den Ridder aen de Castilliaenſche vreesse,
 En hoe dat ^e Panama tracht op haer hoed te wesen.
 Wie datter is vol-laen, en wie der zeylree leyd.
 Waer dese henen wil, en waer na de ander beyd.
 Dus werd de Brit ontwaer hoe datter is voorhanden,
^f 't Vuyspwend Galioen, daer op de Draeck sen tanden
 En felle raken wet; ghebeten op den schat,
 En jaeght het dapper na door 't onghebaende padt:
 Tot dat hy endelijck by Sint ^g Franciscus Kape
 Den roof ten roove komt met mannen moet betrapen.
 De voncke-spuyer haelt de vlammen in sen krop,
 En dese hitte stijght de Spanjaerds inde kop,
 Dus staenſe al bekayt; terwijl de Draeck sen kaken
 Verheft, en yser, vuyr en roock blaest uyt sen raken.
 Daer af den Hemel swijmd, dat zee en aerde waeght,
 En wint met vuyr-spogh dien die daer dē naem af draeght.
 Den Spanjaerd geeft op vermoeyt van 't blixem blaken;
 't Vuyspwen werd verkeerd in goud en silver braken.
 Den overrijcken buyt van kostelijck ghessteent,
 Van konincklijcke munt en glansigh ^h schelp ghebeent;
 Werd ordentlijck gheloft; daer mee so gaenſe recken
 Haer boegen, westwaerts aen, en wederom ontdekken
 Een ander schip, ghelaen, met peerlen, gout en zy,
 Katoene lywaet en Chineesche wevery;
 Het is de pijn waerd, de Ibeër werd benepen.
 Den Castilliaenſchen roof verwisselde van schepen.

^a *Tauropasa*, anders *Tarapaca*, een stad aen de Zuyd-zee, omtrent den 21 grad bezuyden den evenaer, in de Provintie Chili.

^b Hier vondenſe by het strand een Spangiaerd legghen slapen, by hem hebbende 4000 kroonen silvers, datſe mede namen sonder hem op 1e weeken.

^c *Arica*, een stad, leggende in een bocht aen de Zuyd-zee, 19 graden bezuyden den *E* quinoctiael, inde Provintie Peru.

^d *Lima*, een konincklijcke zeehavēde koopstad, daermen 't goud van Peru ghemeeenlijck van daen schiept op Panama, legghende omtrent 12 grad bezuyden de linie.

Anno 1579.

^e *Panama*, een vermaerde zee-stad aen de Zuyd-zee, op den *78* mos, ofte engen hals, tusſchen 't zuyder en noord-der America, in de Provintie *Castiglia del Oro*, dat is het goudrijcke Castilien.

^f By den Spangiaerden *Caca Fuego*, ghe-naemt.

^g *Cabo de S. Francisco*, is den uyterſten noordelijckſten hoek van 't land van Peru, leyd op 2 graden omtrent benoorden de linie.

^h Verſtaet, peculen.

a *Lotos*, was een vrucht daer van eertijds Vlyffis knapen etende, het verlangen na huys ontgingh.

b *California*, een land-schap in 't noorder-America, aen de zee diemende zuyd-zee noemt.

c *Quivira*, het uytterste rijk in 't westen van 't noorder-America, aen de zee ghenaemt de *Strate Anian*.

d *Nova Albion*, ofte nieu-Engelland, leyd in het westersche gedeelte van 't noorder-America, aen de zee in 't zuyden, in 't westen aen 't land van *California*.

e *Philippijnen*, zijn Eylanden ghelegghen in 't zuyd-oosten van *China*, tusschen de groote Eylanden *Luconia* en *Mindanao*, omtrent tusschen de thien en elf graden benoorden den *Aequinoctial*.

f Anders *Cabo de bon Esperance*.

Anno 1580.

g Anders, de *Teems*, is de riviere van *Londen* in *Engelland*.

b *Iberia*, plach *Spangien* ghenaemt te worden, na de vermaerde riviere den *Iber*, by den *Spangiaerden Ebro* gheeten, ende werd daer mede alhier den *Spanjaerd* ghemeent.

Anno 1585.

i Inde acht, dit is soo veel te segghen, als voor vyand verklaert, ghelijck het woorden inde acht by de *Duytsche Keyfers* ghenomen wort.

k Den *Paus* van *Romen*.

l *Christophor Carleil*.

m Te weten, het *Compas*.

De zegh' op zegh' gehoopt, drijft uyt der Britten maeght
Het *a* *Lotos* kruyt, en maect haer t' huys verlangē graeght.
Des gaet me elckaer aen boord, de scheeps-raed werd ghespannen:

Om veyligh kiel en last na 't *Vaderland* te mannen,
Wat wegh me kiesē sal doot' pekelbarigh schuym.

(Want sonder twijvel leyden *Spanjaerd* op sen laym
In *Magellanes* straet, en soeckte te beknippen)

Om sonder onghemack dees laghen te ontslippen.

Dus raemtme voor 't besluyt te zeylen westwaert aen,

En vayligh so na huys den aerd-kloot om te gaen.

't *Werd* nawelijcks ghestemd, de schepen hun begheven

Des kreeft-keers *Circkel* langs, en bieden boegh en steven

Voorby *b* *California*, en vinden neven 't strand

Quivira, ander aerd, en noemden *c* *Engelland*.

Van daer zuyd-westen aen voorby de *e* *Philippijnen*,

En winnen dagh op dagh aen de avond sonneschijn:

Tot dat de *f* zuyder-hoeck van *Africa* 't verloop

Haer's wedervarens keerd in een ghewenschte hoop.

Terwijl de koningin (vervuld met nieuwe maren

Van 't *Castilliaensche* verlies, en 't gantsche wedervaren

Der *Triumphante* vloot) bereyd den zeghe hoed

Ter eeren hem, die langhs de rondom werlds vloed,

Met al dien rijckdom komt, met zijd *Damaste* zeylen

Braveren in het top, de blancke *Tames* peylen.

Daer land de blijdschap aen die van een blijde stoet.

Werd blijdelijck omhelst, en minnelijck ghegroet;

Hier hoortme 't hel gheluyt, van *Famas* kooper klincken.

Daer sietme elckander toe den zeghe-beker drinken.

Dit maect de gheesten licht, die dingen ander mael

Te toetsen *Spanjens* trots op 't *Brittenlandsche* stael.

DE *Teemsche* koningin ghebeten op den *b* *Iber*,

En daerom oock in de' acht van den gekroonden *k* *Ty*-

Bestemden noch een tocht op 't voorghestelde wit, [ber,

Te senden na het *Spaensche* gheweldige besit

In 't overheerde land: daer over dat als voren

Den *Ridder Draeck*, als hoofd, ghebieder werd verkoren;

En neffens hem *l* *Carleil*, die 't *Britsch* *Provinci* root,

In *Mavors* ciersels met de konincklijcke vloot

Aen 't licht en driftigh, doch wif konstigh *m* yser hangen,

En peylen aldereerst ten zuydewaert haer ganghen,

Heen

Heen na de *a* Gorgades, daer werd Sint Jacobs schulp
 Te vyer en swaerd benawt; een noorder water gulf
 Spoeld met haer schatten wech, en dijnt van daer na 't wef-
 Daer geeft Sint *b* Dominic al wat hy heeft ten besten [ten
 Aen dit behoefigh volck: doch meer door stale dwangh,
 Dan door oprechte liefd van 't Engelfch choir ghesangh.
 Nu kost het *c* Carthageen; de Eylanders nyet den noorden
 Verfoecken vast haer heyl, bestaende (niet in woorden
 Van konincklijck verband, tot nadeel van hun staet,
 Of in gheveynfde gunst, die met verborghen haet
 Haer bondgenoten queld) maer in een schrander oordeel;
 Te vyand wacker dat op 't alghemeene voordeel
 Meer letten, dan de macht te doen haer oorlof gaf:
 En blooten 't blixem stael met order draf op draf,
 Tot dat de vesten van den Spanjaerd (die betoverd
 Met vreesse was) met al haer schatten werd veroverd.
 Noch leyde de kloot niet stil, de selfde middaghlijn
 Van *d* Carthagea leyde haer na Sint *e* Augustijn,
 Hier gaetet weer als voor, de Draeckfche vlamme snorden
 Signior om de ooren, dat hy de Augustiner orden
 Den Draecken over gaf, daer meefoo drijft de wind
 De Atlantische Ridders met haer zegh'baer scheeps gefind
 Ter koninginne waert, die met het puyck der Heeren
 De wel ghekomen vloot, met zeevaerts-lof vereeren.

DVs werd de zeevaart, op der koninginnen schoot
 Gekoesterd, die haer roem rond-om den aerden kloot
 Met *f* Candisch kielen voerd, begheerigh om te soecken,
 Onsterffelijcke roem in ander werelds hoeccken.
 't Zy door den nieuwen pas, die Magellanes vand.
 Of 't zy langhs *g* Chili, en de Peruaensche kant.
 't Zy tot *i* California, daer Candisch scheepstrijds zeghe,
 Der zuyd-zee Admirael met schip en goet verkreghe.
 't Zy voorder westwaerts, na de *k* Philippijnfche kust:
 Manillia, of *m* Molucq, groot Iava, daer 's gheen rust
 Voor Candisch komt te land, tot Pleymouth inde haven:
 En doet sijn zeevaerts-roem, ter koninginnen draven.
 Verstaende 't wonder-werck van Gods ghegeven *n* zeegh,
 Die onlanghs voor sijn komst tot Spangiens rams bedeegh.

gint van den Tropicus Cancrī, sich streckende noord-westwaerts aen.

k De Philippijnen, sijn Eylan-
 den in de Portugaelsche Indien, leggende op thien graden benoorden den Equinoctiaal, daer eenen grooten
 handel ghesien werd in Chineesche waren; diese van daer na nieuw-Spangien voeren.

l Manillia,
 werden dese Inseln ofte Eylanden vande Indianen genaemt.

m Molucques, en groot Iava,
 voor aengewesen.

n Vande verstroynghe der Spaensche vloote, so op Engelland ghemunt was.

Z

Maer

a Gorgades, sijn de
 Eylanden van Cabo
 Verd.

b Sint Iago, is een der
 voornoemde Eylanden,
 daer op een stad leyde,
 Sint Iago gheenaemt [hiet
 van daen dreyen de Span-
 gieraerden grooten handel
 met die van Guinea] werd
 van de Engelfchen inghe-
 nommen ende geplondert.

c Sint Domingo, een
 voornamē stad op 't Ey-
 land Spaniola in Ameri-
 ca, op den 18 graed be-
 noorden de linie.

d Carthagea, een stad
 in de Provintie Castiglia
 dell' Oro, leyde ontrent
 op den 11 graed be-
 noorden den Evenaer.

e Sint Augustijn, een
 stad in 't noorder-Ame-
 rica, aen de oost-kant, in
 de Provintie la Florida,
 op de Cherfonele, ofte
 uyftekende half Eyland,
 binnen den 30 graed, be-
 noorden den Equinocti-
 ael.

f Ofte zee-ridder der
 Atlantische zee.

g Thomas Candisels
 van Suffolck, overste Ge-
 neral van dry schepen,
 omme den gheheelen
 aard-kloot om te zeylen.

h Chili en Peru, sijn
 de westelijckste land-
 schappen van zuyd-Ame-
 rica.

i California, een land-
 schap in noord-America,
 legghende als een Cher-
 fonele inde zuyd-zee
 uyftekende ghelijck Ita-
 lien, hebbende aen de
 noord-oost kant Mare
 Vermio, 'twelck is roo-
 de zee; 't schijnt dat daer
 oock een roode-zee is,
 als in Arabien, ofte die
 ten minsten dien name
 heeft; dit California be-
 heeft; dit California be-

k De Philippijnen, sijn Eylan-
 den in de Portugaelsche Indien, leggende op thien graden benoorden den Equinoctiaal, daer eenen grooten
 handel ghesien werd in Chineesche waren; diese van daer na nieuw-Spangien voeren.

l Manillia,
 werden dese Inseln ofte Eylanden vande Indianen genaemt.

m Molucques, en groot Iava,
 voor aengewesen.

n Vande verstroynghe der Spaensche vloote, so op Engelland ghemunt was.

sten des konincks van Spangien veel by Millioenen gherekend worden.

b Defcr fchepen waren in 't ghehal 130 zeylen, daer onder 65 Galioenen.

c *Lodovico Perez*, Hertogh van Medina Sidonia ; overfte generael defcr vloote.

d Defce vloote werde in Spangien de onoverwinnelijcke genaemt.

e *Alexander Farnesius*, Prince van Patma.

f De Inquifitie was daer mede om Engheland door dwangh te bekeeren tot de Catholijcke Religie.

g *Sixtus de vijfde*, Paus Romen, heeft by defce vloote gheroecht de gheestelijcke wapenen, publicerende fijne Crufade ende bullen voor de ghene fo haer op defce armade begheven, haer leven alhier in dienfte des koninck verliesende, met belofte van volle verghevinghe van alle hare ionden.

h *Tu qua Romanas voluisti spernere leges Hispano disces subdere colla iugo.*

i *Preffen*, is een manier in Engelland om volck aen te nemen, want die nyt 's konincks naem geprefst worden, die moeten datlijck (sonder yets daer teghen te hebben) voor.

k *Milord Charles Hawart*, overfte Admiral der Engelschen.

l *Sir Francois Dracck*, vice-Admirael derfelven.

m De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

n *Luifinus van Nassou*, vice Admiral nyt Zeeland.

Maer Engelland tot heyl, want Spangiens Millioenen [Ter fchipvaart aengheleyd] met ^b Hulcken, Galioenen, Parafches, Zabras en Galeaffen [spijt de vorst Die op ^c Medina, en dees vloote, bouwen dorft ^d Onwinnelijcke roem] in 't foute diep verfoncken.

Daer fo veel Donnen en Spangiaerden mee verdroncken. Die, op Castiliens naem, in Spangien toegeruft ;

Die met ^e Farnesi hulp te water op de kufft Van Vlanderen gesterckt; daer soo veel duysend fwaerden, Mosquetten, grof gheschut, harnassen, hellebaerden,

Ten strijden toebereyd; daer 't heyligh ^f onderfoeck Tot dwangh-geweten kried, ghewapend met de vloeck Van 't vry gheboren volck ; daer 't ^g hoofd der Roomfcher papen

De vloot fo wel versien, met gheestelijcke wapen, Van bull' en afaet hadd', dat, fo den nicker gheen Straet-schender waer, ghewis den Hemel t'hemwaerts heen De Spangiaerds trecken fou, ghelijck den zeyl-steen 'tyfer. Siet toe dan ketters, fiet ! en wort ghy noch niet wijfer ?

^b Ghy die de wetten scheld (van 't Roomsch ghemijterd) valsch

Sult onder Spaensche jock haest buygen uwen hals. Dees reden vallen hart, voor die van dreyghen sterven.

Waer op Elyzabeth tot tegenstand doet werven [Door ; presten en ghebeben] beyd' Goden menschen hulp. Lord' ^k Hawaert ende ^l Draeck, de Tritons op haer schulp

Deen blasen, dat de klanck ter ooren komt, de ^m helden Die goed en bloed te pand voor Hollandfch vryheytstel- Dees met een wacker ooggh aenfiende, dat den noot (den. Vereyichten, soo voor haer, als voor haer bondghenoot:

Om dit vermeten heyr, met macht van weyrbaer kielen Te helpen (is 't Gods wil) ten gronde te vernielen.

Deen datlijck zeewaert gaen Heer ⁿ Iustus van Nassou, Verselschap met de ^o Moor ; doen sach de dappere ^p Vrow

De Spaensche vloote haest van allekant bestrijden, Met Nassou t'eener, en Hawart ter ander zijde.

Maer Godt van over al met ^q water, vuyr en wind, ^o *Ioas de Moor*, vice Admiral nyt Zeeland. ^p *De Spaensche vloote* werd van Godes weer en wind verstroyd en verflaghen, fo dat de fchepen meest op de kufften van Noorweghen, Iutland, Yrland, Schotland en Vranckrijk stranden en omhals raken, fo dat wy met het veerfken Claudians, (over de victorie des vromen Keyfer Theodosij, door Gods weder ende wind over fijne vyanden verkreghen) niet oneyghentlijck dese landen aenspreken, ende segghen;

Oh nimium dilecta Deo, cui fundis ab austris, Aëolus armatus acies, cui Militat asbor, Et conjurati veniunt ad classia venti.

Ter Britten bystand komt ghewapend, ende wint;
 En heeft de vloot verstroyd, verslaghen en gedreven:
 En brocht de Donnen meest ghevanghen en om 't leven.
 Het viel de reusen swaer te kampen teghen God,
 Maer Gode valt het licht, sijn vyanden tot spot
 Te maken, voor sijn volck; daer van dat noch na desen,
 * Die quam, die gingh, vergingh, een wis getuygh sal wesen.

DAerna 't manhaft ghemoet der ed'le koningin
 In 't openbaer (ghelijck een moedighe heldin)
 Den trotsen Spanjaerd tergh; toerustende te water
 Een konincklijke vloot, die op 't Trompets gheklater
 Van Haukeins ende ^b Draeck uyt Plymouth (op ghen
 Van Godes weer en wind) ghemunt na Panama
 De zeylen setten kant; die na den middagh puylen,
 So datse de anckers eerst in 't bracke diep verschuylen
 Ter reed' ^c Canarie, daer hun de eerste aenslagh feytl,
 Zijn daerom dar'lijck langhs de ^d Gorgades ghezeylt.
 En stuyren 't west-waerts heen voorby de ^e Camerane
 Tot ^f Porto Rico aen, en rechten de oorloghs vane
 Aldaer ten Spangiaerd op, maer 't donderend gheschut
 Der schansen, heeft de komst des Engelsmans gheflut
 In de eerste lossingh, die daer op met vuyr-werck landen
 By doncker, en tot spijt Don ^g Tello daer verbranden
 Vijf Spaensche schepen, meest met lijfstoet wel ghelaen:
 Maer siende voorts gheen kans, zijn westwaerts 't zeyl ghe-
 Langs new ^b Castilien, tot ⁱ La Hache, ^k Rangericce, [gaen
 Salamba, Tappa en meer ander, daer 't verchricken
 Der Spanjaerds bloo en bangh haer alle hulp ontrect.
 T'wyl draeck dees vastigheên, met vyer en kolen deckt.
 Van daer, mids Haukeins ^m dood, en Draeck de buyck-loop
 Werd ⁿ Nombre Dios van dē Heere Balkerfielde [quelde,
 Verover, en verbrand, door dien delandtocht mist,
 Die ter verov'ringh was van Panama ghegift.
 Aensiene 't slecht geval, wyl ^o Draeck van siecken storve,
 duytische mijlen vande Canarische Eylanden, ^g Don Petro Tello, een Spaensc overste over vijf Spaen-
 sche Fregatten. ^b Nieuw Castilien, is het vaste land van Cabo Tres puntas westwaerts aen. ⁱ La
 Hache, is een revier op die kust, op duytich de revier van de Toentse. ^k Rangericce, is mede een stad,
 niet verre van la Hache ghelephen. ^l Salamba, een dorp legghende te landwaert in, als mede Tappa,
 't welck een stad is, daer de Spangiaerds uyt vluchten, ende van de Engbelschen verbrand worde. ^m Den
 Heere Ian Haukeins sterft, ende den Heere Tomas Bal kierfielde komt in sijn plaets. ⁿ Nombre
 Dios, een stad op den hals, ofte Isthmos van zuyder-America, aen de noord-zee, daer de principale handeligh
 is met den Spangiaerden en Peruanen, gheflicht aldereerst van een Spangiaerd, genaemt ^o Diego de Niquisa, die
 veel rampen op zee uytghestaen, aldaer met sijn volck landen, sprack in *Nombre de Dios*; dat is, in den name
 Gods, ende sichten aldaer eenige huylkens, 't welck daerna sulck een stad gheworden is. ^o Françoys Draeck,
 sterft aen de buyckloop, daer op den scheeps-raed belluyt om te vertrecken noordwaerts aen.

^a De Staten van Zee-
 land lieten goude meda-
 lien slaen, daer op onder
 anderē dese letteren ston-
 den: *Veni juu fuit*: Dat
 is: die quam, die ginck,
 verginck; maer hebben
 in 't Latijn een beter aer-
 digheyd dan die in 't
 duytisch konnen uytghe-
 sproken worden.

^b Sir Françoys Draeck,
 Generael en Sir Ian
 Haukeins, Admiral van
 een konincklijke vloote
 der koninginne van En-
 gelland, om Panama
 ('t welck is een vooma-
 me koopstad op den Isth-
 mos (aen de zuyd-zee)
 des gheheelen Cherfons-
 si van 't zuyder-America
 ca, daer van daen al het
 silver ende gout van Peru
 meest te lande tot Nomb-
 re de Dios ghebrocht
 werd, leggende aen Mar-
 del Nort) te veroveren.

^c Canarien, verstaet
 groot Canarien, waer op
 twee of dry vaste Castee-
 len zijn.

^d Gorgades, ofte *Hes-
 perides*, by ons de Zoute-
 Eyland van Cabo Verd,
 genaemt.

^e Camerane, zijn de
 Eylanden bezuyden den
 Tropicus Cancri aen
 West-Indien, als Guada-
 lupe, Sint Martijn, Domi-
 nica, Marigalante, Sint
 Lucia, Barvodos en meet
 andre, aldaer by malkan-
 der gheleghen.

^f Porto Rico, is een
 haven aen het grootste
 deser Eylanden, genaemt
 S. Juan, 't welck leyd 750

^g Don Petro Tello, een Spaensc overste over vijf Spaen-
 sche Fregatten.

^b Nieuw Castilien, is het vaste land van Cabo Tres puntas westwaerts aen.

ⁱ La Hache, is een revier op die kust, op duytich de revier van de Toentse.

^k Rangericce, is mede een stad,

^l Salamba, een dorp legghende te landwaert in, als mede Tappa,

^m Den Heere Ian Haukeins sterft, ende den Heere Tomas Bal kierfielde komt in sijn plaets.

ⁿ Nombre de Dios, een stad op den hals, ofte Isthmos van zuyder-America, aen de noord-zee, daer de principale handeligh

^o Françoys Draeck, sterft aen de buyckloop, daer op den scheeps-raed belluyt om te vertrecken noordwaerts aen.

Zijn weerom noordwaerts op na Cuba heen geworven.
 En vonden onder zeyl de Spaensche vloot in zee:
 Maer 't eene mes hiel doen het ander inde schee. [mannen
 Want niemand voordeel sagh, de een de ander te over-
 Doet Bakkerfielde stracks sijn zeylen vierkant spannen,
 Voorby la Florida, voort oostwaerts, daer van daen:
 En land behouden reys aen 't Enghel-Eyland aen.

O Ch! of den Hemel my wild' gonnen langhe jaren,
 Dat ick na desen mocht u zeevaerts lof verklaren,
 ô Rosigh Engelland! die voor gheen Spanjaerd wijckt:
 Maer maeckt hem, dat hy selfs sijn vlaggh voor de uwe
 strijckt.

^a *Jacobus de V I.* van
 dien name, koninck van
 Engelland.

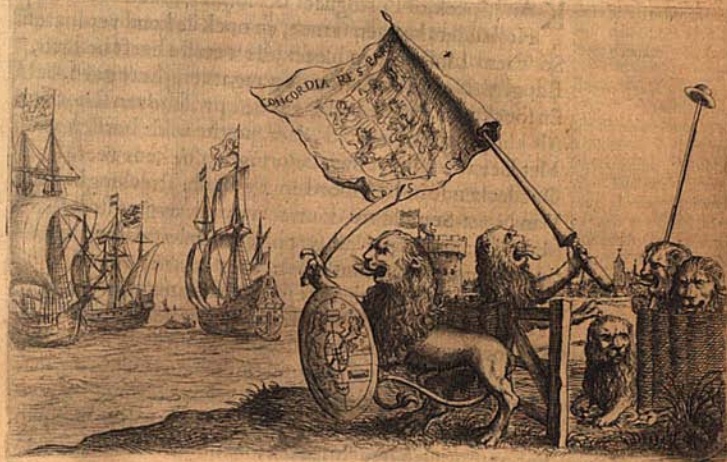
^b *Charles*, regerende
 koninck van Engelland.

Op dat ick singhen mocht, wat ^a Jacob heeft bedreven,
 En sien wat stoffe dat my ^b Charles soude gheven
 Te dichten zeevaerts-lof; dat (hoop ick) wesen sal
 Van alle smetten vry: waer op dat niemendal
 Het Taegsche gond vermagh, waer door de Ibeër klingen,
 Veel min het Vossen vel magh inde herten dringhen
 Tot bondighe eeden op te rechten, tot verderf
 Van onscheerden, en ons Vaderlijcke erf.
 Dat (hoop ick) wesen sal een stoffe vry van lacken;
 Van soorgh lawer, of ghedoorende olijf-tacken.
 Op dat mijn sangheres niet segge 't Britsch verdragh,
 Bedroeft mijn herte so, dat ick niet singhen magh.
 Maer dat het zy een stof [dat wensch ick] die mijn dichten
 In uwe en ons ghesind, te water vreedsaem stichten.
 Op dat ghy in het krooft van 't bloeyende ghebied
 Elyzabeths, voort aen den wensch uws herten siet.

Ende des vierden Boecks.

DER

DER
ZEE-VAERT LOF.
Vijfde Boeck.

LAet nu (mijn Callioop) de Brittenlandsche
baren
Ohipp'len, na den toon der Meyreminne scha-
ren.

Kom herwaerts over, sie de hoogh-gheklommen roem,
Van 't hand-volands begrip, der zeevaerts luyfter bloem.
Kom sie dit schrander volck, die 'k acht van twee natuyren
Half visch, half mensch te zijn, die steeds der doffe muynen
En 't logge aerd-rijck walght, die 'k eer'uyt ^a Thetys schoot
Gheteeld te zijn] gheloof, dan aen 't coraligh root
Van ^b Vesta opgevoed. Ick sie den ^c Thuy'n met Leewen
Bewaken, maer rond-om, daer sie 'k de moed'ge Zeewen ;
Hollanders trow van aert, en vlugge Vriessen, heen
Ter landen oorbaer vast, beploegghen al de zeën.
Dit zijn [mijn sangheres] de welghekomene gasten,
Daer op ick u ghesangh, en dees mijn rijmen pasten.

^a Wit Thetys schoot,
ofte uyt het midden vals
der zee.

^b Van Vesta, ofte van
der aerden.

^c Den Thuy'n der
Vereenighde Nederlan-
den.

a Den Parnassibergh (eertijds den Musen, ofte konst-goddinnen toegeheylight) verstaet alhier, op onser gheleertheidsbergh, ofte in onser rijmen ofte vaerlen-sangh.

b Speck, verstaet Spanjaerd, worden by de Hollandische matroosen veel speck of speckjan geheeten.

c Ian Huyghen van Linschooten.

d Nova Sembla, dit zijn eyghentlijk Russche woorden, ende op onse spraek nieuw land, ofte nieuw aerde geseyd; is een Eyland leyd van den 70 tot den 77 graed benoorden de strate Waygats.

e Haren last ofte commissie strecken niet verder, dan om te gaen verspieden de gelegentheyd van Waygats, om 's jaers daer na deselve met meerder versekeringh op te soecken.

f Petrus Plancius, dienaer des Goddelijcken woords tot Amsterdam, een treffelijck Geographus, ofte aerd-beschrijver.

g Verstaet hier by, de bloeyende zeevaert deser landen.

h Den Tropicus Cancri, waer in de son in 't noorderste Hemispherio den langste dagh maect, ende den bequaemsten tijd aen brenghet, om benoorden deur te komen.

i Anders, in den winter.

*** De Hooge Mogende Heeren, de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

† Mauritijs van Nassou, Prince van Orangien, &c.

Admiral. *l* Willem Barentzoon, opper stuurman.

k Ian Huyghen van Linschooten, *m* Jacob van Heemskerck, Comijs.

n Cathaya, een landschap palende in 't zuyden aen China, in 't westen aen Tartarien, als mede in 't noorden, ende in 't oosten aende zee Fretum Anian. *o* Den kouden hoek so plachtmen de noord-kaep te heeten.

p Samoieden-land paelt aen Ruschland, in 't zuyden, ende in 't noorden aen Waygats, ofte de ys-zee; anders de Tartarische zee; hier waren Russchen op de kust, die haer de gelegenheyd hier van open-

den.

Aenschowt hoe luyfter gaw, sy de ooren recken op,
Om sien, wiens zeevaerts-lof, in ons *a* Parnassi top
Den hooghsten graed beklimt: want dese aen haer zijde
Geen Spangiaerd, Italiaen, Turck, Franck of Britten, lijden,
In 't lof der zeevaert; schoon dat sy wel hebben de eer
Van vreemde vaerden, 'k segh, noch wintet Holland veer.

K An *b* Speck, of Portuguees, der sonnen brand besuuren?
Hollanders kunnen 't mee, en oock de koud verduuren.
So 't aen *c* Linschooten bleeck, die 't eerste heeft bestaen,
Langhs *d* Nova Sembla, na de waygats engh te gaen.
En soecken 't vochte pad langs de opgeschoven schorffen,
Als klippen gaer ghestold, daer graghe wilde borffen
Met Leewen felheyt haer bespringen, 't elckens weer.
Ontdeckende in het noord en 't west der streckings keer,
Van Nova-Sembla, tot door 't naw van waygats strate.
Maer volgens haren *e* last sy 't hier ten halven laten:
En keeren wederom, ontfiende 's winters vaer
Van vorst en ys-gangh, tot op 't naect aenstaende jaer.

Doen werd de reys hervat, want *f* Plancius beschryver
Van 't onbegrijp'lijck rood, vervuld met nieuwen yver
's Lands *g* Staten en den *h* Prins: als vrienden vang Neptuyn,
Die Hollands elger swayd, om 't noorder kreeften *b* schuyn,
Tot onser kielen heyl te leenen, om de schotfen
In *i* Hyems rijk ghesmeed, te mort'len aen de rotfen.
Dees schicken andermael een seven kielde vloot (bloot:
Met last [waert 't mogh'lijck] dat den doorganck werd ont-
Dat *k* Linschoot, 'Barentzoon, en *m* Heemkerck mochten
Haer zeyle, tot *n* Cathay en Chinaesche rijcken. [strijcken
Die Tesseliepen uyt, en boeghden noord-waerts aen,
Tot dat den *o* kouden hoek quam achter uyt te staen.
Van daer zuyd-oostwaerts op, na waygats, en bestonden
Door de enghte tegen 't ys, spijt Beer en Boreas wonden,
Te klieven 't koude nat, maer rechten weynigh uyt;
Schoon dat den *p* Samoied, en Ruschman haer beduyd,
Des waters open tijd, en streckinghe der landen

Tot ^a Vgolita, langhs de wijde ^b Obsche stranden:
 De wilde ^c witte beer, storm, haghel, mist en snee,
 En stercke yf-gangh, sluyt de Tartarische zee:
 Tot varder deur-komst; des den Admirael beraemden
 Weerom te keeren, 't welck de andere al beaemden.
 En zeylen westwaert nyt, aensende dat de son
 Het ^d Gordel van de Beer niet meer verwarmen kon:
 Dat ^e Bootes om de warmt so hart loopt als de ^f waghén.
 Des pooghden sy te meer de noorder winter vlaghen
 't Ontwijcken na de warmt; ^g Auriga drijftse voort,
 Maer ^h Aquilo die setse aen ⁱ Maeslands oever-boord,
 En voertse na den Haegh, om 't gantsche wedervaren
 Der reyse, aen den Prins en Staten te verklaren.

Die keurende 't ghevolgh onvruchtbaer door 't verhael:
 Doch Amsterdam hervat het voor den derdenmael.
 En keurd matroosen, die gheen sorghe mocht verhind'ren,
 Die onbelemmert, vry van vrowen en van kinderen,
 En maecten (om de maets te wack'ren) voorbedingh
 Van huyl, indien de reys of wel, of niet vergingh.
 Daer over ^k Heemskerck als gebieder, met twee schepen
 Gezeyld is uyt het ^l Vlie; diens sneeghe breyn geslepen
 Met grondigh overlegh, tot voortgangh van sijn stuck,
 En zeyld ^m benoorden om [ⁿ acht tot hun ongeluck
 Van al de aenstaende ramp] langhs Nova-Sembla, gisten;
 Dat daer in 't ruyme diep 't ys smelten sou, 't welck misten:
 Door dien 't met meerder krachts en ongelofbar' dickt
 Als klippen in de hooght komt drijven, en verschrickt
 De aenschowers, ick gheswijgh dien 't voor de boegh komt
 ftooten.

So dats in 't eene ⁿ schip de swarigheên vergrooten
 En stemden tot vertreck, maer Heemskerck die waerdeerd
 Sijn eere ^o meer dan 't lijf, en oostwaerts aen laveerd
 Na de ^p ys-zee, maer vergheefs: want hebbende gestreden
 Met beyren, ys en koud^q, en veel ellend' gheleden,
 Werd van de groote kracht der schorsen ys, het schip
 Gheblutst te barsten, en om hoogh (als op een klip)
 Geschoven op het ys; stracks werd hun hoop ellendigh:
 Maer Heemskerck roept, houd moet, 't waer [mannen] al
 te schendigh

^a Vgolita, een plaetse aen de Tartarische ofte ys-zee in Tartarie.
^b Derreviere Obj, loopende in dese zee scheidende Ruschland (te weten, de rijken Zibieren, Mongazzen en Samoieden) van Tartarien.
^c Hier quelden haer veel witte Beeren.
^d Het Gordel van den Beer, dat is den Zona Frigida, ofte den Arctischen kouden zona, ende zijn de landen so van den 66 graed afpunts hooghte noordwaert ghelegen zijn.
^e Bootes, een noorder starre-beeltenis, die oock den boer genaemt werd, dragende den klaer blinkenden Arcturum tusscher sijn knien, hebben ^c om desen tijd 's jaers sijn en Acronischen, ofte avond onderganck.
^f Vlie, den waghén, ofte Plaustrum, zijn seven starren, staende in 't achterlijf van den grooten Beer.
^g Auriga, die oock Erigones, ofte waghénman genaemt werd, diens sterre om desen tijd jaers haren Acronischen, ofte avond opganck hebben.
^h Aquilo, is den noord-noord-oosten wind.
ⁱ Tot Rotterdam in Holland.
^k Jacob van Heemskerck, Schipper ende Comijs.
^l 't Vlie, by Tacitus Fleuvum ghenaemt, een wijtberoemde uytloop voor de Noord Hollandse schepen, so om de oost en om de noord willen.
^m Te weten, op 77 en 78 graden benoorden Nova Sembla om.

ⁿ Te weten, in 't schip van Jan Cornelissen Rijp.
^o Nemo ignavia immortalis salvis est.
^p d'Ys-zee, anders de Tatarische zee ghenaemt.
^q C. Salust. de bello Jugurth.

De machteloofe vrees, te ruymen so veel plaets
 Al zijn wy te enden schips, wy zijn niet t' enden raets.
 De noot die leerd ons vacck door 't overgroot verlicfen
 Van nyt twee quaden, een het beste, te verlicfen.
 Want desen winter ons alhier gheen afkomst is,
 En moeten daerom hier tot 's lijfs behouden is

^a By haetlieden het Gaen timmeren een ^a huys, om 't aenghename leven,
 behouden huys genaemt. Tot op een ander jaer, ter hoop wat bots te gheven;

Wie weet, van waer misschien, verlossingh komen mocht?

Daer op sich yeder rept, en doen te land' een tocht.

't Ontbrack haer eerst aen hout, maer de albeschickingh

Godes,

En wil niet te eenemaal haer in de vrees des doodes

Verlaten, maer vervoeght dat me aen dit barre strand

Gheheele ^b boomen [daer ghedreven] leggen vand.

^b Dit was eene barre strand, daer looyer noch gras wies, 'k ghelwijgh boomen; maer sy vonden hier veele boomen met de wortelen, so alhier van de Tartarische kust met de zee van de wind aenghedreven was.

^c Ghelijckmen hier te land wen het huys in top gbericht is, een Mey-boom daer op set, so setten se aldaer dier lands vruchten (te weten, een schorsse ys) daer op.

^d Dit behouden huys is ghetimmerd gheveest op 't Eyland Nova-Sembla, op de hoochte van 76 graden des noorder afpunts, ende op den 112 graet Longitudinis, ofte in lengte van den Acorischen Meridiaen af.

^e Alsoo den vierden Nov. des jaers 1596 de sonne haer verschool, met den 12 graet Scorpij onder den Hoorizont, ende derhalven volghens rechte Mathemathische rekeninge, niet voor den 7 Februarij in den 18 graet Aquarij verwacht werde om weer te sien; so ist, dat Heemlkerck de selve nochtan den 24 Januarij onverwacht gesien heeft: dierghelijcke opdoeningen der sonnen hebbe ick selve om den noord mede verscheyden waer ghenomen, de oorsaeck daer van soude alhier te lanck vallen omme te verhalen.

T Erstond met alleman aen 't klutfen en aen 't howen,

Aen 't slepen, draghen, om 't behouden huys te bowen.

Men recht de bintfels, en de sparen in het top,

En voor den Mey-boom, set me een 'schorsse ys daer op.

In 't kort men maecktent dicht, en 't ^d huys werd rond-om vaerdigh.

Dies sleetmen datelijck al dat ter nootdruft waerdigh

Mocht dienstigh zijn in huys, en hebben 't dus bewoont

Den winter over; 't wijl de ervaringh haer bethoond

De nutbar' vossen-vanghst, en beyren, die haer quelden.

Die so, nootzak'lijck als vermak'lijck, sy beknelden

Door alderhande list; dier afghestroopte bont

Bevrijd haer vande koud en felle winters wond;

Het reusel is haer licht, en bystand in het duyfter;

De son, dry-maenden lanck verschool haer helder' luyfter.

Doch werd van Heemlkerck voor de recht gegifte 'tijd

Verwelkomt aldereerst, die'r komst het volck verblijd'.

En houden 't huys so langh, tot dat de glans der sonne

De ondraghelijcke koud allenskens overwonne.

Doen stemden se alghelijck de midd'len by der hand

Te nemen, tot de reys, na 't lieve Vaderland.

't Schip sat op 't ys gheschroeft, so datmen heeft genomen

De toevlucht tot de boot en schuyt, om 't huys te komen.

Nu schijnt haer 't goed' gheluck sijn gunste aen te bien,

Dan schijnt het weer verkeerd onmoghlijck te geschien.

Doch niettemin, men streeft, en yeder doet sijn beste.

Men sleet de schuyten af te water, en ten lesten

De sijnste

De fijnste waren met de lijftocht sloop gheschieden;
 En voort op Gods geleyd' noord'-oost-waert zeyl gegaen,
 Langhs Nova Sembla; maer 't ys heeftse weer benepen
 By de ^a yf-hoeck, daer se op hun beyde schuyten slepen,
 En Kalefaten, doen heeft Barentzoon de doot
 Van 't onghemack verlost; terwylen dat de vloot
 Des yf-gangs wat vertreckt; de schuyten 't zeewaert streven;
 Maer werden haest door 't ys weer op het ys gedreven.
 En weerom over 't ys te water, 't welck so langh
 Hoewel verdrietigh duyrd', tot datse vayl' gher gangh
 [Beyrijd van de yf-ganck] langhs dit barre eyland maecken:
 En aen de ^b kruys-hoeck by een Russche Lodgje raecten.
 Dier tael-onkunde maets verston den honghers-noot
 Door 't wijfen inden ^c mond, en brochten vleesch en broot
 Tot scheurbuycks medecijn; maer siende ondertusschen
 Den wind ghedienstigh, met moy-weder (dies de Russchen
 Zeyl maecken) zijn ghevolcht, en raken weer in 't ys.
 Doch hun bewaerder, die moet hebben de eer en prijs,
 Die heeftse weer verlost, en brenghetse oock in 't ende
 Met beyde schuyten vry [na veel gheleên ellende]
 Tot ^d Kool in Lapland, daer hun over jaer' ghe ^e maect
 (Als of God voeghden) lagh en Lapsche waren laed.
 Die met sijn volck byna van vreughden-schrick beweken:
 Aen siende Heemf-kerck, met den sijnen [die naw spreken
 Van blyschap kosten] want des bitteren ghevals,
 So hadden sy elck aer, gherekend als om hals.
 En schenen nu, ghelijck een blixem weer verresen.
 Derhalven datse God voor dees verlossingh presen.
 En zeylden met de Rijp van Kola doen na huys.
 En quamen wijn-maends ^f end te land' op Maesland-fluys.
 Van daer tot Amsterdam; en de oppersten ter stede
 Het weder-varen van hun gantsche reys ontleden.
 T ^g Er ander zijde werd des werelds rond ghewest
 Aen alle kant beploeght, tot staets ghemeene best:
 Van 't kleyn maer machtigh ^h land; niet slechts in 't west of
 noorden, (soorden)
 Maer oock in 't zuyder deel, daer ⁱ Steenbocks vlam ver-
 't Monomotapsche rijck; want Holland niet ghedooght
 Dat de Indiaensche roem, in Portugael verhooght,
 En onder des by haer in onkund' blijft vergeten.
 So dat de kracht des lands (bestaende in de ongemeten
 Scheep-rijcke zeevaerts-lof) den rijcken overvloed
 Der machtighste des volcks, by een ^k vergaten doet.

^a Den yf-hoeck is een hoeck aen de noord-west kant van Nova Sembla, die se om des veel ys wille, so aldaer was, den yf-hoeck noemden; hier hebben se de schuyten (so van 't ys geweldig ont-rampereert) wat ghekaleset, terwylen is Willem Barentzoon van koud en onghemack, so hy gheleden, aldaer ghestorven.

^b De kruys-hoeck, is een hoeck daer veel knuyfen op staen, aen de zuyd-westkant van Nova Sembla; hier komense by een Russch schip, dat by den Russchen een Lodgje ghenaemt werd.

^c Heemfkerck liet alhier de Russchen hem in den mond sien, als willede vragen, offe geen raed voor de scheurbuyck wisten; de Russchen hier mede verstaende, datse ghebreck van lijftocht, offe hongher hadden, brochten haer een groot roeggen brood met eenighe gheroockte voghels tot medecijn om die te ghenesen.

^d Kool, is een plaets in Lapland, daer de Russchen een Casteel hebben; hier werd veel Salm ghevanghen ende groote handeligh in souto-visch en stock-visch ghedaen.

^e Hun overjarige maet, dat is die met haer uytgevaren was, namelijk, Jan Cornelissen Rijp.

^f Te weten, den 30 October.

^g Te weten, Holland, ^h Steenbocks vlam, dat is, wanneer de son in den Tropicus Capricorni komt.

ⁱ Monsmatapa, is het zuydelijckste deel van Africa ghenaemt, sich streckende van wel 5 of 6 graden benoorden den Tropicus Capricorni, tot de Cape bon Esperance.

^k Ofte maken een

a By de *Cape de bon Esperance*.

b *Madagafcar*, anders Sint Laurens, een groot eyland beoofnt Africa.

c *Enghte Sunda*, is de strate, ofte deurvaert, tusfchen het eyland Iava Major, ende Sumatra.

d *Dampin*, een dorp op 't Eyland Sumatra, leggende aen de zee, op 't inkomen van de strate Sunda.

e *Java Major*, een groot ende machtigh eyland, daer de meeste peper waft.

f *Sunda*, is een Indiaenfch woord, ende fo veel te seggen, als vruchtbaer; also werd de haven van Bantam ghenaeamt.

g *Bantam*, een voorname koopftad, leggende voor aen de enghte Sunda, op Iava Major; hier hebben de Portugeeften den principalen stapel van den peper-handel; van dese plaetfe werd gehandelt met alle eylanden van Indien, infondetheyt met die van China.

h *Juncken*, een foort van Indiaenfche vrachtschuyten.

i *Sabander*, dat is, den rechter van 's konincks tolln der stad Bantem.

k *Tomongan Angabaya*, dats hunnen Admiraal vander zee.

l Den Gouverneur werde vereect met eenigh root fcharlaken en andere fraycheden, diens gunft 't hunwaerts duerde soo langh alffer verectinghen ghegeven wierden.

m *Cornelis de Houtman*, opperste Comijs der fchepen.

n *Fuften*, zijn een foorte van opene roey-schuyten, van omtrent ses ofte seven paer riemen by den Iawen.

o Te weten, voor 2000 realen van achten.

Dees rusten inder haest vier de alderbeste kielen
 Van alles wel versien, die zuyd-waert henen wielen.
 En swayden 't by den hoeck van 't goede hoop, na 't ooft,
 Aen *b* Madagafcar, om ververschinghe, tot troost
 Van 't scheurbuyck-siecke volck; daer hebbende gevonden
 Nootsakelijck behulp, zijn de anckers opgewonden,
 En zeyl ghemaect, recht toe na 't ooft noord-oosten aen,
 Na de enghte *c* Sunda: doch zijn eerst teland' ghegaen
 Tot *d* Dampin, op de kust Sumatre, maer bequamen
 Gheen water-varschingh, des fy 't zuyd'-waert over namen
 Na *e* Iava Major, en in *f* Sunda op de ree
 Hun anckers vierden nyt tot *g* Bantam voor de stee.
 Hier komt den Portugees met *b* Ioncken haer gemoeten.
 Hier den *i* Sabander, en *k* Tomongan, haer begroeten,
 Door last des *l* Gouverneurs, diens rootscharlaken gunst
 Ter hebb'-lust afghericht, kost veynsen na de kunst.
 't Zy dat hy komt aen boord, en eerlijck werd beschoncken,
 't Zy dat tot sijner eer de kop're stucken kloncken,
 't Zy dat de *m* Houtman selfs aen land verwelkomt werd
 En toont sijns Heeren last; de valscheyt in het hert
 Des Gouverneurs, verschuyt, door 't uyerlijck beweghen,
 Tot dat hy Houtman heeft met sijn ghevolgh ghekregghen
 Ghevanckelijck aen land; dees tijdingh komt aen boort,
 Daer op men 't scheeps geschut vyand'lijck dond'ren hoort
 Na stad toe, onder des een vloot Iavanfche *n* Fuften,
 Hun haestigh tot een schip (het kleynst van vieren) rusten;
 Om te overromp'len, maer de kracht van buffekruyt,
 En 't vlieghend' yfer brocht haer aen de weder-stuyt.
 De schepen niettemin, op Bantam dapper schoten,
 Het welck den Gouverneur ten lesten heeft verdroten.
 En stemden voor *o* rantsoen, 't gevangen volck te ontslaen,
 Dat dat'lijck met verdragh der schepen, werd ghedaen.
 Vry zijns, daer op werd den handel weer begonnen.
 De Portugeeften, die dit niet ghedooghen konnen:
 Die stoocten wederomeen nieuwe krijgh aen brand.
 Maer mids den Batavier kreegh heymelijck verstand
 Met den Sabander, die in 't heymelijck ontdekken
 Des aenflags, haer van land geraen heeft te vertrecken,
 So gaense dat'lijck sloop, en schieten op de stad
 Tot afscheyd, datmen haer so valsch bejegend hadd'.
 Veroverende met een, dry Ioncken, welgheladen
 Met specery en rijs, en vinden voorts gheraden
 Om 't zeyl te gaen, door dien mē de oorlogs rustingh sagh

Der ^aLawen; oock te meer, also den ^bKeyser lagh
 By ^cPulo Dua voorsten met ses ghemande Barcken.
 Die (teghen Bantam schieen vyandigh sich te starcken)
 Men niet betrouwen mocht, en dies haer boegen bien
 Na ^dTaniun-Iava, en met water sich versien.
 Terwijl 't gheswind breynd der Lawen, haer bereyden
 Ter wrake, en de vloot na ^elacatra verleyden.
 Maer deden weynigh op; daer na 't schip Amsterdam
 Werd' overvallen, so 't eerst voor ^fCidayo quam
 Ten ancker; maer de maets door 't boevenet met lanffen,
 Met sabels inde vuyft, de Lawen leerden danffen
 Galliaerden overboort; des keerden de and're weer
 Na huys toe, lieten sich ghenoeghen deser eer.
 Doen ginck de vloote ^gt'zeyl, en landen voor ^hMadure,
 Alwaer den Indiaen met dierghelijcke kutren
 Haer ⁱge overvallen tracht; maer 't werd in tijds verhoed.
 Daer op men dar'lijck weer de anckers lichen doet,
 En komen tot ^kLybock; daer heeftmen doen verbranden
 't Schip Amsterdam, door dien 't voor henē op de stranden
 Door 't stooten was gekrenckt, en niet meer volgen mocht.
 Daer na so heeftmen voort ververschinghe ghesocht
 Aen 't Eyland ^lBali, die ter nootdrufft werd bekomen,
 En voort de reys recht toe na Holland aenghenomen.

NA deser huys-komft werd in Holland weer geruft,
 Een grooter vloote toe na de Indiaensche kust.
 Die de eerste Mey-maends dagh, voor wind, met halfē open
 Op 't ^kAdmiraels bevel zijn Texel uytgheloopen.
 En voorts met goede spoet gaen eerst ter ancker ree
 Voor ^lMadagafcar; maer, de stormwind uytē zee
 Verdwaeltē van malkaer, so dat ten selven daghe
 Vijf schepen ^mt'zeyl gaen, die daer na dry weken saghen
 Het ⁿEyland, dat van haer Mauritius werd ghenoeemt,
 En anck'ren in de Bay, die ^oWarwijcks name roemt,
 Des onder Admiraels; hier hebbende gheleghen,
 Tot datmen ruymte van verarschinghe heeft ghekreghen.
 En doen weer ^pt'zeyl ghegaen, terwijl de sneeghe spoet
 Den Admirael, met de afghedwaelde ^qkielen, doet

vee-rijck eyland, leggende beoosten Iava Major, op 8 graden 30 minuten zuyder-pools hoogte; is 12 duytſche mijlen in sijn omringh groot. ^kJacob Cornelissen van Nick, Admirael over acht schepen. ^lMadagafcar, anders Sint Laurents genaemt, een groot eyland, leggende onder den Tropicus Capricorni, aen de oost-kant van Benomotape in Africa; dwars van 't land Mazambique. ^mHet Eyland Mauritius, anders Ile de Ceruo genaemt, leyd op 21 graed bezuyden den evenaer, omtrent den 84 graed Longitudinis; is een goed vruchtbaer eyland, groot omtrent 15 mijlen in sijn omringh. ⁿWybrand van Warwijck, vice-Admirael. ^oDen Admirael was met dry schepen vande vloot ghedwaelt, ende komt spoedigh tot Bantam.

^aLawen, werden de volckeren, ofte Inbooflingen van Iava genaemt.

^bDie van groot Iava hebben eenen Keyser, die ghemeeenlijck sijn hof hout tot Iapara; dese heeft altemen wel eenigh gheschil met sommighe der minder koninghen van Iava.

^cPulo Dua, sijn twee eylanden inde haven Sunda, voor de stad Bantam ghe'eghen.

^dTaniun Iava, is een revier omtrent acht mijlen oost aen van Bantam.

^eJacatra, een stad op Iava Major, certijds Sunda a Calapa genaemt, is de voornaemste koopstad, die onse volck ofte de Hollanders in Indien hebben; sy leyd op 5 graden en 40 minuten verheffinghe des zuyder afpunts.

^fCidaya, een stad beth oostelijcker dan Jacatra, mede op Iava, daer de Indianen met dry Paroas (zijde ene soorte van Indiaensche schuyten) aen boort van 't schip Amsterdam komen, als offe haer eenighe hooren beesten verkoopen wilden, ende vliegen metter haest over, trecken hare krysen ('t welck Indiaensche pongiaerts zijn) uyt, ende meenen de maets also te massacrerē; maer sijn meeningh verkeert in 't teghendeel.

^gMadura, een vruchtbaer eyland, vā rijt, hoenderen en Vee, leyd 12 of 13 mijlen van Iava, aen de noord-oost kant.

^hLybock, een kleyn eylandeken, leggende dicht by Madure.

ⁱBali, een vruchtbaer eyland, is 12 duytſche mijlen in sijn omringh groot. ^kJacob Cornelissen van Nick, Admirael over acht schepen. ^lMadagafcar, anders Sint Laurents genaemt, een groot eyland, leggende onder den Tropicus Capricorni, aen de oost-kant van Benomotape in Africa; dwars van 't land Mazambique. ^mHet Eyland Mauritius, anders Ile de Ceruo genaemt, leyd op 21 graed bezuyden den evenaer, omtrent den 84 graed Longitudinis; is een goed vruchtbaer eyland, groot omtrent 15 mijlen in sijn omringh. ⁿWybrand van Warwijck, vice-Admirael. ^oDen Admirael was met dry schepen vande vloot ghedwaelt, ende komt spoedigh tot Bantam.

a Wybriant van Warwijck, werd Admirael gemaect over de helft van de vloot, te weten vier schepen, om daer mede na de Molucques te gaen.

b Het Eyland Sint Helene, is een vruchtbaer Eyland, van Orangie Appels, Lymoenen, Capriten, wilde Varckens en Konijnen, die vande Portugueesen daer op gheplant zijn, omme aldaer te vervefchen; het leyd op den 15 graed zuyderpools hoogste, tusschen *Cabo de bon Esperance* en *Cabo Vrside*, recht in 't vaerwater.

c Te weten, Iacobus van Heemskerck, vice-Admirael, op de vloote na Molucques.

d Tuban, een seer fraye koopstad, op Iava Major, aen de oost-zijde des Eylands daer de voornaemsten handel is in alderhande zijde en Catoene stoffen.

e Madura, een Eyland aen de noord-oostkant van Iava; dit Eyland is seer vruchtbaer van rijst, het volck alhier gheheert sich meest op den roof ter zee.

f Amboine, een nagelrijck Eyland, werd mede onder de Molucques gerekend, leyd op 3 $\frac{1}{2}$ graed bezuyden de line.

g Banda, leyd noord-oost ten oostē vā Amboine 24 mijlen, een graed zuydlijcker dan Amboine, is mede onder de Molucques gherekend.

h Ternate, een (te weten, het noordelijckste) Eyland van de Molucques.

i Alsoo de vier schepen tot Amboine komende, verfronden datse aldaer tot hare volle ladinghe niet komen souden, scheidten sy haer van malkanderen, ende also gaender twee na Ternate en Tidore, en twee blijven aen de Eylanden Banda en Amboine, ende krijghen also alle hare ladinghe.

k Jaques Mahu, Admirael over vijf schepen, gaende na de strate Magellan.

Tot Bantam landen, daer sy vrundlijck zijn ontfanghen, By de oversten der stad, en voorts verlof erlanghen

Tot vryen handel, daerme niet op heeft ghesloft:

Maer volle ladingh voor dees schepen opghekoft

Voor de aenkomst van de vijf: die daerna medelanden

Met vlagghen in het top, en bly ter welkomst branden

De stucken rond-om los; 't was welkom over-al.

Men hoorden niet dan vrenghd', en luyd Trompets ghe-

Daerna so werd bestemt, met de opghekoft ware (schal,

Vier schepen te belaeen, die darlijck souden varen

Recht door na 't Vaderland; 't gheschieden, men voorfiet

Met lijftocht al de vloot, dier helleff[door 't ghebid

Van *a Warwijck*] neemt verlof en zeylden na Molucquen.

En de Admirael van Neck, met de ander vier vertrocken

Na 't Vaderland, doch eerst aen 't Eyland Sint *b Hele*

Van water, wildbraet, tot behoef vervarfchingh deēn.

En zijn ten lesten voorts behouden, langhs de stroomen

Van Texel en het Y, voor Amsterdam ghekomen.

Daer 't daverend' gheschut, en hol trompets gheluyt,

De suyvre klokken klanck, de blyfchap bromden uyt.

Den Admirael van Neck [so de eertijds zeghe-Heeren

Tot Romen] sachmen met sijn name triumpheren.

Niet so Pompeius, op 't triumphelijck ghewiel;

Maer als Neptunes, op een sneegh bezeylde kiel.

W At Warwijck onder dies, en *c Heemskerck* beyd' bedreven,

Daer van sal *d Tuban* en *e Madura* tuygh'nis gheven.

f Amboyna, *g Banda*, en *h Ternate*, welcke meest

Tot strijd en koopmanschap de stapels zijn gheweest

Der schepen, die nadien sy *i twee* en *ii twee* te samen

Volladen waren, oock by twee in Texel quamen.

En voorts tot Amsterdam, in voor'gher eeren graed:

Als de eerst ghelander vloot, verwel'komt van den Raed.

K Limt Mufa vry een toon; gantsch Nederland wil reeden

Na Indien; *k sic* *l Mahu* braveeren uyt *m Goereede*

Na Magellanes strae, daer 't quaed gheval, bescheert

Veel ramps en tegenspoets, voor gasten en de Weert;
Ick sie t^b bevredight meyr, een^c twistigh vonnis strijcken,
Daer de afgedwaelde Weerd, voor most ter herbergh wij-
ken.

Weert, dwaelt van de vloot, bejeghend veel ramp.

b De zuyd-zee werd *Mare Pacifico*, dat is, bevredight meyr ghenact.

c Hier werd sijn volck twistigh ende dwinghen hem teghen sijn danck wederom door de strate Magellanes na huys te keeren.

d Den Spaenschen Admiraal van de Manillas komt Olyvier van Noort aenvalle; maer van Noort met de sijne weeren haer dapper, ende schiet hem in den grond.

e *Jacob Cornelissen van Neck*, Generaal in Indië.

f *Marius*, was eerste tijds tot Romen sevenmael Burghemeester.

g De Portugueesen en Spangiaerts soecken den Generaal van Neck by den koninck van Ternate verdacht te maken, ende soecken hem in vyandschap aen te vallen; maet hy slaet eenen scheepstrijd met haer, ende veroverd twee schepen; hier wierde hem de meeste helft van sijn rechte hand, afghelchooten.

h *Jacob van Heemskerck*, Admiraal over seven schepen, met een jaght, gaet na Indien.

i Dese slagh geschiedde omtrent de soute Eylanden, diemen de Eylanden van Cabo Verde noemt.

k *Joris van Spielbergen*, Admiraal over dry schepen uyt Zeeland, varende vande stad Ter Vere.

T Erwijl een *Olyvier van Noord* na 't zuyden brand.
En swayd van 't oost na 't west, langhs Patagones strand
Door Magellanes enght, en schrooecten met sen stralen
^dManillas Admiraal, die na het diep most dalen.
En blusschen daer de vlam, met de onverwachte doot.
Maer Olyvier die sweeft rond-om den aerden kloot.

N V ghy hier Generael, maer namaels inde stede
[Die *f* *Marius* te Room tot seven-mael beklede]
Van 't machtigh Amsterdam; hier komt my andermael
Dijn zeevaerts lof te voor, al spijt het Portugael
Dat dijn Molucqsche reys, tot roem der Heeren Staten,
En 's Princen eere, met den koninck van Ternaten
Verbintenis van trow bevestight; niettemin
Sy moeten dulden, dat haer schepen dijn ghewin
Des *s* scheeps-strijds breyden uyt; doch een diuck is be-
klaeghlijck,

Maer zeegbaer, daerom ist noch eenighsins verdraeghtlijck.
Dat dy dijn rechte hand; die 't stalen lemmer swayd'
Te vyand-waert, als met een blixem afghemayt
Is worden meest de helft, door 't vlugg' ramp-saligh yser.
Daer by is 't groot geluck, dat 's levens uren wyser
Niet stil staet by de hand: op dat des vyands hart
Niet meerder waer ghegroeyd, als nu de wonde smart.

N V ^bHeemskerck wil het spoor van dese stappen volgen.
Ick sie hy heeft de haet ten Spangiaerd ingheswolgen.
Die seven schepen sterck na Indien gaende, ⁱ slaet
Met derthien Spaenschen, en haer noch te boven gaet.

T Erwijl de Zeewen oock ter Veer' haer ^kSpeylenbergen,
En gaen na Indien, om den Portuguees te terghen.
'tZy door 'Lancesters hulp, ofschaduwrijcken ^mnacht;
De Kraeck van Sint Thome, by ⁿGerre werd verkracht,
Beschoten en bestreën, en endlijck overwonnen.
De schepen hebben meest de koopmanschap verslonnen.

Speilbergh by.

^m De Krake komt by nacht by de vloot, ende toont haer eerste als vyand, daer op de anderen aenkomen en treffen op malkander.

An. Salut. 1602.

l *Sir Gems Lancaster*, Generaal van een vloote Engelse schepen, vervolgende een Spaensche Krake, die na Malacca wilde; hier voeght hem

ⁿ *Iste de Gerre*, is een Eyland op de kust van Malacca.

DVs neemt dien handel toe de een vloote naw belatid,
Of de ander is alree gheruft en uytghemant.

a Guinea, een land-
fchap in Ethiopien, dier
kufte fch is ftreckende
van Sierra Liona na 't
ooften/omtrent den 5 en
6 graed benoorden den
evenaer) tot in de bocht
aen Rio de Volte. Het
Cafteel de Mina leyd op
defe kufte een weynigh
bewefen Cabo Corco,
dierom werd defe gant-
fche kufte oock de goud-
kufte de Mina, ofte de
Grain-kufte by de Neder-
landers ghenamc.

b Angola, een land-
fchap in 't koninkrijcke
Congo in Ethiopien,
fich ftreckende van den
10 graed bezuyden den
evenaer zuydwaert, is
mede Grain-rijck van
goud.

Anno 1605.

c Steven Verhaegen,
overfte van twalef fche-
pen, verkrijght groote
victorie inde Molucques.

d Willem Verhoeven,
gaet met dertien fche-
pen uyt Zeeland, doet
groote dinghen tot Ma-
zambique en Calecut.

*e Jacob van Heem-
kerck*.

f De kufte van Calis,
voor aen in 't naw vande
ftraet, daer twee collon-
nen ofte pylaren ftaen,
die (fomen feyd) aldaer
van Hercules oggbericht
zijn.

*g Don Joan Alvaros
de Avila*, Admirael der
Spaenfche voor Gibrat-
tar.

Anno 1607.

*h Nam locum virtus
habet inter Afrā.*

i Overmids dat inde
eerfte loffingh op mal-
kander, den Spaenfchen
Avila dood bleef,

De Mina en 't Guinee, of 't goud-greyn-rijck 't Angolen,
[Geen wereltf-hoecken] meer voor Holland zijn gefcholen.

De Afrijckfche rijckftaf met de Afiafche kroon,
Vercieren voor Neptuyn fijn blau lazuyre thron.

Die met fen dry-tand dwinght de dwinghers, die vermetel
Hem weygh'ren 't Nederland ten konincklijcken zetel.

GHy Portugueefen, fiet druloorigh 't wonder aen.

Maer denckt, 't is 't swerels loop, ghy hebt het voorghe-
Gh'en hoeft Tidore, noch Amboine niet te vragē, [daen.

Wie haer Cafteelen heeft veroverd, 't was 't Verhagen,
Die twalef kielen fterck uyt Holland derwaerts voer,

En ftelden fo ghy oyt (Molucquen) deed in roer.

Maer fo ghy Calecut, en fo ghy Mozambique

Oyt terghden, fo heeft nu 't Verhoeven laten blijcken

Ghelijcke tegen-gift; dit deed 't ftrijbaer leew,

Die half in 't water ftond, en moedighde de Zeev.

T'Wijl fien ick 't Heemfkerck vaft van 't zuyden, noord-
waerts klav'ren,

Diens felfs beploeghde roem, 't metalen huys doet da-
v'ren

Van 't vliegende gerucht, fo wel in 't zuyd' als noord.

Wat helpt? noch en ift niet al ghelijck 't behoord'.

Hy moet dē Spangiaerd noch in 't hartjen van Euroopen:
la in fijn eyghen huys, ten ftrijde overloopen.

Want fo hy zeyld voorby het dubbeld' pylaerd ftrand,

Ontfonckt hem 't helden-hart te vyand-waert in brand.

Aenfiende 't hakeld kruys in 't Avilas baniere,

Bloed-root voor Gibraltar van de opperftenge fwieren.

Die [feght hy] moet daer af, en wel op 't ftuyren paff.

Met fwayd hy hem aen boort, en maeckt de dreggen vaft.

Hy wil niet Alteras in 't loopen voor hem wijcken.

Hy liever is ghefint 't fterven, dan te ftrijcken.

Maer ftapt na boven toe, ghewapend en bekleed

In 't yfer, 't ftond alwaert hem om het lijf ghesmeed.

Den fabel fwayd hy om; Don Avila die fchuymden

Van gramfchap, onder des 't benawt falpeter ruymden

't Ghegoten yfer, met een donder barftingh uyt:

Daer af den Spangiaerd 't hart in bange boeyens' fluyt.

Recht inden eerften ftorm, fo Mulciber de raken

Van

Van Lemnos spalckten op, en uyt metale kaken,
 Malkander op het lijf met ronde yfers braeck:
 So werd den Admirael op 't hittighste gheraect,
 't Been onder 't lijf van daen; nochtans hy even dapper
 Sijn gasten moedicht aen; maer so hem 't bloeden slapper
 En flawer maeckten, seght hy, mannen 't is gheen noot:
 Hout moet, ontset u niet, al nadert my de doot,
 Die 'k noyt en hebb' ghevrees, het dient voor eerst ghe-
 Doot zijnde, sal ick noch u kroonen met de zege. (swegen,
 Met swijmt de brave held, diens dapper' ziel vertreckt.
 T'wijl yeder vroom soldaet, met arm en beenen reckt,
 Te vyand waert vergramt, met steken, houwen, schieten;
 Men sagh ten spy-gat uyt een Spaensche bloed-storm vlie-
 Moy Lambert insgelijcks geklampt aen de ander zy (ten,
 Van Avila, bespringht hem door de galdery.
 Endwinght het achter-schip, ghelijck oock de andere alle
 Doorlast van Heemskerck, zijn den vyand aengevallen,
 Ten waer dat yemand mocht vertsaghen, Alteras,
 Bleef buyten perijckel tot den slaghe gewonnen was.
 Den Spangiaerd hoogh van moet, stond dapper op 't ver-
 weren.

Diens snorcken, pochen, schier de Duyvels sou ververen:

Maer

Anno Salut. 1607

Maer fiende, dat matroos op 't vloecken niet en past;
 Dier doen voor 't seggen gaet, doen leen de baren last.
 Sy vlooghen over boord, met krijten ende schreewen.
 Het water kried van doên, ghelijck als koppel meewen
 De schepen swemmen na; schoon dat Gibraltar schoot
 Van uyt haer torens, in de Nederlandfche vloot;
 Het was haer lief, of leet, se moften tot de kielen
 Haer's koninghs schepen, sien verbranden, en vernielen.
 Dus endighde 't ghevecht, diens zeghe-kroone kleeft
 Op Heemskercks doode kruyn, diens name ewigh leeft;
 't Lijf brenghme te Amsterdam, met droefheyd en met
 vreughde:

a Hy werde tot Amsterdam begraven in de oude kerck, boven sijn graf staet desen slagh uytgehouden in wit marmorsteen, daer boven in roetsteen dit duytsche graf-ghedicht te lesen is;
*Heemskerck die dwars door 't ys, en 't yser dorste streven,
 Liet de eer aen 't land, hier 't lijf, voor Gibraltar bet leven.*

Mids elck sijn dood beklaeght, maer roemen weer sijn deughde.

Daer elck de lijck-pracht volghet, tot eere van dien held,
 Diens ^a graffchrift van sijn deughd' den wandelaer verteld.

Bellone moe ghestreên, is 't jaer daer aen ghescheyden,
 Van 't bondigh Nederland, en Spangien, welke beyde
 Door Princen tusschen-spraeck, verstonden tot verdragh:
 So dat den koopman veyl en vredigh varen magh.
 Doen raectkent 't wind-vanck of van stuckē en kartouwen.
 Doen sochtmen maer een schip bequaem om zee te bouwen.

b In West-Vriesland, voornamelijk tot Hoorren, worden in tijd van Treves, veel sluyten uytghenslutt tot de koopvaert, 't welck oorfaeck is, dat den Turck veel schepen neemt, ende machtigh op zee werd, door dien de selve niet ghewapent en weynich ghemant varen.

West-Vriesland daermen reed' veel ^b schepen toe, ter zee
 Wtrusten [overmids de welghewenschte vree]
 Veel ruyme wel bezeylde en lichtghemande sluyten.
 Die de albehoefstighē des oorloghs buyten sluyten.
 Dier kost gheringhe vracht ter schipvaert wijd en breed
 Om 't meeste voordeel aen ten koopman werd besteed.
 De winningh moedicht aen door kleyne koost vā schepen:
 Maer de arme winst werd dra van grooter scha benepen.
 Nu de openbare krijgh met Spangien is ghesliff,
 Des zee-roofs hongher groeyd door heymelijcke list.

c Tunis, een stad in Barbarien, certijds de machtige stad Carthago.

d Algiers, nu een roofnest in Barbarien, is certijds de machtige stad Teleusine geweest; maer met de groote oorlogen des konincks van Fez, en daerna met die van Keyser Karel de vijfde, is deselve gheheel genujncert.

DE Barbarische Turck, erf-vyand vande Christen,
 Tot ^c Thunis en ^d Algiers, op sijn ghetijden vischten.
 De vrye Hollander vaert onweyrbaer heen na straet,
 En vayligh op de vree ter zeevaert sich verlaet.
 De wreede Africaen komt dat'lijck hembetrapen;
 De wereloose man sich fiende met de wapen
 Bedwonghen en verheert, die gheestet dat'lijck op.
 Men mant de prijs na land, om de uytgheteerde rop
 Der Turc-

Der Turcken te vergoën; matroos werd heen ghedreven
 Als paerden na de markt, die meest daer voor wil gheven
 Is koopman, of 't en waer dat licht verleyd, verviel
 En word een ^a Renegaerd, die stracks een royer-kiel
 Helpt mannen, en na zee om wederom te knellen
 Zijn lands-man, neef, of vriend, of eertijds med' gefelle.
 So deed' de Veen-boer oock, Argiersche Admirael,
 Sijns vaderlands een schelm, die menigh koopman kael
 En bijster heeft gheroofd, verfwackende door desen
 's Lands midd'len, dat den Turck ten rove opgherese
 Ter zeevaert is so hoogh, dat hy die oyt ontfien
 Van Turcken was op zee, den Turck komt vrede bien.

Bellone onder des na Indien is verrocken,
 En dinght geweldigh, om de eylanden van Molucquen.
 De ^b Portuguees ontwijckt den trofsen Castiliaen,
 Diens overmoedige gheest valt op den Ternataen.
 'Mothir en ^d Macian, ^e Cayoa, ^f Labonesen,
 & Gilolo, ^g Bacian, en meest de Tidorefen,
 Die vry ter koopmanschap den Spangiaerd namen aen:
 Maer konden 't dwangh-ghevel der selver niet verstaen.
 En met den Batavier tot tegenstand vergaerden.
 Daer van moet hebben danck, Heer ⁱ Wittert, en van Caer-

den:
 Bysonder ^k Matelief, die de eerste weyrbaer schans
 Gesticht, en 's konincks soon den konincklijcken krans
 Op 't hoofd bevestight, van 't reuck-nagel-rijck Ternaten:
 Dat van sijn rechten Heer door vreesse was verlaten.
 Maer Wittert die (al spijt het ^l Sylva) so veel goets
 Veroverd voor de vuyft, verkrijght niet minder moets,
 Te vyand-waert, en valt van de opper roem ^m ter neder,
 Sodat de Sylva groeyd, in spijt van Wittert weder,
 Van Caerden klimt alleens door dapperheyd ter eer,
 Door Sylvas meerder macht, so daelhy weder neer.

diemen Molucques lieet.

^b Bacian, is het zuydelijckste der Molucquen, leggende so veel bezuyden de linie, als Macian daer benoorden leyd.

^c Den Admirael Frans Wittert ende Paulus van Caerden, mede Admirael elck over een esquadre schepen in de Molucques, bevestighden (te weten, Wittert de Ternatanten, en van Caerden de Macianen) wederomme in hare eylanden.

^d Den Admirael Cornelis Matelief stichtte op 't eyland een sterck Fort, te weten, op 't eyland Ternaten, ende noemde het Orangien, by den Indianen Maleya te voren gheheeten.

^e Don Ieronimo de Sylva, Gouverneur des koninghs van Spangien in Molucques.

^f Na dat den Admirael Wittert de Spaensche grooten afbreuck ghedaen hadde inde Molucques, werd in 't leste van de Spaensche veroverd, als oock de Heere van Caerden.

Lewis est fortuna, cito reposcit, que dedit.

Anno 1613.

^a Renegaerd, wercen die genaemt, so van Christen Turcken worden, ende hier besijden laten.

^b De aenhoude zee-vaerden der Nederlanders in Indien en de Molucques, veroorsaken dat de Portuguesen van die plaetsen, die sy in de Molucques besaten, ontbloomt werden; ende de Castilianen, door toedoen van die van Tidore, daer wederom ingevoert werden, ghevangen nemende den Ternatanschen koninck, met een deel van de principale Ternatanten.

^c Matelief, anders Timor, een van de Molucsches eylanden, leggende bezuyden neffens Tidore.

^d Macian volght daer na, diens zuyd-hoeck leyd 8 minuten benoorden de linie.

^e Cayoa, een kleyn eylandeken beoosten Macian, dat in dese oostoghe van sijn inwoonders verlaten werde, die hun op 't eyland Macian begaeven.

^f Labona, een sterckte op 't eyland Gilolo in 't koninckrijck Patani.

^g Gilolo, is een groot eyland, leggende recht onder de linie, gelijk als oft dry of vier eylanders aen malkander vast waren, hebbende aen de west-kant de eylandert.

a *Laurens Reael*, Gouverneur vande Molucques der Nederlanders, ende namaels Generael van Indien; *Reael* is te segghen konincklijck.

b *Isris van Spielberghen*, Generael.

c Gelijk de son hare reyse doet van 't oost na 't westen om des werelds kloot, doet hy deselve oock om den kloot der aerden.

d *Lima*, een konincklijke stad in 't goutrijcke Peru, aen de zuyd-zee, legghende omtrent den 12 graed bezuyden de evenaer linie.

e *Sint Maria en Sint Franciscus*, waren twee Spaensche schepen alsoo ghenaeemt.

Anno Salut. 1615

f *Don Rodrigo de Mendoza*, Admirael der Spaensche konincklijke vloote.

g *Don Pedro Alvarez de Pizar*, Admirael, of den Spaenschen vice-Admirael.

h d'Eylanden *Ladrones*, hebben dien naem van de Inwoonders der selven, dat een schelmachtigh volck is; want *Ladrones* zijn schein, dese legghen onder de Eylanden de Archipelaga *Sint Lazaro*, omtrent op den 15 graed benoorden de linie *Equinoctialis*, en den 127 graed Longitudinis.

i *Jacobe Mair*, Capiteyn en Comijs van twee schepen, gaende om niewe landen te ontdekken.

k *Terre d'el Fuego*, zijn de Eylanden bezuyden de strate *Magellanes*, van *Magellano* alsoo genaemt, om dat sy daer op de

hooghten eenige vyeren ontwaer wierden; want *Terra del Fuego* is 't land van 't vuur te seggen.

l *Ghe-naemt* strate le *Mair*. *m* *Maley*, een sterckte op 't Eyland *Tamate*; by de Hollanders *Orangien* ghe-naemt. *n* *Laurens Reael*, Generael van de Indien. *o* *Jan Pieterfen Koenen*, President inden

taed van *Indico*, namaels Generael van Indien.

MAer konincklijke naem, met konincklijke gaven, Draeght konincklijckesorgh voor konincklijke have, En schraeght het heyligh recht in 't konincklijck gebied. Die meest elck een bemind, en konincklijck ontfiet.

(gher, **N**V word' ick weer ontwaer den Zeewschen Speilenber-Reyfsbroeder van de son, der *Castillanen* tergher.

Door 't *Magellaensche* naw, van *Chili* zuyder-kant, Hy noord-waert vyer en swaert (te water en te land)

Te vyand met sich voert; die komende te ontblooten De kust van *Lima*, komt de konincklijke vloote

Hem vallen aen by nacht, daer, op den *trommelslagh*, Men 't donderend' gheschut, elckander treffen sagh.

Den *Spangiaerd* krijt en schreewt, de allarm trompetten klincken;

Maria en het schip *Francisco* beyde sincken. *Mendoza* neemt de vlucht, verwacht de morgen-son,

Also hy dese *strael* niet wel verdraghen kon. Den *blancken* ochtend blooft, de nacht is overwonnen;

Met werd den strijd op 't *niew* seer heftigh weer begonnen, Den *Spaenschen* Admirand werd dapper na ghespoort,

Van achter en ter zy, tot sinckens toe deurboort. De vrede-vaen stack uyt, men wild' hem op ghenade

't *Lijf* berghen, maer hy toeft, tot dat het is te spade. 't *Schip* van de *Baren* wert ghedeckt en ingheswelght.

Dus werd des konincks vloot haer meeste kracht verdelgt. En *Speylbergh* noordwaert op de kust van *niew-Hispanien*

Braveerden met den naem des *Princen* van *Orangien*. *Swayd* west-waerts over langhs *Ladrones*, na de *strate*

Manilles, *Philippijn*, en na *Molucques* gaet.

TEr selvertijd *Lemair* voorby *D'el Fuego* reecten, En *niewe* pas bezuyd van *Magellan* ontdekten.

En landen tot *Maley*, in 't *Ternataensche* rijk. Daer *Laurens* hem onthaelt, en scheyden konincklijck.

Le *Mair* na *lava* zeyld, en landen tot *Iapare*. Voorfiende 't schip met rijs, vleesch, visch en eetbar' waren.

En komt tot *Iacatra*, daer *Koenen* door den last Der *Heeren* van 't *Bewint* het schip en goet aentast.

Na dat Lamair een op en onderganck der ^asonnen
Aen 't aghemeten rond het jaer hadd' aghewonnen.
En 't grootste deel rond-om des aerd-kloots hadd' geswerft.
Hy in sijn t'huyl-vaert op het schip van Speilbergh sterft.

TErwijl den ^bNaplitan met Spaensche bystand landen
Ter vorstelijcke ^cbruyt, aen de Adriatische stranden.
^aKerckhoven door den last van Staten met de vloot
Derfelve, sich erbiet den vryen bondghenoot
Tot bystand, daer uyt volghet dat haer de Naplitane
Erbieden tot verdragh met den Venetianen.

TEn leed niet langh daer na, Bellone moe gherust
Met Mars ontwaken, op de Nederlandsche kust.
Den deghen gaet van leer, de Spangiaerd en Hollander
Bestellingh gheven, om te rooven op malkander.
En onder sulck bestel, so werter altemet
De een bondghenoot op zee van de ander agheset.
Valt yemand klachtich dies, ^dCompaen die sal 't ontloopē,
En rooven, tot so langh hy met sen buyt mach koopen
Sich selven van de galgh, en 't overschot van dien
Dat maeckt hem naderhand noch achtbaer en ghesien.

TErwijl door Staten raed, en 't Princelijck bedencken,
Om de algemeene macht des avond-vorsts te krencken,
Een ellef-kielde vloot, in Holland werd ghemant.
Die na de zuyd-zee, en de Pernaensche strand,
Door 'l'Heremijts beleyd, de Spanjaerds ende Mooren,
Te water en te vyer, en swaerde ringhelooen.

EN ondertassen werd de t'saem-ghestelde macht
Om gantsch America te dwinghen, opgebracht.
Daer Holland niet alleen, maer oock haer / Bondgenoten,
Sich onder een banier met handen gaer gesloten
Verbinden, om de winst, 't zy door een loosen trap,
Of openbaer gheweld, of door goe koopmanschap. (sen,
Met werd de Spaensche zee met scheeps-geswarm bekroo-
Vol hoogh en laegh ghesaghs, vol krijghers en matroosen.
Daer ^gWilkens [Admiraal der bondghenootsche vloot]
Het Staten lemmer eerst te vyand heeft ontbloot.
Of wel de noertsche nijd, verleydster van de eewen,
Ghebeten op de deught, door 't overtolligh sehreewen
De ware roem verdooft; ten lesten blijktt nochtans

^a Lamair met sijn deit
aerdkloot om zeylende,
wint derhalven eellen
omloop van 24 uren, van
die so om de oost na In-
dien gevaren, ende aldaer
haren dijnght-dagh had-
den, doen die van Le-
mairs gheselschap haerē
maendagh hadden.

^b De Venetianen oor-
logen tegen die van Nea-
pels, verfoecken der Sta-
ten hulp.

^c De Golve van Venē-
tien werd den Hartogli
van Venetien, alle jaren,
ghelijck een Bruyt, met
grootē feest ghetrouw.

^d Kerckhoven, Admi-
rael over der Heeren Sta-
ten scheepen, die tot det
Venetianen bystand gi-
ghen.

^e Claes Gerritsen Com-
paen, een vermaert zee-
roover.

^f Jacques d'Heremite,
Admiraal, gaende door
de strate le Mair met de
Nassouische vloote, oita
delanden van Peru te be-
oorlogen inde zuyd-zee.

^g Te weten, alle de
Geunieerde Provincien,
als Gelderland, Holland,
Vrieland, Zeeland, We-
recht, Overijssel, Zut-
phen, Groeninghen en
omstelanden.

^h Jacob Wilkens, Ad-
miraal over een vloote
gaende na de West-Ind-
dien.

De luyfter van 't beftaen, met hoogher eeren glans.

Terwijl dat ^aCastor met fen tweelingh broer, 't ghe wemel
Der fchepen (van om hooghuyt haer robijnden hemel)
Sagh krielen zuyd-waerd aen, en gheeft terftond en wenck
Den klaer gehelmden ^breus, die fttaande in bedenck,
Wien of 't hier ghelden fou; men hoort de ^cleew vaft brul-
len;

De rugg' waerts gaende ^dkreeft, begon fijn hock te vullen
Met voor-ract, daer uyt floot de heldighe Orion

Dat het de ^eHydra gold, die met haer fpeekfel fchon

De nieuwe Ridders, die de Atlantfche gulde Vlieten

Beloerden, fo 't oock was, des fy begint te biefen:

Aenfiende al dees macht, Theyos zuyder fchulp
Beploeghen, en fy roept de tweelingh broers om hulp.

De water-goden [die voor ditmael met de fonne

De onheylen (toebereyt het kreeften hol) verflonnen,

Ter water-geufen heyl] ontfeeghen haer dien tocht;

En daer mee lagh 't ghekeert, wat datfe voort befocht.

Daer meeden Admiraal op Palinuurs beftecken,

Sich gift ter plaetsen, om de gantsche vloot te ontdekken

De laften van haer reys; 't ghefchieden, en terftond

Men al de gantsche macht ten aenflagh willigh vond.

Nu gaetet voor de wind, men laet gheen anckers fincken,

Voor datmen van Brafil by avond-son fagh blinken

De kulf van ^fSalvadoor; daer op me ^sanderen daeghs

Met de opganck van de fon de fchepen haelden flaeghs,

En zeylden steewaert aen, ghelijck een duyfter wolcke,

Die uyt het oosten opdringht, en de filte kolcken

Van ^gallerheyl'ghen Bay, met dwarrel-winden roert.

En op haer vlercken 't vyer van Iovis blixem voerd.

So dat den Spangiaerd werd met bleecke vrees omvangen.

Aenfiende hier haer stad op 't punt des onweers hanghen.

Dat datelijck begint, eerst met een hel gherucht

En luyd trompets gheblaes, en dan ghefwind ter vlucht

De blixem-peezen uytghereckt, daer op verbolghen

Delogge yfers met een donder barftingh volghen.

Dit duyrt en weder duyrt, den Spanjaerd doet fen beft,

En weyrd fich dapper, uyt fen opperotfte ^bveft.

Hy kaetft de bal weerom, help kopere kortouwen,

Help yfer, kruyd en loor, hy foeckt fen neft te houwen.

Dit wackerde 't ghevecht, terwijl 't groot gheweld

Der Spaenfche battery, 't fchip Groningen, bekneld

En heel in flaute brocht; daer op dat Wilkens letten,

Enzeyl-

^a *Castor* en *Pollux*, worden by den Poëten ghefa-vuleert Goden ende feyds-luyden der zee-va-rende te zijn, by welck gheftard de tweelinghen, die een teycken, ofte twalefte ghedeelte des Zodiaex begripen, ver-ftaen moet worden, waer in haer de fonne van den 21 May tot den 22 Junij verthoont; ende werd daer mede den aenftaen-den tijd des jaers afge-beeld, waer onder de ver-overinghe ghefchiede.

^b *Orion*, ofte den reus, een uytmuertend sterre-beeltenis onder het tey-cken der tweelinghen.

^c *Leo*, mede een tey-cken des Zodiaex, ghe-duydet op de macht der Hollanders, Zeeuwen en-de Weft-Vrielen, die de beelteniffen des leews in hare wapens voeren.

^d *Cancer*, het noorde-lijckfte teycken des Zo-diaex, mede gheduydt op de Nederlanders, voor-namelijk de uyt-rec-ders deser vloote.

^e *Hydra*, is een zu-der-ftarrebeeld, behoo-rende eenfdeels onder het teycken Leonis; werd gheduydt op de Spaen-fche macht in Brafflien.

^f *Salvadoor*, een stad inde Bahy de Todos os Santos, leyd in Brafflien ten Mardel noord op 12½ graed bezuyden den evenaer.

^g *Bahy a Todos os San-tos*.

^h Dit was een batte-ry op een steemros leg-gende, dicht aen de fla-2.

En zeylden derwaerts, om de machteloos te ontsetten.
 Hier gaetet weer als voor; gheen harte was so kleyn,
 Die hoop of moed ontsonck; met komt de dapper Heyn
 Den Admirael aen boort, en stemmen onder allen
 Te landen, om also met storrem te overvallen
 De groote battery; met rustme sich na land,
 Den onder Admirael beyd schuyt en sloepen mant.
 Dat gelt na Salvador; den storrem werd begonnen,
 En na een kort gevecht, de vesten is ghewonnen.
 Hy sellefs in perfoon, de derde is in 't getal
 Die 't Straten vendel swayde, en plante het op de wal.
 Maer so die van de stad daer op [als offet hageld]
 Mosquetten losten, heeft me 't grof gheschut vernagelt
 En is vertrocken, t'wyl dat ^b Helper van den nacht
 Voorloopster van sen komt de vlugge bootfchap bracht.
 Het krijghf-volck (onder des eer dat den avond naeckten
 By Sint Antonis Fort) gheland werd, ende maecten
 Haer leger voor de stad, tot dat de morghen root
 Van de overwinningh brocht het blijde boden-brood;
 Want so men met den dagh de stad aen beyde zijden,
 Te water en te land, sich rusten te bestrijden
 Recht so het legher op in volflaghorden treckt,
 En sonder tegenweer tot voor de poorten reckt:
 Sokomen op de muyr, de slaven, die verlaten
 Van 't vlichtigh Spaenssch-gefiad, en vragen ons soldaren
 Wat haer begheeren is; want (seggense) in geval
 Ghy in de stad wilt zijn? komt tot ons op de wal,
 Het vollick is ghevlucht, te land-waert in met hoppen,
 Des soge wilt klimt op, en doet de poorten open.
 Waeghhalsen nu sta by; een man dry, vier, op de eer
 Gebeten, mannen op elckander haer gheweer,
 En klimmen in de stad, ondoende de yf're grendels
 Der poorten, daer op aen flux met ontwonden vendels
 De hoopen trecken in; met komt Piet Heyn te land,
 (Terwijl de Prince vlagg werd op de muyr gheplant)
 En stelden op 't ghebruyck der overwinningh ordre:
 Om voor de Heeren en haer meesters te bevorderen
 De vruchten vande zeegh; gewonnen is de stad.
^d Mondoosso met sen soon en hof-sleep word gevat,
 Ontwapend en gevoerd na krijghs-gebruyck, gevangen
 Na Nederland, terwijl van 't Dort voorwind komt prangen,
 Te soecken inde Bay de zeeghbaer Wilkens vloot,
 Daer van hy was verdwaelt; die vindende, verdroot

^a Pieter Pieterse
 Heyn, Vice-Admirael de-
 ser vloote.

^b Helper, den avond-
 stond, voor-bodin van
 den nacht.

^c Sint Antonio, een
 Fort ontrent een ure
 gaens vande stad Salva-
 door; hier worden het
 krijghf-volck te lande
 gheset, die van daer na de
 stad marcheerden.

^d Don Diego Mon-
 dozzo de Fortado, Gouver-
 neur van de Baby, werd
 gevangen en in Holland
 gebrocht.

^e Loucker Jan Hier van
 Dert, Colonel van 't
 krijghf-volck, verdwaelt
 zijnde vande vloot, komt
 na de veroveringhe inde
 Baby, ende wert aldaer
 tot Gouverneur gheset.

Hem dapper als hy sagh de stad met haer kasteelen
 Veroverd, dat hy niet mocht van de zeegh-eer deelen.
 Des foeck't hy sich te land (also hy werd ghesteld
 Tot Gouverneur der stad) met lower-eer in 't veld
 Te voeden, maer 't bedeegh heelanders dan hy giften.
 Hy reed wat van sen heyr, daer op den vyand vischten
 En springhen tot hem in, sen paerd dat wil niet voort,
 Dus word hy achterhaelt, en jammerlijck vermoord.
 Terwijl den Admirael sen voorder heyl ginck foecken,
 Om met sen zeevaerts-lof, de Americaensche hoecken
 Door 't vliegende gherucht, met luyd allarm gheschal,
 En Castiliaensche vrees, te vullen over-al.
 Daer na het goed gheluck dat brengt hem weer tereede
 In Holland, daer hy sich met de eerehoud te vreden:
 Als hebbende aldereerst de peerel afghestroot,
 De Taegsche kroon, en voorts haer felle trots ghesloopt.

a Toncker Willem van
 Nassou, Admiraal van
 Holland.

b George de Villers,
 Heer van Buckingham,
 overste van een vloote
 Engelsche schepen, inde
 oorloghe tegen Vranck-
 rijk.

c Louys de XIII. kon-
 ninck van Vranckrijk en
 Navarre.

d Sint Martijn, een
 eyland op de kust van
 Vranckrijk, neffens de
 stad Rochelle.

e Laurens Reael, ghe-
 wesen Generael in de
 Oost-Indien.

f Pieter Pietersen
 Heyn, Admiraal over een
 vloote schepen gaende
 na West-Indien.

Hier komt een jongher ^a held van Nassou op de golven,
 Die 't Hollandsch vee beschermt voor Vlaend'rens
 wreede wolven.

Wijl Milord ^b Buckingham met Britsche schepen land,
 En spijt de Leli ^c vorit het roofigh vendelplant
 Op Sinte ^d Martens kust, des Luydewijk ontwaeckten
 En 't nieu ghelande heyr van tow en anckers slaecten,
 En knoopter aen de vree; ^e wijl Hollandsche ^f Reael
 Met schepen Spangien terghet, Biscayen, Portugael.

Maer stoute dapp'res Heyn, ^d wonder deser eewe.
 Die door dijn groots gesagh [gelijck de dapper' leewe]
 Den wolf sijn roof ontjaeght; hier komt my inden sin
 De blixem van dijn roem, diens heldighe begin
 Ghelijck een onweer, door de kracht des winds ghedreven,
 Sich tegen 't spaensch geweld, ten hemel heeft verheven.
 Laet tuyghen Salvador, laet tuygen de Bahy,
 Laet tuyghen de Echo hier op 't swalpen van het Y:
 Hoe desen Heyn op zee, spijt Spangiaerd en kasteelen,
 Spijt donderend geschut, komt met den Spanjaerd deelen.
 De schepen inde Bay, de barcken wel ghelaen,
 't Prijswaerdigh't dat is buyt; den Spanjaerd sach vergaen
 In de aenghelteken vlam, de ontloste Spaensche kielen,
 En Heyn van acht'ren met de buyt na 't noorden wielen.
 Na Holland vlieght de Faem, al-eer hy selven land.
 Wat buyt dat inde Bay Piet Heyn heeft overmant.

Doen

DOen heeftmen onderstaen met meer en grooter vloote,
West-Indien over-al vyandigh te bestooten.
De konincklijcke^a bruyt werd langher niet verschoont.
Wat Holland derf bestaen, dat heeft dien Heyn ghetoot.
Die nu als Generael, tot trots der Castilianen,
Hun silver vloote ginck belaghen na^b Havane.

TErwijl de Zeewsche^c held in selfder Heeren dienst
Betrachtende sijn eer en eedt, op 't onvoor sienft
[Ontsiende vuyr noch stael] de Spaensche weerbare sche-
pen

Seer rijck gheladen, in^d Honduras heeft benepen.
Hun groet was kruyt en loot, al sagh den Spaenjaerd suyr.
Den buyt na Holland vaert, sijn foy was roock en vuyr.

MAer Cuba onder dies verschrickt, so menigh werven
Als^e Heyn omtrent de kust komt met sijn vloote swer-
ven.

Men wacht de silver-vloot, die door het langh verloop
Des tijds, ghehouden werd, haer komste buyten hoop.
Tot dat de droeve nacht voor 't bly gheval moft wijcken,
Die 'sochtens met den dagh een man van stengh dee kijc-
ken,

Die niet een schorre keel roept, luyd^f, een zeyl, een zeyl;
Een ander van beneên, roept weer, gheluck en heyl;
Waer isfet oost of west? in 't zuyden, antwoort de ander.
Met setmen daer na toe, en vinden by malkander
Een konincklijcke vloot; die wordende ontwaer
't Vervolghen deser, is [uyt vreesse, om 't ghevaer
Te ontwijcken] dat lijck heen gheloopt na^g Matance:
Want niemand van haer al, ghesint was, pijck of lance
Te breken in dien strijd, den Spangiaerd beter keurt
By tijds te loopen deur, dan after na betreurt.
En waren nawter ree, de logge anckers vielen.
Maer Heyn sit met sijn vloot haer dat lijck op de hielcn;
Hy wilsse grijpen aen, gheen Spangiaerd die sich rept.
Men meende, dat hy van vermoeytheyt, adem schept.
De sloepen raken uyt, die heen en weder streven,
Den Spangiaerd gheeft sich op, behoudens 't lieve leven.
Doen wasset repje, voort, Signoor die moest na land.
Matroos heeft inde plaets de schepen weer bemant.
Dus werd dien koninx schat veroverd, slechts door vreesse:
En niet door slagh of stoot, of vechten; dat voor desen

Noyt

^a De Spaensche silver-
vloote.

^b Havane, een stad
met een bequame zee-
haven, daer des konincks
silver-vlooten gemeene-
lijk by malkander kom-
men, ende ververschen,
leggende aen de noord-
kant van 't Eyland Cuba.

^c Pieter Adriaensen van
Vlissingen, Admirael der
vloote na Honduras.

^d Honduras, is een
landchap omtrent den
Istmos van America, de
kust dessels streckt sich
van den Istmos des
Chersonesi Iucatan oost
aen na Capo de Hondur-
as; dit landchap werd by
de meeste oude Geograh-
phi Truxillo ofte Tri-
gullium gheenaemt.

^e Pieter Pietersen
Heyn, Generael over een
vloote Nederlandische
schesep, past op de Spaen-
sche silver-vloote.

^f Matance, is een
haven, ofte Bay aen de
noord-zijde des Eylands
Cuba.

Noyt heerlijcker buyt (in waerde dien ghelijck)
Veroverd is in zee, of eenigh koninckrijk.

Hy komt behouden aen, in 't Vaderland ter haven,

En doet de Faem van Heyn en ^a Lonck ten Hemel dra-
ven:

Vermids hun groote daet; haer aenkomst werd begroet

Van Heeren en ghevolgh, van vrye Burgher-stoet.

Men loft het grof gheschut, met pick en teer-ton branden

Bewijstmen, dat de zeegh, is voor de vryelanden.

Castilien schrickt van vrees, dier tijdingh, en van row

In Brabant schier beswijmt de vorstelijke ^b Vrow.

Haer krijghsman muyteneert, het gater langhs hoe grover,

Want ^c heer-oom niet een duyts heeft tot den oorlogh over.

P Rins ^d Frederijck daer door ghemoedicht, en met raet

Van Staten, hy ten ^e Bosch der Vorsten jaghen gaet.

Het wild dat werd beset, sijn standaerds sachmen planten,

En 't wapen spits sijns heys, sich na den vyand kanten.

Recht so d'altijnde son het ^f kinder paer doorsweeft,

En groeten vast van verr' den blaughestarden kreeft.

Die gaende overdwars, als of hy waer gheneghen,

De gunst des Adelaers; of schoon den leeuw te deghen

Het vorstelijke Bosch tot 's vyands dwang beset!

Het is der struyffen schult, dier tanden graegh ghewet

Hoef-yfers niet alleen, maer 't kreeften mergh verflonden.

En histense evenwel ter jaght, als koppelhonden

Beanght te vyand-waert, daer staense t'enden raets,

Tot dat dien dapperen ^g Heyn komt letten op de kaets.

Wat helpt het [^h segh hy] dat wy leggen in ⁱ Goereede,

En dat het leewenheyr op Cæsarlijke schreden

Den lower-krans vervolgh, daer 't klagende gefind,

Dat by den oeght ter zee moet houden wijf en kind,

Van vriend en vyand beyd' so schendigh werd benepen?

'T is nawelijcks gefeyd, een deel gemande schepen

Op 't Admirael's gebied, met zeylen in 't vierkant

Belaghen west-waerts heen 't rooffhongherighe strant

Van Vlaend'ren, om deffels bederfflijck zeevaertschen-
den,

Tot Duynkerck, Nieupoort en dief-queeckende Oost-
enden

Te toomen in; ghelijck de eertijds helden deen

Die voor de vrye vaert ten lesten adem streên.

Daer van dat ware proef de Gieren ende Struyffen

Die ^e

^a Hendrick Lonck,
Admirael der voornoem-
de Nederlandsche vloote.

^b Isabella Clara Eu-
genia, Infante van Span-
gien, Hartoginne van
Brabant, &c.

^c Ofte de Geestelijck-
heyd.

An. Salut. 1629.

^d Fredrick Hendrick
Prince van Orangien, &c.
Gouverneur der Ver-
eenighde Nederlanden.

^e Hertoghen-Bosch,
een stercke stad in Brab-
ant, placht wel eeren
Bosch te wesen, daer de
Hertoghen van Brabant
plaghten te jaghen; dese
stad word van den Prince
beleght.

^f So de son het teec-
ken der tweelingen pas-
seerde, dat is, inden Mey-
tijd.

^g Pieter Pietersz Heyn,
werd van den Prins van
Orangien ende Staten
van Holland verkoren tot
Admirael vander zee.

^h Goeree, ofte 't Goe-
reelche gat, is een bequa-
me zee-haven, tusschen
Holland en de Eylanden
van Zeeland; hier lagh de
vloote daer Piet Heyn
sijnen eersten tocht (in
dese bedieningh zijnde)
mee doen soude.

x 372

[Die 't roode Leewenburgh (dat met getackte kruyssen Bewimpeld werd) slaen gae, in stee van graphe buyt] Mee-draghen, tot getuygh, op de afgestreden huyl.

a Castilien en Leon, daer van de koninghen van Spangien haren titel voeren.

DVs streefmen wederzijds, Borgongien schijnt te waken Op de aenkomst van den Heyn, die nyt sijn vuyrige kaken

b Roode quastighe kruyssen in een wit veld, is de leycery van Borgongien.

Gegoten yfers fluymt; de allarm Trompetteraest,
Den Vlaemschen Admirael uyt Lemnos kokers blaest
Een selfde teghen-gift, van blixemende ballen:
Doornagelende aldus elck anders houtē wallen.
Met sulck een donderstem als of tot 's hemels weyr,
Iupijn verblixemden 't Olympsche reusen heyr.
De Meereminnen en strand-ruyschende Nereyden
Verschrickt uyt vreesē gaen heen na de diepten weyden;
Daer Pluto vast beanght met Argus oogen sat,
En hoeden 't overschot des Indiaenschen schar:
Wt vreesē dat dien Heyn met ridderlijcke wapen
Hem in de mijnen mocht van Mexico betrapen.
Met kōmt Vulcanus op een Peyrlemoeder schulp
Wt Lemnos eyland met sijn konsten hem te hulp.
Recht so Apollo dacht het hoofd der Batavieren
Als overwinnaer van dien scheeps-strijd te laurieren.
So brand dien hickert-los, van uyt een roover kiel,
En treft den Admirael, die stracks ter nederviel
En gaf sijn groote gheest; den lawer God ontfonckte
Van gramschap, en terstond America belonckte.
Als of hy andermael, den sehat van Pluto, daer
Wild' hangen, op het punt eens lemmers evenaer.
En om de ontijd'ghe dood des Admiraels te wreken,
De Vliesen van Peru [met voordacht al besteken]
Wild' overleveren, aen de schaduw vande ziel,
Des overleefden Heyns, die de overwinningh hiel.
En lawerieren dan den Ridderlijcken schedel,
Die door Manhafte deughd werd overdubbelt edel.
Het lichaem (onder dies) dat voor die ziel te kleyn
Een huyl-vest was, van dien beroemden Capiteyn,
Werd met lijckstaci, na 's landswijs besteed ter aerden.
Een voorbeeld dien, die na hem weder sal aenvaerden
Sijn 's ampts bedieningh, tot betrachtigh, om dien trap
Te klimmen op tot faet tot eer en Ridderschap.
De gilden van Neptuyn die by den zee-oeght leven
Verstonden dese mic en grooten row bedreven;

c Pluto, een God des rijkdoms, als van gout en silver, en alle kostlijckheyt uyt der aerden komende.

d Eener die in vreesē is, dat hem yets benomen sal worden, siet met hondert oogen om hem.

e Vulcanus, den God des yfers.

f Lemnos, een der Grieksche eylanden daer veel swavel-bergen zijn, by de oude Poeten het vyer toegeheyligh.

g Hendrick Louck General na de West-Indien.

h Tot a licet veteres exagrent undique ceru Atria, nobilitas, sola est. atque unica virtus. Invenal, Satyr. 8.

x 372

Het welck mijn Musa hier wat nader overleyd',
 En keurden dit te zijn een swacke menschlijckheyt,
 Sprack sy tot trooff van die so hun hier over quelden
 Dat Holland meerder heeft doorluchtige oorlogh helden:
 Die bidden dat ick wensch die so gheluckigh maer
 Slechts voor den vyand als Piet Heyn ^a gestorven waer.

^a Dulce, & decorum est
 pro patria mori, Herat.
 oda 2 lib. 2.

T Erwijl so werd de kroon en luyfter van Castilien
 Door openbaer geweld bevochten in Brasilien.
 't Is, yeder heeft sen beurt; 't gaet met de heerschappy
 Als met de ebb' en vloed op swalpende ghety.
 Indien ^b Pythagoras van 't zielighe vervaren
 Oyt yet waerschijnlijcks sprack, so soud' me nu sien waren
 Den ^c Atabaliba met al sen Edeldom;
 Den ^d Motencuma en Cacyquen op 't ghebrom
 Van ^e Lethes stil gheruys, niet als de doode schimmen
 Te pleghen, die quanfuys van uyt den afgrond klimmen
 Ter wrake, met harpuys of pick of sulpher toorts:
 Maer met een gladde klingh, met pieck en lanci, voorts
 Met swangher grof gheschut en alderhande wapen.
 Dier Gheesten dat wel eer ontijdigh zijn ontslapen
 Om haer moordadigh gout; soud' Atabaliba
 Die aen den Spanjaerd al 't gout van Pernvia
 Brocht tot sijnslijfs rantsoen niet voor sen schade dingen?
 Ia trouwen, siet hy komt hy salse weder dwingen,
 Ter wrake van sen gout, ter wrake van sen doot.
 Maer hoe sijn oorloghs-sleep was eertijds naeckten bloot,
 Dats waer, die nederlaegh maeckt nu de zielen wijser,
 Dees komen nu ghekleed, en boven dat in 't yser
 Bekloncken 't boven lijf; het Peruaensche heyr
 Was wapen-loos, en ongheoffend op 't gheweyr?
 Die zielen die so langh om huys-vest gingen dolen
 Na dese lichamen, die hebben op de scholen
 Des seftigh jar' ghen krijghs, nu red'lijck wel gheleert.
 Daer van ^f Olinda werd dees wapen-proef vereert.
 Een vloote toegherust van over vijftigh schepen,
 Met mannen, die 't vernuft en hart so wel gheslepen
 Was, als de degens snee die aen de heupen hingh.
 Dit wasse die vol moets na Fernambuco gingh.
 Hier heeft de dapper' ^g Lonck als zee-god vande scharen
 Wt Texel ende Maes, de Brasiliaensche baren
 Doen trillen voor sijn komst; de ^h Weerdenburger Heer
 Dinght om de land-vooghdyn en weerde krijghers eer.

^b Pythagoras, een Philo-
 losoph van Samos, van
 dat ghevoelen zijnde, dat
 de zielen vande menschen
 ofte beesten met het ver-
 sterven der selver ver-
 huysden van de eene in
 de andere lichamen.

^c Atabaliba, groot
 Heer der Peruaen.

^d Motencuma, koninck
 van Mexico.

^e Lethes, den vloed der
 vergetelheyt.

^f Olinda, een voorna-
 me stad in de Capitanie
 van Fernambuco in Bra-
 silien.

^g Hendrick Cornelisz.
 Lonck, Generael over
 een vloote gaende na
 Brasilien.

^h Ioncker Dieterick
 van Weerdenburgh, Co-
 lonel over het krijghs-
 volck deser vloote, na-
 maels Gouverneur van
 Fernambuco.

De ^a Faunen van het land die hoorende't trompetten,
 En vremde trommellagh, haer al verbaest ontfetten,
 En vluchten boschwaertin; dus treckt hy steewaert aen,
 En doet tot ^b drymael toe den Spanjaerd aerflingh gaen.
 De Brasilianen en ^c Cariben, die voor desen
 Wel meesters plachten van een bloedigh mael te wesen,
 Die loopen voor de slagh en donder-draf van Lonck,
 Die 't yser steewaert jaeght, met sulpher blixems vonck.
 Sy nad'ren tot de stad, Olinda 't sal u gelden;
 Der ^d Iesuytenburgh ontfet sich der ghewelden
 Van een veel Weerderburgh; 't ghewijde bollewerck
 Dat werd beklommen, want het misten ^e Albuquerque.
 Dus werd de stad verheert; sta vast nu buyten schanssen,
 Borstweeren van ^f 't recif en ophgetranste transsen.
 De schup geraeckt in de aerd, me plant het grof gheschut;
 In 't kort daer is gheen hoop die hier den Spangjaerd stut;
 Des komt hy tot verdragh, verlatende de vesten
 En sterckten van de stad tot deser landen besten.
 Hier van so komt de mie in 't zeegh-baer Vaderland,
 En steeckt in al de steen het zeege-^gvyer in brand.
T Erwijlen ^h 't s Baltisch meyr van Gotthen ende Sweden,
 Met schepen vol ghesinds van oorlogh werd door reden;
 De konincklijcke ⁱ Held komt uyt Bellonas school
 En proeft sen krachten, aen de Pruys en trotse Pool.
 Alwaer hy sich bevind vol-leert om Mavors stander
 Te swayen [als voor heen den grooten Alexander
 In Persis] in het; rijck, dat noch de schaduw draeght
 Van 't lawer, dat wel eer van Cæsars werd geschraeght.
 Dus treed hy sloop, en land met goede spoed sen heyren
 Ten oever, om de ^k dwangh des Adelaers te weyren
 Van 't overheerde volck, den ouden ^l grysaerd lacht,
 En seght wat komen hier van uyt de ^m middernacht
 Voor spoocken op de kust; dit wemelend gedommel
 Vervlieght wel voor de weerklanck van mijn oorloghs
 trommel,
 Maer 't mist hem, want veel eer hy met sijn trommel weeck
 Dan 't Sweedisch gelawerd heyr voor sijn gerucht besweeck.
 Dus dinght Gustavus om den Adelaer sijn jonghen
 Te ontwennen ⁿ van den denn die de oude eertijds songen:

^a Faunen, zijn Boschgoden, hier mede worden de volcken ten platten lande en der dorpen be- teeckend.

^b Inden land-tocht Weerdenburghs met het krijghs-volck, erboden sich de Spanjaerds tot drymael toe in slagh-or- den, om hare plaecten te verdedigen, maer wcken 'elckens met verlies van volck achterwaerts.

^c Cariben, zijn de Bra- silianen hare Papen ofte Waerspegghers; want het woorden Caribes in hare taal, beteckend streng en dapper, soo worden oock alle mensch- eters Cariben ghebaemt.

^d Het Iesuyten kloo- ster tot Olinda leggende, op een hoogte, word aldereerst beklommen ende veroverd.

^e Don *Matthias de Albuquerque*, Heer ende besitter, door gifte des konincks van Hispanien, vande Capitanie van Fer- nabuco, tot den tijd der veroveringhe.

^f *Recif*, is een drooch- te ofte rif dat van 't vaste land afsloopt, dat alhier voor Olinda een steenen rif ofte drooghte is, daer op eenige buyten-wer- ken laghen, tot verster- kingh van de voornoem- de stad.

^g *Mare Balticum*, an- ders de beld inde oost- zee.

^h *Gustaf Adolf*, der Sweden, Gotthen ende Wenden koninck.

ⁱ Te weten, Duytsch- land.

^k Ofte de tyrannije des Keylers Ferdinand di tweede.

^m Anders uyt den

^l *Iohan Tserklats*, Grave van Tilly, General Veld-overste des Keylers &c. ⁿ Den Adelaer van naturen een roof-voghel zijnde, verstrekt het wapen, ofte levery voor de Cæsars, die ghelijck den Adelaer een ontsigh aller voghelen is, sy haerselven daer mede af beelden een ontsigh aller vorsten te zijn, die vast alles na haer trekken, watse met den deghen verdedighen kunnen.

a Te weten, het *Triumvirat*, ofte drymanschap binnen *Romen* van *Ottavianus*, *Antonius* en *Lepidus*.

b Het wapen, ofte banner van *Sweden* zijn dry kroonen.

c Dit waren de zeghepalen die *Germanicus* oprichten ter eeren *Iupiter*, *Mars* en *Augustus*, over de zeghe by hem ghewonnen van den *Duytschen*, siet pag. 102.

d Omtrent de selfde plaets aen den oever der *Elve*, daer de *Duytschen* eertijds overwonnen worden van de *Romeynen*, hebben de *Duytschen* onder *Gustavo* nu het heyr-legher des *Roomschen Keyfers* overwonnen.

Anno 1631.

e Namelijck, den *Graef van Tilly*.

f Den koninck van *Sweden*.

g Den tweeden *Veldslag* by *Leypfigh*, daer het heyr-legher des *Keyfers Ferdinandi* gheheel uyt het veld ghelaghen worde, doch met de doot des konincks de zeghevreughd in treuren verkeerd.

h Dit beslaen is een manier van spreken in *Holland*, ende in 't kort soo veel ghelcyd als van hooger hand gevorderd ende gheprest om 't land dienst te doen, doch voor een redelijck loon.

i Te weten, de opperste hoofden des oorloghs, dienend het huys van *Borgongien*.

k *Frederick Henrick*, *Prince van Oranzien*.

l *Graef Ian van Nassou*, in dienste des konincks van *Hispanien*.

m *Drunen*, een dorp tusschen *Hensden* en *Breda*, daer doemaels den *Prins* sijn legher neer-sloegh.

Al heeft *Augustus* eerst den *Adelaer* ghemest; *Gustavus* komt hem nu besetten in sijn nest.

Augustus om het dier met eygen macht te kroppen:

Verforrighd het een roof van dry ghekroonde koppen.

Gustavus blixemd [om nu 't *Adelaer* ghesagh

*T*e snoeyen] met sijn dry ghekroonde oorloghs vlagh.

Augustus deed voor heen de *Duytsche* volcken beven

Wanneerme t'sijner eer *Tropheân* sagh verheven

Van stapel wapenen: dat uyt (hun vrydoms krack

Van tusschen *Elbe* en *Rhijn* in *Roomsche* lett'ren) sprack.

Gustavus wederom van over *Baltisch* koleken

Met *Gotsche*, *Finsche* en met rechte *Duytsche* volcken,

Op [sijn *Trophæen*] recht, van wapens, beuckelaers:

Iuyft op de selfde plaets tot schrick des *Adelaers*.

So gaet het wanckel-rad meer menschelijck dan wonder.

Het onderst dat komt op, het bovenst dat valt onder;

'Hy door wiens raed en daed den *Adelaer* so wijt

Sijn vlercken breyden uyt, die raect het leven quijt.

Daer op de *Held* van zeegh tot zeegh de dapp're schreden

Van *Cæsar* heeft bestaen zeeghbaerlijck na te treden

Tot dat hy endelijck in *Leypfichs* zeghe-feeft

Voor vyands loot veruyld sijn konincklijke gheeft.

In *Holland* onder dies beslaetmen vast de schepen.

'*Borgongien* heeftten witte water meer begrepen.

Het oorloghs ghevolgh dat sleypme vande wal,

Den leeuw staet op de wacht en let waer 't gelden sal.

Prins k Frederijck treckt op; met 'troofgevoede *Vlaend'ren*

Werd van den eersten how bestooven met de spaend'ren,

Die 's *Princen* Neef verruckt uyt de eerste *Legher*-plaets

Op dat hy stuyten afde schoonghemerckte kaets.

Maer neen 't en was dat niet, den *Prince* quam t'ontbreken

Den voorraad voor sijn *Heyr* dit heeft hem op doe breken.

Dies niet te min, *Graef Ian* verspaed hier door sijn werck.

En werd daer door verlet van 't eerste ooghemerck.

Den *Veldheer* wacker past sijn *Leger* af te schepen,

En heeft tot *Drunen* weer sijn *Leger*-plaets begrepen.

Hy houd een wakend' oogh al leyd het *Leger* stil,

En let ernsthaftigh waer den *Vyand* henen wil.

DE Geestelijcke *Vrouw* past midlertijt op 't rusten;

Help gelt en wisselbrief, help *Vlaenderlandsche* kusten,

Help schrandere *Matroos*, *Lapsal vers*, *Timmerliën*

Daer doemaels den *Prins* sijn legher neer-sloegh. *n* *Isabella Clara Eugenia*, Hertoginne van *Brabant*.

't Licht

't Licht driftighe gevaerd met smeer en teer verlien;
 Help ^a Lemnos en Vulcaen, help stout gebeckte ^b Papien,
 Help oude Syracul de Geusen ons betrapen
 Met nieuwe vonden, help ^c hey'ghen Ommegangh
 Door u mirakulen en al u Choor ghesangh.
 't Helpt al wat helpen kan; de Ponten en Chaloupen
 Die worden los ghemaect, verselschap met de troupen
 Des Graven van Nassou, den Prince Barbançon
 En andre Donnen meer; recht so de avond-son
 Haer dagh-reys had volbracht na veel ghewijde segen
 En Cruyslagh achterna, zijn 's op de vaert gheteghen.
 Den nacht die schuytse wech, tot dat de ochtent ^e maeght
 In 't purper gout Tappijt haer Bruydegom belaecht;
 's Lands ^d Meyreminnen op het Sonnesweeps geklater
 Ontwaken, door 't gedruys van 't Nymphelijck gheschater:
 Van beyde Hont en Scheld, en siende op den schoot
 Der ^e Nimphen krielen dees ghekruyste vyands vloot,
 Die op haer braecten los hun swangere Kartowen
 Voor 't diep tot ^f Saffinghen, dies datelijck ontfowen
 't Lands schepen (door den last des Princen) 't zeyl voor
 wind

En volghen achter aen dit snorkende gesind,
 Dat trotfich snoeft en schroeft, braverende de Vesten
 Bewaect van 't Leewen Heyr, ontwindende ten lesten
 Borgongiensi hackeld kruys; spijt Berghen op den Zoom,
^g Nassou terght hier ^h Nassou op ⁱ Nassous eyghen stroom.
 Nassou en ^k Mollegat die kaetsen uyt haer Wallen
 En weyren Nassous Vloot met lood' en y're ballen;
 In 't ^l Vosmaer is 't te heet dit maect den vyant vlugh,
 Die 't westwaert wend', en keert na Berghen toe den rugh'.
 Tertolen swoeght van anghist, aensiene soo veel kielen
 Ghemoedicht langhs die kust op 't swalpend' Schelde wie-
 len.

Prins Frederijck die fiet ^m 's vyands bravade aen,
 En spreeket dies by sich selfs, het is een stout bestaen.
 Dees mannen zijn te stout; maer siende dat sy 't waghens
 Langs ⁿ Roemerswael, seght hy, dees mannen zijn geslagen.
 Met gaet ^o Aeool te rust, terstond den Triton blaest:
 De Goden van 't ghetijd' ^p vergaren met der haest;
 De Vloot moet over stuur of 't tow moet deur de Kluyfen,
 En 't Ancker van de Boegh moet na het diep verhuysen:
 Spijt al het Wapen-tuygh en Papien guytery,
 De water-goden staen haer water Geusen by.

^a Hier mede werd vuyr yser en grofgeschut beteckend.

^b Een Paep in Brabant heeft tot dese vloote verscheyden instrumente gevonden, om wonderlijcke dinghen met schieten te weghe te brengen, na de konste *Archimedes Syracusanus*.

^c *Aurora*, ofie den dagheraet.

^d Anders oorloghschepen die aldaer op de wacht laghen.

^e By de Nimphen verstaet rivieren, te weten, de Hont ende Scheld.

^f *Saffingen*, is een dorp by den Polder van Namen, aen de riviere de Hont, daer by een ghemaeckt diep ofte vaert van de Perel Schans af komt uytloope, genaemt het Saffingher diep; hier laghen mede Staten oorloghschepen op de wacht.

^g Te weten, Graef Ian van Nassou.

^h Den Prince van Oranien, Grave van Nassou, &c.

ⁱ Den stroom neffens het Fort Nassou, dicht by de stad Bergé op Zoom.

^k *Mollegat*, een schans dicht by de schans Nassou.

^l *Vosmaer*, is een kille loopende van de ooster schelde tusschen 'tland van Tertolen en de Polders van Steenberg, tot in 't volckerack.

^m Want hy was op die tijd binnen Berghen op Zoom.

ⁿ *Roemerswael*, een bedijck hoecken lands aen de ooster-scheld teghen over 'tland van Tertolen.

^o Also den wind gingh leggen, set haerde stroom over stuur, ende worden also te rugghe ghedreven, des moften de anckers uyt.

N V is 't des Princen beurt, Alcydes op sijn luymen
 Verwacht de Hydra vast, hy grijptse met sijn duymen
 En duwte datse quabt, al spuwtse dat hy nieft,
 Hy vatse wis, so datf haer leste dootsnick bieft.
 't Was Prinslijck van den Prins voor 't a Princen land te
 strijen,

^a 't Princen-land, is
 een nieu bedijckt land,
 tusschen Willem-stad en
 Rosendal; hier seyden
 was haer meeningh te
 landen, om een Fort op
 te maken.

^b Willem-stad, eertijds
 by des Princen vader tot
 een stad gheficht.

^c Siet hier van op pag.
 118.

^d Want daer quam
 een dicke mist op.

^e Sint Anneland, een
 dorp op het eyland Ter-
 tolen, neffens het slaeck,
 alwaer mede een groot
 deel van de vloote ver-
 dronck.

't Was heldigh voor den soon sijnz Vaders ^b stad te vrijen,
 Daer van dat Welhem eerst de vesten heeft gheheyte,
 Daer voor dat Fred'rijck waect om 's vyands slim beleyte
 Te weyren van haer af, op dat sijn bloed'ghe handen
 Niet rucken van ons zy het bolwerck deser landen.
 Derhalven hy niet slof ('t ontbrack hem aen geen macht)
 't Al-om bequaem ghevaerd met krijgers heeft bevracht,
 Galleyen boeven-dwangh, Wtleggers en Fregatten
 Het komt van alle kant Borgongien aen te vatten
 Den opper-veldheer (dien 't oproerische ghedrocht
 Tot Theodorsij heyl ^c met storm en wind bevocht)
 Stiert met een voor de wind te vyand waert ons schepen,
 En blind des vyands oogh met ^d nevelachte strepen.
 De vlaggen wayen uyt, men blaest de allarm trompet,
 De scheidse vloot bevind haer over-al beset,
 Dies brandse rond-om los; de Hydra met haer draecken,
 En met kartouwen-helst vyer, vlam en yser braecken.
 Schoon dat dien hel-hond met granaet en vyerwerck bast,
 Den leew, op waterlangh, op draeck, noch helhondt past;
 Hy weet hem met een swingh in 's vyands heyr te setten,
 En brand daer onder met sijn swangere mosquetten.
 De vloote werd ver stroyd, de tromlen gaen allarm,
 De een vliegheet overboort, en de ander roept och arm
 Is hier Sint ^e Anneland? elck schreewd als ander droever,
 Sint Anna berright ons aen uwen heyl'ghen oever.
 Den Grave van Nassau, verselt met Barbançon,
 Die siende dat Sint An haer niet beschermen kon,
 Ontroeyen met de schuyt den blixem van Orangien:
 Diens stralen erfelijck ghebeten zijn op Spangien.
 In 't kort de zeegh was ons, daer leyd op eenen stoot
 Dees al van over langh geruste Conincks vloot.
 De krijgers die de vloên en 't yser zijn ontkomen,
 Zijn neffens al den treyn gevangen en genomen.
 't Geschut en wapen-tuygh en oorelogs banquet,
 Moet nu beschermen die op die het was gewet.
 't Vlack-driftige gevaerd, gerust voor 's vyands heyren,
 Sal dienen nu voortaan om sulck ghedrocht te weyren;
 't Zy hoe

'tZy hoe Heer Dulcké Groot, of hoe de ^aKeurling schroeft,
Het is de ^b onfal'ghe best ghesweghen dan ghesnoeft.

Hier 's noch een blad dat voeght, ^o bataviersche helden!
V zeevaerts eerē-krans; schoon dat het door geweldē

Der storrem-winden, ten verderve werd gheveld:
Sen luyfter nochtans uyt uw' heldigh eere speld.
Na dien dat uwen Mars het wapen-tuygh te water
Na 't westen dreef, ontstact de dapperheyt van ' Pater
Het heldigh hart aen brand; wat raed om dese hit
Te blusschen? anders niet [dit was sijn eenigh wit]
Dan met de ^d Oquendas trots te sloopen, sich te koelen,
En doen den Spanjaerd eens de deghen-snee ghevoelen:
Die 's lands ghemeene ' macht, die aen dien handel reed,
Stijd-vaerdigh, hadde aen hem, tot sulcken end besteed.
Hier mee so kruyft hy, op ghena van diept en winden,
Op hoop sen vyand (dien hy socht) te mogen vinden.
In 't lef de Oquendo komt, sen wit is even 't self,
Dus keert me tot malkaer de boegen, en 't ghewelf
Des Hemels werd vervuld met trommels en trompetten.
En dareljck vergrooft met de Echo der Mosquetten.
Daer op het grof geschut met felle-donders klonck,
Dat ^f Valezilla door de soute baren sonck,
En bluschten 't vier in hem, dat noch so dapper branden
In Pater, tot de nijd in 't lef op ^g Lemnos tanden
(Van 't edel moedigh hart) geschut werd, en de dood
De groote gheest verbargh, en 't lijf in Thetj's schoot
Een grafsteed wijden, omgewellest met de swarcken
Des Hemels, en gemerckt met Scyllas barningh sarcken:
Van de ^b Abreolhos, daer met peerle moeder schrift
Dien zee-slagh tot gheheugh staet ewigh op ghegrift.
,, Hier most de Oquendo 't zeyl voor 't Statē vendel strijck-
,, En Pater beyde in de eer en inde zege wijcken. [ken,
Diens overgrootē gheest van 't moedighē bestaen
In 't zeevaerts lof, ghelijck de zeege heeren gaen,
Ter eeren waert, verciert met drymael minder machten:
Dan daer Oquendo sijn Galioenen mee bevrachten.
En lijckwel kroont de zeegh-goddinne [spijt de doot]
Met Galioenen ' winst, de dapper' helden vloot:
Tot eere van ons land, op dat de volghende eewen

^a Keurlingen, waren
eertijds de Huyfluyden
ten platten lande, die op
gheweert gheset waren,
om in tijd van nood hare
landen voor overal der
vyanden te verdedighen;
uyt foodanighe Keurling-
gen, diemen anders oock
uytshot by den Duyt-
schen noemt, wordend'er
nu in Vlaenderen gevon-
den, die alles wate ghe-
vanghen krijgen van hare
vyanden sonder ghenade
doorslaen; sy dienen son-
der soldye maer vā yeder
hoof, of rechte hand die-
se van hare vyanden aen
haer Overigheyt bren-
ghen, word haer een ver-
eeningh ghegeven; deser
Keurlingen waren der
menighe, in de scheldsche
vloot, ende word meest
alle ghevanghen.

^b Nihil agere, semper
infelicis est optimum.

^c Adriaen Pater,
Admirael Generael van
een vloete van 16 zeulen,
so schepen als jaghten.

^d Don Antonio de
Oquendo, Generalissimo
der Spaensche vloote be-
staende in 17 Galioenen
en eenighe andere Koop-
vaerders.

^e Te weten, de West-
Indische Compagnie.

^f Don Francisco de
Valezilla, Admirael der
Spaenschen, werd inden
grond gheschoten van
den Admirael *Marten*
Thijssen.

^g Lemnos, verstaet hier
by het vyer, want hy
wierde inden brand ghe-
schooten en verbrande
tot dat hy sonck.

^b Abreolhos, sijn eenighe
eylandekens, met
eenighe bliade rudcken,
van het land van Brasili-
en, ghelijck een rif in
zee streckende, op de

hooghte van den 17 graed zyder-pools verheffinghe.

ⁱ Den Admirael *Marten Thijssen*, den Spaen-
schen Admirael inden grond gheschoten hebbende, veroverd noch een Spaenschen Galioen, ende bleef alloo
de victorie (alhoewel den Generael selve bleef) aen de vloot van Pater.

Herfingende

(Herfinghende der zeevaerts lof, der fiere leewen)
 Ghedencken aen den ſtaet, die Holland nu beleeft:
 Daer yder held om de eer het lijf ten beſten gheeft.

Hier land mijn Muſa aen, om 't harte te verpoofen,
 En laet tot zee-vaerts-lof de ſchrandere matrooſen,
 Als krijghers van Neptuyn, in Thetys oorlogs-veld
 Den grammen Oceaen te dwinghen ſchrap gheſtelt;

‡ Hier werd slechts fo
 en korte verhalinge ge-
 daen van den inhoudt de-
 ſes boecks, tot lof der
 zeevaert.

‡ Gaet mijn gedichtē, gaet ghy Hollandsche Meerminnen,
 En ſpout de baren met uw uytgheſtreckte vinnen.
 En moedicht door uw ſangh dit ruwgefelſchap aen,
 Op datſe hipplend' op 't gheſwalp ten reye gaen.

Herfinght mijn rou ghedicht, verciert het met u ſtemmen,
 Ghy ſult verheughder dies uw waterlocken kemmaen.
 Ghy ſult in de opper-ſael van 't glaſighe paleys
 Des zee-gods, ſien ghekroond uw heugelijcke reys.

Ghy ſult de helden ſien haer alle tijds beweghen,
 Die oyt door zeevaerts lof een grooten naem verkreghen.
 Ghy ſult de landen ſien, en ſteden (die voor-heen
 Oyt hadden zee-vaerts roem) nu worden aenghebeen.

Ghy ſult het aerdsch-gheval, op wanckelighe raderen,
 Nu ſien aen de eene ſtad, en dan aen de ander naderen.
 Ghy ſult den Atlas met al dat om de aſſen ſnelst,
 Al ooghen-blicken door 't verand'ringh ſien ghequeſt.

Ghy ſult dit gantsche werck, ſo 't aen malkandere vaſt is,
 Beweghen ſien, daer 't oyt van 't Fatum toegepaſt is,
 Oock ſultghe 's werlds loop ſien, als de ſon en maen
 Verand'ren, de een ſal op, en de ander onder gaen.

a Nihil eſt toto quod
 perſiſt in orbe
 Cuncta fluunt, omniſque
 vagaſ formatur imago
 Iſta quoque aſſiduo la-
 buntur tempora motu,
 Non ſecus ac flumen, ne-
 que enim conſiſtere ſlu-
 men,

BEſtandigh 'iſſer niets; de ſprakeloofe grotten
 En graven onder aerdsch, daer de oude beenders rot-
 ten,

Nec levis hora poteſt: ſed
 ut unda impellitur unda
 Vrgiturque prior venien-
 te, urgetque priorem:
 Tempora ſic fugiunt. &c.
 Ovid. Metamor. lib. 15.

Der groote Cæſars, vraeght en eyſcht haer na de pracht
 Die haer met groote ſleep van rou wierd toegebracht.
 Vraeghd [ſegg ick] na wat ſtofs der overwereld reyſers,
 Of na een eenigh lid der langh verleghe Keyſers;

b Fatum, dit is een
 Latijnsch woort, daer by
 dat God ofte de voor-
 verordeninge Gods, ver-
 ſtaen word.

Het ſchijnt van buyten yet: maer ſoge 't wel beſiet,
 Hier iſſet daer het was, maer nu en is 't der niet.
 En dunckt u datje dan de plaetſen wilt gaen ſoecken
 Van de certijds wereld pracht, daer van dat de oude boec-
 ken

c Omnium rerum vicif-
 ſitudo eſt.

Ghetuygen zijn, ghy ſult gheraken in den hof
 Die u verleyden ſal door 't Labyrijnsche ſtof
 In ſteedsche vanghenis van 't cyndeloos begeeren:
 En even-

d Anders, door de pa-
 den der doolinghe.

En evenwel het wit van uwen wensch ontbeeren.
 Vereychtgena de zael van Julius Cæsars huys?
 Of soecktege 't cieraet van Amiclas biefen knys?
 Deef scheelden certijds veel, nu zijns de een als de ander;
 Den tijd verschoont niet min den grooten Alexander,
 Dan sijnen sabel dee de Asiaetsche macht.
 Dus wert het alles door den tijd te niet ghebracht.
 Den ^a tijd die islet die de landen ende rijcken
 Verwiffeld en verkeerd; wie dan wil aerflingh kijcken
 Op 't gheen dat niet en is, die fiet in 't spiegel aen
 Dat morghe moet als nu, en nu als gisteren gaen.
 Den tijd die menschen slijt, herftelder vande zeden,
 Opbouwer, slooper en verderver land en steden,
 Die stommeld alles wech, al vraeghtge maer ten deel
 Van dit of dat, dat was, ghy vind al even veel.
 De eewen hebben oyt tot 's werelds roem gheschreven
 Van seven wonderen; waer zijns nu ghebleven?
 Waer is 't ^b Mausoleum? waer den ^c Tempel van Diaen?
 Waer den ^d Colossus die in Rhodus plach te staen?
 Waer is nu ^e Babylon? waer zijns, die oyt saghen
 Het groote Ninive? waer Tyrus? waer Carthaghen?
 Waer is de heyl'ge ^f stad? waer ^g Memphis? waer de roem,
 Van ^h Delta groot en kleyn? waer ⁱ Ilium de bloem
 Der Phrijghen? waer is nu Athenen ende Sparten?
 Waer ^k Ecbatana, die oyt gantsch Europen tarten?
 Waer ^l Chio? waer is nu ghy ^m Smyrne al u macht?
 Daer ghy, ^o Duytschland! doen by waert als niet gheacht.
 Waer sal ick de oude roem van Romen weer ghevoelen?
 Of Constantini stad, ghy Cæsarljcke stoelen,
 V bouvalligh ghesteent verthoont noch yet wat groots;
 Maer 't ander dat is wind naw schaduw uwes doods.
 Wat waert ghy Holland doe? doen 't konincklijcke ⁿ Sta-
 veren,
 Doen ^o Wismar zeevaerts recht deen door Europen dave-
 Wat waert ghy doen op zee? ick acht omtrent so veel [ren.
 Als dees by Amsterdam, dats immers groot verscheel,
 Waer ^s oock de ^p Brughsche roem? ick ga voorby het
 schelden
 Der schippers die een ^q Hand-worp van den oever velden
 Haer zeylen, doen de nijd de neeringh haer benam,
 En brochtse vredigh hier by dy, ^o Amsterdam!
 Dy, seggh ick, die so groot ter zee-vaert zijt ghewassen,
 Dat dijns ghelijcken nu niet drayt om 's hemels assen:

D d

Die niet werpen, in Brabant.

^a Tempus edax veritatis.^b Mausoleum, was het graf Mausoli des koninghs van Carien, een van de seven wonderen.^c Den Tempel van Diana tot Ephesus, mede een werelds wonder.^d Colossus, een groot metalen beeld op 't eyland Rhodus.^e De muuren van Babilon, door de koningin-ne Semiramis ghebouwt, onder de seven wonderen des werelds mede gherekend.^f De heyl'ge stad, verstaet Ierusalem.^g Memphis, is eent groote stad in Egypten gheweest, door de grootte oorloghe verwoest, doch houden 't veele daer voor dat nu Alcairo is.^h Delta, te weten, Groot Delta, was beroemt om de Pyramiden die daer op stonden, en onder de seven wonderen des werelds gherekend waren.ⁱ Ilium verstaet Troyen.^k Ecbatana, de hoofstad in Meden, daer den koninck Xerxes (die met sijn scheeps-armade, alle de vorsten van Europen by-na vervaerden) sijn hof hiel.^l Chio, een vermaerde koopstad inde Grieksche eylanden.^m Smyrnen, een machtige koopstad in Natolien ofte kleynn Asien, hier voren al aeghewesen.ⁿ Stavoren, in Vrieland.^o Wismar, een stad in de oost-zee, drijvende sulcken handel ter zee, dat in dien tijd haers gelijcken in zeevaert niet en was; hier zijn de eerste zee-rechten beschreven.^p Brugge in Vlaenderen.^q Verstaet hier by Antwerpen, in Brabant.

De niet in zee-vaerts lof, door 't onghebaende pat,
 Dy de opper plaetse laet; ô wereld van een stad!
 Daer aller eewen roem, van steden, ende rijcken,
 In desen dijnen staet de vlagge voor moet strijcken.

Dies, bidd' ick dy, voor 't lef, gedenck om 't licht geval,
 Wat zijt ghy doch gheweest? wat waren de anderen al?
 Sy zijn nu dat ghy waert, nu zijt ghy dat sy waren,
 En meerder noch daer toe, dat wensch ick langhe jaren
 Magh duuren, dat ghy hebt der zee-vaerts hooghste roem:
 Magh duuren dats ghy bent der steden luyster-bloem.

DIt bidd' ick groote God, werck-meeſter vander aerden.
 Met alles wat daer in en op ter teelingh paerden,
 Beheerſcher vande zee, ghebieder vande wind,
 Die wonderlijck beschermt het varende gheſind.
 Aylæt tot dijner eer den ſeghen dijner handen,
 Met zee-vaerts vollen oeghit bedawen deſelanden,
 Dijn ſeghenrijcke hand ontreck ons nimmermeer:
 Op dat wy van te hoogh niet plotslijck vallen neer.
 Gheef yeder te verſtaen, leer yeder een bekennen,
 Dat dijne handen ſterck, den ^a Leviathan mennen,
 Dat ghy ter reede ſtiert den rijcken overvloed.
 En dat van dy, ô Heer, het alles komen moet.
 Gheeft dat mijn zee-vaert magh tot dijner eere ſtrecken,
 En dat dijn zeghen ſteets mijn over-zeefch vertrecken
 Met vollen-oeghit begroet; gheef dat my 't onderfoeck
 Van 't gheen me daghelijcks ſpeurt in 's werels leke-boeck
 Verſtreck tot 't levens baeck: en wilt mijn tongh bedwin-
 Dat ick mijn zeevaerts-lof tot dijner eer magh ſinghen.
 ghen,
 Gheef waer de ſnelle tijd my dijne wond'ren wijſt,
 Dat daer mijn ſlecht ghedicht, mijn pen dijn wercken prijſt!

Ende des vijfden Boecks.

DER

DER
ZEE-VAERT LOF.
Sefte Boeck.

Elarent so de son vertrock
 We het tweelingh-kinder hock,
 (Om na de oude wijlen sangh)
 Weer te gaen der kreeften gangh)
 Heeftse my na de oud' ghewoont,
 Met haer na de strand ghetroot.
 Na de strand die Holland scheid,
 Daer teghen over Texel leyd,
 Na 't sand-duynigh helder strand,
 Daer so menigh zee-man land,
 Daer so menigh vremdelingh
 Met soo veel verwonderingh
 Daghelijcks in Holland treed,
 Daermen so veel well'komst heet,
 Daermen van der kielen boort
 Soo veel vremde tijdingh hoort,

Daer so menigh moeders kind
 Wacht op dienstigh weer en wind,
 Daer so menigh dapper quant
 Raeckt met voeten 't leste land,
 Daer men so veel droefheytsteeld,
 Als m'elck-ander Godt beveelt,
 Daer 't so vaeck aen 't schreyen gaet
 Wen 'ter op een scheyen gaet,
 Daer men so veel kussens fiet
 Alsmen reyfers lucken bied,
 Daer me elckaer bedroeft te moe
 Seyt adieu tot weerfsien toe.
 Daer so hebb' ick mee verbeyd
 Na des winds ghedienstigheyd,
 Die ter voorghenomen reys
 Endelijck voldeed' mijn eyfch.

SO ick 's ochtens lagh en sliep
 Komt de Loots van 't nieuwe diep,
 Mannen (roep hy) op na zee,
 'k Sie de schepen op de ree,
 De anckers winden, 't is noch vloed,
 Mannen op de wind is goed.
 Yeder werd terstont gheweckt,
 De eene geewt en de ander reckt,
 De eene rust sich om te kleen,
 De ander haest sich na beneen,
 Dese voort na strand toe vliet
 Na de komst der schepen fiet.
 Loots die moet hem op den draf
 Die seyt kijjn se kenmen af,
 Maeckje ree en haestje voort;
 * Goe wint, goet tyē we felt na boort.
 Men doet een schey-dronck en men telt
 Voor kost en dranck de Waerd sen gelt,
 Van daer me dat'lijck na de strand
 De pincken en galiotten mant,
 Wie dan sen lief te felschap heeft
 Die troostse voor het laest beleeft;
 Het krijten gaeter fel in swangh,
 Me kuster vaeck een bracke wangh
 Van tranen, met een droeve lip,
 Het scheyden is een harde klip.

* Tot dit starretjen toe,
 zijn de voorgaende vers-
 jens op de manier der La-
 tijnsche vaerssen ghe-
 maect, diemē Trochæi-
 ci noemt; de volghende
 voorts van 't starretjen
 tot den ende toe, zijn na
 de Iambijfche manier.

Dan maect den Lootsman vaeck ghetier
 Wech met dit liffe lassen hier,
 't Is tijd het Ty vergaet te loor,
 En set met een sen rugh teshoor,
 Hangh op, en torft jouinde boot
 Daer mee so haectmen aen de schoot,
 En af-steect vande schreyer hoeck;
 Men siet somwijl een wittedoek
 Staen weyflen op een duyntjen, och
 (So veel gefeyd) ick sieje noch.

A Enboort gheraectmen onder dies,
 Daer ruyctet in het eerst wat vies
 Voor die de zee onlydigh haet
 Om datse teghen 't schip aenlaet.
 Die werd daer van swaerhoofdigh mee
 Ofspuwt van quaetheyt inde zee.
 De Loots terwijl sen mercken set
 En naderd onder des te met
 De eerst' de tweed' en derde ton
 En 't schip so buyten gaets bevon,
 Des neemt de Loots sijn afscheyt dan,
 Daer op matroos met alleman
 Goereys roept, nu zijn we alghelijck
 Hier binnen scheeps-boort even rijck.

DE schipper roept met heerschappy
 Dray man te roer 't schip op de ly,
 Hoogh-bootsman maect de takels klaer
 En roept het scheeps-volck allegaer;
 Hael op de boot, sa repje voort,
 Een wind-boom twee dry buyten boort,
 Maeck vast, en hijs nu voor wat bet,
 Dus werd de boot in 't schip gheset.
 Hael nu de zeylen vande mast
 De stuurman set de koerfle vast,
 Terwijl hooghbootsman met sen maet
 't Volck dat te roer en wake gaet
 Ordentlijck in quartieren deelt,
 De schipper elck sijn ampt beveelt,
 Op dat sich elck na waerde quijt
 Daer mee so wortet schaffens tijd.
 Dan treckt de jonghen aen de bel,

Ghelijck als ofmer preken fel;
 Hier elck in zijn ghewoone hoeck
 Sich set met zijn devoti boeck,
 Me singht een loffanck tot Gods eer,
 Den leser statigh voor hem neer
 Sen ooghen slaet en overluyd
 Het algemeen ghebet spreeckt uyt.
 Terstont kocks jonghen ofsen maet
 Gaet eten [roept] ghy Heeren gaet &c.
 Elck voeght sich na beneden strack,
 Men brenghet de grut of erret-back.
 Een hachjen mee so 't vleesch-dagh is,
 Of anders stock of soute vis,
 Een bootsmans praetjen dan daer by
 Van ouwe koufjes jaer ghety,
 Dat gaeter om, men drinckt eens toe,
 En daer mee weer na boven toe.
 De man te roere werd verlost
 Die vint dan by de kock sen kost.
 Terwijl vertelt me elckaer een quack,
 En suyght met een een pijp toback.
 De jonghen haelt de swabber t'wijl
 En dwaylt het speecksel op en quijl.
 Quartieren pompers, werter dan
 Gheroepen, van den stuyreman.
 Eerst pompen, dat is de oude toy
 En dan voort slapers na de koy.

'T Quartiers volck past dan op de wacht
 En slaen op wind en zeylen acht.
 Daer vaeck een waterlandsche boer
 Die roept niet hoogher man te roer,
 Of oock niet lagher, so 't dan raect
 Na dat de roer-man giren maect.
 Ghebeurtet datmen dan ghevoelt ?
 't Schip hellen? of wat meerder koelt,
 Set marf-zeyl roept de schipper snel,
 't Ten zy saeck dattet hart en fel
 Begint te wayen, dat me op 't left
 Roept, marf-zeyl, marf-zeyl in is best.
 Hael neer, maeck los de toppen, ras,
 Los Boelijn schooten en Lybras,
 Ghie voor de schooten, Kees en Fop

Zijn

Zijn inde mars die pudfen 't op.
 Met dies de man te roereklopt
 How pompers! 't leste glas dat lopt;
 Het pompen gaet voor 't slapen wis
 Daer mee 't quartier verstreken is.
 En voort so roeptmen dan, *Quaert, quaert,*
God gheef ons al behouwen vaert,
Op dese vaert, en alle vaert,
Het jonghste varen God beervaert.
 Het lied dat endight niet so dra,
 Of de ander' komen voor en na,
 In py en bollickvanghers doft,
 Met werd de man te roer verlost.
 't Quartier dat werd van wacht verruyt,
 De slaep in andere koyen schuyt.
 En ondertusschen scherpt de wind,
 Die langhs hoe heftigher begint;
 't Voormars-zeyl dat leyd op de rand,
 Maer 't werd nu inde mars ghemant.
 Daer na komt vaeck een reghen-vlaegh,
 Dan komt de zee-kap wel te slaegh;
 Wie met sen voeten droogh wil gaen
 Die treck dan vry sen leerfen aen.
 Dan roepter een beneên 't verdeck
 longh' brengh een keers hier issen leck,
 En seght het aen de timmer-man
 Die teeckent dan met krijt daer an
 En mettet eerste moye weer
 Hy 't drijft en wrijft, met pick en teer.

DE stuyrman werd terwijl ontwaer
 't Paert Pegasus, of Adelaer,
 Of kooren-aer, of leewen hart,
 Of eenigh ander zayd-ghestard.
 Daer sit hy dan in rust of 't wand
 En spriet-oogh na den † Fomohant,
 Of na een starre, daer hy dan
 In 't boeck heeft declinatie van.
 Op dat hy 't dan te beter vat:
 So roept hy vaeck hout (draghend') wat,
 Of is 't in ly? hack aen de wind,
 Op dat de stuyrman hooght evind.

Terstond

† Fomohant, is een
 lichte sterre, staende
 in den mond van de
 zuyder-visch, veel by
 de zeevarende, die
 om de zuyd willen,
 in't ghebreyck,

Terftont fo finghtmen weerom quaert,
 T'wyl paff den ftuyrman in fen kaert,
 Waer heen 't met defe gangh belend :
 En of 't niet beter diend' ghewend.
 Met komt de fchipper voor den dagh :
 En vraeght de ftuyrman [die ghewagh
 Maeckt, vande treckingh van 't kompas]
 Hoe veel die ooft of weftlijck was.
 Die 't inden opganck heeft ghepaff,
 En maecktet door bewijf-reen vaff,
 Dat hier fchaers anderhalven ftreeck
 De lely na 't noord-ooften weeck,
 Daer toe, fo wraecktet mym fo veel
 Dat maeckt dry ftreken in 't verfcheel,
 Berekent daer uyt blijckt ghewis
 Dat de ander boegh de beffe is.
 Tot wenden ftemtmen voor 't befluyt
 Dan roeptme Ree, Ree, overluyt,
 Goe-ree, antwoorden de ander bly.
 Legh man te roer dan 't roer in ly.
 De fock werd aen de wind ghebraff:
 Maer 't wil niet wenden, des belaff
 Me't voor de wind te wenden om.
 Beyd' dat waer feker al te dom,
 Antwoord de ftuyrman, want de koelt
 Men langher mack en handfaem voelt.
 't Is beff groot marf-zeyl by ghemaect;
 Met dies een man na boven raect,
 Die 't los maeckt, en te mars uyt ftoot,
 Hael aen dan loef en ly * marf fchoot,
 Ga by hijs marf-zeyl allegaer
 En maeckt de fmijt en fchooten klaer ;
 Het fchiet nu vry wat beter voort,
 Dies duwt het roer in ly aenboort;
 Daerna fo raectet over-ftaegh,
 Laet legghen fock, hael after flaegh,
 Los bras, hael groote fchoot eerff aen,
 Gheef-op groot hals, laet boelijn gaen,
 Moet wat, hals toe met alleman,
 Stow deur bafaen, hael braffen an,
 Hael of de fock, en fetfe kant,
 Veff boelijns, en fchiet op het wand.

* Het is een manier
 van fpreken by de ma-
 troofen binnen fcheeps-
 boort, datfe in plaets van
 de marf-zeyls fchooten,
 om der kortheyt wille,
 mars-fchooten fegghen.

MEt gaet de man te roer sen gangh,
 De slapers gaen te koy, so langh
 Tot dat de jonghen vroekost krayt,
 De wind hoe langhs hoe fachter wayt,
 De schipper op de vleughels let,
 't Voormarf-zeyl werter by gheset,
 Met ruymt de wind, de schooten viert
 Claes het de goede wind ghestiert,
 Los boelijns boven en beneën,
 De wind is backstaegh so ick meen,
 Hael op fockhals, maeck los de blind',
 De koopman op de goede wind
 Vereert matroos of met arack,
 Of brandewijn, of goed' t'ack,
 Voor dat hy dese tijdingh kreegh.
 Met roept de schipper how om leegh
 Hals-op quartiers-volck, in bafaen,
 En rijght het groot bonet dan aen.
 Terwijlen zijn de grutten gaer
 De kock die maeckt de vroekost klaer,
 Sen jonghen voor een kostre streckt,
 Die onder des de belle treckt,
 Elck een sich by de wercken set,
 Men singht, en doet het vroc-gheber,
 En daer mee aen het schranffen weer,
 Elck bootf-man dan verstreckt een Heer,
 En na de vroekost yeder gaet,
 Den slaper daer sen koye staet,
 De wakers, de eene marlingh windt
 En de ander schiemans garen spint;
 Hier eener staet en stervingh vlecht,
 Den timmerman die klutft en slecht,
 Een ander 't staende wand bekleet,
 Aldus wert schein den tijd bestet.

NV man te roer op 't stuyren siet,
 En maeck so groote gieren niet;
 De sonne na ons koers ick gis
 Dat over 't zuyd-zuyd-oosten is,
 De stuyrman op sen saken past,
 Die krijgt Quadrant en graedboogh vast,
 Of Astrolabe, so 't vereyscht,
 Na datmen verr' om 't zuyden reyft.

Daer sit hy dan op 't luyck en wickt,
 Of achter by de hut en mickt;
 Kocks jonghen komt aenloopen snel,
 Vraeght schipper of noom schaffen sel,
 Wech benghel [seght hy] seggh jou maet,
 Het schieten voor het schaffen gaet.
 Dat oock so haest niet is ghedaen,
 Of dat'lijck krayd de middaghs haen,
 Ian Haghel gaet aen 't eten, maer
 De stuyrman (na den tijd van 't jaer)
 't Verscheel des sonnen evenaers
 Hy tot sijn hooght [al isse schaers]
 Of af, of toe doet, daer mee vaert
 Hy voort, te stellen inde kaert
 Met passers punt en stuckje krijt,
 Besteck op sijn gegifte wijt,
 En schrijft de hooght van yeder dagh,
 Dan achter in sen Almanach.
 Kayuyts-gast setje roepme dan;
 De jonghen draeght het eten an.
 De gasten hebben 't mael te lijf,
 Die soecken boven tijd verdrijf,
 Den een klimt op den ander neer,
 Dan sieter een daer ginder veer
 Wat wits, die roept een zeyl, een zeyl,
 Een ander weer, gheluck en heyl,
 Waer ist? vooruyt of van ter zy?
 Inly voor uyt, hy nadert vry,
 Indien het dan de schipper hoort
 Die komt dan met sen kijcker voort,
 En spriet-ooght dat hem d'ooghe traent,
 De lucht is dan te bruyng ghetraent,
 Of 't schip dat hobbelt al te veel,
 Dan komt de kock en kijckt wat scheel
 Seyd dat hy voor ons over wil,
 Dat sie 'k (seyd bijl) wel sonder bril,
 Het is een kruyffer of een aer,
 Die graegh in 't vlie of Tessel waer.
 Constapel seyde de schipper, gaet
 Ontsteek je lontstock, roep jou maet,
 En hael 't wind-veeringh stucken uyt.
 Wat weetmen offet waer een guyt;
 Voorfichtigheyt die kan niet schaen,

't Is haest weer uyte wegh ghedaen,
 Een ander van die selve slagh
 Roept mannen 'k sie een Prince vlagh,
 Terstont is 't jonghen repje, vry,
 Ga set ons Prince vlagh daerby,
 Hy nadert t' wijlmen maect ghewach,
 Of 't oock van kennis wesen magh,
 't Woord holla staet elck op de lip,
 En datelijck, van waer het schip?
 Van Amsterdam, daer hoortet t' huys?
 Van waer het jou? van Maerland-fluys?
 So dat vaer wel, van waer de reys?
 Van Dantzick, waer hebb' jy jou eyfche?
 Heen na Moscovien, dat is goet;
 Ian Haghel weyffeld met den hoed,
 T' wijl komt de jonghen met de kroes,
 Die toont me elckaer en roept avous,
 Avous, behouwe reys daer mee,
 Met gaet elck weer sijns weeghs door zee.
 Dus volght me 't onghedaende spoor,
 Dan schiet de dyningh hart van voor,
 Dat is quaet teecken, onder dies,
 So biet de goede wind verlies.
 Dan roeptme met een luyde kloek
 Set toe groot hals, schevijl jou fock,
 Met wortet stil de wind looptschuyt,
 Daer mee so vanght den uyl, een uyl.
 Daerna so komter bruynte, knap
 Set toe, fock hals, hael zeylen schrap,
 Blind in, blind in, bafaen weer by,
 Hael boelijns uyt, bras aen in ly.
 Daer komt een kaeck met mottigh weer,
 Laet loopen beyd' de marf-zeyls neer,
 Gij op, met eenen in de mars
 Hael in, het fieter uyt so bars
 Als of ter katten spouwen wou,
 So datmer schier of grownen sou.

T'Wijl deel-dagh schaft de bottelier,
 Daerna so gaet de kock te vyer.
 Quartiers volck roept de schipper straf
 Kom boven haelt bonetten af,

Met dies een zee voor overspat,
 Matroos die word sen rockjen nat,
 Duw op je roer wat lichter ga.
 Set beyde groot en focke-ra.
 Wat legher, nu mars-schooten los.
 Beleggh dat so, set aen je tros.
 De wind die maeckt verbolghen ty.
 't Schipleyt ghelijck een krabb op zy.
 Het volck werd uyt de koy gheport.
 't Ghebet terstont ghesproken wort.
 Daer mee so set hem yeder schrap;
 Hou vast de back en botter nap,
 Iy 't fount-lock, set jou voeten pal.
 Welkees waer henen, wordje mal?
 Hy rolt na ly ghelijck een kloor.
 Claes krijght de grutten inde schoot.
 't Wayt hart goemannen, 'k wedd' her
 Dat haest de fock op sseven raect. (maect
 Terstond men boven overluyd
 Roept, mannen over al her-uyt.
 Fock-in, duw 't roer te loefwaert aen,
 Bafaen eerst in, 't sal beter gaen
 Voor wind, op datmen mackelijck,
 De fock met draghten nederstrijck.
 Hael in so lustigh licht jou roer,
 Een ra-bandt jonghen, voort jou loer.
 Loef man te roer, jou gangh weer ga.
 Laet drijven nu op Gods ghenā.
 Met komter een vervloghen zee,
 En smackt het galioen ontwee:
 Dan is 't gaby, how en beleggh,
 Maeral vergheefs, 't galioen is wegh.
 Een ander die wat veerder gaet
 Gheheelijck over 't schip heen slaet,
 Wie die niet kan ontloopen rat
 Die fiet als een versooopen kat.
 Quartieren, roepje, droogh jou doft.
 De plat-voet werd van 't roer verlost,
 En daer mee dan den nacht begint
 Wen uyt de ly een ruymmer wind
 Komt barsten, lijck een dondervlaegh,
 En smackt het schip heel overstaegh.
 Hernyt terstond, dan ister drock,

Hael-om

Hael-om groot zeyl, maeck by je focky,
 't Stampt dan voor eerst te hart in zee:
 Was dat ghedaen 't groot marf-zeyl mee.
 Dus hijftmen op, dus haeltmen neer,
 Dit is schier alle daghen weer.
 Hier werd den zeeman toe ghewent.
 Die meest fen tijd op 't water end.
 't Schiet over steven dapper in,
 Ter noort-kap, 't koll, of Keyserin;
 Wie 't hensen dan niet of en koop
 Werd van de ra in zee ghedoopt.
 Dit gater om en meerder dan
 Ick t' seffens wel bedencken kan.
 Tot datmen komt ter plaetsen, daer
 Men eerst werd van de stengh ontwaer
 En toren, warder, duyn of kerck,
 Een Lootsmans schuyt of back of merck,
 Van de inkomft ofte havens kuff,
 Van daer men op was uytgheruff.
 Dan setmen 't ancker vande pleght,
 De boey-reep by der hand ghelegh,
 Het tow komt door de kluyfen uyt,
 Terwijl so naeckt de Lootsmans schuyt.
 Soo niet, me neemt de mercken net
 De boot wert over boort gheset.
 Men roeyt voor uyt en peylt de grond.
 Dus komtme door der haven mond,
 En anckert ter ghewenschter ree.
 Daer ist dan well'kom uytter zee.
 Dan lofme 'trondom grof gheschut.
 De vlagh bromt achter op de hur,
 Den schipper, koopman of comijs,
 Na land vaert, volghens de oude wijs,
 So 't oock matroos eens beuren magh,
 Kom dan landgangher voor den dagh;
 Hey Kees die toyd hem op so knap
 En Kees dat is sijn koopmanschap,
 Die draeght hy mee na land te koop,
 En Klaes met Kaes vermeert de hoop.
 Is 't datter dan wat over schiet?
 So sietmen op een kleyntjen niet,
 Matroos die soeckt een moye Trijn
 En dese bier, taback en wijn,

DER ZEE-VAERT LOF,

Dus verdaen land het gelt verspild,
 De winbaer hand is rijk en mild;
 Matroos ghelijck een keuningh streeft
 Tot datmen weer sen ladingh heeft.

TErwijlen doet me elckaer de weet,
 Het oorlogh-schip dat leyt ghereet,
 En toeft de gantsche vloot voor zee,
 Daer maecktmen Admiraelschap mee.
 Den Admirael voor de opper-macht
 Vice-Admirael en Schout by nacht.
 Met de ander' schippers allegaer
 Beschrijven dan den seyn-brief daer,
 En onder des de wind werd goet,
 Men kavelt ty, en mette vloed
 Maeck los bafaen, het tow om spil,
 Met dies Ian Haghel op den dril
 Het ancker voor de kluyfen wint;
 Stoot uyt dan marf-zeyls, en ontbind
 De fock, en hael de schooten aen:
 Dus plaghmen zeewaert t' zeyl te gaen.
 Men wacht voor gaets de leste man,
 Wie aen de grond zeylt helptmer van.
 In 't eerste vuyrt den Admirael,
 En de and're volghens altemael.
 Verachtert yemant al te seer!
 Men smijt op ly en wacht hem weer,
 En 's avonds loopt den vuyrman, by
 Den alderlaeghsten man in ly.
 Wie niet en vollight heeft verbeurt
 De boete, die de Schout bekeurt.

DAn beurtet veeltijds onverwacht
 In mist of harde storm by nacht,
 Dat dese yets aen stucken zeyld,
 T'wijl ghene 't ander over peylt;
 Schoon datmen alin 't wenden schiet
 De een wenden de ander hoortet niet.
 Dus dwaelt de vloot, dees ooft, die welft,
 Die dan alleen is doet sijn best:
 't Ghebeurt oock datmen veeltijds wel
 Vind de een of de ander mee-ghesely
 't Zy vrund, of van de vloot, somwijl

Is 't oock een schelm of roover-kiel,
 Een sneeghe wel bezeylde fluyt
 Stoot bramzeyl, stagh en lyzeyl uyt,
 De voor loop vry den looper maeckt
 Die anders wel in klem gheraect.

MAer wie wat mee voor 't vragen heeft,
 En 't hart, die liever slagen gheeft
 Dan buyt, die bied sen swangher schut,
 De bloed-vlagh achter op de hut.
 Dat seyde, indien je niet te laf
 Wat van men eyscht, so hael 't hier af.
 En voort so rust men om te slaen,
 De ketens vanghtmen om de raen.
 Marsschooten vast, en water by
 De stucken, 't zeyl dan inde ghy.
 Maeck vast dan boven 't boevenet,
 Steen-stucken voort langs scheeps gheset.
 Is 't tijds ghenoegh? schans-kleeden aen,
 So niet? het moeder so op staen,
 Dan springht mer lustigh inde bocht.
 Het buskruyt gheeft de koeghels locht;
 Gheef vuyr Constapel, neemt hem wis,
 En raeck wat, siet toe, schiet niet mis.
 Los Tali, ser 't raempaert wat om.
 Dray in de wisscher, buygh wat krom,
 Man aen lantarens, koeghels hier,
 Gheef aen kardoelen number vyer.
 Met treft beneen 't verdeck een schoot,
 De splinterstreffen meer dan 't loot,
 Voort tusschen wind en water komt
 Een ander, dat lijck eens ghepomt.
 Terstond heeft bijl een prop ghevat,
 Vlieght na beneen en stopt het gat,
 Daerna den roover klampt aen boort.
 Waegghalfen over, repje voort.
 Daer staense, 't schip is boven dicht.
 En worden voor en na ghelicht.
 Steen-stucken, schroor en steenen braeckt
 Dat boven op haest ruymte maeckt.
 Vier-kisten [voor en achter op]
 Die barsten uyt haer swangher rop

Oud yfer, steenen, spijckers-roest,
 Dat alles daer omtrent verwoest.
 Den roer des ontsiet de buyt
 En rept sich voor de weder-stuyt.
 Wie me aenvalt dats niet evenveel
 Want slaw en hart heeft groot verscheel;
 So dit Signioor van daegh behaeght
 Dat hy 't sen Donna morghen klaeght.
 Daer meeso heeft de storm een end,
 Des yeder na sijn koerse wend.
 Schevijnl matroos je zeylen dra,
 En man te roer jou gangh weer ga.

DAerna passeertme 't doggers sand
 Daer schiet een dogger uyt sen wand,
 Die gheeft dan voor een haghjen vleysch
 De varsche zoo op schippers eysch,
 En daer mee zuyd'waert aenghezeylt
 De wind die werd noord-west ghepeylt,
 Het vlieghe door 't water als een pijl
 Veel harder dan men gift, terwijl
 Men 's nachts een land-vyer siet voor uyt:
 Maer weten niet wat dat beduyt,
 Dies werptmen 't loot dat stom is, seyde,
 De grond op twalef vadem leyde.
 Dan is 't ree, rec, je roer in ly;
 Her-uyt met alleman, ga by,
 Hael-om de zeylen, setje pal,
 Op datmen 't wenden van de wal.
 Met des de tomeloose wind
 Sen krachten t'eenemael ontbind,
 En donderd teghen 'tvlacke strand,
 En roerd het ondergrondigh sand,
 En bulderd, blixemd, woeden raest,
 Dat al de zeylen metter haest
 [Door dwangh] gheraken inde band,
 En 'tchip drijft voor de wind na land.
 Help tuy (help dagelijcks) ancker, how,
 't Een sleept en 't ander breeckt het tow;
 Help Godt hier is men 't enden raed,
 De dood elck een voor ooghenstaet,
 't Pleght ancker dan (naest Godt) ghewis
 De laetste hoop des levens is,

Dat

Dat moet dan endlijck buyten boort,
 En mids herkrachtigh slingh'ren, voort
 Met Axen en met bijlen vast
 Ghekorven groot' en focke mast;
 Daer leyt me masteloos en laf
 En rijd het op sen ancker af.

DAerna des winds verbolghen kracht
 Allenghs kens meer en meer versaght.
 Het ancker wert ghewonden op.
 Me recht de groote rain 't top,
 Op de afghehouwen masten stomp
 Ghetakelt toe, al statet plomp,
 Het streckt maer voor een noot behulp:
 Om uyt dees woeste barningh gulf
 Te soecken beter haven aen.
 Daer op dan weerom t'zeyl ghegaen.
 't Groot mars-zeyl dat behouwen was
 Komt hier voor 't schover zeyl te pas,
 Voorts focke, veur-mars-zeylen bafaen,
 Voor wind in't dry-en vierkant staen.
 Het land ghenaeckt me keerd en wend,
 Men werd by kijkers duyn verkend.
 Den loots (terwijl) komt over rat,
 Men siet de eerste ton in 't gat
 En so me by de derde komt
 De vlagge van 't Campangie bromt.
 De Koopluy en Comyten strack
 Landganghers aen met brief en sack
 Na land toe varen, daermen weer
 Voor 't laest Adieu seyt well' kom Heer.

DAer eetm'en drinkt en maekt wat moets,
 De paerden spantmen voor de koets,
 Kom voerman eens ghedroncken, dan
 Sit op, sla voort nuas en man,
 't En wraeckt niet inde waghestreep,
 De wind die heeftmen inde sweep,
 De voerman paerd' en wagen ment
 Tot Beverwijck of Purmerent,
 Van daer te schuyt te water bly
 Tot over 't scheep-rijck swalpend Y,
 Belandmen aen het veen moeras

Oud yfer, steenen, spijckers-roest,
 Dat alles daer omtrent verwoest.
 Den roer des ontfiet de buyt
 En rept sich voor de weder-stuyt.
 Wie me aenvalt dats niet evenveel
 Want slaw en hart heeft groot verscheel;
 So dit Signioor van daegh behaeght
 Dat hy 't sen Donna morghen klaeght.
 Daer mee so heeft de storm een end,
 Des yeder na sijn koerse wend.
 Schevijl matroos je zeylen dra,
 En man te roer jou gangh weer ga.

DAerna passeertme 't doggers sand
 Daer schiet een doggeruyt sen wand,
 Die gheeft dan voor een haghjen vleysch
 De varsche zoo op schippers eysch,
 En daer mee zuyd' waert aenghezeylt
 De wind die werd noord-west ghepeylt,
 Het vliegh door 't water als een pijl
 Veel harder dan men gift, terwijl
 Men 's nachts een land-vyer siet voor uyt:
 Maer weten niet wat dat beduyt,
 Dies werptmen 't loot dat stom is, seyde,
 De grond op twalef vadem leyde.
 Dan is 't ree, ree, je roer in ly;
 Her-uyt met alleman, ga by,
 Hael-om de zeylen, setje pal,
 Op datmen 't wenden van de wal.
 Met des de tomeloofse wind
 Sen krachten t'eenemael ontbind,
 En donderd teghen 'tvlacke strand,
 En roerd het ondergrondigh sand,
 En bulderd, blixemd, woeden raect,
 Dat al de zeylen metter haect
 [Door dwangh] gheraken inde band,
 En 'tchip drijft voor de wind na land.
 Help my (help dagelijcks) ancker, how,
 't Een sleept en 't ander breeckt het tow;
 Help Godt hier is men 't enden raed,
 De dood elck een voor ooghen staet,
 't Pleght ancker dan (naest Godt) ghewis
 De laetste hoop des levens is,

Dat

Dat moet dan endlijck buyten boort,
 En mids hetkrachtigh slingh'ren, voort
 Met Axen en met bijlen valt
 Ghekorven groot' en focke mast;
 Daer leyt me masteloos en laf
 En rijd het op sen ancker af.

DAerna des winds verbolghen kracht
 Allenghs kens meer en meer versaght.
 Het ancker wert ghewonden op.
 Me recht de groote rain 't top,
 Op de afghehouwen masten stomp
 Ghetakelt toe, al statet plomp,
 Het streckt maer voor een noot behulp:
 Om uyt dees woeste barningh gulf
 Te soecken beter haven aen.
 Daer op dan weerom t'zeyl ghegaen.
 't Groot mars-zeyl dat behouwen was
 Komt hier voor 't schover zeyl te pas,
 Voorts focke, veur-mars-zeylen bafaen,
 Voor wind in 't dry-en vierkant staen.
 Het land ghenaeckt me keerd en wend,
 Men werd by kijkers duyn verkend.
 Den loots (terwijl) komt over rat,
 Men siet de eerste ton in 't gat
 En so me by de derde komt
 De vlagghe van 't Campangie bromt.
 De Koopluy en Comysen strack
 Landganghers aen met brief en sack
 Na land toe varen, daermen weer
 Voor 't laest Adieu seyt well'kom Heer.

DAer eetm'en drinkt en maekt wat moets,
 De paerden spanmen voor de koets,
 Kom voerman eens ghedroncken, dan
 Sit op, sla voort nu as en man,
 't En wraeckt niet inde waghestreep,
 De wind die heeftmen inde sweep,
 De voerman paerd' en wagen ment
 Tot Beverwijck of Purmerent,
 Van daer te schuyt te water bly
 Tot over 't sloop-rijck swalpend Y,
 Belandmen aen het veen moeras

Dat over al om 's werelds as
 Met so veel macht van kiel en sweeft,
 Daer in de kracht van Holland leeft.
 Dat niet alleen by de Africaen
 Gheroemt wert, maer by de Indiaen
 In de ooft en wester Indien beyd',
 Daer so veel zeevaerts tusschen leyd:
 Daer laest mijn zee-vaert landen quam,
 Ick meen ten *Amstel* aen den *Dam*.
 Die wereld, die bysonder heeft
 Dat aller wereld wonder gheeft,
 Die gheener wereld konincks kroon
 Doet dav'ren in haer Burgher throon.
 En seght ghy, dat ick 't macck te grof?
 'kSegh, 'tdient tot slot mijns *Zeevaerts lof*.

E Y N D E.

RHYN

Schip-vaerts Lof.

Nymphjes die met soete trekken,
 Als Godesjes van de beken,
 Van de stromen en 't gheswier,
 Van so menigh' schoon revier,
 Langhs de oevers en de stranden
 Langhs de weerden en de sanden,
 Huppeld, kappeld, queld en springht:
 Hoord eens wat mijn lierman singht:

Singhen wil ick t' uwer eeren,
 Langhs u krinckel kromme keeren,
 Op dat de Echo van mijn stem,
 Dubbeld in u ooren klem;
 'k Wil het niet van verre halen,
 Wt de Ganghes gulde salen.
 Noch uyt Indus schelp ghebeent,
 Of uyt Euphraets dier ghesteent.

'k Wil niet van den Nijl ghewagen,
 Of Pactolus noch van Tage,
 'k Laet de Volga met den Don,
 Strenght'len na de middagh son,
 'k Laet den dry-ghetroonden Tyber
 Sich vermaken met den Iber,
 'k Laet de Rhofne zuydwaert aen
 En na 't oost den Donau gaen.

Blijven wil ick by de stroomen,
 Die hier uyt den zuyden komen,
 Met haer beytels swaer ghelaen,
 Na den noorder Oceaen;
 'k Sie de Faunen over de Alpen,
 Met haer Dryades op 't swalpen,
 Vande Switserlandsche zeen,
 Ylen herwaerts na beneen.

Mayn en Neckar [doch onnosel,
 Van u truer-spel] siet de Mosel,

Gaet u voor, ey volght de rey
 In haer blijde klaver-wey.
 Walsche Saryrs ruyghe basen,
 Hoeders van de dert'le Mase,
 Siet de Goden van den Rhijn,
 Willen met u vrolijk zijn.

Komt hier met u Sammoreusen,
 By de Bataviersche geusen,
 Brenghe kolen, hebje hout?
 Hier is silver, hier is goud.
 Hier is om-flagh, hier is naringh,
 Hier is stock-vifch, hier is haringh,
 Hier is oly, traen en smout,
 Hier is specery en fout.

Hier is zijd' en wolle-laken,
 Hier is datje ken vermaken,
 Hier is boter, hier is kaes,
 Of is dat gheen Walen aes?
 'k Weet dit zijn nochtans gherechten
 Die de Lutsenburgher knechten
 In het boven Luycks ghewest
 Wt uw' holle buycken mest.

Daerom sulje niet vervaren
 Of je propt jou schip met waren;
 'k Weet wel datje om de vraght
 Wel een langhe maetijd wacht.
 Langher hoefje niet te blijven
 Alsghe slechts u rancke lijven
 Met de vruchten hebt bespeckt,
 Die u worden opghedeckt.

Wilje munt met munt betalen
 'k Meen je sult jou sa wel halen,
 Want ick looftje datje schier,
 Niet en droomt, of hebtet hier.
 Wilje nu je meughje mesten,
 Want hier is ghenoech ten besten;
 Ick moet henen na den Rhijn,
 Sien waer dat ons Nymphen zijn.

Rhijnsche Nymphen wel ghekomen,
 Dochters van de Duytsche stromen,
 Die u Vaders lenden klooft,
 Daer † Agripp' sijn benden stooft;
 'k Moet wat hoogher ghay Nayaden,
 * Sevenberger woud Dryaden,
 Die wel eer van Hellas kant,
 Hier met Bacchus zijt gheland.

† Ceulen.

* Verfaet de seven
berghen aen den Rhijn,
vijf mijlen boven Ceu-
len.

Laet jou Baccherachsche druyven,
 Met haer sap men breyn bestuyven,
 'k Wedd' dat ons de dele vocht,
 Haest met u in Delos brocht.
 Maer, waer toe so veer gheloopen?
 * Delos tuyn die staet hier open;
 Hier is Nectar, hier is wijn,
 Hier is klock-spijs voor den Rhijn.

* De hoogste Schoof
tot Leyden.

Lieve laet jou sinnen weyen,
 By ons Nederlandsche reycen,
 Hier komt Maes en Wael by een,
 Ginder wipt een Ysel heen;
 Hier so komt de Vecht begroeten,
 (Op het rauwe Tritons toeten)
 Ty en *Amstel* aen haer *Dam*.
 Daerick by mijn Musa quam.

Hier is werfen kay vol woelens,
 Hier de Aken vol kryoelens,
 Daer een vlot-schuyt, hier een vat,
 Vol van Bacchus soetenat,
 Hier is kas en sack vol tellens,
 Koopman, schipper vol bestellens,
 Hier is ladingh hoogher aen
 Met de paspoort, dat kan gaen.

Dan so dientmen oock te foyen,
 Of eens lustigh om te poyen,
 Daer mee wortet wind en ty,
 Dan so raectet zeyl daer by.
 Dat geld heen voor wind na Muyen
 Dan een weynigh bet na 't zuyen,

Nu de boomen wel ghevat,
Dat kostt 't Wtrecht door de stad.

Aen de Vaert, is oock laegh water?
Boeght men op het sweeps gheklater,
Neffens sanden, strand en dijck,
Na het over oude* Wijck,
Daer van daen so kostet Rheenen,
Wagheninghen en met eenen
Aernhem, Hueffen, hier is kans,
Om te gaen na Schencken-schans.

* Duytskede.

Waerdigh isfet om te loven,
Daer mee peerd' me voort na boven,
Nu den wey-aeck eens ghemant,
Brood en haver brenght na land,
Want de paerden moeten eten,
En den drijver [moetje weten]
Heeft gheroepen (als een man
Spoeydje henen) om de kan.

Daer mee salme te Em'rick landen,
Want den nacht die komt op handen;
Na dat nu de locht begint,
So is 't morggen veur de wind.
't Is gheseyd, en 't word bevonden,
Nu de spriet om hoogh ghewonden,
't Zeyl ghehijft, de schoot ghevest
Hael in je roer so gaetet best.

Rees en Wefel vast ghemoeten,
Daer mee gaetme Rhijnberck groeten,
Nu na land toe, repje voort,
Haelt de Amptluy hier aenboord.
Met so gaet de wind veraerden,
Haelt te Burick ander' paerden,
T'wijl [je benter hier ghewent]
Gheeft den koninck sijn Licent.

Danna Orsfoy, hier is 't mede,
Even als aen de ander Steden;
Hier betaeltmen aen Roeroort,
Dat de Kleeffche vorsten hoort.

Scheep

Scheep nu over-Rhijn jou peerden
 Dat kost heen na Keyfers Weerde,
 Dan so land me met een worp
 Aen de stad van Dusseldorp.

Nu na Zoens daer moetje heulen,
 Met een sprongh so hebje Ceulen,
 Welkom is 't dan aen den Rhijn,
 Welkom by den Rhijnschen wijn;
 Wat nu rester? seyde een ander
 Ginder leyde een over-lander,
 By de visch-poort aen de kraen,
 Die wil eerst-daghs hoogher aen.

Nu so lofme, morghen laedme,
 Hier so looptme, ginder praetme,
 Dese waren so ick gis,
 Moeten opwaert na de Mis.
 Siet mijn Nymphen, siet revieren,
 Dus sien ick uw' schepen swieren,
 Nu na boven dan beneên,
 Langhs u vochte lenden heen.

Haren 't halven koomick vande
 Oceaensche pekel-strande,
 En verkies de Duytsche fluyt,
 Voor het rauwe schelp gheluyt,
 En vereerse heylger toonen,
 Dan de Satyrs uyt haer koonen
 Blasen, op 't Agripsche riet,
 Want die fangh en lust my niet.

Hoord, ick moet u wat vertellen,
 Wijl ick spreek van dees ghesellen;
 't Is een stori vol van stof
 Aen mijn Rhijnsche schipvaerts lof.
 Luysterd Nymphjes tredt wat nader
 't Is een fabel van jou Vader,
 Al van over ouden tijt
 Misschien ghy 't vergeten zijt.

'k Hoorde leffent aen u reden,
 Hoe u docht dat onse Steden,

Van

Van u Vaders erref goet,
 Swommen in hun overvloed ;
 Neen mijn kinders laet u fegghen,
 Ons Nerëiden die hier leggen,
 Dat fijn Nymphen die den Rhijn,
 Niet een penningh fchuldigh zijn.

't Is ghebeurt in ouwe tijen,
 Dat de reufen God beftrijen,
 Wilden van Olympus top,
 Ten gheftarden Hemel op.
 Al de minder gootjes vluchten
 In fpeloncken in ghehuchten,
 Hier in Haghen, duyn en dal,
 Iupiter alleen hil ftal.

Hy reekt boogh en blixem peefen
 En hy leertfe Gode vreefen,
 Sloopende 't Olympfch gerots,
 Dempende der reufen trots.
 Dese krijgh was naulijcks over,
 Dat'lijck komter weer een grover
 Ruwer vollijck uyt dien ftam,
 Dat die felfde krijgh aennam.

Eerft begoften die te dooden,
 Veld-goôn half en minder' goden,
 Die hun onder Iovis vaen
 Ruften tot haeraen te gaen.
 Wat ghebeurter? ons Nerëiden,
 Waren vroom en heel befcheyden,
 Die de vluchtelinghen in,
 Namen, om des Hemels min.

Maer de Satyrs, die gheweken
 Waren, aen de Agripfche beken,
 Dat van ouds doch fchimpers zijn,
 Die befchimpten hier den Rhijn,
 Ende feyden dat fen fusters,
 Waren bergh en bofch ontrusters,
 Datfe onghoorloftheên,
 Slechts om 't mannefelfchap deên.

Dit schijnt heeft den Rhijn ghespeten,
 Want hy heeft haer toeghebeten,
 Kent u selven, spotters gaet,
 Voelt wat op jou voorhoofd staet;
 Al verweet hy haer de hornen,
 Hy en mochtse niet vertornen,
 Maer sy guytten noch veelmeer,
 Tot s'hem raecten in sen eer.

Doen ontfranck hy van sen setel,
 En hy seyden, gaet vermetel,
 Hoorendragher uyt mijn huys,
 Wt mijn Cristallijne kluyt;
 Met so raecten se aen de biesen
 En de breeddeleli-liefen,
 En versetten hem sijn kroon
 't Cierfel van sijn water throon.

Doen ontstack hy in sen oghen,
 En hy is haer toe ghevloghen,
 De eene greep hy by den neck,
 De ander gaf hy ginseen treck,
 Dese greep hy by sen oren,
 En hy wrongh hem 't grootste horen
 Van sen voorhoofd, dus voortaan,
 Heeft hysc altemael ghedaen.

Daermee gaense voor hem decken,
 En haer geyte pooten recken
 Na de boschen, want de schimp
 Keert den bock in Ezels glimp.
 Siet! ghy Satyrs wilje spotten
 [Seyd de stroom-god] schuwt mijn grotten
 't Steenigh kroos en lies dat snijd
 Af, de hoornen van de nijd.

Hebje lust nu meughje kooten,
 Maer gantsch onbequaem tot stooten,
 Danck heb des den blonden Rhijn
 Daer ons Nymphen vrolijck zijn.
 Daer mee komt hy hier beneden
 Brenghende dees hornen mede

Volgepropt met veld-ghewas,
Datme van de boomen las.

Dese schenckth y onderscheyden,
Aen sijn susters ons Nerëiden,
Die verstreecten ons daer na
Elck een Cornucopia.
Dit is d'oorfaeck dat ons Steden,
In haer overvloedigheden
Om haer weldoen (dit verdroot
Vwe Satyrs) zijn vergroot.

Segg jy nu, wel dit komt abel.
Wilje ons payen met een fabel?
Ia ick trouwen, onder spel
So voeght dit den dichter wel.
Evenwel ghy bent bedrogghen,
Soge mient het is gheloghen,
Het zijn dinghen, die in schijn,
Van een quack, loofwaerdigh zijn.

Daer mee is 't ghenoegh ghesonghen,
Volght mijn Nymphjes nu de spronghen
Met een Heliconsche swier
Op den trippel van mijn lier.
Wahl, ghy lichter Rhijnsche vleughel
Grijpt de Mase by den teughel,
Bind de krachten van het Scheld
In het Bataviersch gheweld.

Yssel, Rhijnsche rechter narrem,
Veluvs vesten, gracht en scharrem,
Groet de zuyder-zeesche strangh
Met u Over-yffelsch' sangh.
Leck en Yssel, Schie en Gonwe,
Blijft ons Rhijnsche Nymph ghetrouwe,
Vecht en Aemstel, Ty en Spaer,
Volght de sleep al hupp'lend naer.

Vlie en Texel, beyde Vliesen
Hoeders, van ons oude Vriesen,
Kinders van den Oceaen,
Hoe staen u dees reyen aen?

Wilje

Wilje met u Meere minnen,
Op de soete stroom beginnen,
Aen der Rhijnschen Nymphen dans?
So komt herwaerts hier 's noch kans.

Rhijnsche hoogh-gheleerde dichters,
Bataviersche zeden-stichters,
Ty en Amstels wijf heysd cier:
Speelers op Apollos lier:
Ick vereer u dese reyen,
Wiltse maer ten dans gheleyen
Guntse mee een lauwer-blad
Meer en wensch ick niet als dat.

E. HERCKMANS.

E Y N D E.

Gg 2

Poëtſche Hemel-vaert,

Des waerd geroemden Zee-Helds

CORNELIS IANSEN DE HAEN AMSTERDAMMER,

Zeghbaerlijck ghebleven in den leſten ſcheeps-ſtrijd, gheſchied
tuſſchen hem met ſijn ſchip alleen ter eener, en twee
Duyckerckſche ſchepen ter ander zijde,
op den 18. April 1633.

H Eeft reden plaets by u? O Godlijck zaet!
Die op de wacht in Iovis heyr-baen gaet?
So ſtaet wat op, en maect de paden veyligh
Ter helden woonſt, voor onſer helden heyligh.
Vraeght niet, wie 't is, 't is Iovis ooghenblick,
't Is Mavors vyer, der Vlaemſche leewen ſchrick:
Dien fieren Haen, die met ſen ſtemme dondert,
Dat Nereus van ſijn krayen was verwondert:
Dien Zee-Haen daer de Heeren van 't bewint
(Van de opper-forgh voor 't weerloos ſcheeps-gheſind,
Ter nood vereyſch) den rover mee betrapten,
En ſo met hem van zeegh tot zeghe ſtapten.
Dien zee-held is 't en eyſchtge meer beſcheyd?
Die ſeven-mael voor 's hands heeft neer gheleyd
Den fieren moet ſijn 's ryands, en dat meer is
Diens yeder zeegh bezegheld 't ſijner eer is
Met ſchepen winſt, voor 't vrye Nederland:
Dat kiel en ſchip tot lof der zee-vaert mant,
Het is de ziel van deſe, die ten leſten
Sijn leven voor ſijn eere gaſten beſten.
Daer hy alleen, benepen tuſſchen twee,
Meer met ſijn moet dan met ſijn krachten dee,
Sijn herte maect ſijn meerder vyand ſlapper,
Dit moedigh hem te vyand even dapper.
Het blixem-vier dat oyt in Lemnos gloet
Van Steropes en Brontes was gheboet,
Dat Mulciber beſoot tot 's Hemels wonder,
Heeft by gheſchild ghelijck Iupijn den donder:
Tot dat Aeol met Nereus en Vulcaen
Haer alle deen beſonder weggen gaen.
Het blixem-vier dat Lemnos had ghevonden
Vaſt voor en na veel zieligh bloet verlonde,
Des docht Vulcaen te proeven op ſen vlak,

Of oock dit vier uyt Iovis koker quam.
Dus komt hy eerſt in een der rovers ploffen
En heeft van daer den fieren Haen ghetroffen;
Hier vind hy proef, de grootſche ziele vlood
En 't lichaem ſtorf een braver helden doot.
Maer niemand kreuckt, ſchoon dat de braeffte vielen;
Het yfer ſnoord' als haghel door de kielen.
Tot Nereus op (van uyt de diepten) keeck,
En ſiende dat Borgongiens moet beſweeck,
So ſpalckt hy op ſijn groene wijde raken,
En hapten toe, dat kiel en maſten kraken,
Des eenen, dien hy ſlockten in ſen baſt.
Met komt Aeol (en ſiet diens maet in laſt,
Die nu alleen ſich alle hoop ontſeyden,
Den dans' ontgaen) en aemd daer tuſſchen beyden;
Deur gaet hy ſtrack, en laet de zeeghbaer held
Met ewigh' eer van Nereus oorloghs veld
Ten hemel op te klimmen, om de helden
Aen Iovis diſch ſijn groot bedrijf te melden.
Dees' is 't die komt, derhalven haerſt u voort
En brenght ſijn ziel ter plaetſen daerſt hoort.

M AER ghy die op ſijn wit begint te doelen,
Doet ons van u dat wy van hem gevoelen,
Ghy ſult niet min als hy van ſtap tot ſtap
Met uwen naem betreen dien eeren trap,
Ghy ſult niet min op Famaes ſetel klavren
En met uw roem 't metalen huys doen davren.
Al ſchift u ziel, wat eyſchtge meerder loſf
Dan datge laet u doen ter dicht'ren ſtof,
Vlijf het graf, en om ſo goeden ſake,
Vzicle met den Engulhen haer vermake.

E. HERCKMANS.

R E G I S T E R

Aenwiffende de voornaemfte Zee-vaerden, ende daer aenklevende gefchiedeniffen, die in defen Boeck verhandelt worden, gheftelt op de Namen der uyttekenfte Perfonagien, daer van in de felve ghefproken word.

A.

A Dolphus Graef van Naffou Keyfer. pag. 142.
Adriaen Pater Admiraal Generael der Nederlandfche fchepen in Weft-Indien. pag. 207.
P. Ælius Adrianus Keyfer tot Romem. pag. 111.
Ælius Pertinax Keyfer pag. 112.
Æmilianus Cæfar. pag. 114.
Æneas vlucht uyt Troyen. pag. 26. komt by Dido. 28. land in Italiën. pag. 29.
Æolus God der winden, waerom. pag. 30.
Agamemnon. pag. 29. 30.
Agenor koninck van Sydon. pag. 23.
Agefilaus. pag. 48.
Aiftulphus koninck der Longobarden. pag. 128.
Alaricus koninck der Gotthen verwoeft Romem. pag. 118. 119.
Albertus van Habsburgh Keyfer. pag. 142.
Alciabiades. pag. 41.
Alcinous koninck van Pheaca. pag. 33.
Alexander de Groote, maect Galeyen van twalef rienen. pag. 5. fijn veroveringh van Afien pag. 51. 52. 53. 54.
Alexander Aurelius Severus Keyfer. pag. 113.
Alexander Cæfar in Grieccken. pag. 131.
Alexander de fefte Paus van Romem, deylde beyde Ooft ende Weft-Indien aen de koninghen van Portugael en Caftilien. pag. 159. 161. 162.
Alexander Farnesius Prince van Patna. pag. 178.
Alfonfo koninck van Portugael. pag. 142.
Alfonfo Albuquerque Portugues, overfte van een vloot fchepen, gaende na de Oofter-

Indien pag. 163. werd Vice-Roy. 164. 165.
Alphonfus koninck van Caftilien Roomsck koninck. pag. 142.
Americus Vefputius komt inde Weft-Indien ende noemt het land na hem America. pag. 161.
Aminocles vinder der Galeyen pag. 4.
Amurathes Othormannus Turckiche Keyfer. pag. 144.
Amyclas een viffcher vaert met Cæfar by nacht. pag. 76.
Anaftafius Diconus Keyfer in 't ooften. pag. 122.
Anaftafius Arthenius Keyfer in 't ooften. pag. 126.
Anchites Vader van Æneas sterft. pag. 28.
P. Annus Tacitus Keyfer tot Romem. pag. 115.
Antigonus 55. Antiochus. pag. 62.
Antoninus Pius Keyfer tot Romem. pag. 112.
Antoninus Bassianus Keyfer. pag. 112.
Antoninus Heliogabalus Keyfer. pag. 112.
Antonius Primus een overfte Vefpafiani. pag. 109.
Antoine Saldagne overfte van een vloot fchepen na de Ooft-Indien van de Portugueelen. pag. 163.
Antonio de Oquendo Generaliffimo van een Spaenfche vloote in Weft-Indien pag. 207.
Apoftel Pauli fchip. vaert. pag. 105. 107.
Arcadius Keyfer in 't Ooften. pag. 118.
Archimedes Syracufanus. pag. 61.
Arcke Noahs. pag. 6.
Argos fchip pag. 20.
Anoviftus koninck der Duytſchen. pag. 72.
Aristides pag. 42.
Arminius overfte der oude Duytſchen. pag. 99.
101. 102.

R E G I S T E R.

Arnulphus Caesar in Duytschland. pag. 131.
 Artabaldus werpt hem op tot Tyran. pag. 127.
 Artorxerx koninck der Meden. pag. 48.
 Atabaliba Groot-Heer van Peruvia. pag. 168.
 202.
 Ataulphus koninck der Gotthen. pag. 119.
 Atlas waetom hy de wereld op sijn schouderen draeght. pag. 4.
 Attalus een edel Romeyn werpt sich op tot Tyran. 119.
 Aurelianus Keyser in 't westen. pag. 115.

B.

Bahy de Todos los Santos veroverd door Jacob Wilckens Amsterdammer pag. 197.
 Basilius Caesar tot Constantinopel. pag. 130.
 Basilius de tweede Keyser tot Constantinopel. pag. 133.
 Bassianus Roomsche Keyser pag. 112.
 Bassus Admiral des Keyfers Auli Vitellij scheeps-vloote. 109.
 Beesten hebben zielen. pag. 2.
 Behouden huys op Nova Sembla. pag. 184.
 Bellarius veld-overste des Keyfers Iustini. 123
 Bellona Godinne des oorloghs pag. 97. 138.
 Belus word Nimrod gheuaemt. pag. 18.
 Berengarius Hertogh van Spoleten. pag. 131.
 Blixems oorfaeck. pag. 3.
 Bulgariers wat voor volck het zy. pag. 126.

C.

Cabo de bon Esperance waetom also gheuaemt. pag. 150.
 Caccina een Romeynsche overste pag. 99. 100.
 Cajus Marius pag. 64.
 Callyope een sangh-godinne der neghen Mufen. 135.
 Calypso. 32.
 Cariben in West-Indien wat het zijn. 203.
 Cariovalda overste der Batavieren. 101. 102.
 Carolus Calvus Keyser in Duytschland. 131.
 Carolus Crassus Keyser in Duytschland. 131.
 Carolus Magnus Keyser in Duytschland. 128.
 Carus Keyser tot Rome. pag. 115.
 Cassander een navolgher Alexandri. 55. 56.
 Cato Utrichensis. 71. 84 tot 94.
 Catulus Lucatius Borghemeester van Rome. 61.
 C. Caesar Caligula Keyser. 104.
 Caesar Germanicus. pag. 99 tot 103.
 Chaos pag. 2.
 Charles Hawart Admiral van d'Engelsche schepen, teghen de Spaensche vloote van 't jaer 1588. pag. 178.
 Charles koninck van Castilien. pag. 165. 166.
 namaels de vijfde van dien naem Roomsche

Keyser in Duytschland. 171. 173.
 Christophorus Colomba opsoecker en eerste vinder der nieuwer wereld. pag. 157. tot 161.

Simon een Atheensche veld-overste. pag. 43.
 Cineas een treffelijck Orateur. 99.
 Circe pag. 31.
 Claudius Caesar Germanicus Keyser. 105.
 Claudius Nero Domitius Keyser. 105.
 Cleopatra Koninginne van Egypten. 85.
 Cneius Pompeius den vermaerde veld-heer der Romeynen. 65. 67. 68. 70. 71. 78. tot 82.

Cocceius Nerva Keyser. 110.
 Commodus Keyser pag. 112.
 Conon een Athensche veld overste. 50.
 Conadus Hartogh in Francken Duytsche Keyser. 132. 136.
 Conradus Saliquus Hartogh in Francken Keyser. 134.
 Coniulus koninck van Sicilien Roomsche koninck. 141.
 Constantius Caesar. 116.
 Constantinus Magnus Keyser. 116. 117.
 Constantinus Novus Keyser in Grecien. 124.
 Constantinus Barbatus Caesar in Griecken. pag. 125.
 Constantinus Copronymus Keyser. 127.
 Constantinus Porphyrogenitus Keyser. 132.
 Constantinus den sone Romani Keyser. 133.
 Constantinus Monomachus Keyser. 134.
 Constantinus 'de achte de leste Griecsche Keyser. 144.
 Constantinopel van den Turck inghenomen. pag. 146.
 Cornelis de Houtman Conijns van de eerste schepen die uyt Holland na Oost-Indien zeylen. 186.
 Cornelis Matelief Admiraal van een vloote Hollandsche schepen inde Moluques. pag. 193.
 Cret een sone Nimrods pag. 17. vinder des eylands Candien, dat hy na hem Creten noemde. 19.
 Cyrus graf ontdeckt aen Alexander de Groote. pag. 55.

D.

Dedalus eerste vinder der zeylen. pag. 20.
 Danaus koninck van Egypten. 4.
 Dardaios een sekere Perische kunte. 49.
 Decius Brutus Admiraal van C. Caesar. 74.
 Decius Keyser tot Rome. pag. 113.
 Demetrius een der erfghenamen van Alexander de Groote. 55. 56. 57.
 Dertigh Tyrannen der Roomschen Keyserrijcks. 114.
 Deucalio koninck van Creten. pag. 21.

Dijds

R E G I S T E R.

Didius Iulianus Keyfer tot Romen. 112.
 Dido Koninginne van Carthago. 28.
 Dieterijck van Weerdenburgh, Gouverneur
 der Nederlanders van Fernambuco in Bra-
 siliën. 202. 203.
 Diocletianus Keyfer tot Romen. 115.
 Dionysius Tyran van Sicilien. 58.
 Domitius Flavius Vespasianus Keyfer. 109.
 110.
 Donder en blixems oorfaeck. pag. 3.

E.

E Duard de fefte, koninck van Engelland.
 pag. 170.
 Eerfte vindrs der fchepen. pag. 45.
 Eerfte vindrs van 't roeyen en ftuuren der
 fchepen. 12. 13.
 Elementen ofte hoof- ftoffen. pag. 2.
 Elyzabeth Koninginne van Engelland. 173. 174
 176.
 Erytrus koninck van Sabea. pag. 4.
 Euribades Admiraal van Sparten. 40.
 Europa konincks dochter van Sydon. 23.

F.

F Abel van den Rhijn. pag. 231. 232.
 Fernando Alvares de Toledo Duc de Alva
 Tyran der Nederlanden. 172.
 Fernando koninck van Caftilien. 157.
 Fernando Magellano ontdecker der ftrate Ma-
 gellan. 165. 166.
 Fernant Coutin overfte van een Portugueefche
 vloote na de Ooft-Indien. 164.
 Flavius Claudius Keyfer tot Romen. 114. 115.
 Flavius Domitianus Keyfer. 110.
 Francisco de Bovaldello ftad-houder des kon-
 nincks van Spanjen, inde Weft-Indien. 160.
 Francisco Pizarro Gouverneur in Peruvia.
 167.
 Francois Dneek Ridder overfte van een vloote
 uyt Engelland gaende door de ftrate Ma-
 gellan. 174. veroverd grooten buyt inde
 zuyd-zee, 175. 176. veroverd en berooft
 verfeheden Casteelen in Weft-Indien aen
 de noord-zee 177. sterft. 179.
 Francois Almeida eerfte vice-Roy des konincks
 van Portugael inde Ooft-Indien. 164.
 Francois de eerfte, koninck van Franckrijck.
 pag. 165.
 Frans Wittert Hollandfche Admiraal inde
 Molueques. 193.
 Fredericus Barbaroffa Keyfer in Duytſchland.
 pag. 137.
 Fredericus koninck van Sicilien Keyfer der
 Duytſchen. 140.
 Frederijck Henrijck Prince van Orangien. pag.
 200. 204. 205.

G.

G Alerius Maximianus Caſar. 116.
 Gallus Keyfer tot Romen. 113.
 Gems Lancelter Generaal van een vloote En-
 gelſche ſchepen inde Ooft-Indien. 189.
 Genferick koninck der Wandalen. pag. 120.
 Geometrij belchermt Syraculen. 62.
 George de Villers Heer van Buckingham, overfte
 der Engelſchenteghen Franckrijck. 198.
 Gildo Stadhouders der Keyfers Honorij in
 Africa. 119.
 God eerfte vinder der ſchepen. pag. 5.
 Godefroy koninck der Deenen en Noordman-
 nen. 128.
 Gordianus Keyfer tot Romen. pag. 113.
 Gotthen ende Wandalen verwoefften Romen.
 119.
 Gratianus Keyfer in 't Ooften. 118.
 Griecten belegheren Ilium. 25.
 Guido Hartogh van Friul in Italien. 131.
 Guftaef Adolph koninck in Sweden. 203. 204.
 Gyferich koninck der Wandelen. 121.

H.

H Abrahaym koninck tot Mozambique.
 pag. 163.
 Hamilar veld-overfte van Carthago. 60.
 Hannibal. 62. ſijn dloot. 64.
 Harlemers veroveren Damiaten in Ægypten.
 138. 139.
 Haldrubal. 62.
 Heliogabalus Keyfer. 112.
 Hendrick Lonck Admiraal en Generaal der
 Vereenigbde Nederlandfche vlooten in
 Weft-Indien. 200. tot. 202.
 Henricus Auceps Hartogh van Saxon Key-
 fer. 132.
 Henricus Hartogh in Beyeren Keyfer. 134.
 Henricus Hartogh in Francken Keyfer. 134.
 Henricus Quartus Keyfer. 134.
 Henricus Junior Hertogh in Francken Keyfer.
 135.
 Henricus Sextus Keyfer. 139.
 Henricus Land-Graef van Thuringen Roomsche
 koninck. 141.
 Henrico koninck van Portugael. 148.
 Heraclianus overfte des Keyfers Honorij. 120.
 Heraclianus een land-vooghd in Africa. 124.
 Heraclius een ſone Heraclianus Keyfer in 't
 ooften. 124.
 Hercules. pag. 24. 25.
 Hiſmarus Tiberius oogheworpen tot Keyfer.
 125.
 Honorius Keyfer tot Romen. 118.
 Hagh Willoughbie Ridder overfte van een
 vloote Engelſche ſchepen, om nieuwe lan-
 den in't

R E G I S T E R.

den in 't noorden te ontdekken. 170.
 Hunnen wat volck het zy. 132.
 Hyppius eerste vinder der koopvaerdy sche-
 pen. pag. 34.

I.

Iacob Corneliusen van Neck Hollandsche
 Admiraal over een vloot schepen inde
 Oost-Indien 187. 188. 189.
 Iacob le Mair ontdeckt de strate le Mair, tot
 inde zuyd-zee. 194. 195.
 Iacob van Heeml kerck sijn voyagien na Way-
 gats. 182. 183. sijn eerste en tweede reyse na
 Oost-Indien. 188. 189. sijn slagh voor Gi-
 braltar. 190. tot 192.
 Iacob Wilckens Admiraal der Vereenighde
 Nederlanders inde veroveringh der Bahy
 de Todos los Santos. 195. tot 197.
 Ian Haukeyns Admiraal van 'een Engelsche
 vloote in West-Indien. 179.
 Ian Huyghen van Linfchoten gaet na Way-
 gats. 172.
 Jaques l'Heremijte Admiraal der Nassoufche
 vloote inde zuyd zee. 195.
 Jaques Lopez de Sequeira Vice-Roy des kon-
 incks van Portugael inde Oost-Indien. 165.
 Iason Capiteyn op 't schip Argos. 20. Schaeckt
 Medea. 24.
 Icarus met sijn Vader Dædalus vindens van
 masten en zeylen. pag. 20.
 Icetes Tyran van Sicilien. 58.
 Ieronimo de Sylva Gouverneur der Spanjaer-
 den inde Molucques. 193.
 Inguimerus een overfte der oude Duytschen,
 pag. 99.
 Innocentius Paus van Romen. 140. 141.
 Io de dochter van Inachus koninck van Argos
 word wech ghevoerd. pag. 22.
 Ioan Alvares d'Avila Admiraal der Spaenschen
 voor Gibraltar. 190.
 Ioan de eerste koninck van Portugael. pag. 148
 Ioan de groote koninck van Portugael. 149.
 Ioncker Ioan van Dort, Gouverneur der Ver-
 eenighde Nederlanders, vande Stad Salva-
 dor inde Bahy de Todos los Santos. pag.
 197. 198.
 Ioan Graef van Nassou, in dienst des kon-
 incks van Spanjen, verfoeckt sijn heyl te
 water. 204. tot 206.
 Iohannes Cantacuzenus Keyser tot Constanti-
 nopel. 144.
 Iohannes Paleologus Keyser aldaer. 144.
 Iohannes Verreclanus overfte van een France
 vlotte ontdecken la Florida in West-Indien,
 pag. 167.
 Iohannes Zimifces Keyser in Grieken. 132.
 Ionas Schipvaert. 37. 38.
 Ioris van Speylbergh zeyld uyt Zeeland na de
 Oost-Indien. 189. 194.

Irene Keyserinne tot Constantinopel heerscht
 met haren sone Constantijn. 128.
 Iromus koninck van Tyro. 35.
 Italien met rotten ofte Seeden verdeeld. 121.
 Ivan Vaciliwijfch Groot-vorft van Molco-
 vien. 171.
 Iuba koninck van Numidien. 85.
 Iulianus Byzantius Keyser tot Constantinopel.
 117.
 Iulius Caesar den wijtberoemden veld-beer der
 Romeynen. pag. 65. 71. tot 94.
 Iupiter koninck in Creten trout Europam. 24.
 Iustinus Keyser in Grieken. 123.
 Iustinianus Keyser. 123.
 Iustinus Iunior. 123.
 Iustinianus of Iustinus de derde Keyser. 125.
 Iustus van Nassou Admiraal van Holland. 178.
 Iuvianus Keyser. 118.

K.

Karel de groote Keyser in Duytschland.
 pag. 128.
 Karel de slechte koninck van Vranckrijk.
 pag. 132.
 Karel de vijfde Keyser in Duytschland. 171.
 173.
 Kerckhoven Admiraal van een vloote Hol-
 landsche schepen, tot bystand der Venetia-
 nen. pag. 195.
 Klaes Gerritsen Kompaen, een vermaerd zee-
 rover. 192.

L.

Laomedon koninck van Troyen. pag. 24.
 Latinus koninck van Latia. 29.
 Lavinia koninck Latinus dochter. 29.
 Laurens Reael Amsterdamer, Gouverneur
 inde Molucques, namaels Generaal van In-
 dien. 194. 198.
 Leo de eerste Keyser tot Constantinopel. 120.
 Leo Isaurus Keyser in Grieken. 126.
 Leo Caesar in Grieken. 129.
 Leo de vierde, Keyser. 128.
 Leo de vijfde, Keyser. 131.
 Leontius ophgeworpen tot Keyser. 125.
 Linius Menemus een Romeynsch scheeps-
 overfte. 62.
 Lodovico Perez Hartogh van Medina Sidonia
 overfte der Spaensche vloote des jaers,
 1588. pag. 178.
 Lodovicus Balbus Keyser in Duytschland. 131.
 Lodovicus Pius Keyser in Duytschland. 129.
 Lodovicus de tweede, Keyser. 130.
 Lodovicus Quartus Keyser. 132.
 Lodovicus koninck van Vranckrijk. 136.
 Longobarden komen in Italien. 123.
 Lopez Sampaio Vice-Roy des konincks van
 Portugael

R E G I S T E R.

Portugael inde Oost-Indien. pag. 165.
 Lopes Soares overfte ende daerna oock Vice-Roy inde Oost-Indien. 164. 165.
 Lotharius Keyfer der Duytschen. 129. 130.
 Lotharius Vorft van Saken, Keyfer. 136.
 Louys de XIII. koninck van Franckrijck. 198.
 Lucius Cæfar, een van den Roomfchen raed tot Utica. 90.
 Lucius Lentulus een Roomfchen raedf-heer. pag. 83.
 Lucullus Borghemeester van Romem. 68. 69.
 Lylander een krijghs-overfte van Lacedæmon. pag. 47.
 Lylimachus een van den bloede Alexanders de Grooten. 55.

M.

M Agellanes ftrate eerst ontdeekt. 166.
 Mago een fcheeps-overfte van Carthago. 59.
 Mahomet den eerften der Mahometifche Secte. 124.
 Mahomet de tweede van dien naem Turckfche Keyfer. 144.
 Maloendus overfte der Oetmaarfers. pag. 104.
 Manoel koninck van Portugal. 150. 165.
 Mannel Keyfer in Grieecken. 136.
 M. Antonius Luytenant van Cæfar. 75. 77.
 M. Annius Florianus Cæfar tot Romem. 115.
 Marcus Aurelius Keyfer. 112.
 Marcus Marcellus Borghemeester tot Romem. pag. 61.
 Marcus Rubrius een Roomfchen raedf-heer. 87.
 M. Iulius Philippus Keyfer. 113.
 Maria Coninginne van Engelland. 171. 173.
 Martianus Keyfer tot Constantinopel. 120.
 Matthia de Albuquerque Gouverneur des konincks van Spanjen, van de Capitanie van Fernambuco. 203.
 Mauritius Keyfer tot Constantinopel. 124.
 Maximiliani Graven van Boffus fcheeps-ghevecht op de zuyer-zee, en 't Hoorenfche hop. 172. 173.
 Maximianus Hercules Keyfer. 116.
 Maximinus Thrax Keyfer. 113.
 Mayen van boomen in ftee van zeylen. 15.
 Medea. pag. 24.
 Melichiaz Gouverneur van Diu. 164.
 Memnon Admiraal der fchepen Darrj. 52.
 Menapij ofte Vlamfinghen haer eerste fchipvaert. 4.
 Menelaus Vorft van Sparten. 25.
 Menelaus den broeder Ptolomeij des konincks Egypti. 56.
 Menfchen en beesten haerder zielen onderfcheyd. pag. 2.
 Michael Rancabe Keyfer in Gneeken. 129.
 Michael Thraulus Keyfer. 129.
 Michael de derde Keyfer. 130.

Michael Calephates Cæfar. 134.
 Micifpa koninck van Numidien. 95.
 Miltiades veld-overfte van Athenen. 40.
 Mindarus Admiraal van Lacedæmon. 46.
 Minos koninck van Creten. 19.
 Mithridathes koninck van kleyn Afien. pag. 68 tot 70.
 Monothelites Secte. 124.
 Mofcovien eerst ontdeekt. 170.
 Motencuma koninck van Mexico. 168.
 Mucianus Roomfche land-vooghd in Syrien. pag. 109.
 Muciers eerste fchipvaert. 4.

N.

N Arfes een Eunuchus veld-overfte des Keyfers Iuftini in Italien. 123.
 Nearchus Admiraal over de fchepen van Alexander de Grooten. 54.
 Neoptolemus Vice-Admiraal van Mithridathes. 68.
 Neptunes God der zee, waerom. 3. 4.
 Nefichroon vinder der Galeyen. 4.
 Nicephorus Cæfar in Grieecken. 128.
 Nicephorus Phocas Keyfer. 132.
 Nicias een Atheenfch krijghs-overfte. 45. 58.
 Nimrod eerste koninck. pag. 17.
 Noah bowd de Ark. 6. 7. 8. 9.

O.

O ctavius Cæfar Augustus Monarcha. 97.
 Octavius Libo een overfte van de zijde Pompeij. 75. 90.
 Odoaker koninck der Rugianen werpt hem op tot Tyran in Italien. 121. 122.
 Oetas koninck van Colchis. 74.
 Olivier van Noord zeyld rond-om den aerdkloot. 189.
 Opilius Macrinus Keyfer tot Romem. 112.
 Orestes Agamemnos fone. 27.
 Ottho de eerste Keyfer van Duytschland. 132.
 Ottho de tweede Keyfer. 132. 133.
 Ottho de derde Keyfer. 133.
 Ottho Hartogh van Saken Keyfer. 140.

P.

P Agan koninck der Bulgariers. 128.
 Paulus Apostel fijn fchipvaert. 106. 107.
 Paulus van Caerden Hollandsche Admiraal in de Moluccues. 163.
 Perdiccas een navolgher van Alexander de Grooten. 55.
 Pericles veld-overfte van Athenen. 44.
 Pharnabafus ftadhouder des konincks Perf. 46. 49.

Hh Philippicus

R E G I S T E R.

Phillippicus Bardanius Keyfer in Griecken. 126.
 Philippus Hartogh in Swaben en Etrurien Keyfer. 139. 140.
 Philippus koninck van Vranckrijk. 143.
 Philippus koninck van Spanjen, trouwt Maria koninginne van Engelland. 171. 173.
 Phocas Keyfer in Griecken. 124.
 Pedro Alvaro Capral Generael over een Portugueefche vloote na de Ooft-Indien. 161. 162.
 Pedro Mafcaregne Portuguesen dinght om Vice-Roy te wesen vande Ooft-Indien. 165
 Pieter Adriaensz van Vliſſingen Admirael van een Zeeuſche vloote inde Weſt-Indiens. 199
 Pieter Pieterſen Heyn, Vice-Admirael inde veroveringe van de Bahy, 197. Admirael van een ander vloote inde Bahy. 198. neemt de Spaenſche Silver-vloote 199. werd ghekoren Admirael van Holland. 200. blijft doot. 201.
 Pluto den God des rijkdoms. 201.
 Poliphemus reuſe op 't Eyland Sicilien. 30.
 Pompeius. 65. 70. tot 82.
 Portugueeſen eerſte vindere van den pas om de Cape bon Eſperance na de Ooft-Indien. pag. 150. 151.
 Porus koninck van Indien. 55.
 Probus Keyfer tot Romem. 115.
 Prophecije teghen Tyro. 34.
 Pruiſas koninck van Bithinien. 63.
 Ptolomeius een der erfgenamen Alexandri. 55. tot 57.
 Ptolomeius Dionyſius koninck van Ægypten. pag. 80.
 Ptolomeus Philopater vergrootet det Gallyen met 40 paer riemen. pag. 5.
 Puppijn koninck van Vranckrijk. 128.
 Pyrrhus Achilles ſone. 27.
 Pyrrhus koninck van Epyren. 57. 59. 60.
 Pyſander Admirael van Lacedæmon. 50.
 Pythagoras Philoſoph van Samos. 202.

Q.

Quintilius Cæſar tot Romem. 115.
 Quintilius Varro een Roomſch veld-overſte. 99.

R.

Radbodus koninck der Vriefen. 127.
 Regens oorſaek. pag. 3.
 Reufen bekrijghen de Goden. 232.
 Rhijn en Male Schip-vaerts lof. 227.
 Richard Chancelour Enghelſman eerſte ont-decker des lands van Mœcovien. 170.
 Richardus koninck van Engelland. 139. 142.
 Riemen en roeyen der ſchepen eerſt ghevo-

den. pag. 12.
 Rodrigo de Mendoza Admirael der Spaenſche konincklijke vloote in Mardelaur. 194.
 Rogerius koninck van Sicilien. 137.
 Romanus Argyrus Keyfer tot Conſtantinopel. pag. 133.
 Romanus Lacapœnus werpt ſich op tot Keyfer. 132.
 Romanus Junior Keyfer. 132.
 Rudolphus Graef van Habſburgh Keyfer in Duytſchland. 142.
 Rudolphus Hartogh in Swaben, van den Paus inghedronghen tot Keyfer van Duytſchland. 134.

S.

Saladinus Prince van Babilonien. pag. 138.
 Salomon koninck tot Jeruſalem. 35. 36.
 Salvius Ottho Keyfer. pag. 109.
 Sapore koninck in Perſien. 114.
 Saraceenen, waerom alſo gheuaemt. 125.
 Satyrſ Fabel. 231. tot 233.
 Scipio Africanus. 64.
 Scipio Metellus. 84. 85.
 Segeltes een Heer der oude Duytſchen. 99.
 Segimerus een overſte der oude Duytſchen. pag. 100.
 Seleucus ſone van Antipater vande maeghſchap Alexandri. 55.
 Senecas Prophecije van de vindingh der nieuwer wereld. 157.
 Servius Galba Keyfer. 109.
 Sefoſtris koninck van Ægyptens eerſte ſchipvaert. 4.
 Severianus Keyfer in Italien. 120.
 Severus Keyfer. 112.
 Slanghen vechten ter zee. 64.
 Solon een der ſeven wijsen van Griecken. pag. 38 39.
 Solymas Admirael der Saraceenen valt in Griecken. 127.
 Sond-vloed. pag. 8.
 Spaenſche vloot van 't jaer. 1588. pag. 178.
 Spaenſche Tyranny in Weſt-Indien. 167. tot 169.
 Spithridathes een veld-overſte Darij. 51.
 Steven Verhaghen overſte van een vloote Nederlanſche ſchepen in Ooft-Indien. 190.
 Subtijlheyd Themiftoclis inden grootte ſcheepsſtrijt teghen Xerxes. 41.

T.

Themiftocles veld-heer der Athenienſers. pag. 40. tot 42.
 Theodice van Verone koninck der Gotthen. 122.
 Theodora Keyferinne in Griecken. 134.
 Theodoſius

R E G I S T E R.

Theodosius de eerste, Keyser. 118.
 Theodosius de tweede, Keyser in 't oosten. 120
 Theodosius Adramijttenus Keyser in Griecken. 126.
 Theophilus Keyser in Griecken. 130.
 Thebes sichter van Athenen. 21.
 Therijs de moeder aller wateren. 15. 110.
 Thitraustes stadhouder Artoxerxis. 49.
 Thomas Candisch Engelsch Ridder zeyld den aerdkloot om. 177.
 Tiberius Claudius Nero Keyser. 99. 104.
 Tiberius Constantinus Keyser in Griecken. 124
 Tigranes koninck van Armenien. pag. 70.
 Timoleon scheeps-overste der Corinthiers. 58
 Tissaphernes stad-houder des konincks Peris. 48.
 Titus Flavius Vespasianus Keyser. 109. 110.
 Turcken opkomt pag. 128.
 Turnus vorst der Rutillen. 29.
 Twist der Philosophen over de scheppingh. 2.
 Tijd een verslinder een hersteller aller dingen. 208. 209.

V.

V Alens Cesar in 't westen pag. 118.
 Valentinus Keyser tot Constantinopel. pag. 118.
 Valentinus Keyser tot Romem. 120.
 Valerianus Keyser in Italien. 114.
 Vafque de Gama eerste vinder van de Oost-Indien door schip-vaert, pag. 150. tot 157.
 werd Vice-Roy van Indien. 165.
 Veen-boer een overgheloopen Hollander, een beroemt zee-roover by den Turcken. 193.
 Vinnen der vissche afbeeldsels der riemen. 13.
 Visschen staet voorbeeld van 't roer. 13.
 Visschers boot voor 't Pauslijck ghesagh. pag. 135. 141. 143.
 Vitthigen koninck der Gotthen. 123.

Vlpus Nerva Trajanus Keyser. 110.
 Vlyfles zee-vaert pag. 30. tot 33.
 Voorteyckenen van onweer. 75.
 Vrede over 'tgantsche Roomsche rijk. 98.
 Vrederijck Hartogh in Swaben. 136.
 Vulteius een scheeps overste van Caesar. 75.

W.

W Andalen ende Gotthen verwoesten Romem. 119.
 West-Indien eerst ontdeekt, 158. waarom America ghehaemt. 161.
 Wilhelmus Graef van Holland Roomsch koninck. 141.
 Ioncker Willem van Nassou Admiral van Holland. 198.
 Willem Verhoeven overste van een vloot Zeewische schepen inde Oost-Indien. 190.
 Winds oorfaeck. pag. 3.
 Wybrand van Warwijck Vice Admiral van een vloote Hollandische Schepen gaende na de Molucques. 187. 188.

X.

X Erkes koninck der Meden. pag. 40. sijnen scheeps-strijd met den Griecken, 42. maect vrede met Cimon. 44.

Y.

Y Sabella Clara Eugenia Infante van Spanjen, Hartoginne van Brabant. 200. 204.

Z.

Z Ee-roof der Turcken van onsen tijd. pag. 192. 193.
 Zenagoras vergrootet der Galeyen. 5.
 Zeno Keyser in Griecken. pag. 122.
 Zielen eyghenschap. pag. 1.
 Zoe Keyserinne tot Constantinopel. 133.

F I N I S.

Den Drucker tot den Leser.

*Oghy, of hier, of daer, een averchtsche letter,
 O Leser, word ghewaert, dat wij niet onsen letter,
 Maar betert dat de sylen vindge meer daer in
 Als deser dat verslaet en oordeelt us den sin.*

E R R A T A.

Pag. 1. regel 6. varmaeck, *leest* vermaeck.
 Pag. 8. regel 24. Tomijnen, *leest* Tonnijnen.
 Pag. 11. regel 3. stranden, *leest* landen.
 Pag. 16. inde margine d. Sorza, *leest* Sorya.
 Pag. 16. regel 6. Alizier, *leest* Assyrier.
 Pag. 22. regel 1. ghespni, *leest* ghespin.
 Pag. 50. regel 26. pilaer, *leest* pylaer.
 Pag. 77. regel 27. roem, *leest* Room.

Pag. 78. regel 6. Heer, *leest* been.
 Pag. 204. regel 14. stijdvaerdigh, *leest* strijd-vaer digh.
 Pag. 140. inde margine f. uytfelde, *leest* uytfelde.
 Pag. 144. inde margine k. Canturgenus, *leest* Cantacuzenus.
 Pag. 2 17. regel 31. stervingh, *leest* servingh.

i' A M S T E L R E D A M,

Ghedrukt voor Jacob Pieterfz Wachter,
 By Ian Fredericfz Stam in de Hope.
 clD, Id, C. xxxiv.